

Riksdagens protokoll

2013/14:129

Måndagen den 23 juni

Kl. 11.00 – 20.21

Protokoll
2013/14:129

---

1 § Justering av protokoll

Protokollen för den 13 och 16 juni justerades.

2 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Valter Mutt* (MP) avsåg sig uppdraget som suppleant i utrikesutskottet från och med den 24 juni.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Anmälan om kompletteringsval

Talmannen meddelade att Miljöpartiet de grönas riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält *Agneta Börjesson* som ledamot i konstitutionsutskottet och *Valter Mutt* som ledamot i utrikesutskottet och suppleant i EU-nämnden.

Talmannen förklarade valda *från och med den 24 juni* till

ledamot i konstitutionsutskottet

Agneta Börjesson (MP)

ledamot i utrikesutskottet

Valter Mutt (MP)

suppleant i EU-nämnden

Valter Mutt (MP)

4 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan

Talmannen meddelade
att *tisdagen den 24 juni* skulle uppehåll för gruppmöte göras endast en timme mellan kl. 16.00–17.00,
att *onsdagen den 25 juni* skulle interpellationssvar lämnas efter debattens slut, dock tidigast kl. 13.00 samt
att *torsdagen den 26 juni* skulle avtackning hållas efter debattens slut. Votering skulle äga rum kl. 16.00.

5 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträden

Talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde onsdagen den 28 maj hade kommit in.

6 § Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
EU-dokument
KOM(2014) 344 till utbildningsutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 15 september*.

7 § Ärenden för förnyad bordläggning

Följande dokument bordlades för andra gången:
Näringsutskottets betänkanden 2013/14:NU27 och NU30
Trafikutskottets betänkanden 2013/14:TU18–TU21
Utbildningsutskottets betänkanden 2013/14:UbU23–UbU25
Kulturutskottets betänkande 2013/14:KrU8
Civilutskottets betänkanden 2013/14:CU27, CU33, CU34 och CU37

8 § Konkurrensbegränsande avtal om tekniköverföring – anpassning till nya EU-regler

Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU22
Konkurrensbegränsande avtal om tekniköverföring – anpassning till nya EU-regler (prop. 2013/14:221)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 24 juni.)

Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU26
Herrelösa verk i kulturarvsinstitutionernas samlingar (prop. 2013/14:206)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 24 juni.)

10 § Ändringar i fiskelagen

Ändringar i fiskelagen

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2013/14:MJU29
Ändringar i fiskelagen (prop. 2013/14:184)
föredrogs.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 1 JAN-OLOF LARSSON (S):

Herr talman! Så var det dags för den sista fiskedebatten efter åtta års styre av de borgerliga partierna. Vi ska i dag debattera ändringar i fiskelagen och lagen om överlåtbara kvoter.

Den största frågan handlar just om överlåtbara kvoter och hur vi politiker vill att det svenska fisket ska bedrivas de kommande åren. Jag återkommer till denna fråga lite senare i anförandet.

De ändringar som föreslås kommer många gånger från den nya fiskepolitik som förhandlats fram i EU där EU-direktiven till stora delar styr eller påverkar förslagen. Även om EU-direktiven påverkar är det regeringen som tolkar direktiven och omsätter dem i de ändringar som föreslås.

Herr talman! Under de åtta år som regeringspartierna har regerat har de aldrig en enda gång försökt att få till stånd breda lösningar i fiskefrågorna. Detta har inte skett ens under den senaste mandatperioden, då de varit i minoritet. Sin vana trogen förlitar sig regeringen på ett aktivt eller passivt stöd från Sverigedemokraterna. Som de flesta kan konstatera finns det i dag inget som helst intresse för fiskefrågor från Sverigedemokraternas sida. Sverigedemokraterna har inte ens anmält sig till debatten. De som vill se en aktiv fiskepolitik i Sverige ska inte rösta på Sverigedemokraterna. De rösterna är bortkastade.

Det finns en fråga som vi är och har varit överens om över blockgränserna, nämligen att det småskaliga fisket ska värnas och stärkas. Herr talman! Jag tror inte att någon i den här församlingen kan komma på ett enda förslag som *inte* har gått i motsatt riktning. Regeringens ambition om att minska regelverket för företagandet har inte omfattat fisket. Här har den ena nya regeln efter den andra staplats på redan befintliga regelverk som ålagts fiskenäringen. Vi kan inte skylla allt på EU. Det handlar, minst sagt, om hur regeringen omsätter det beslut som fattas i EU. Regeringen kommer också på nya fenomenala regler som endast ska gälla svenska fiskare.

Det är minst sagt svårt för yrkesfiskarna att undvika att bryta mot någon regel från det att de lämnar kajen till dess de är tillbaka i hamnen.

Svenska fiskare fiskar ofta i samma områden som fiskare från andra EU-länder. På västkusten fiskar vi ihop med danskar och även med de svenskar som fiskar på danska kvoter och regler. Även normmännen är där och fiskar. Trots att de inte är med i EU har de regler som ska motsvara EU:s regelverk.

När jag var nere på kajen i förra veckan och pratade med fiskare från kommunen låg det en dansk fiskebåt bredvid den svenska. Dessa båtar från olika länder kan fiska sida vid sida. När de har trålat färdigt, lättat trålen och ska uppskatta hur stor fångst de har fått till myndigheterna använder danskarna ett system och svenskarna ett annat. Myndigheter och regering har gjort en annan tolkning av regelverket, som på intet sätt är mindre komplicerat att tillgodose.

Ett annat exempel är att om den svenska båten fångar en hälleflundra måste fiskarna kasta tillbaka den i havet. Våra myndigheter och regering har bestämt att så ska ske på svenska båtar eftersom de anser att detta är en hotad art i dessa vatten. Men om hälleflundran kastas tillbaka i havet och den danska båten tar upp fisken är det okej. Då är den inte längre en hotad art. Konsekvensen är att hälleflundrans bestånd inte stärks av att svenska båtar inte får ta upp fisken så länge andra nationer får göra så. Men det märks på de svenska fiskarnas ekonomi. Den stärks inte – tvärtom. Dessutom undergrävs trovärdigheten för regelverket.

Det går att räkna upp den ena idiotiska regeln efter den andra där det är uppenbart hur dum den är. Detta missgynnar svenska fiskare utan att det stärker bestånden i havet.

När fiskare fiskar i ett och samma område måste det vara samma regler för alla fiskare oavsett nation. Det har jag påtalat flera gånger från talarstolen och i debatter med ministern. Det ska inte finnas svenska tolkningar och danska tolkningar av samma direktiv. Då saknar regelverket trovärdighet.

Herr talman! Efter sju och ett halvt år i regeringsställning och med regelförenkling för företagandet som prioriterat område har regeringen satt sig ned med näringen för att se vilka regelförenklingar som kan göras inom fisket. Vad jag vet har det levererats ett underlag i frågorna. Nu återstår att se om det blir några konkreta förslag eller om det återigen ska tillsättas en utredning som man i slutändan inte tar någon notis om.

Herr talman! När vi riksdagsledamöter står här i talarstolen talar vi ofta om att hela Sverige ska leva. Det innebär för mig att vi även vill ha en levande kust och skärgård, och det innebär att vi ska kunna ha ett fiske och fiskare från Strömstad i Bohuslän, Halland, Skåne till Blekinge och upp efter vår östkust.

År 2009 genomfördes en genomgripande reform inom det pelagiska fisket. Då privatiserades kvoterna inom det pelagiska fisket och de blev säljbara. Syftet var att minska antalet fiskefartyg och öka lönsamheten.

Om detta blev resultatet har vi bara hörsägen och gissningar om. Regeringen har inte velat komma tillbaka med den av oss efterfrågade utvärderingen av reformen, vilket är olyckligt.

Nu vill regeringen gå vidare även inom övriga fisken. Regeringen uttrycker inte rakt upp och ned att det är fråga om säljbara kvoter, men man

hänvisar till den reform som genomförts inom det pelagiska fisket – utan att ha utvärderat det.

Vi socialdemokrater vill, som sagt, se ett fiske utefter hela kusten, och då är det uteslutet med ett system som är likformigt med det pelagiska.

Att vi ska ha överförbara kvoter är vi helt med på. Det har vi till viss del även i dag när myndigheten kan byta bort eller till sig med exempelvis Danmark. Detta kan ske inom ett nytt system med en eller flera producentorganisationer. Det viktiga för oss socialdemokrater är att det inte blir en koncentration som styrs utifrån ekonomisk styrka.

Vi ska ha helt klart för oss att vi har skänkt flera hundra miljoner i kapital till det pelagiska segmentet. Med dessa pengar skulle man på mycket kort tid kunna köpa upp hela det övriga fisket inom torsk, räka eller kräftor. Detta ställer vi aldrig upp på.

Det optimala för målet om en levande kust och skärgård är ett mått av regionalisering som vi ser tendenser till i dag när det diskuteras vilka producentorganisationer som ska skapas. Jag hoppas att denna regionalisering kan kombineras med att yrkesfiskets företrädare kan samla sig och bli en trovärdig part gentemot myndigheter och oss politiker.

Att vi socialdemokrater helt skulle lämna över åt marknaden att forma fiskets framtid är helt otänkbart. Detta skulle innebära att målet om en levande kust och skärgård skulle bli onåbart.

Vi socialdemokrater vill skicka denna signal till yrkesfiskets olika företrädare och till myndigheterna, för det är de som ska jobba fram ett förslag till lösning. Och det är den kommande regeringen, vilka de nu än blir i den, som ska fatta beslut om det nya systemet.

Jag kan bara prata för oss socialdemokrater och hur vi ställer oss. Men jag kan med anledning av MP:s och V:s reservationer konstatera att om parterna kommer med ett gemensamt förslag som täcker in de tankegångar som jag lyft fram kommer det inte att bli några större problem i en eventuellt ny regering.

Herr talman! Det finns ett antal andra viktiga förslag till ändringar som regeringen vill göra. Men den fråga jag just framfört åsikter om är den allra viktigaste i det här förslaget. Den är helt avgörande för det framtida fisket.

Jag vill säga något om reservation 6, herr talman. Den handlar om försörjningskrav för att få fiskelicens. Vi vet alla att medelåldern är hög inom fiskarkåren, och det har flera anledningar. En är hur myndigheterna fördelar fiskelicenserna.

Vi ser ett behov av att stärka möjligheterna för kustsamhällena att leva vidare. Fisket utgör en möjlig försörjning i dessa samhällen. Jag har ett exempel. En kille i 30-årsåldern kan inte få sig tilldelad fiskelicens på makrillfiske inom kustkvoten eftersom det inte finns utrymme. Hade han haft otroligt med pengar kunde han ha köpt sig kvoter eftersom dessa emellanåt säljs till högstbjudande. Men nu är han inte miljonär, och banker ser inte fisket som en framtidsbransch.

Därför är det viktigt att vi politiker pekar i vilken riktning vi vill att myndigheten ska gå. Havs- och vattenmyndigheten bör därför få i uppdrag att vid fördelningen av fiskelicenser särskilt beakta de sökande som har potential att försörja sig på heltid med fisket. Framför allt är detta viktigt för unga personer som vill satsa på yrket. Vi vill sätta ungdomars

möjlighet att försörja sig som fiskare på heltid före och prioritera ned dem som eventuellt lever på pension och fiske. Ska vi kunna nå en för-yngring inom fiskarkåren måste vi våga prioritera så som bestånden ser ut i dag.

Herr talman! Våra reservationer som rör redskapsbegränsningar, fiskelicenser för juridiska personer, utbildningskrav och licens för turismföretag står jag naturligtvis bakom, men jag yrkar bifall till reservationerna 6 och 15.

Eftersom detta är miljö- och jordbruksutskottets sista debatt den här mandatperioden vill jag önska mina kolleger en trevlig sommar och tacka all personal i utskottet för ett jättebra jobb.

(Applåder)

Anf. 2 KEW NORDQVIST (MP):

Herr talman! Vi behandlar nu miljö- och jordbruksutskottets betänkande 29 *Ändringar i fiskelagen*. Naturligtvis ställer jag mig bakom Miljöpartiets samtliga reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bara bifall till reservation 5 om fiskelicens för juridiska personer och reservation 16 om överlåtbara fiskerättigheter.

Det är bra att regeringen ser över och vill förändra fiskelagstiftningen. Särskilt bra är det att hållbart nyttjande av fiskeresurser och värnandet av biologisk mångfald lyfts upp.

Vad är det då Miljöpartiet inte tycker är bra i förslaget till ändringar i fiskelagen? Det kommer jag att ge exempel på framdeles.

Utan att komma med en egen reservation måste jag få komma med en synpunkt vad gäller redskapsbegränsningar för fritidsfiske. Det är att begränsningarna utgör ett problem för fisketurismföretagare. Jag saknar helt enkelt någon som helst hänvisning till att fisket ska ske på överskott. Nu är väl det i och för sig inget bekymmer – men utan fisk och skaldjur, inga fisketurismföretagare.

Jag saknar alltså en skrivning om den kopplingen och prioriteringen.

Regeringen föreslår att både fysiska och juridiska personer ska kunna få fiskelicenser. Även utländska juridiska personer ska kunna beviljas licens. Flera remissinstanser har invänt mot förslaget. De pekar på olika problem. Bland annat anses det straffrättsliga ansvaret vara otillräckligt utrett. De anför även att konsekvenserna inom andra rättsområden är otillräckligt utredda.

Vi anser att fiskelicenser bör vara knutna till fysiska personer. Företag ska kunna få fiskelicenser endast om detta är oundvikligt enligt EU-rätten. I dessa fall bör det krävas att konsekvenserna är ordentligt utredda. Det gäller inte bara straffrättsliga konsekvenser utan också konsekvenserna för handel med fiskerätter, till exempel att fiskekvoterna koncentreras till allt större intressen, även utländska. Då infinner sig frågan om detta är bra för svenska kustområden. Vi är i alla fall djupt oroliga.

I betänkandet föreslås att fiskelicenser får beviljas för viss tid. Jag tycker att det ska stå att fiskelicenser ska begränsas. Yrkesfiskelicenser har enligt en föreskrift begränsats till fem år. Det är rimligt att denna tidsgräns också ska gälla för de nya fiskelicenserna.

I en konsekvensutredning bör anges bland annat fiskemetod, effekterna på miljön, vilka bifångster som fisket kan förväntas ge och vilka redskap som ska användas. I betänkandet öppnas för möjligheten att

kräva analyser, men det skjuts på en obestämd framtid. Vi menar att detta är olyckligt och anser att krav på en konsekvensbeskrivning gällande miljön och fiskresursen ska införas vid ansökan om licens.

EU:s fiskereform öppnar för att medlemsstater ska kunna fördela fiskemöjligheter enligt hållbarhetskriterier. Vi menar att Sverige bör ta vara på denna möjlighet.

Regeringen avvisar Fiskelagsutredningens förslag om att en befälhavare ska ha genomgått utbildning om det akvatiska ekosystemet för att kunna få fiskelicens. Regeringen öppnar däremot för en frivillig utbildning. Miljöpartiet går dock på Fiskelagsutredningens förslag om att ett krav på utbildning för befälhavare ska införas i fiskelagen.

När det gäller landningsskyldigheten, det så kallade utkastförbudet, kan kontrollen av efterlevnaden bli en kostsam historia, framför allt för Havs- och vattenmyndigheten. Men risk finns att kostnader vältras över på dem som ska kontrolleras. Det diskuteras om tillsynen bör avgiftsfinansieras eller om staten ska ta på sig den kostnaden.

En annan möjlighet som det talats en hel del om är kameraövervakning. Framst talar integritetsskäl emot, men olika lösningar finns på det bekymret. Viss acceptans verkar infinna sig hos fiskarna för denna lösning som en kompromiss.

EU-rätten kräver att Sverige har effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner för allvarliga överträdelser. Vi delar regeringens uppfattning att sanktionsavgifter måste kunna uppgå till högre belopp än nu. Däremot anser vi att det föreslagna taket på en halv miljon kronor är för lågt satt. Vi tycker att det högsta beloppet för sanktionsavgifter bör höjas till 1 miljon.

Men sanktioner bör även gälla risken för upptäckt vid överträdelse, risken för påföljd vid upptäckt och nivån på påföljden. Befrielse från sanktionsavgift ska i enstaka ringa fall kunna lämnas endast om risken för upptäckt är tillräckligt stor eller om befrielsen begränsas till ett tillfälle. När det gäller återkallelse av licenser vid brott föreslår regeringen att fiskelicenser ska kunna återkallas på högst ett år vid vissa överträdelser. Enligt vår uppfattning ska fiskelicensen kunna återkallas permanent vid tillräckligt allvarliga överträdelser.

Som jag berörde tidigare i mitt anförande föreslår regeringen att systemet med överlåtbara fiskerätter ska kunna utökas trots att det nuvarande systemet inom det pelagiska fisket inte har utvärderats. Riskerna för ägarkoncentration, utarmning av vissa hamnar och ökad rovdrift är uppenbara. Av förslaget framgår inte om fiskerättigheterna ska skänkas eller auktioneras ut. Det framgår inte heller om prissättningen ska vara transparent eller, som i dag, inte tillgänglig för allmänheten. Konsekvenserna för svenskt fiske har inte utretts, och en miljökonsekvensanalys saknas.

Med det, herr talman, avslutar jag mitt anförande och yrkar alltså bifall till reservationerna 5 och 16.

I likhet med föregående talare önskar jag utskottet en glad sommar.
(Applåder)

Anf. 3 JACOB JOHNSON (V):

Herr talman! Det betänkande vi nu debatterar handlar alltså om vissa ändringar i fiskelagen samt lagen om överlåtbara fiskerättigheter. Väns-

terpartiet har inget att invända mot att bestämmelsen i förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen om tillåtna redskap och redskapsmängder vid fritidsfiske med rörliga redskap förs över till fiskelagen. Däremot anser vi i likhet med dåvarande Fiskeriverket att redskapsbegränsningar även ska omfatta fiske med stöd av enskild fiskerätt och att begränsningarna för fritidsfiske ska omfatta också enskild fiskerätt i havet och de fem stora sjöarna. Det skulle främja en mer rättvis fördelning av gemensamma ändliga resurser och öka förutsättningarna för ett hållbart fiske.

Detta är nog en kontroversiell fråga, och jag får intrycket att utskottet kanske i sak håller med Vänsterpartiet men inte vågar på grund av den heliga äganderätten. Så här skriver utskottet nämligen:

”För fiske som inte sker med stöd av enskild rätt gäller redskapsbegränsningarna för fritidsfisket i 2 kap. 13 § fiskeförordningen och licenskrav för att undantas från dessa. Innebörden av att fisket i enskilt vatten tillhör fastighetsägaren är i praktiken att fiskerättsägaren inte omfattas av de redskapsbegränsningar som av resursfördelningsskäl gäller när fisket är fritt för var och en. Regeringen anser att det skulle vara en ingripande förändring av rätten till fiske med stöd av enskild fiskerätt att låta redskapsbegränsningarna för fiske som är fritt för var och en gälla även för fiske med stöd av enskild fiskerätt i havet och i de fem stora sjöarna. Utskottet delar den uppfattningen.”

Sportfiskarna uttryckte sig på ett mer direkt sätt 2011 i ett yttrande över betänkandet *Med fiskevård i fokus – en ny fiskevårdslag* och skrev bland annat:

”Det ställer bara till bekymmer att ha en gråzon mellan det kommersiella fisket och fritidsfisket där en grupp frifräsare kan fiska i kommersiell omfattning på gemensamma fiskbestånd utan fiskelicens, miljöprövning, rapporteringsskyldighet eller övriga villkor som gäller för licensierade fiskare. Detta medför svartfiske, överfiske och illojal konkurrens samt undergräver förtroendet för fiskeförvaltningen.”

Jag anser att Sportfiskarna sätter fingret på en viktig och känslig fråga, och Vänsterpartiet delar alltså Fiskeriverkets uppfattning att begränsningarna för fritidsfiske även ska omfatta enskild fiskerätt i havet och de fem stora sjöarna.

Därmed yrkar jag bifall till vår reservation nr 2.

Regeringen föreslår även att fiskelicens för yrkesmässigt fiske med fiskefartyg i havet ska kunna ges också till en juridisk person. Utländska juridiska personer som omfattas av Sveriges internationella åtaganden om etableringsfrihet, arbetskraftens fria rörlighet och utbyte av tjänster inom EU och EES får fiska på samma villkor som svenska juridiska personer. Vi anser, liksom vissa remissinstanser, att konsekvenserna av förslaget inte är tillräckligt klarlagda. Till exempel anser Nacka tingsrätt att möjligheten att meddela fiskelicens för juridiska personer leder till oklarheter om det straffrättsliga ansvaret och att konsekvenserna inom andra rättsområden över lag är otillräckligt utredda.

Regeringen föreslår att en förutsättning för att någon ska kunna beviljas fiskelicens eller personlig fiskelicens ska vara att fisket ska bedrivas i näringsverksamhet. Med regeringens förslag ska det inte längre krävas att fisket är av väsentlig betydelse för den sökandes försörjning för att licens ska beviljas. Det nya förslaget är enligt regeringens bedömning

bättre anpassat till att även juridiska personer ska kunna inneha fiskelicens. Vänsterpartiet anser, som jag har redogjort för tidigare, att det inte ska beviljas juridiska personer. Dessutom anser vi att förslaget riskerar att leda till överexploatering av fisk som resurs.

Regeringen gör vidare bedömningen att det inte behöver införas något krav på konsekvensbeskrivning för miljön i varje licensärende. Vi delar här Fiskelagsutredningens och ett flertal remissinstansers bedömning att ett sådant krav bör införas. Vår bedömning är dock att det saknas anledning att kräva en omfattande miljökonsekvensbedömning enligt miljöbalken. I konsekvensutredningen bör ingå fiskemetoden som används, effekter på miljön och vilka bifångster som fisket kan förväntas ge samt vilka redskap som ska användas.

Vi anser vidare, liksom Fiskelagsutredningen, att utbildningskrav ska införas för befälhavare och att ett sådant krav bör införas i fiskelagen. För att kunna beviljas fiskelicens ska en befälhavare till exempel ha genomgått en utbildning om det akvatiska ekosystemet.

Regeringen konstaterar att det enligt EU-rätten krävs att Sverige har effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner för allvarliga överträdelser. Vi delar regeringens uppfattning att detta kräver högre nivåer på sanktionerna än vad som gäller i dag. Däremot tycker vi inte att regeringen går tillräckligt långt, utan vi anser att taket för de högsta sanktionsavgifterna bör höjas till 1 miljon kronor.

Till slut föreslår regeringen att bestämmelserna i lagen om överlåtbara fiskerättigheter ska anpassas till det nya systemet med fiskelicens. Ett bemyndigande införs för att regeringen i en förordning kan föreskriva vilka arter som ska omfattas av systemet. Vi anser att förslaget bör avslås då konsekvenserna för svenskt fiske inte har utretts och en miljökonsekvensanalys saknas.

Även jag får tacka övriga i utskottet. Jag har varit inhoppande ersättare här och inte så aktiv. Men den förra perioden var jag mer arbetande ersättare, och flera från det gamla utskottet finns här. Kansliet ska också ha ett tack. Miljö- och jordbruksutskottet har verkligen väldigt många viktiga frågor, och fisket är bara en av alla de viktiga frågor som detta viktiga utskott har på sitt bord. Tack för mig, och lycka till i fortsättningen!

(Applåder)

Anf. 4 RUNE WIKSTRÖM (M):

Herr talman! I dag diskuterar vi de ändringar i fiskelagen som förändras av propositionen med samma namn. Dessa ändringar är bra och viktiga steg för att underlätta arbetet för ett långsiktigt, hållbart fiske.

Moderaterna och Alliansen vill att kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald samtidigt som vi värnar upplevelsevärden och natur- och kulturvärden. Regeringen aviserar åtskilliga förslag för att underlätta för fisket och att rimliga uttag av bestånden sker.

Därför yrkar jag bifall till regeringens proposition och avslag på samtliga motioner.

Yrkesfisket har under lång tid varit satt på vissa undantag samtidigt som fritidsfisket vuxit i både omfattning och uttag av fisk, framför allt av laxfisk och hummer. Omfattningen är i sig kanske ett problem, men vi kan på sikt behöva skaffa oss en bättre bild av det uttag från fiskbestånden.

den som sker från andra typer av mänsklig verksamhet, inte bara från yrkesfisket. Detta är nödvändigt för att säkerställa att Västerhavet och Östersjön har en långsiktig, hållbar produktionsförmåga och att biologisk mångfald kan bevaras.

I detta sammanhang kan det vara värt att nämna att vi inte ser några problem med att även turistfisket undantas från redskapsbegränsningar, då vi ser det som angeläget att underlätta denna typ av turistverksamhet.

Det jag är särskilt glad över i propositionen är det faktum att vi nu får överlåtbara fiskerättigheter, då det är ett måste för att få till stånd ett trovärdigt utkastförbud. Utkastförbud är bra eftersom det minskar påverkan på fiskbestånden, men oönskad fångst som kan överleva måste få återut-sättas.

Överlåtbarhet är en förutsättning för ett fungerande utkastförbud. Därför är det glädjande att även Socialdemokraterna nu har anammat detta. Dock, herr talman, bör vi ha i åtanke att ägarkoncentrationen inte får bli för stor när vi nu inför dessa förändringar. Det kommer vi att be- vaka.

Regeringen föreslår också att man ska bedriva sin fiskeverksamhet inom ramen för en näringsverksamhet. Detta kommer förhoppningsvis att innebära att antalet yrkesfiskare kan öka framför allt inom det småskaliga fisket, för här fattas det fiskare.

Vi anser att ett modernt synsätt på fiskeverksamhet är att också juri- diska personer kan inneha fiskelicens. Detta är inte konstigare än andra typer av företagande med tillståndspliktig verksamhet. Jag kan gå till mitt eget lilla företag. Där äger aktiebolaget allt – båtar, redskap och allt. Varför ska då inte företaget också kunna få ha den fiskelicens som står skriven på mig?

Vad gäller utbildningskrav för fiskelicenser tror vi att det är onödigt och bara skulle innebära onödigt krångel för den enskilde. Vi vill inte ha mer krångel än nödvändigt.

Allvarliga såväl som mindre allvarliga överträdelser ska beivras, men det får inte gå till överdrift. Proportionalitet måste få råda även här. Straff- fet måste stå i proportion till brottet. Om det är fråga om synnerligen allvarliga överträdelser bör det snarare beivras den vanliga vägen, det vill säga via åtal och domstolsprövning.

Det är bra att det inte blir någon borte tidsgräns för fiskelicenser, då en fiskare långsiktigt ska kunna planera sin verksamhet.

Kameraövervakning är enligt min och Moderaternas syn inte ett al- ternativ om det inte blir ett krav från EU. Ensidiga nationella åtgärder, sådana som bland annat Jan-Olof Larsson talade om i sitt anförande, är av ondo. Det innebär att Sverige diskriminerar sina egna fiskare, och det är ingen väg framåt om vi ska ha något fiske kvar i Sverige i framtiden. Och är det över huvud taget legalt med kameraövervakning?

Det har framkommit förslag om att redskapsbegränsningar ska införas även på fiske med stöd av enskild fiskerätt. Det skulle vara ett allvarligt ingrepp i den enskildes äganderätt och skulle kanske vara ett brott mot internationella konventioner om mänskliga rättigheter.

Socialdemokraterna anser i sin motion att laxfisket på Norrlandskus- ten är ett stort bekymmer eftersom man där tar upp lika mycket lax som yrkesfisket gör. De frågar sig vart den laxen tar vägen. Men de nämner ingenting i motionen om vad som händer på västkusten, där fritidsfisket

tar 80 procent av den hummer som fångas. Vart tar den hummern vägen? Det kan man fråga sig.

Med det begär jag att få tacka för min tid här i riksdagens talarstol de gånger jag har varit här. Under mina åtta år har jag haft glädjen att få vara med i miljö- och jordbruksutskottet. Det är ju det viktigaste utskottet riksdagen har. Vi har luft, vi har vatten, vi har miljö och vi har mat – allt har vi där.

Men nu, från och med fredag morgon, kommer jag att mönstra ombord på min fiskebåt Kajsa, och sedan kommer jag att vara där under lång tid framöver. Jag kommer inte att vara hemma i min egen säng en enda natt om jag inte bryter något ben eller någonting i den stilen. I annat fall kommer jag att vara ombord på min fiskebåt.

(Applåder)

Anf. 5 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vill bara påminna dig, Rune: Du är ledamot ända fram till oktober, så du får inte helt lämna skeppet.

Du tog upp i ditt anförande att den här propositionen, det här förslaget, innebär lättnader för fiskare. Jag skulle gärna vilja se något eller några exempel på de lättnader som föreslås, för jag har väldigt svårt att hitta dem.

Redskapsbegränsningar på enskilt vatten innebär, som du sade, att de som har enskilt vatten och fiskar med yrkesredskap – typ laxfällor som kostar 100 000 och mer styck – och som inte är yrkesfiskare utan fiskar på fritidsbasis kan ta upp hur mycket lax som helst. Det finns inga som helst begränsningar.

Och många fiskar mycket lax – otroligt mycket lax. Hade de ätit upp den laxen själva – de får ju inte lov att sälja den; det är saluförbud – tror jag att de hade blivit laxförgiftade. De hade kunnat äta lax morgon, middag och kväll, och släkten hade kunnat lax äta morgon, middag och kväll. Ändå hade de fått slänga en förfärlig massa lax.

Vi tycker att när man lägger så hårda restriktioner på yrkesfisket på lax är det rimligt att veva in det här och ha koll. Fritidsfiskarna ska också ha rapporteringsskyldighet om de ska fiska yrkesmässigt. I dag finns det inga som helst begränsningar för den kategorin.

Däremot har regeringen nästan slagit sista spiken i kistan för yrkesfiskets laxfiskare. Det är den politiken, att göra på det viset, vi vänder oss emot. Det är bättre att rikta åtgärderna så att yrkesfisket kan vara kvar och få vettiga förutsättningar.

Anf. 6 RUNE WIKSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Laxfisket som du pratar om, Jan-Olof Larsson, och som ni har nämnt i er motion är ett fiske som har pågått under väldigt lång tid. Men allt orapporterat fiske är jag personligen emot.

Du nämner inte ett ord om hur det är med hummern. Du säger att man måste sitta och äta lax dygnet om hur länge som helst för att man ska kunna äta upp det man fiskar. Men det finns ju rapporter om att det finns de som fiskar hummer på västkusten som har plockat 400 humrar. De får sitta och äta ganska mycket hummer – jag misstänker att de tröttnar på den dieten så småningom. Det finns alltså ganska stora paralleller mellan de här två fiskena.

Men jag är inte alls glad åt att laxfiskarna, framför allt i södra Sverige, har blivit behandlade som de har blivit. Jag har också haft en interpellationsdebatt om detta, där Socialdemokraterna och jag var väldigt överens. Vi har alltså samsyn i många frågor – inget tvivel om det.

Du ville ha ett exempel på någonting som har förenklats för fisket. Det är ju det att vi nu har förslag om att det ska bli *en* licens i stället för flera. Det är en förenkling. Likaså är det en förenkling för det småskaliga fisket att vi kan fiska på kustkvoterna och strunta i de stora kvoterna. Vi har vår tilldelning. Av torsken har vi 30 procent som vi får fiska på. Av strömmingen har vi ett visst antal ton att fiska på. Av makrillen har vi ett visst antal ton att fiska på.

Anf. 7 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag är inte så väldigt intresserad av Runes personliga åsikter. Det är åsikterna hos partiet som han företräder som jag är mest intresserad av.

Fisket har ju pågått i många år. Man har fiskat på enskilt vatten i många år, och fiskat har vi gjort i flera tusen år.

Naturligtvis är det en oerhörd skillnad på det helt oreglerade fisket på enskilt vatten och att man har 14 hummertinor på västkusten och drar upp i bästa fall sju, åtta, kanske tio humrar. Det finns storfiskare som kanske drar upp 50 eller 75 humrar, men det är inte så svårt att sätta i sig 75 humrar. Det är inte alls svårt. Om man har lite släkt och lite fest går det snart åt – det behöver du inte vara orolig för, Rune. Men om man fiskar tonvis med lax blir det lite kärvare att få i sig allt.

Vi har ju reglerat fisket på västkusten. Vi har reglerat hummerfisket. Ni kommer dock inte med något annat förslag i propositionen nu, utan ni tycker att det är bra med 14 hummertinor och att alla stockholmare, göteborgare och andra ska få lov att fiska med 14 hummertinor.

Men det här handlar om dem som har enskilt vatten och fiskar yrkesmässigt. De har i det närmaste yrkesmässiga redskap som kostar över 100 000 kronor. De drar upp hur mycket lax som helst. Vad gör de av den? Jo, antingen säljs den på en svart marknad, eller så kastar de en stor del av den. Det är de alternativ som finns, för de kan ju inte sätta i sig all lax.

Vi tycker att det hade varit rimligt att reglera detta. Det tycker också Rune personligen, men här är det inte den personliga åsikten vi behöver ha reda på utan vad Moderaterna och alliansregeringen tycker. Det hade varit rimligt att reglera detta fiske.

Anf. 8 RUNE WIKSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Jan-Olof Larsson går till storms mot fiske som sker på enskilt vatten. Det fiskevatten som jag äger är ju mitt. Med det bör jag få göra vad jag tycker passar mig. Den fisk som går där bör jag själv få ta hand om. Den ska ju inte du ha, Jan-Olof Larsson. Det finns ingen anledning att du skulle ha den.

Att det tas upp en väldig massa fisk med laxfällorna råder det ingen tvekan om. Men att gå så långt som att förbjuda dem vill jag inte vara med om. Jag vill inte vara med om förbudspolitik när det gäller enskilt ägande.

Anf. 9 LARS TYSKLIND (FP):

Herr talman! Som någon nämnde är detta inte bara mandatperiodens sista fiskedebatt utan också den sista debatten inom miljö- och jordbruksutskottets område. I dag handlar det om propositionen *Ändringar i fiskelagen* och tre följdmotioner med anledning av denna. Det finns 16 reservationer. Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga 16 reservationer.

Det brukar inte alltid falla i god jord när jag försöker framhålla att vi har en ganska bred samsyn när det gäller fiskeripolitiken i Sverige. Utan tvekan är det en styrka såväl för fisken och fisket som för ekosystemen i stort i haven och sjöarna.

Inte minst gäller detta i ett EU-perspektiv. Precis som Jan-Olof Larsson påpekade styrs många eller kanske de flesta beslut inom fiskeripolitiken av EU:s gemensamma fiskeripolitik. Reformeringen av EU:s gemensamma fiskeripolitik är nu inne i ett viktigt genomförandeskede, och implementeringen är en stor utmaning, så att vi får på plats de goda beslut som har fattats.

Vi ska dock inte glömma att det finns ett nationellt utrymme som vi måste förvalta på absolut bästa sätt. I det sammanhanget är en ändamålsenlig fiskelag ett viktigt verktyg.

Egentligen har EU:s fiskeripolitik och fiskelagen samma målsättning och vision: Man vill få ett hav med maximal hållbar avkastning, så kallad MSY, så att fiskpopulationen når en nivå där vi kan få goda fångster år efter år även på lång sikt. Det går i harmoni med ekosystemen. Naturligtvis måste då fiskeflottan anpassas till detta. Två av de viktigaste verktygen för att nå dit är fleråriga förvaltningsplaner och att genomföra ett fungerande system för utkastförbud.

Herr talman! Nu diskuterar vi ett antal ändringar i fiskelagen, inte minst kopplat till genomförandet av nämnda utkastförbud. I propositionen finns förslag på ett relativt stort antal förändringar. Jag dristar mig dock till att bara nämna några och även kommentera dessa.

Först och främst föreslås ett förenklat system för fiskelicens i det yrkesmässiga fisket och att licens kan beviljas både en fysisk person och en juridisk person. Detta är för att modernisera systemet och att klarlägga detta. Som Rune Wikström framhöll är det inte så märkligt om man har en ägandeform för fisket att även fiskelicensen kan kopplas till det.

En annan punkt är att regeringen eller den myndighet som bestäms får bemyndigande att meddela föreskrifter om skyldighet att landa alla fångster. Detta är naturligtvis väldigt hårt kopplat till det utkastförbud som nyligen beslutats inom EU i samband med reformeringen.

Sanktionsavgifterna höjs väsentligt. Det är en viktig åtgärd. Sanktionsavgifter ska vara effektiva, proportionella och avskräckande. Det ska naturligtvis svida ordentligt att inte följa regelverket, och det gynnar i sin tur dem som följer regelverket och utnyttjar ekosystemen på ett bättre och hållbart sätt.

En förutsättning för att bevilja licens ska vara att fisket bedrivs i näringsverksamhet, men det ska inte längre vara en förutsättning att fisket är av väsentlig betydelse för den sökandes försörjning för att licens ska beviljas. Det innebär att man utifrån beståndssituationen kan ge fiskelicens även för fiske som bedrivs som bisyssla. Vi kan alltid tvista om huruvida detta är bra eller dåligt. Man kan hävda att det faktiskt stärker

de kustnära samhällena att man kan ha fisket som bisyssla samtidigt som man bor kvar och sysslar med andra saker. Med tanke på de låga inkomstkrav som har ställts hittills lär det inte bli särskilt dramatiska skillnader.

Lagen om överlåtbara fiskerättigheter anpassas till det nya systemet med fiskelicens, och ett bemyndigande införs för att regeringen i förordning ska kunna föreskriva vilka arter som ska omfattas av systemet. Det kan naturligtvis gälla även arter utanför det pelagiska fisket, där det här systemet redan gäller. Det har skett en strukturomvandling inom det pelagiska fisket, där bland annat fiskeflottan har decimerats ganska kraftigt.

Behovet av individuella fiskerättigheter och behovet av möjligheter att omfördela dessa kommer rimligtvis att öka när utkastförbudet träder i kraft, även om man redan i dag kan byta kvoter. Men nu får vi ett system för detta.

Herr talman! Det sistnämnda tas också upp i Socialdemokraternas reservation 15, där man visserligen ställer sig bakom systemet med överlåtbara fiskerättigheter men uttrycker oro för ägarkoncentration och påverkan på miljö och fiskbestånd. Vidare skriver man att en samverkan måste ske med myndigheter, näring och övriga lokala intressenter innan de överlåtbara fiskerättigheterna blir säljbara.

Jag tycker att den oron är högst berättigad och relevant, men läser man noggrant i propositionen finner man att den uppfattningen delas av regeringen. Regeringen är väldigt tydlig med att konsekvenserna för såväl fiskenäring som miljö måste utredas noggrant innan en utvidgning av systemet görs. Folkpartiet och utskottsmajoriteten delar regeringens ståndpunkt. Till stora delar är ju S-reservationen tillgodosedd i de skrivelser som finns.

När det gäller fördelningen är detta med regionalisering, som Jan-Olof Larsson var inne på, en viktig del. Dessutom är detta en process som pågår. Regeringen kommer att ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att utvärdera det nuvarande systemet. Det stämmer att den utvärderingen nu saknas, men den kommer att vara på plats. Det är naturligtvis viktigt för att man ska kunna gå vidare.

En berättigad fråga till Vänsterpartiet och Miljöpartiet är hur de ser på kopplingen mellan utkastförbud och behovet av överlåtbara fiskerättigheter. I en reservation begär man ju att regeringen ska komma tillbaka med lagförslag utan den möjligheten. Hur ska man då lösa detta kopplat till utkastförbudet?

Herr talman! Jag vill avsluta med några ord om fisketurismföretagen, som i några regioner är en väsentlig och viktig del av den alltmer växande och betydelsefulla besöksnäringen. Det är naturligtvis oerhört centralt att regelverket även fungerar för dessa.

Det var en viktig förändring som skedde i fiskeförordningen 2012 när man gav Havs- och vattenmyndigheten möjligheter att besluta om undantag från redskapsbegränsning vad gäller burfiske efter skaldjur i fisketurismverksamhet. Den regeln flyttas nu till fiskelagen. Samma möjlighet finns kvar. Det är bara det att man flyttar den till lagen.

Jag har inte fått några signaler om att detta system inte har fungerat. Det är klart att man som ett alternativ skulle kunna ha, som föreslogs, någon typ av licens. Men nu har vi det här systemet, och det tycks fungera bra.

Det är sedan bara att konstatera att de här lagändringarna ska träda i kraft den 1 oktober 2014.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Jag vill naturligtvis tacka för min tid i miljö- och jordbruksutskottet. Jag har aldrig varit ordinarie ledamot, men jag har som ersättare alltid känt att jag har blivit väl omhändertagen både av utskottskolleger och av utskottskansli. Jag vill verkligen tacka för detta. I grunden hoppas jag att jag kan återkomma någon gång i de här debatterna.

(Applåder)

Anf. 10 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vill bara ställa ett par frågor till Lars Tysklind. Är det inte konstigt att regeringen förordar ett system som man införde för ett annat fiske 2009 och som man inte ens har bemödat sig om att utvärdera? Vi vet att det handlar om hundratals miljoner kronor som har omsatts och betalats för de här kvoterna. De här pengarna finns i branschen i dag. Om det införs ett sådant system som det pelagiska har skulle man med de här pengarna kunna köpa upp hela det svenska fisket och koncentrera det.

Lars Tysklind brukar alltid säga: Vi är ense i de här frågorna. Det kan ibland tyckas som att vi är ense, men då är det bra att vi signalerar vad vi vill. Nu måste vi signalera till myndigheterna. Vad vill Folkpartiet? Vad vill Socialdemokraterna? Vad vill vi med det framtida fisket?

Vill Lars Tysklind och Folkpartiet ha ett fiske uppe i Kosterhavet med Strömstadsbor, Tanumsbor och människor uppifrån norra Bohuslän? Eller ska det kunna handlas upp?

Jag har tydliggjort att vi vill att det ska finnas fiske från Strömstad runt hela vår kust ända upp till gränsen mot Finland och att det ska fördelas på ett bra sätt. Men låter vi ekonomin och ekonomisk styrka styra det blir det en koncentration, som det troligen har blivit när det gäller det pelagiska fisket – det verkar så.

Sedan gäller det breda lösningar. Om vi nu så ofta har samma åsikter undrar jag: Varför förlitar sig regeringen alltid på Sverigedemokraterna i stället för att göra breda överenskommelser här i riksdagen?

Anf. 11 LARS TYSKLIND (FP) replik:

Herr talman! Vi kan ta fråga nr 1 om det här med överlåtbara fiskerättigheter och kopplingen till det pelagiska fisket.

Det finns en lagstiftning kring just detta med överlåtbara fiskerättigheter. Det som införs är en möjlighet för regeringen att fatta beslut om att det kan gälla även andra arter. Det här är Folkpartiets åsikt, och jag utgår från att det också är övriga Alliansens åsikt. Vi ställer oss helt bakom det som regeringen skriver i propositionen: att man tydligt måste utreda konsekvenserna innan man tar sådana beslut.

Det är inte alls så att det i lagen om överförbara rättigheter står att det per automatik är samma system som i det pelagiska fisket. Och jag tror, precis som Jan-Olof Larsson, att det inte är så det kommer att sluta, för det är ingen ändamålsenlig lagstiftning om vi står bakom vår vision om att vi ska värna det småskaliga kustnära fisket. Det kommer att bli ett annat system, och jag är helt övertygad om att det är mer kopplat till utkastförbudet och att det på det sättet kommer att bli fungerande.

Det är naturligtvis viktigt att näringen själv är med i den här diskussionen. Neringen själv brukar ha väldigt goda idéer kring hur man kan lösa det här rent praktiskt. Jag ser fram emot den diskussionen.

Sedan vet jag inte riktigt om jag behöver kommentera det här med breda lösningar. Jag tycker att det är lite spridda skurar i reservationerna. Enigheten är väl inte så stor i det här sammanhanget. Men när jag säger att vi är relativt eniga menar jag att vi har lite olika varianter på temat, men när vi ser det i ett större perspektiv har vi väldigt stor samsyn på fiskeripolitiken.

Anf. 12 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Man ska bemyndiga regeringen och ge möjlighet även för andra arter. Vi har inte så många andra arter. Det är torskfiske, räkfiske och kräftfiske som det är lite ekonomi i. Det kan man inte dela upp, som någon partiföreträdare sade här. Man skulle införa kustkvoter och så vidare. Här är det en småskalig flotta som fiskar. Det är något enstaka räkfiskefartyg som är lite större, något enstaka torskfiskefartyg och så vidare. Annars handlar det om det småskaliga. 80–90 procent av dem som fiskar gör det i de här segmenten.

Då är det viktigt, tycker jag, att vi signalerar att vi vill ha en regional fördelning av kvoterna, så att det inte blir en koncentration till den som har mest pengar.

Jag nämnde ett exempel förut om en kille som är 30 år, som bor hemma i Sotenäs och är yrkesfiskare på heltid. Han ville komplettera med makrillfiske, men det gick inte, för de kvoterna var redan utdelade. Det är inte fritt fiske, som vissa påstår här i talarstolen, vad gäller kustkvoterna, utan det är utdelat och klart. Sedan ska han köpa in sig, och då får han vara miljonär.

Vi kan inte ha det på det viset, tycker jag, utan vi måste se till att vi har en regional fördelning av kvoterna, om vi ska ha en levande kust och skärgård. Vi socialdemokrater står upp för det. Jag hoppas också att Folkpartiet står upp för det, för jag tror att man förväntar sig det utefter Bohuskusten, inte minst, och Hallandskusten och Blekingekusten.

Anf. 13 LARS TYSKLIND (FP) replik:

Herr talman! Min och Folkpartiets utgångspunkt är att man ska ha ändamålsenliga regler och att de måste vara olika inom olika regioner och inom olika fisken.

Jan-Olof Larsson tar upp räkfiske på Bohuskusten. Jag har svårt att tro att det är lämpligt att ha individuella och säljbara kvoter i fråga om det fisket. Ska vi värna det som är småskaligt och relativt kustnära är det kanske ett exempel på ett fiske som man inte ska dra in i systemet.

Konsekvenserna kommer att bli så tydliga att jag utgår från att vi inte kommer att besluta om det fisket.

När det gäller möjligheten att trots allt ha överlåtbara fiskerättigheter sade jag något förut. Jag säger det igen: Jag ser den starka kopplingen just när det gäller utkastförbudet. Jag tänker på blandfisket på västkusten. Vi kan bortse från räkfisket, där man har väldigt selektiva redskap och där man egentligen kan bortse från bifångster helt och hållet. Jag tänker på det fiske som trots allt pågår, blandfiske efter fisk. Där får man upp

blandade kvoter. Det skulle blockera hela fisket om man inte kunde byta kvoter på det här sättet.

Jag tror att jag och Jan-Olof Larsson är helt överens om att vi där måste hitta ett ändamålsenligt regelverk som inte omkullkastar övriga visioner om hur fisket ska fungera.

Anf. 14 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Ärade ledamöter! Kära åhörare! Regeringen har efter omfattande utredningar och remisser lagt fram en proposition för riksdagen med förslag på vissa justeringar i fiskelagen och en del andra förändringar. Diskussionen mellan de ärade talarna före mig har väl speglat vad det handlar om och var skiljelinjerna går.

Centerpartiet står naturligtvis bakom landsbygds- och fiskeriminister Eskil Erlandsson och regeringen i den proposition som vi nu diskuterar. Miljö- och jordbruksutskottets majoritet ställer sig också bakom propositionen. I grunden är det min bild – och det framhöll även Lars Tysklind – att riksdagen har en bred samsyn i de viktiga fiskefrågorna. Dessa har mycket starka och nödvändiga EU-kopplingar och globala kopplingar, vilket är bra eftersom världens fiskbestånd är starkt hotade och fiskarna finns i de hav som alla länder på olika sätt har tillgång till.

Jag noterar att Jan-Olof Larsson ger en annan bild, och jag har all respekt för den. Min uppfattning är ändå att landsbygdsministrarnas och Sveriges framgångsrika arbete i Bryssel har en stark förankring i Sveriges riksdag. Det är glädjande. Jag tycker att landsbygdsministern och regeringen jobbar bra med de svenska besluten på detta område, som är komplicerat och svårt. Det är en näring som omges av krångliga regelverk beroende på att man måste skydda fisk från utfiskning.

Då uppkommer frågan: Varför är det hela 16 reservationer i detta betänkande när vi är så överens? Uppenbarligen är vi inte helt överens. Naturligtvis vill och ska oppositionspartier profilera sig och lyfta fram de motförslag de kan ha. Jag tycker att man har tagit i ordentligt för att få upp de här reservationerna, som ibland handlar om rätt små förändringar och utredningskrav. Men det är oppositionens rättighet att välja vad man vill markera.

Däremot skiljer vi oss åt i en viktig principfråga: enskild äganderätt. Det är allvarigare, då de socialistiska partierna har väldigt mycket lättare att gå in och ta hand om det som vattenägare ska kunna göra.

Förslagen innebär ibland mer byråkrati och krångel. Bland annat därför yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Jag ansluter mig till de tydliga inläggen från mina allianskolleger Rune Wikström och Lars Tysklind och säkert också till vad den utmärkta Irene Oskarsson snart kommer att framföra.

Låt mig bara kommentera några saker när det gäller äganderätten. De socialistiska partierna – Socialdemokraterna och Vänsterpartiet – vill ytterligare begränsa förutsättningarna för dem som äger enskilda fiskevatten.

Regeringen anser att det skulle vara en ingripande förändring av rätten till fiske med stöd av enskild fiskerätt att låta redskapsbegränsningarna för fiske som är fritt för var och en gälla även för fiske med stöd av enskild fiskerätt i havet och i de fem stora sjöarna.

Utskottet delar den uppfattningen och anser i likhet med regeringen att den som fiskar med stöd av enskild rätt ska kunna fiska utan redskapsbegränsningar även i fortsättningen. Alliansen står alltså upp för den enskildes äganderätt när det gäller att utöva sitt fiske under ansvar.

Miljöpartiet och Vänsterpartiet vill att krav på en konsekvensbeskrivning för miljön och fiskresursen ska införas vid ansökan om fiskelicens. Detta tillkrånglar och fördyrar utan att förbättra. Fisket är ju redan reglerat i detalj – i svensk lagstiftning och i EU-lagstiftning – vad gäller de fiskemetoder och typer av fiskeredskap som är tillåtna samt deras antal och utformning, vilka slag av fisk som får fiskas, fiskens minimimått, fångstreglering i form av antalet tillåtna dagar till havs eller storleken på kvoter för vissa fiskslag samt krav på rapportering av fiske och landningar med mera.

Utöver detta finns olika ytterligare möjligheter för regeringen och myndigheter att beakta fiskets inverkan på miljön. Den begränsade nyttan för miljön av en ytterligare konsekvensbeskrivning måste ställas mot den administrativa börda och det regelkrångel som enligt utredningens förslag skulle komma att åvila den enskilde fiskaren.

Utskottet anser i likhet med regeringen att ett krav på en miljökonsekvensbeskrivning för fisket skulle ålägga enskilda fiskare en onödigt betungande börda. I stället bör de nuvarande bestämmelserna om att tillgången på fisk ska beaktas när frågan om licens prövas första gången gälla.

Utskottet noterar även att regeringen anför att det bör övervägas i ett annat sammanhang om man borde utvidga möjligheten att föreskriva att det ska göras en analys av vilken inverkan en fiskemetod eller utsättning av fisk har på miljön.

Därmed är det slut för mig i detta anförande och kanske i kammaren över huvud taget. Jag tillönskar meddebattörer, herr talmannen och riksdagens medarbetare en trevlig sommar.

(Applåder)

Anf. 15 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag kunde inte låta bli att ta replik på dig, Staffan Danielsson. Det var du värd efter det engagemang du lade ned på äganderätten, marknadsliberalismen och marknadens kraft att styra såväl miljöpolitik som allt annat i den världen. I Centern är man fenomenal på att lyfta fram den lösningen på alla möjliga problem – marknaden löser det mesta.

När jag började med de här frågorna en gång i tiden – det börjar bli några år sedan nu – fick jag en bok som hette *Vem äger fisken?* Det är faktiskt en fråga att fundera på. Vem äger fisken? Nu har vi fått ett svar från ett av Alliansens partier, som säger: Den fisk och allt levande som finns i mina vatten får jag ta upp hur mycket som helst av på vilket sätt som helst, för det är jag som äger det.

Staffan Danielsson är inne lite på samma tema. Det är mina vatten, det är min fisk, det är mitt liv som finns här inunder och det är jag som sköter detta. Att man ska värna yrkesfisket och dem som har företag inom det, ge dem bra förutsättningar och låta dem slippa illojal konkurrens från dem som inte har några som helst begränsningar tycker inte Staffan Danielsson och Centern är ett bra sätt. Om man har äganderätten får man konkurrera förbehållslöst och ta upp hur mycket lax som helst –

inga begränsningar och ingen förvaltning. Man behöver inte bry sig om någonting utan kan bara ta upp.

Vi tycker inte att detta är rätt och riktigt. Jag förstår inte hur Centern, som har varit ett grönt parti, kan resonera på det sättet – att marknaden styr allting. Den gör inte det. Marknaden måste tuktas.

Anf. 16 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tackar den engagerade Jan-Olof Larsson för att han riktar frågor även till mig. Jag vill berömma honom för hans engagemang och glöd. Ibland kan man nästan tro att riksdagen är lite osams om fiskepolitiken. Det tycker jag egentligen inte att vi är. Jag försöker berömma Jan-Olof Larsson och oppositionen, men jag noterar att de värjer sig för det. Det har de rätt att göra.

Centern står upp för enskild äganderätt – det är helt rätt – under ansvar och under de lagar som samhället inför för att reglera hushållningen med våra begränsade naturresurser. Vi tror på marknadsekonomi och vikten av fri företagsamhet, som enligt vår uppfattning ger en bra användning i miljömässiga former av naturen liksom industrier som försöker jobba så miljömässigt som möjligt.

Motsatsen till detta, frihet under ansvar och marknadsekonomi, är socialism och kommunism. Hur industrin och jordbruken sköttes i de systemen är ingen merit, Jan-Olof Larsson, för där gödslade man med skadliga ingrepp, utsläpp och så vidare.

Vem äger fisken? Vem äger villatomten? Vem äger företagen? Vi har ett system med enskild äganderätt och frihet under ansvar. Det har täckning även på enskilda fiskevatten, också i de stora haven, och vi har regler för hur man ska hantera detta på olika sätt.

Fisket i Östersjön är väldigt noga reglerat. Vi står verkligen inte för att man åker ut och tar upp hur mycket man vill, utan här finns utomordentliga regelverk och begränsningar som är väldigt krångliga. Men givet dem tycker vi att man inte ytterligare ska ta rättigheter ifrån dem som har enskilda fiskevatten.

Anf. 17 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Vi socialdemokrater vill värna yrkesfisket. Vi tycker att det är viktigt att de som satsar på att leva på fisket också ska få den möjligheten och inte konkurreras ut genom illojal konkurrens.

Visst finns det mycket regler i Östersjön. Eskil Erlandsson, partikamrat med Staffan Danielsson, har förbjudit svenska fiskare att fiska lax i Östersjön. Men polska, tyska, estniska och danska fiskare får lov att fiska lax i Östersjön – men inte svenska yrkesfiskare.

Stopp, stopp, säger man till yrkesfiskarna. Men har man ett enskilt vatten uppefter kusten får man fiska hur mycket lax som helst, även om man har ett annat yrke som man lever på. Då får man alltså fiska hur mycket lax som helst. Det är äganderätten som är viktig.

Det är ett säreget resonemang att man vill slå undan fötterna för en yrkeskår för att gynna andra. Det hade väl varit rimligt att även den som har ett enskilt vatten skulle vara med och vårda fisken och systemet, så att vi får bra stammar av lax. Men, nej, de ska inte ingå i systemet. De ska få fiska förbehållslöst hur mycket som helst.

Det tycker jag är ett konstigt resonemang. Men det är det som är marknaden enligt Staffan Danielsson och Centern: Den som äger vattnet får också utnyttja sin rätt och äger allt som är under ytan. Det är ett mycket konstigt resonemang. De borde ingå i de förvaltningsplaner och de regelverk som alla andra får rätta sig efter.

Anf. 18 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Herr talman! Visst är det viktigt att värna det svenska fisket, givet att det minskar, eftersom bestånden är hotade, och självklart att värna yrkesfisket i olika former, där rätt mycket är i deltidsform. Lars Tysklind redogjorde för den avvägningen. Det är allt färre yrkesfiskare – tyvärr, kan jag tycka, men sådan är verkligheten. Vi bör även värna fritidsfisket, för dem som fritidsfiskar på ett rimligt sätt. Det är en avvägning.

Jag instämmer egentligen i det Jan-Olof säger om att det bör vara samma villkor för dem som fiskar i samma vatten. Det bör också vara samma villkor för dem som bedriver jordbruk i EU:s olika länder. Jag tycker att det är principer som man bör sträva efter, att fiska enligt bra regelverk och att det ska gälla lika.

Så är det inte riktigt nu, men ambitionen är att driva det åt det hållet – hur jordbruket är i andra länder och hur fisket bedrivs i Östersjön, att det ska närma sig ett resurshushållande system.

Men Sverige, Jan-Olof, väljer ibland att gå före vad gäller miljökrav på industrin och regelverken för jordbruket, och ibland kanske vi också går före lite vad gäller förutsättningar för fisket. Det är en balansgång – jag håller med om det – och det gäller att se upp så att vi inte går för långt, så att det slår tillbaka.

Vi har olika syn på detta med enskild äganderätt. Jag ser ingen dramatik i att den som äger en skärgårdsfastighet och äger sitt fiskevatten har rätt att – enligt de lagar och regler om naturresurshushållning och fiske som gäller – fiska där. Varför ska andra komma och fiska där och i grunden ta hand om den personens fiskevatten? Det finns en avvägning med fritidsfiske och så. Men respekt för äganderätten har vi i Centerpartiet, och i den frågan skulle jag säga att jag talar för hela Alliansen.

Anf. 19 IRENE OSKARSSON (KD):

Herr talman! Vi komma från öst och väst; stiltje, bleke och halv orkan. Här kommer väl landkrabban som knappt kravlar sig över kanten.

Jag får väl börja med att säga det många har slutat sina anföranden med: De här åtta åren har lärt mig otroligt mycket om fiskeripolitik, inte minst de två giganterna från öst och väst, fast de är väl egentligen tre.

Det vi behandlar i dag, ändringar i fiskelagen, har sin grund i en gedigen utredning och ett gediget remissförfarande som har gjort att vi har kunnat få fram ny lagstiftning men också samordna tidigare lagstiftning. När vi arbetar tillsammans och konstruerar nya regler och ska införliva ett nytt, gemensamt, EU-regelverk, behöver det göras genomlysningar och översyner med jämna mellanrum, så även nu.

Tidigare talare har berört det jag även kommer att beröra nu. Som grundprincip för mig som kristdemokrat och för alliansregeringen finns äganderätten. Jag kan inte låta bli att vända på det som Jan-Olof Larsson lyfte fram tidigare, hur vi ska se det gemensamma. Det finns ju också det gemensammas tyranni. Vem tar ansvar för det som är ingens?

I det sammanhanget kan vi väl också konstatera att det finns regelverk även för hur överträdelser ska beivras, även för den som är fritidsfiskare och bryter mot de regelverk som finns. Frågan är om vi har resurser nog för att kontrollera allt detta. Det får väl myndigheter och andra ge oss besked om, efter tid.

Det är också, herr talman, viktigt att inte belasta enskilda näringsidkares verksamhet med det som Miljöpartiet har lämnat en reservation om, konsekvensbedömningar för miljön. När fisket nu är så genomreglerat har myndigheten kontroll över hur mycket som är rimligt att fiska, så att man därmed kan bevilja nya licenser eller säga: Stopp, det finns inte utrymme för ytterligare licenser. Att då lägga det på den enskildes axlar att göra denna konsekvensbeskrivning ser jag inte som rimligt, och det har inte heller blivit regeringens förslag, även om utredningen gick i den riktningen.

Den andra delen i betänkandet, överlåtbara kvoter, har också, herr talman, diskuterats. Ingen av oss här i kammaren har sagt något annat än att vi vill ha ett fiske som är hållbart. Vi vill ha ett kustnära fiske. Vi vill också ha ett fiske som möjliggör för nyetableringar, för nya generationer att ta vid.

Herr talman! Jag raljerade lite inför den här debatten och sade att jag är yngst i debatten. Jag vet inte om det speglar fiskerisituationen. Jag är dessutom den enda kvinnan i ämnet. Detta är sagt med ett litet leende på läpparna, för protokollets skull, där ironin inte syns.

Det som är viktigt att säga här är: Ska vi se att det finns en hållbar framtid för fiske – i det storskaliga men också i det småskaliga – måste vi även här tillåta rationaliseringar och förändringar. Jag är glad att Staffan Danielsson för Centerpartiet var uppe före mig, så att jag också kan ta mig friheten att dra vissa paralleller till land, där jag är lite mer hemma.

Vi måste se större jordbruksföretag samtidigt som vi ser små, effektiva nischföretag. Jag vill se samma sak inom fiskeriverksamheten. En av dem som verkligen har bevisat att detta är möjligt sade i sitt slutanförande för en liten stund sedan: Nu ska jag gå hem och se till att företaget utvecklas ytterligare. Det är en sann odalman i det här sammanhanget, när Rune Wikström uttrycker detta. Det visar på möjligheterna för nischföretag i den småskaliga verksamheten, precis som vi behöver se till att skapa förutsättningar.

Tidigare talare har konstaterat att regeringen inte har sagt hur det ska gå till, med mer överlåtbara fiskekvoter, utan man ska jobba vidare med det, för att få en tydlighet i att olika fiskebestånd kräver olika regelverk och så vidare. Det vi också ska glädjas åt gemensamt här i kammaren, hoppas jag, är att detta kommer till just därför att vi har tagit ett stort steg på vägen i den gemensamma fiskeripolitiken i Europa, där inte minst vår minister har bidragit skarpt i arbetet, nämligen att få till ett utkastförbud. Då måste vi kunna hantera det som kommer upp på ett rimligt sätt.

Men detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner.

Jag höll på att säga: Glad midsommar! Det kan jag väl nästan säga, eftersom den rätta midsommardagen ännu inte har passerat.

(Applåder)

Anf. 20 JACOB JOHNSON (V) replik:

Herr talman! Jag tänkte fortsätta lite grann med den intressanta diskussionen om äganderätten gentemot förvaltning av gemensamma naturresurser. Företrädare från Kristdemokraterna brukar i dessa sammanhang gärna tala om förvaltare, alltså hur man ska förvalta en gemensam resurs. Men här hörde jag Irene Oskarsson inledningsvis säga att grundprincipen om äganderätten är grundläggande i detta sammanhang. Det betyder att den går före förvaltare. Så tolkar jag det. Är man enskild ägare till ett fiskevatten äger man fisken som passerar i detta fiskevatten.

Är inte det en lite konstig tanke? Denna fisk är rörlig och en gemensam resurs. Måste man inte ha ett system där man har rimliga krav även på ägare till enskilda fiskevatten? Ska man inte ha en lagstiftning som kan reglera detta? Ska inte land med lag byggas, Irene Oskarsson? Ska man ha frizoner bara för att man är ägare till fiskevatten? Eller är det kanske så att Irene Oskarsson, precis som Rune Wikström från Moderaterna, anser att man som ägare till enskilt vatten ska få göra som man vill? Håller detta ihop? Hur är det egentligen med förvaltare hos Kristdemokraterna?

Anf. 21 IRENE OSKARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag kan nog drista mig att också väva in Rune Wikström i detta. Jag tycker att det sista var ganska knepigt uttryckt.

Förvaltare och ägare är för mig inte två motpoler. Mitt ägande är naturligtvis satt under att jag har förvaltare. Om det är mina fiskerättigheter, om det är min jordbruksfastighet, om det är min skog – de två senare har jag lite bättre personlig kunskap om – går förvaltare och ägare hand i hand, armkrok om vi så vill. Det är det som gör att jag tar risken på kapitalet, om jag uttrycker mig så. Jag tror inte att Jacob Johnson tycker om det uttrycket heller.

Men det är detta som är förvaltare, alltså att jag vet att jag äger någonting och för det vidare till kommande generationer, och jag har lånat det av tidigare generationer och har det i mitt hägn nu. Då har jag också ett ansvar för det. Men ibland blir det så att ingen har ansvar. Vem är då någon som ska ta ansvaret?

Sedan ska land med lag byggas, och det är det vi gör i detta betänkande.

Anf. 22 JACOB JOHNSON (V) replik:

Herr talman! Ja, land ska med lag byggas. Här finns alltså tankar som till exempel Fiskeriverket för fram om hur man kan utveckla en lagstiftning som tar hänsyn till äganderätten men också till förvaltare inom fiskeområdet.

Det är synd att de borgerliga partierna är så förblindade av äganderättens principer att de inte kan utveckla detta. Jag kan göra jämförelsen med hur det är på land, alltså när man äger ett markområde. Då får man inte göra vad man vill med det vilt som passerar över markområdet. Men här vill de borgerliga partierna inte ha regler som närmare tar hänsyn till rimliga begränsningar av fiskerätten på enskilt område. Vi har hört Jan-Olof Larsson berätta om till exempel laxfisket och hur man kan ta ut enorma mängder som fritidsfiskare bara för att man äger vattnet.

Jag läste tidigare upp vad Sportfiskarna säger, nämligen att det är ett problem med denna gråzon som det i praktiken blir. Om man är ägare till enskilt fiskevatten och inte är licensierad fiskare hamnar man i en gråzon mellan kommersiellt fiske och fritidsfiske, och det blir underlag för svartfiske och illojal konkurrens.

Jag tycker att detta är en ganska allvarlig fråga. Det är bra att vi har lyft fram den här i debatten, och jag hoppas att en ny regering kan ta itu med denna fråga efter valet.

Anf. 23 IRENE OSKARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tror att Jacob Johnson svarade på sin egen fråga. Svartfiske och tjuvjakt är inte tillåtna.

Jag äger jakträttigheterna på min egen fastighet, och jag äger fiskerättigheterna i mitt fiskevatten. Jag har att förhålla mig till de lagar som vi här har stiftat och de regler som gäller. Gör jag då saker som är olagliga är det straffbart. Då måste det beivras, och vi måste kunna kontrollera det. Det har vi både myndigheter och polisiär verksamhet för att göra.

Som jag kan se det är det därför ingen skillnad om jag jagar råbock vid fel tid på året eller om jag säljer min fisk på ett sätt som inte är tillåtet utifrån att jag har fiskerätt för husbehov och inte är licensierad yrkesfiskare. Jag kan därför inte se någon skillnad i detta, och jag tror, som sagt, att Jacob Johnson svarade på sin egen fråga.

Anf. 24 RUNE WIKSTRÖM (M):

Herr talman! Jag kanske hade olämpligt ordval i en av mina repliker. Jag har fiskat bland annat i enskilt vatten i hela mitt liv. Jag fiskar även i rikets allmänna vatten. Men jag fiskar i samma område som mina förfäder fiskade i. Det betyder alltså att vi har förvaltat vårt vatten på det sättet att vi kan fortsätta i olika generationer att fiska. Vi tar upp den fisk som vi anser är lämplig att ta upp. Vi släpper förbi småfisken och tar den fisk som är lämplig att ta.

På det sättet har vi förvaltat våra fiskevatten, och på det sättet vill jag att vi ska fortsätta att förvalta våra vatten så att det även i framtiden kommer att bli hållbart. Vi tar vårt ansvar, och vi håller oss till regelverket.

Herr talman! Det var detta jag ville säga.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 juni.)

11 § Granskning av grönbok om mobil hälsa

Socialutskottets utlåtande 2013/14:SoU29
Granskning av grönbok om mobil hälsa (KOM(2014) 219)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 24 juni.)

12 § Särskilda regler för viss utbildning med musikalisk inriktning

Utbildningsutskottets betänkande 2013/14:UbU27

Särskilda regler för viss utbildning med musikalisk inriktning (prop. 2013/14:229)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 24 juni.)

En enklare planprocess

13 § En enklare planprocess

Civilutskottets betänkande 2013/14:CU31

En enklare planprocess (prop. 2013/14:126)
föredrogs.

Anf. 25 KATARINA KÖHLER (S):

Herr talman! I dag ska vi debattera civilutskottets betänkande 31 som handlar om regeringens förslag för en enklare planprocess. I detta ärende ingår bland annat att man vill begränsa detaljplanekravet, att man vill ge kommunstyrelse eller byggnadsnämnd rätt att anta planer utan att gå via beslut i fullmäktige och att planbestämmelser om utformning av byggnadsverk och tomter ska upphöra att gälla efter genomförandetidens slut. Det handlar också om bestämmelser om vad som får regleras i ett exploateringsavtal som ska införas, frågor om energikrav med mera.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 3. Jag yrkar också bifall till utskottets förslag i punkt 4 i de delar som utskottet avstyrker i regeringens förslag.

Vi socialdemokrater står naturligtvis bakom våra övriga yrkanden, men för tids vinnande yrkar jag inte bifall till dem.

Herr talman! Vårt samhälle står inför stora miljö- och klimatutmaningar. Stora ansträngningar görs runt om i vårt land för att hitta lösningar som ger människor möjligheter att också i framtiden andas frisk luft, dricka rent vatten och behålla ett rikt växt- och djurliv. Kommunerna arbetar hårt med att hitta lösningar som begränsar klimatpåverkan för att på det sättet kunna nå de 16 nationella miljömål som riksdagen har antagit. Det arbetet går inte i den takt som vi hade hoppats, och vi kan konstatera att vi inte har klarat av de tidsramar som är uppsatta i nästan något av dessa miljömål.

Därför blir det mycket konstigt när regeringen lägger fram ett förslag om att förbjuda kommunerna att vid markförsäljning ställa energikrav som går längre än Boverkets regler. Detta förslag innebär att man tar bort kommunernas möjligheter att främja en långsiktig och hållbar utveckling. Det blir också en inskränkning av kommunernas rätt att disponera sin egen mark, vilket också begränsar möjligheten att bygga den typ av bostäder som många i dag efterfrågar. I dag används ungefär 38 procent av den totala energianvändningen till byggnader och bostäder.

Medborgarna ser värdet i att kunna bygga klimatsmart. De kan också skilja på produktionskostnader och driftskostnader, vilket regeringen inte tycks kunna.

Enligt byggkravsutredningen, som kom 2012, höjer kommunala särkrav på energi, miljö och tillgänglighet byggkostnaden med 5–10 procent. Den beräkningen har fått stark kritik för att ha allvarliga brister. Bland annat skiljer man inte i utredningen krav på energi från krav på tillgänglighet och andra lokala krav, vilket innebär att man inte kan dra några slutsatser om merkostnader på grund av de lokala energikraven. Dessutom påvisar många experter att driftskostnaderna för de här husen kommer att bli mycket lägre och att detta därför bör ses i ett längre perspektiv.

Med enhetliga tekniska egenskapskrav menar regeringen att byggandet blir mer förutsägbart och att bostadsbyggandet kommer att öka. Vi socialdemokrater menar att så som förslaget är lagt blir det precis tvärtom. Det kommer naturligtvis att innebära att utvecklingen mot mer energieffektivt byggande försvåras och försenas. Redan tidigare genomförda projekt som rönt stor framgång både här hemma och internationellt kommer att vara väldigt svåra att genomföra i framtiden. Jag tänker på Hammarby Sjöstad, Norra Djurgårdsstaden och flera andra exempel.

Det här förslaget motverkar en hållbar utveckling, och Sverige tappar fart och ännu mer mark på det här området. Det känns helt absurt att vi ska gå emot det som resten av Norden, Europa och delar av den övriga världen arbetar för. Vi har de lägsta kraven i Norden. Och medan EU ställer allt starkare krav på att byggandet ska gå mot nollenergihus lägger regeringen fram förslag om precis det motsatta. Det känns mycket märkligt. De flesta bedömare menar att Boverkets krav är för lågt satta, kommer att innebära en lägre utvecklingstakt och minskar möjligheten att nå de redan uppsatta energi- och miljömålen.

Vi socialdemokrater menar att kraven ska vara höga och tjäna som golv och inte, som regeringen föreslår, ett tak som förhindrar utveckling. I stället för att förbjuda kommunerna att ställa tuffare miljö- och energikrav ska man naturligtvis stimulera dem att i samverkan med byggbranschen skapa förutsättningar för framtidens energi- och kostnadseffektiva bostadsbyggande.

De lokala energikraven utformas på olika sätt i olika kommuner. Vi behöver därför hitta sätt att samordna dem. Men vi ska inte, som regeringen gör, ställa så låga krav att vi går bakåt. Det känns mycket märkligt.

Herr talman! Regler för hur stadsbyggande ska gå till har funnits i flera hundra år. Från början syftade de till att minska risken för brand och olyckor och till att skapa hygieniska, hälsosamma, funktionella, tilltalande och vackra miljöer i våra bostadsområden. I dag tillkommer allt fler utmaningar, bland annat i form av det jag tidigare nämnt, som klimathot och ökande miljöproblem. Också städernas och samhällenas snabba tillväxt och utbredning ställer än högre krav på ett genomtänkt stadsbyggande med en rättssäker och demokratisk planeringsprocess.

Regeringen har under våren lagt fram en proposition om ändringar i planprocessen i plan- och bygglagen. Ändringarna innebär bland annat att detaljplanekravet i stort sett slopas, förutom när det gäller miljöfarlig verksamhet och så kallad sevesoverksamhet. Det skulle innebära att kommunerna själva ska besluta om eller när man vill ta fram en detaljplan för en åtgärd. Regeringen ser på ett primitivt sätt detaljplanen som

ett problem när den i stället borde ses som en förutsättning för att lösa frågor om markanvändning när olika intressen står mot varandra.

I dag är regelverket sådant att alla kommuner först ska göra en översiktsplan som beskriver kommunernas tänkta utveckling. Den är dock inte juridiskt bindande och får inte heller vara det. I stället är det detaljplanen som står för den bindande delen, och den fastställs i dag i en öppen och reglerad process som skapar rättssäkerhet och ger hög kvalitet i bebyggelsen.

Regeringens förslag innebär att det kommer att finnas en mängd olika sätt att hantera exempelvis projektering av nya bostadsområden, handel och andra utvecklingsområden.

Skälen till att ändra lagstiftningen menar regeringen är att underlätta för bostadsbyggande, men hur jag än vrider och vänder på det kommer jag till slutsatsen att det blir precis tvärtom. Om man bara ändrar reglerna för detaljplan kommer det att innebära att det inte finns något lagstöd för fastighetsägarna att bygga och ingen skyldighet för kommunerna att bygga gator och allmänna ytor. Byggandet blir oförutsägbart och investeringarna osäkra.

Vi riskerar att det blir olika tillämpningar i olika kommuner i stor utsträckning. Utan detaljplaner blir byggandet komplicerat och kan överklagas på alla grunder. Som om inte det räcker kommer också planering och byggande att bli rättsosäkra, och praxis blir svår att fastställa. Det kommer åtminstone att ta väldigt långt tid innan man kan fastställa en rättspraxis som kan börja fungera.

I andra frågor, bland annat energikrav och kommunala särkrav i energifrågor som jag nyss talade om, har regeringen hela tiden hävdad att det är viktigt med enhetliga regler när det gäller de tekniska egenskapskraven. Det är viktigt för byggbranschen för att kunna bygga billigare och viktigt för att få processerna att gå snabbare. Enhetlighet är en förutsättning, hävdar regeringen i det avseendet. Men i den här frågan anser man alltså inte att enhetlighet är viktigt. Det riskerar att bli en godtycklighet och kanske till och med risk för korruption. Men den allra största risken, som jag ser det, finns i att styrningen av byggandet av bostäder, av handelsetableringar med mera helt skulle överlåtas till marknaden att besluta om. Det skulle naturligtvis få mycket olyckliga sociala konsekvenser samt miljö- och klimatkonsekvenser som följd.

Vi socialdemokrater menar att om man ska ändra reglerna i planprocessen måste man också ändra en mängd följdlagstiftningar för att få det att hänga ihop. Det handlar om jordabalken, miljöbalken, väglagen och ordningslagen. Dessa är bara några av de följdändringar som borde göras om man ska ändra lagstiftningen när det gäller detaljplaner, men de är inte ens utredda.

Det finns en massiv kritik från remissinstanserna, och det mesta av den har inte beaktats. Vi socialdemokrater menar att det behövs mer planering, inte mindre, för att möta de utmaningar vi ser framför oss. Plan- och bygglagen behöver utvecklas – inte avvecklas!

Vi behöver mer översiktliga beslut som ger förutsättningar för snabbare detaljplaneprocesser, en smidigare bygglovshantering och därmed en förbättring för samtliga aktörer på bygg- och bostadsmarknaden.

Det finns andra problem som egentligen är väl kända men som regeringen inte på något sätt har tagit i beaktande i förslaget. Det handlar om

kunskap och kompetens. Det handlar om de stora pensionsavgångar som vi vet pågår och kommer, vilka inte har mötts upp med utbildning på universitet och högskolor för planering och byggande. Det innebär att det förmodligen är ett av de viktigaste skälen till långa planprocesser. Det medför hög personalomsättning med bristande kontinuitet i ärendebehandling, sämre kvalitet och fler formella fel.

Inom byggbranschen finns det många sådana här luckor. Det saknas planingenjörer, byggnadsingenjörer och arkitekter med mera, och det måste vi komma till rätta med.

Det säger sig självt att ändringar i lagstiftningen som skapar osäkerhet och komplicerar och försvårar tolkningen av plan- och bygglagstiftningen knappast är vad Sverige behöver. Sverige behöver ett ökat bostadsbyggande.

Sverige behöver fler jobb och mer utbildning för att kunna möta nationella och internationella behov. Ska vi kunna klara det behöver människor någonstans att bo. I dag har hälften av alla kommuner någon form av bostadsbrist. Det gynnar inte näringslivet, det gynnar inte samhällsekonomin, det gynnar inte kommunerna och det gynnar inte människors lust och vilja att vara med i samhällsbyggandet, att bidra med sin kunskap och att helt enkelt vara hela människor med ett eget hem och ett arbete att gå till.

Jag ser fram emot bostadsministerns anförande där jag hoppas att han kan förklara på vilket sätt dessa förslag som jag talat om bidrar till ökat bostadsbyggande.

Jag tackar för detta riksdagsår och önskar alla en fin sommar.

Anf. 26 OSKAR ÖHOLM (M):

Herr talman! Det var skönt att höra Katarina Köhler efter 14 minuter komma in på att det behövs reformer och förändringar, inte bara nya utredningar.

Jag har lite grann sett fram emot Socialdemokraternas anförande i denna debatt – dels såklart för att höra vilka de regelförenklingar och reformer är som de säger behövs, dels, och kanske viktigare, hur de motiverar att de i dag tänker stoppa bostadspolitiska förslag som är tydliga, som är efterfrågade och som kan bidra till att byggandet ökar.

Det finns en hel del att säga om sättet på vilket Socialdemokraterna motiverar sitt avslagsyrkande i dag, men låt mig återkomma till det om en liten stund.

Vi har ju den här debatten eftersom alla i grunden är överens om att bostäderna måste bli fler och byggandet i Sverige måste öka. De allra flesta är också överens om att om det ska kunna ske behöver vi en bostadsmarknad som fungerar bättre och ett regelverk som gör att det blir enklare, snabbare, kanske billigare och mer effektivt att bygga.

Så långt är vi fascinerande nog alltid överens. Det är ju inte bara politiker som resonerar på det sättet och är överens om denna problembild. De senaste åren har en lång rad opinionsbildare, makthavare, tyckare och byggare, ja, alla som är aktiva i den bostadspolitiska debatten, understrukt vikten och behovet av reformer på bostadsområdet.

EU-kommissionen brukar peka på bostadsmarknaden när man analyserar Sveriges utmaningar de kommande åren och gjorde det igen så sent som för någon vecka. Nybyggarkommissionen med en gammal statsmi-

nister, gamla statsråd och toppolitiker sade bland annat att beslutsprocesserna i bland annat kommuner måste snabbas upp.

I förra veckan kom Bokriskommittén med sin rapport. Även de påpekade behovet av att reformer på bostadsmarknaden som gör det enklare att bygga måste öka.

Om jag har förstått det rätt har även Socialdemokraterna själva haft någon form av forskningskommission som också pekat på behovet av fortsatta reformer – även om man kanske fick mest uppmärksamhet för att man vill återinföra fastighetsskatten.

Herr talman! Min poäng är ganska enkel. Det finns en bred samsyn i Sverige om att vi behöver reformer för ökat byggande. Det är precis därför som bostadsministern tillsatt alla de utredningar som oppositionen normalt sett brukar göra sig lustig över. I dag lät det dock på Katarina Köhler som att vi behöver ännu fler utredningar.

Det som är viktigare och bättre är att det är därför som vi är i kammaren i dag och dessutom ägnat hela våren åt att behandla bostadspolitiska förslag från en regering som i handling visar att man tar dessa frågor på allvar.

Det handlar inte bara om i vår och i dag. Vi har under hela mandatperioden fattat en lång rad beslut som alla syftar till att vi ska få en bostadsmarknad som fungerar bättre, ett regelverk som är enklare och mer effektivt och ett bättre utnyttjande av befintliga bostäder än hittills.

Det har handlat om förenklingar i plan- och bygglagen, ökade resurser till domstolar för överklaganden, förlängda tider för presumtionshyror och undantag från fastighetsavgift för att se till att fler bygger hyresrätter. Det har handlat om samordning av bullerregler, enklare regler för studentbostäder och en ny lag om privatuthyrning. Listan över vad vi har ägnat oss åt i kammaren på bostadsområdet denna mandatperiod kan göras ganska lång.

Herr talman! Det viktiga är att listan blir längre, att vi fortsätter fylla på den. Även om vi i dag ser att byggandet ökar kraftigt i Sverige måste fokus framöver vara att fortsätta reformera bostadsmarknaden och säkerställa att vi långsiktigt kan öka byggtakten i Sverige.

Det är precis detta EU-kommissionen menar när man säger att Sverige bör prioritera dessa frågor. Det är även budskapet från Nybyggarcommissionen och Bokriskommittén. De applåderar inte regeringen eller säger att regeringen fattat många bra beslut, utan de pekar ut vägen framåt. Reformtempot måste vara högt också under nästa mandatperiod.

Herr talman! Jag hävdar att det är av exakt detta skäl som dagens debatt är så viktig och oppositionens ställningstagande så avslöjande. I dag är nämligen en av de där dagarna när politik inte bara handlar om att tycka saker utan också om att göra saker.

Däri ligger kärnan när vi diskuterar bostadspolitik och alla de här gemensamma problemformuleringarna som jag nämnde. Att vara överens om problemen spelar speciellt stor roll om man inte också förmår att faktiskt förvandla utredningar och uppdrag till skarpa reformer och förslag och ny lagstiftning.

Låt mig åter vända mig till Socialdemokraterna och säga att politik inte bara är att vilja; politik är också att kunna och att förmå att fatta beslut.

I dag kan vi göra just det. Vi kan fatta beslut och göra skillnad i verkligheten genom att göra plan- och byggprocessen enklare och mer effektiv. Det handlar om flera förändringar av plan- och bygglagen som sammantaget innebär att vi på ett mer effektivt sätt kan bygga fler bostäder i Sverige. Till syvende och sist är det precis så enkelt.

Vi begränsar detaljplanekravet och gör det som nu kallas för enkelt förfarande till standard. Vi inför nationella byggregler och slår hål på myten att byggandet blir bättre om varenda kommun själv får hitta på egna regelverk för byggande. Vi föreslår att fler planer ska kunna antas direkt av byggnadsnämnd eller kommunstyrelse. Vi föreslår att en detaljplan inte ska behövas i lika många fall som i dag och att det dessutom införs en ny lag om riktlinjer för kommunala markanvisningar.

Herr talman! När man radar upp denna typ av enskilda förslag i en rätt omfattande proposition kan det ju låta ganska tekniskt. Det är dock precis den här typen av förenklingar och förtydliganden som måste till om man menar allvar med att vilja göra planprocessen enklare.

Att det är just dessa förslag som ligger på riksdagens bord är inte ett resultat av att Alliansen eller Stefan Attefall har suttit på sin kammare och varit kreativ och hittat på det själv. Det är resultatet av seriösa utredningar där människor med uppdrag att se över detta har kommit fram till sätt att gå vidare på.

Byggkravsutredningen och Plangenomförandeutredningen har tagit fram dessa förslag med utgångspunkt i den gemensamma problembilden och med målsättningen att förenkla, förtydliga och effektivisera.

Herr talman! Vi har länge efterfrågat gemensamma besked om bostadspolitiken från oppositionen, och jag hade nog förväntat mig att beskedet så här några månader före valet skulle handla om mer än att bara vara överens om att säga nej. Det är nämligen precis vad man gör i dag.

Ibland använder man också en argumentation som är svår att förstå. Ta förslaget om att begränsa detaljplanekravet. Det handlar om att till exempel kunna bygga till en skola i ett område som redan är bebyggt eller lägga till ytterligare några hus i ett område där människor redan bor. Det är alltså precis den typ av förenkling som många efterfrågat i debatten och där man pekat på andra länder som har hittat modeller för att få detta att fungera.

Men oppositionen säger nej. Socialdemokraterna menar i sin motion att det kan leda till utpressning och korruption, och Katarina Köhler nämnde just de orden i sitt anförande.

Socialdemokraterna säger alltså att deras förtroende för sina egna kommunpolitiker är så minimalt att ett förslag som ger kommunpolitiker lite större frihet skulle leda till korruption. Snacka om att avslöja hur de ser på sina partivänner som styr rätt många kommuner i Sverige.

På samma sätt förhåller det sig med förslaget om att låta byggnadsnämnden eller kommunstyrelsen anta fler detaljplaner. Också det är en tydlig förenkling. Omfattande och principiella planer ska absolut tas av kommunfullmäktige, men de som inte är av lika stor principiell betydelse kanske kan tas direkt i kommunstyrelsen. Därmed kan man kapa av uppskattningsvis tre fyra månader i processen.

Det tänker de också rösta nej till. Det är samma misstro mot de egna kommunpolitikerna som visar sig igen. I det fallet är det extra tydligt

eftersom en lång rad S-styrda kommuner tillstyrkt det förslaget i remissrundan.

Herr talman! Gemensam problembild eller ej hade jag inte förväntat mig att betänkandet skulle ha varit fritt från reservationer eller att oppositionen skulle ställa sig upp och ropa: Hurra! Så fungerar inte politik, tack och lov, höll jag på att säga. Tvärtom har vi vant oss vid att oppositionspartierna är djupt splittrade när det gäller bostadspolitik.

Faktum är att av de fem stora bygg- och bostadspolitiska förslag som har lagts på kammarens bord under våren har man på den andra sidan inte varit överens om en enda. Inte en enda av de fem propositionerna har man lyckats ha en gemensam uppfattning om.

För varje förslag, oavsett vad det har gällt, ser agerandet ungefär likadant ut. Vänsterpartiet säger kategoriskt nej till allting, Miljöpartiet säger nej till det mesta, och Socialdemokraterna står och velar lite. Ibland stöder de reformer, men det gör de uppenbarligen inte i dag.

Det som förvånar mest är den socialdemokratiska hållningen. Hittills har de på många områden om än motvilligt stått upp för behovet av reformer och röstat annorlunda än sina tilltänkta koalitionspartner. Vi såg det i debatten om studentlägenheter, och vi har sett det när det gäller bullerregler och annat.

Nu har även Socialdemokraterna fallit in i den oppositionskör som aktivt röstar nej till förenkling och nya reformer. Det är så klart problematiskt för bostadsbyggandet, men framför allt visar det helt tydligt vad som väntar vid ett eventuellt maktskifte. Då går den reformagenda som alla säger behövs i baklås.

Herr talman! Jag beklagar djupt att samsynen kring bostadsfrågorna bara verkar sträcka sig till problembilden och aldrig någonsin till lösningarna. Det enda positiva som möjligen finns i detta är att väljarna ställs inför ett oerhört tydligt val när det gäller svensk bostadspolitik.

Konflikten är på bostadspolitikens område tydligare än någonsin, skulle jag vilja påstå. Vi har från vår sida ett uppenbart och tydligt löfte. Vi tänker fortsätta att driva en gemensam politik där reformer står i centrum och där målsättningen är att byggandet ska öka. Vi tänker varje dag fram till valet kräva besked av dem som säger att de vill regera men som i praktiken bara är överens om en enda sak, att säga nej.

Herr talman! Vill man åstadkomma förändringar måste man också våga fatta beslut och våga lägga fram skarpa förslag. Det är därför som jag avslutningsvis yrkar bifall till reservation 4 i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 27 JAN LINDHOLM (MP):

Herr talman! Är regeringens proposition om en enklare planprocess en stopplag för bostadsbyggandet? Den frågan kan onekligen ställas. Jag instämmer i mycket av det Katarina Köhler sade i sitt anförande. Det är också intressant att lyssna på Oskar Öholm när han beskriver förutsättningar för bostadsbyggande i Sverige, som jag håller med om att vi är överens om.

Problemet är att de förslag som regeringen lägger fram i många delar, anser en stor del av remissinstanserna, riskerar att få en rakt motsatt effekt än den avsedda. Det är därför vi motsätter oss en del av förslagen. Vi är överens om problembilden och vad vi ska lösa. Men vi vill helst gå åt

rätt håll och inte gå bakåt. Därför har vi andra förslag än dem regeringen lägger fram som vi tror är effektivare för att lösa problemet.

Herr talman! I civilutskottets betänkande 31, som har samma namn som regeringens proposition, *En enklare planprocess*, föreslår regeringen bland annat att fem av Plangenomförandeutredningens förslag behöver utredas ytterligare. I den delen tycker vi att regeringen gör en klok bedömning. Vi menar att det är viktigt att man har en grundlig förankringsprocess när man föreslår så genomgripande förändringar som det handlar om. Det tycker vi att man har missat i en del andra delar.

Det vi i Miljöpartiet förvånar oss mest över i propositionen är att regeringen valt att gå vidare med förslaget att stoppa de så kallade kommunala särkraven. Trots att man från regeringens sida har väldigt tydliga uttalade mål om energieffektivisering och klimatmål – miljömål – och mål för minskad total energiförbrukning – även om vi i Miljöpartiet inte tycker att de är tillräckliga – väljer regeringen ändå att förbjuda ett av de verktyg som de senaste åren visat sig vara ett av de mest effektiva verktygen, nämligen möjligheten för kommunerna att ställa tuffa krav på dem som vill bygga.

Motivet till det förbudet hämtar man från fastighetsbolagen och byggingustrin som hävdar att de kommunala särkraven fördyrar byggandet. Standardisering, likriktning och kontrollbehov, och inget nytänkande eller utrymme för kreativitet för arkitekter eller andra kreatörer. Tråkigt, billigt och förutsägbart, det är vad regeringens politik i praktiken handlar om.

Känner ni igen den ideologin från andra politikområden alliansregeringen har utvecklat? Kadaverdisciplin i skolan, och ingen får sticka ut. Den sämsta dagen avgör din framtid, och en andra chans får du minsann inte. Tar du inte jobbet som erbjuds hundra mil bort, även om det splittrar familjen, så kastas du ut ur kassan. Så utvecklingsfientlig är allianspolitikens ideologi.

Varför hävdar då Miljöpartiet att regeringen har fel när man förbjuder krav utöver en dålig byggnorm? Eftersom vi formar vår politik med forskning och fakta som grund är naturligtvis det som regeringen gör fel. Miljöpartiet lyssnar självklart också till olika sårntressegrupperingar, men vi är medvetna om att den information som paketeras av alla sådana grupperingar mycket medvetet är utformad för att påverka i en avsedd riktning. Därför är det alltid viktigt att komplettera sådan information med så mycket neutral forskning som möjligt och oberoende fakta.

Eftersom regeringen inte är så intresserad av att ta vara på kunskap, vare sig i skolan, arbetslivet eller i sina beslutsunderlag, utan föredrar likriktning, standardisering, snabba cash och kontroll, blir beslutsunderlagen oftast inte så väl genomarbetade som vore önskvärt.

Vad säger då kunskapsläget om de kommunala särkraven? Visst blir det aningen dyrare i själva byggprocessen. Men driften blir å andra sidan så pass mycket billigare, när man från början bygger för långsiktighet och har hållbara ambitioner, att livscykelkostnaden i verkligheten blir betydligt lägre.

Eftersom det nu inte finns någon fungerande marknad – den där som bostadskonsumenter i Alliansens Sverige förväntas mötas av – finns det emellertid inte någon koppling mellan verkliga kostnader och de hyror som tas ut. När bostadskonsumenter inte har någon valmöjlighet

på grund av att det inte finns något utbud att välja från fungerar inte marknads ekonomin.

Jag tror att det är många politiker som inte har förstått skillnaden mellan marknader och marknader. Marknads ekonomin kan fungera väl på livsmedelsområdet även om det bakas betydligt färre limpor än vad konsumenterna vill köpa och även om den sista limpan på marknaden därför blir orimligt dyr, eftersom konsumenten kan äta andra livsmedel i stället.

Med bostäder är det inte på det viset. Bostaden är inte vilken vara som helst. För det första går det inte att hyra en bostad i en kommun och ta med sig den till en annan, vilket gör att bostadsmarknaderna är väldigt lokala. Om det byggs färre bostäder än de som konsumenterna efterfrågar och priset därför blir orimligt högt för den sista bostaden kanske den bostadssökande fryser ihjäl, eftersom man inte på samma sätt som med kläder, mat, bilar och möbler kan välja ett annat alternativ. Det finns inga alternativ till den sista bostaden som marknaden erbjuder, utom möjligen de som inga partier i vår riksdag vill se, nämligen bostäder med social prioritering.

Den som inte får hyra den sista bostaden kan inte välja hotellboende i stället, om man nu ska försöka beskriva ett alternativ på marknaden för boenden som kan jämföras med till exempel äpplen eller skorpor som alternativ till bröd på livsmedelsmarknaden. Det är därför som Allmännyttan med självkostnadsprissättning har utgjort ett så viktigt komplement till den privata hyresmarknaden med alla dess fel och brister. Bostadsmarknaden i Sverige är i dag ett exempel på det som brukar betecknas som ett marknadsmisslyckande.

Utgångspunkterna för regeringens arbete med en förenkling av både byggandet och planprocessen är lite märklig. Man utgår inte från det land man är satt att regera utan enbart från en problembild man tror sig se i de största tätorterna.

Regeringen faller kritiklöst in i den bild som byggföretag och många bostadsföretag sprider om att det saknas byggklara mark och att det tar för lång tid att få fram bygghandlingar. I verkligheten har företagen stora portföljer med byggklara tomter även i de kommuner som har det största trycket på byggande. En sammanställning av drygt 30 kommuner i Stockholmsområdet visar att byggbolagen här sitter på över 70 000 klara byggrätter.

Herr talman! Mot denna ganska tveksamma bakgrund föreslår alltså regeringen en förbudslagstiftning som innebär att kommunerna inte längre kan medverka till att Sverige har möjlighet att leva upp till EU-direktivet om byggnaders energiprestanda. Det är inte bara fördyrande för bostadskonsumenter utan dessutom både kortsiktigt och beklagligt.

Även Riksrevisionen har kommit fram till att vi inte har väl fungerande bostadsmarknader i Sverige och påpekar att regeringen inte har gett kommunerna de rätta verktygen.

Allbolagens tillkomst har inneburit att vi har fått många svårigheter på bostadsmarknaden för hyrda lägenheter. Personligen är jag övertygad om att vi nog bör studera det som inom EU kallas för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse med syfte att försöka ge kommunerna möjligheter att återigen så långt som möjligt ta initiativet och vara de som driver när det gäller bostadsförsörjningsfrågor. Tyvärr har de blivit fråntagna möjligheten till det i dag. Kommunerna har ju ett ansvar, och de har också

skyldigheter enligt lagen. Men de saknar numera verktygen; dessa har regeringen tagit ifrån dem. Till detta kommer att de förslag som just nu har presenterats om nya skattelagstiftningar ytterligare kommer att försvåra för kommunerna att medverka till att det byggs bostäder.

Herr talman! I det aktuella betänkandet föreslår en majoritet att ett antal av regeringens förslag inte bifalls av riksdagen. Det handlar dels, som vi hörde Katarina Köhler berätta, om att kraftigt begränsa kraven på när detaljplan ska upprättas, dels om förändringar vad avser beslutsnivå för detaljplaner och slutligen om att bestämmelser i en detaljplan beträffande utformningsfrågor och tomter ska upphöra att gälla när genomförandetiden har gått ut.

Miljöpartiet delar den oro som har framförts av många remissinstanser vad gäller regeringens förslag i dessa delar och menar att motiven för att detaljplaner bör upprättas i huvudsak är desamma i dag som när de lagstiftades. Vi ser inget underlag för en förändring där. Vi är särskilt oroade för den försvagning som regeringens förslag innebär, så som många har tolkat det, just när det gäller miljö- och naturresurshänsyn.

Redan i dag har kommunfullmäktige möjligheter att i viss utsträckning delegera beslut i planfrågor, exempelvis när det gäller sådant som Oskar Öholm nämnde: där planärendet inte är av principiell betydelse eller annars av stor vikt. Miljöpartiet anser att det därutöver saknas underlag för ytterligare delegering. Vi tror att detta tyvärr kan innebära att förankringen hos kommunmedborgarna försvåras och att man därmed får ett demokratiskt underskott i samhällsplaneringen på lokal nivå.

Vi menar att även förslaget om att planbestämmelser automatiskt ska upphöra att gälla när genomförandetiden har gått ut riskerar att hota själva syftet med reformen, nämligen att underlätta byggandet. Vi menar att just denna del betyder att exploatörerna förmodligen kommer att vänta ut genomförandebestämmelserna. Det försenar byggandet med kanske fem eller tio år. Det kan också leda till att kommunerna inför längre plantider, vilket förmodligen innebär en längre process för besluten. Det kanske försenar det hela med ett par år.

Det handlar om de reaktioner som vi har fått beskrivna av kommunerna när det gäller hur de kommer att hantera förslagen. Det är det som är intressant. Hur kommer kommunerna att hantera de förslag som regeringen lägger fram? Inget av de sätt som de ser sig behöva arbeta på för att hantera lagstiftningen leder till det regeringen vill, utan tvärtom. Vi tycker att det är olyckligt att man i praktiken genomför lagstiftning som leder till att vi får längre ledtider.

Även regeringens förslag att ge möjlighet till bygglov i strid med gällande detaljplaner – någonting som vi har diskuterat i andra sammanhang – gör det mer omöjligt för en kommuninnevanare att förstå och därmed påverka. Det verkar som att regeringen i detta betänkande, men även i många andra, strävar mot en situation där förvirring och rättslöshet tycks vara ett mål i sig som man vill uppnå. Det tycker inte vi är en lämplig utveckling av den kommunala demokratin.

Miljöpartiet vill att samhällsplaneringen i mycket större utsträckning än i dag i stället ska präglas av en utökad medborgardialog, i skarp kontrast till regeringens förslag som på många områden utestänger medborgarna från medverkan utanför den egna fastigheten. Men det är ju inte alla som har en sådan, och de som inte har en egen fastighet blir helt utan

möjlighet att påverka samhällsutvecklingen och samhällsplaneringen på den ort där man bor.

Miljöpartiet anser att samhällsbygget är någonting som i stället bör involvera och engagera medborgarna. Oskar Öholm ställer en fråga om detta. Det är därför vi i Miljöpartiet mot regeringens förslag ställer en politik med utökad tidig dialog med medborgarna. Det är så vi ser att man löser problemen så att man kan få en snabbare hantering när man kommer till detaljplanenivån.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 3.

Anf. 28 OSKAR ÖHOLM (M) replik:

Herr talman! När man lyssnar på Jan Lindholm tycker jag alltid att man får känslan av att detta är en person som har försökt sätta sig in i detaljerna i de olika förslagen för att fundera på vilka konsekvenser de kan ge. Sedan beklagar jag såklart att funderingarna nästan alltid leder fram till att Miljöpartiet röstar nej till olika typer av förslag. Vi har sett i en lång rad olika propositioner under våren att Miljöpartiets olika funderingar leder fram till att det är bra som det är, alternativt borde utredas igen eller kanske tas någon ytterligare fundering som gör att man fattar beslut sedan i stället, någon gång i framtiden.

Jag fastnade lite grann för det som Jan Lindholm var inne på om utökad medborgardialog, att man kanske ska fatta beslut lite närmare medborgare och så vidare. Miljöpartiet brukar inte bara i Europavalrörelser prata subsidiaritet på detta sätt – att man ska lita på att beslut kan fattas på rätt nivå.

Jag skulle därför vilja ställa en fråga som gäller de remisser som har gått ut. Jan Lindholm lyfte fram dem och sade att det har kommit kritik från remissinstanserna. Det han glömde bort att nämna är att när det gäller planbestämmelserna, antagande av detaljplan och en del annat är de förslag som regeringen lägger fram förändrade jämfört med utredningsförslagen. Men det tar inte Miljöpartiet hänsyn till när man bara hänvisar till remisskritiken.

Det jag undrar över är naturligtvis de kommuner där Miljöpartiet finns med, har makt och inflytande och är en del av den styrande koalitionen och majoriteten. Så är det i Malmö. När det gäller till exempel förslaget om att byggnadsnämnden eller kommunstyrelsen ska kunna anta fler detaljplaner säger Malmös regerande koalition, med bland andra Miljöpartiet i ledningen, att det är ett bra förslag och att det skulle kunna leda till förenklningar. Vi kan gå till Göteborg, där Miljöpartiet också finns med i den styrande koalitionen. Det är samma sak där; Göteborgs stad tillstyrker förslaget och tycker att det är bra om man kan kapa några månader i processen.

Min fråga till Jan Lindholm är: Varför litar han inte på sina kommunpolitiker?

Anf. 29 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Som Oskar Öholm sade: Det skulle kunna vara bra. Det är det som är så sorgligt – att regeringen inte lyssnar och tar intryck av reaktionerna ute i kommunerna. Arbetet skulle ha kunnat landa väldigt bra, men tyvärr gjorde det inte det. Vi ser att det finns möjligheter att göra detta bättre, och därför tycker vi att det är synd att sätta i gång ett

arbete – framför allt så här nära ett val, när vi förhoppningsvis ska kunna hantera detta efter valet på ett annat sätt.

Jag tror att det finns underlag i de utredningar som är gjorda som gör att vi kan hitta bättre former för förenklingar. Det är det jag menar, och det som jag försökte säga i mitt anförande: Vi är övertygade om att det går att förkorta och förenkla. Men det behöver göras på ett sätt så att vi inte tappar den demokratiska förankringsprocessen ute i samhället. Vi har föreslagit att man ska ha en djupare dialog inledningsvis.

Jag vet att ni känner till det. Vi tycker att det är synd att ni inte har tagit med den biten i era förslag så att vi får medborgarna med oss. Även efter de justeringar ni har gjort från remissförslaget till propositionen uppfattar vi det som att ni fortfarande föreslår något som man skulle kunna kalla en teknokratisk förändring och inte en demokratisk förändring. Det beklagar vi.

Anf. 30 OSKAR ÖHOLM (M) replik:

Herr talman! Politik fungerar alltid på det sättet att man har olika uppfattningar och att man resonerar om vad lösningar på samhällsproblem skulle kunna bestå av. Och till slut måste man fatta ett beslut. Det kanske blir ett beslut som man inte i alla detaljer känner var exakt som man ville ha det. Men demokrati och politik handlar om att man fattar beslut som i grund och botten ändå är bra och som går i rätt riktning.

På bordet har vi flera beslut som just handlar om att införa och komma till stånd med förenklingar, förbättringar och effektiviseringar i den planprocess som i princip varenda bedömare i samhällsdebatten säger är alldeles för lång i Sverige. Då säger Miljöpartiet att en del av det hade kunnat bli bra men att man inte har lyssnat tillräckligt. Jag försöker peka på flera av fallen, till exempel antagande av detaljplan eller när planbestämmelser ska upphöra, där man har lyssnat på remissinstanserna. Man har förändrat förslagen och lagt andra förslag. Men det avvisar Miljöpartiet bara med att det inte var att lyssna – det var något annat – eftersom vi inte gjorde exakt som Miljöpartiet vill.

Min fråga handlade specifikt om förslaget att kunna anta fler planer direkt i kommunstyrelsen eller byggnadsnämnden. Det förslaget tyckte kommuner där Miljöpartiet är med och styr var ett bra förslag. Men det avfärdas av Miljöpartiet som uppenbarligen, tillsammans med Socialdemokraterna, inte litat på sina egna kommunföreträdare och kommunpolitiker. Det är fortfarande märkligt.

Jag skulle också vilja ställa en sista fråga. Det gäller det som Jan Lindholm ägnade störst del av sin talartid åt, det vill säga det som de flesta bedömare också säger om att olika krav i varje kommun gör att det blir dyrare. Det är de flesta överens om. Det vore bra med ett klart besked från Miljöpartiet. Om detta nu genomförs, kommer Miljöpartiet om de hamnar i regeringsställning att se till att kommunala särkrav kommer tillbaka på agendan? Det vore intressant att få ett svar på det.

Herr talman! Avslutningsvis, eftersom detta med all sannolikhet är mitt sista replikskifte i min sista riksdagsdebatt, vill jag också passa på och önska glad sommar.

Anf. 31 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Jag tror inte att det är särskilt lyckat att backa tillbaka och göra som det var förut. Jag tror att man ska gå framåt hela tiden.

När det gäller de kommunala särkraven kan jag tänka mig att vi kommer att göra saker i rätt ordning, i stället för i fel ordning som den här regeringen gör. Vi kommer först och främst att se till att flytta fram byggkraven så att de hamnar där vi skulle vilja ha dem. Vi hade den diskussionen för något år sedan. Vi tycker att det är märkligt att man först öppnar upp för att bygga dåliga hus som ingen egentligen vill ha och som ingen egentligen vill bygga i stället för att först ändra de byggkrav som Boverket har.

Jag är rätt övertygad om att vi kommer att gå den vägen. Det tror jag att de andra partierna – om de får samma fråga – kommer att ha ungefär samma uppfattning om.

Vi måste lyfta golvet. Om vi hade gjort det, och om regeringen hade kommit med förslag på att till exempel höja kravet med bara ca 10–15 procent hade byggindustrin reagerat jättepositivt på det och konstaterat att de kommunala särkraven nu helt plötsligt har försvunnit. Då hade man nämligen hamnat på en nivå som kanske inte hade varit spetsnivån som kommunen hade velat satsa på men ändå så pass nära att den generella byggnationen hade hamnat på en acceptabel nivå. Vi bygger inte för 10–15 år; vi bygger hus som ska stå åtminstone 50 kanske 100 år. Då måste kraven ligga ganska långt fram.

Jag tror att det är på den vägen vi kommer att lösa problemet.

Anf. 32 NINA LUNDSTRÖM (FP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 4 samt i övrigt bifall till förslaget i betänkandet.

Precis som Oskar Öholm var inne på har det den senaste tiden kommit mängder av rapporter och kommissioner som har beskrivit vilken typ av reformer som behövs på bostadsmarknaden. En fråga som ständigt återkommer är att processerna för att bygga bostäder måste bli enklare. Begrepp som bostadsbyggandets hinderbana syftar till att påvisa hur komplicerat det är att bygga nya bostäder.

I bostadspolitiska debatter på seminarier, konferenser och andra sammankomster kan det låta som att politiska partier har en samsyn när det gäller utmaningar samt att vi behöver beslut i riksdagen för att minska hindren. Ja, vi har samsyn om problemformuleringar, men när det kommer till skarpa förslag finns det olika uppfattningar. Det är när det finns skarpa lägen som man verkligen prövar viljan att hitta lösningar. I dag är ett sådant skarpt läge. Och här kan alla bidra till förändring.

I dag har vi en debatt om konkreta förslag som syftar till att underlätta bostadsbyggandet. Flera av förslagen syftar till att flytta makt till kommunerna samt öka transparensen och förutsägbarheten.

Jag hoppas att Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet förklarar vad som menas med de motioner som har lagts. Det har vi nämligen inte hört ännu.

Miljöpartiet vill göra bostadspolitiken bättre. På vilket sätt? Jag noterar att Miljöpartiet i sin motion inledningsvis välkomnar att regeringen har ambitionen att förenkla planprocessen, men de återkommer inte till vad deras alternativ är.

Sällan eller aldrig har så svårtolkade motioner skådats. Beredningen har varit besvärlig eftersom det har varit svårt att riktigt få fram vad oppositionen vill. Motionerna har varit mycket svåra att förstå. Varför är de så luddiga? Och varför är det luddiga avslagsyrkanden? Varför finns det inte alternativa beskrivningar av vad ni vill ha?

Jag har arbetat med bostadsfrågor i riksdagen, både i opposition och i regeringsställning. Jag har arbetat på kommunal och regional nivå, både i opposition och i majoritet. Det gäller även i stadsbyggnadsnämnder. Det finns tydliga skillnader i en S-regerings reformagenda kontra en alliansregerings. Det finns tydliga skillnader.

S-regeringen som styrde i minoritet 2002–2006 föreslog inga stora reformer på bostadsområdet, trots utredningar, trots en ansträngd bostadsituation på många håll i Sverige och trots bostadsbrist – tvärtom. Socialdemokraterna försvarade en fastighetsskatt som tvingade folk att sälja sina hus. Socialdemokraterna motsatte sig reformer på hyresmarknaden. De ville inte tillåta ägarlägenheter, ombildning eller bidra till skattereformer. De lade inga förslag för att minska regelkrånglet.

Jag påtalade i bostadsutskottets budgetbetänkande 2005 följande: ”När det gäller planering, byggande och förvaltning bör dessa verksamheter underlättas genom att staten tar bort eller minskar de hinder som finns för denna del av samhällsbyggandet.”

Herr talman! Dagens bostadspolitik behöver fortsätta förnyas så att förutsättningar skapas för en stabil och långsiktig politik. Folkpartiet vill se en kontinuerlig bostadsproduktion utifrån konsumenternas efterfrågan. Endast genom att sätta bostadskonsumenten i centrum kan vi få ett byggande och ett boende som svarar mot dagens och morgondagens krav. Vi ser exempel på företag som väljer exempelvis Berlin i stället för Stockholm eftersom de som man har anställt eller vill anställa inte kan hitta önskat boende. Bostadspolitiken behöver skifta fokus från ett centralplanerings- och myndighetsperspektiv till ett konsumentperspektiv.

Jag påtalade även följande år 2005 – det sista regeringsåret för Socialdemokraterna här i riksdagen: ”För att skapa långsiktiga förutsättningar för bostadsbyggande och ombyggnad krävs att hinder minskas både på den nationella och lokala nivån. --- Hinder som behöver avlägsnas eller minskas genom lagstiftningsinsatser avser plan- och byggprocessen, hyressättningen för nyproduktion, tillgången till attraktiv mark m.m.”

Hyressättningen för nyproduktion är nu utvecklad genom alliansregeringens arbete. I dag kan fastighetsägare välja mellan tre olika modeller för att sätta hyran. Fastighetsskatten är avskaffad, och i stället finns en avgift. För nyproduktion finns ingen avgift de 15 första åren.

Plan- och bygglagen har reviderats. Och nu finns ytterligare förslag på riksdagens bord.

Herr talman! Att minska regelkrånglet och skapa förutsättningar för en enklare planprocess är en viktigare åtgärd ekonomiskt sett än kortsiktiga byggstöd och bidrag.

Socialdemokraterna vill inte bidra till enklare planprocess, däremot vill de införa byggstöd. Det är inte en långsiktig ekonomiskt hållbar lösning. Pengarna ska dessutom tas ut från kommuner, även från de kommuner som i dag satsar på bostadsbyggandet. Socialdemokraternas bostadsmiljard innebär att kommuner och landsting ska betala.

Stockholms läns landsting kommer att få betala 100 miljoner kronor till bostadsbyggande. Stockholms stad får betala 512 miljoner kronor till andra kommuner, Solna får betala 33,8 miljoner kronor och Sollentuna får betala 61 miljoner kronor. Ja, exemplen är många. Pengarna tas från vård, omsorg och skola för att pytsas in i byggföretagens kalkyler.

Skillnaden i synsätt på bostadspolitik kvarstår. Det handlar om missriktade socialdemokratiska byggstöd och bidrag i stället för enklare och tydligare regler och mer makt över byggprocessen till kommunerna.

Herr talman! Alliansregeringen med bostadsministern i spetsen har lagt fram 112 förslag för att reformera bostadsmarknaden. Propositionen som vi diskuterar i dag handlar om hur kommuner kan bidra till att korta ned tiden, så att spaden kan sättas i backen snabbare.

Men det finns ingen anledning att slå sig till ro. Självfallet ska den svenska bostadsmarknaden fungera så att de som söker bostad ska kunna hitta en bostad. Och man ska kunna byta bostad när behoven förändras.

Dagens förslag handlar om att flytta makt till kommuner för att göra planprocesser enklare, tydligare och kortare, så att husen kan byggas snabbare.

Herr talman! Regeringens förslag innebär att det inte ska vara obligatoriskt med detaljplan i lika många situationer som enligt nu gällande bestämmelser. Detaljplanekravet begränsas till att gälla för åtgärder som kräver bygglov och som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan eller omfattas av den så kallade Sevesolagen. Men inget hindrar att en kommun upprättar detaljplaner i samma utsträckning som i dag.

En av de motioner, där det föreslås att regeringens förslag ska avslås, tycks utgå från en påtaglig misstro mot kommunerna när det gäller hur de kommer att utnyttja en ökad möjlighet att avgöra när en detaljplan behövs.

Enligt Socialdemokraternas motion riskerar möjligheten för kommunerna att i vissa fall avstå från detaljplaneläggning att leda till "godtycklighet, utpressningssituationer och korruption". Kommunerna ska alltså inte ges mer makt då detta kan innebära "godtycklighet, utpressningssituationer och korruption".

Det är en häpnadsväckande misstro. Vad säger Socialdemokraternas kommunstyrelseordföranden och kommunalråd om detta? Jag delar inte denna syn på det kommunala beslutsfattandet. Det är välkommet att utöka kommunernas möjlighet att besluta om beslutsprocesserna. Lokala politiker är valda av medborgarna, och väljarna har makten att byta ut dem i valen om politikerna inte lyssnar på synpunkter och kritik.

Herr talman! Regeringen menar att utgångspunkten måste vara att det i första hand är ett kommunalt intresse att reglera användningen av mark och vatten genom en detaljplan. Det innebär att det i första hand också bör vara kommunen som bedömer om det finns skäl att pröva en viss bebyggelse genom en detaljplan.

Genom att kommunen ges större frihet att avgöra när det krävs en detaljplan kan antalet planer som upprättas enbart av formella skäl begränsas. Samtidigt innebär den ordning som regeringen föreslår att det alltid ska krävas detaljplan i situationer när det finns ett så starkt allmänintresse av att en plan upprättas att det inte bör överlåtas på kommunen att avgöra frågan.

Vi anser således att riksdagen bör anta regeringens lagförslag om en begränsning av detaljplanekravet av de skäl som regeringen anför i propositionen, och motionerna bör avslås.

Regeringen föreslår också att kommunfullmäktige ska kunna delegera antagandet av planer som inte är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Förslaget innebär att en kommunstyrelse eller en byggnadsnämnd ska kunna anta fler detaljplaner än enligt nu gällande bestämmelser.

Regeringens förslag stämmer delvis med det förslag som Plangenomförandeutredningen lade fram. Förslaget innebär att de invändningar mot utredningsförslaget som framkom vid remissbehandlingen i huvudsak är bemötta.

Plan- och bygglagen bör därmed ange att en detaljplan ska antas av kommunfullmäktige men att fullmäktige får uppdra åt kommunstyrelsen eller byggnadsnämnden att anta en plan som inte är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt.

Den föreslagna ordningen är tydligare när det gäller vilka planer som alltid ska antas av kommunfullmäktige och i vilka fall som fullmäktige har möjlighet att delegera rätten att anta detaljplaner.

Delegationsrätten enligt plan- och bygglagen kommer också att bättre överensstämma med regleringen i kommunallagen. Regeringens förslag anger endast gränserna för vilken delegation som kan tillåtas. Inget hindrar att kommunfullmäktige beslutar om en mindre omfattande delegation.

Motionärerna menar att varje utvidgning av delegationsrätten i förhållande till den nu gällande ordningen riskerar att leda till att den kommunala demokratin sätts ur spel. Hurdå? frågar jag.

Regeringens förslag innebär att detaljplaner av större vikt fortfarande kommer att antas av kommunfullmäktige. I andra fall, när det är fråga om detaljplaner av mindre vikt, kommer möjligheterna till en snabbare beslutsprocess att öka. Den föreslagna lagändringen är således en del i regeringens strävan efter en snabbare och effektivare planprocess. Därför bör motionsförslagen avslås.

Herr talman! Det finns mängder av förslag i propositionen som handlar om att avlägsna hinder.

Exploateringsavtalen måste bli tydligare genom riktlinjer med utgångspunkter och mål. Syftet är ökad transparens och tydlighet. Detta är bra. Vänsterpartiet vill avslå förslaget.

Det finns förslag om riktlinjer för markanvisningar som ska innehålla utgångspunkter och mål för överlåtelse av mark som ska bebyggas. Vi vet alla att markpolitiken är en grundläggande faktor för att det ska kunna byggas bostäder.

Här finns det ett lite ovanligt yrkande från Socialdemokraterna. Motionsyrkandet avser ett tillkännagivande om att riksdagen ska framhålla att det är bra att hanteringen av markanvisningar öppnas upp och att det blir större insyn – alltså beröm till regeringen. Rikta gärna detta beröm direkt till bostadsministern här i debatten!

Herr talman! Det är viktigt att underlätta nyproduktion genom att krav är enhetliga på nationell nivå. Den stora effekten ur klimat- och miljöhänsenande sker när alla bidrar.

Boverket har ett uppdrag att vässa de nationella reglerna, och det är mycket bra. Vassare regler ger större effekt.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill avslå förslagen. Socialdemokraterna menar i sin reservation att Västra Hamnen i Malmö och Norra Djurgårdsstaden i Stockholm hade förhindrats med de regler som finns i propositionen. Detta anser jag vara ett mycket märkligt påstående.

Alliansens förslag handlar om skärpta nationella regler. Därutöver handlar förslaget om vilka krav en kommun ska kunna ställa i kommunala beslut, och inte minst i egenskap av myndighet.

Kommuner kan verka för hållbart byggande även genom sina egna fastighetsbolag, såsom MKB gör i Malmö eller som Svenska Bostäder och Stockholmshem gör i Stockholm. Stockholmshem bygger 152 nya miljöklassade hyresrätter i Norra Djurgårdsstaden. I november 2012 hade omkring 35 olika byggherrar fått markanvisning i området, inklusive Familjebostäder, Stockholmshem och Svenska Bostäder.

Kunder och konsumenter efterfrågar ett hållbart byggande. Så varför elda för kråkorna? Det innebär dyrare drift över tid som kunden eller konsumenten får betala. Det är också beteendet som inverkar på hur energianvändningen ser ut.

Herr talman! Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Sverigedemokraterna är överens om vad de vill stoppa. Men de har inget svar på vad man ska göra i stället.

Socialdemokraterna och Vänsterpartiet vill i en reservation ha en fortsatt översyn av plan- och bygglagen. Miljöpartiet vill i sin reservation ha en översyn utifrån andra principer. Uppenbarligen saknas intresse för att minska regelkrångel och hinder för bostadsbyggandet, precis som före maktskiftet år 2006. Alternativen är tydliga.

Jag vill fråga Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet: Varför detta misstroende mot kommuner och mot lokala politiker? Varför ska en enklare planprocess motverkas på grund av att ni anser att förslagen kan leda till godtycklighet, utpressningssituationer och korrupcion? Ni behöver förklara det.

Herr talman! Det behövs ett minskat krångel och snabbare processer för att bostadsbyggandets hinderbana ska bli rakare, att tiden från idé till att spaden åker i backen blir enklare och kortare.

Det finns tydliga skiljelinjer i bostadspolitik. I Alliansen talar vi om vad vi vill. Vi i Folkpartiet talar om vad vi vill. Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna talar om vad de inte vill. I övrigt saknar de förslag. Bostadsbyggandet riskerar därmed att drabbas av en än krokigare väg med både rödljus, hinder, stoppskyltar, återvändsgränder, köer och byggstopp.

Väljarna står inför ett viktigt val i höstens val.
(Applåder)

Anf. 33 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Mandatperioden är som bekant på väg mot sitt slut. Jag har varit Centerpartiets bostadspolitiska talesperson under tre av de fyra åren. Om jag ska summera Alliansens bostadspolitik med tre ord kan jag säga probleminsikt, lösningsinriktat och resultat.

Bostadsbyggandets hinderbana brukar man kalla det för. Det tar alldeles för lång tid från idé till spaden i marken och till färdigt hus. Till följd av långa och osäkra planprocesser blir det ibland höga kostnader

om det inte är fråga om bostads- eller äganderätter som är riktade till konsumenter som har råd att betala. På så sätt kan alla led, inklusive kommunerna, ta ut sin del av kakan med god marginal.

Vi får höga bostadspriser, hög skuldsättning hos hushållen och ett tudelat Sverige där det är ett högt tryck på plankontoren i storstäder och tillväxtkommuner, som min hemkommun Kungsbacka, medan de bygglovshandläggare som är anställda i de 123 kommuner som har en negativ befolkningstillväxt säkert gärna skulle se att det fanns anledning att ta fram översiktsplaner, bostadsförsörjningsprogram, planprogram och detaljplaner samt bevilja bygglov åt inflyttare som inte kommer.

De som går till banken för att låna pengar därför att de trots allt vill bygga ett hus på en så kallad svag bostadsmarknad kan inte låna till förmånliga villkor eftersom marknadsvärdet faller under byggkostnaden i samma ögonblick som nyckeln sätts i låset på det nya huset. Bor de dessutom i ett län där länsstyrelsen väljer att strikt tillämpa det strandskydd på 300 meter som har nämnts, utan möjlighet till dispens från kommunernas sida, och konsekvent avvisar de LIS-områden som kommunen vill åstadkomma för landsbygdsutveckling genom att planera för bostäder i strandnära lägen, eller i ett län där snåriga riksintressen begränsar kommunernas möjligheter att hitta områden att planlägga, ja då blir det omöjligt att vända utvecklingen, skapa attraktiva bostäder och förverkliga bostadsdrömmar åt människor som vill bo och verka på den svenska landsbygden.

Vid sidan av att drivkrafterna att investera i bostäder är låg och hindren höga ser vi dessutom, framför allt i storstadsområdena, ett dåligt utnyttjande av de bostäder som redan finns. Lägenheter står tomma i attraktiva centrala lägen, och vi har en dålig rörlighet. Människor som skulle behöva flytta avstår från det eftersom det är besvärligt och inte minst dyrt att betala de skatter och avgifter som följer av försäljningen. Samtidigt hindras den unge bostadskonsumenten av bolånetak och är hänvisad till en hyresmarknad där det krävs kontakter och pengar under bordet om man inte har tur eller har råd att betala för en nyproducerad bostad.

EU och OECD kritiserar inte Sverige för speciellt mycket, men de fortsätter att varna för de risker för vår utveckling och för möjligheterna till tillväxt och fler jobb som ligger i att det är svårt att få tag i en bostad och i de ökande hushållsskulderna.

Med hela 65 utredningar och uppdrag har vi fått en bra och överskådlig bild och ökad kunskap om hur det fungerar i praktiken och vad hindren består av i detalj. Det har resulterat i 112 förslag, varav vi får ta ställning till några av de viktigaste och mest verkningsfulla i morgon, under en av mandatperiodens sista veckor. I morgon gäller det en enklare planprocess och på onsdag samordningen av bullerkraven.

Att lyssna till fastighetsägare, hyresgäster, allmännyttiga bostadsföretag, kommuner och byggföretag, att tillsätta de utredningar som behövs för att verifiera att det de säger stämmer och att lägga fram förslag som är verkningsfulla och ger önskade resultat visar på lösningsinriktning och handlingskraft. Det är viktigt att lyssna, men att agera är också viktigt.

Beskeden från branschen har varit entydiga: Ge oss långsiktigt hållbara villkor. Ge oss regelförenklingar. Ge oss rimliga och förutsägbara

ekonomiska villkor att driva företag, att anställa och investera för framtiden, att bygga, renovera, äga och förvalta bostäder långsiktigt.

Herr talman! Det är lätt att fastna i bostadspolitiken, men det som mest av allt påverkar bostadsbyggandet är finansiell stabilitet, hushållens ekonomi, räntenivåer, skatter och ekonomiska villkor, det vill säga villkoren för dem som äger, bygger, hyr ut och naturligtvis för dem som köper eller hyr en bostad, de som bor. Det är viktigast av allt, och där tycker jag att man gärna fastnar i detaljer kring hyreslagen och plan- och bygglagen när det egentligen handlar om omvärldens tilltro till svensk ekonomi, ett adelsmärke för alliansregeringen.

Herr talman! Tillbaka till bostadspolitiken och byggreglerna. De får gärna vara skarpa så länge de är enhetliga och förutsägbara. Man frågar efter fungerande bostadsmarknader. Man frågar också efter stärkt skydd för hyresgäster och för dem som hyr ut sin bostad eller hyr sin bostad i andra hand, liksom för dem som är våldsutsatta. Regeringen har lyssnat även till dem, låtit utreda, kartlagt, analyserat, berett och föreslagit verkningsfulla åtgärder.

Det tredje ordet jag tänker på, utöver probleminsikt och lösningar, är resultat. Har det varit verkningslöst att ställa om från en bostadspolitik som grundlagts på en betongblandning av subventioner och regleringar? Har inte byggföretagen reagerat på de signaler som sänts ut från regeringen och de förslag som hittills antagits av riksdagen? Svaret är: Jo, och det går att sätta siffror på det också.

Byggindustrierna skriver i *Perspektiv på byggmarknaden*, som kom i april, att temperaturen höjs i byggindustrin, och fortsätter: "Det är främst produktionen av nya bostäder som stiger snabbt och uppgången sker på bred front såväl i år som nästa år." Nästan 32 000 lägenheter påbörjades under 2013, en ökning med 10 000 jämfört med året innan. Samma tendens är det vad gäller beviljade bygglov. I Trä- och möbelföretagens marknadsrapport i april 2014 sägs: "Goda förutsättningar för en positiv utveckling under de närmsta åren. Vår bedömning är att byggandet fortsätter öka under 2014. 6 450 småhus påbörjades 2013. Det är en ökning med 18 procent jämfört med 2012."

Men vi är inte färdiga än. Målet är att komma upp i volym. Om man talar om minst 40 000 bostäder om året så finns det fler saker att vänta på och genomföra. Vi väntar på lösningar för hur den regionala nivån ska få större vikt i planprocessen, hur man ska kunna förbättra konkurrensen och på så sätt få ned kostnaderna i byggbranschen, hur man kan begränsa antalet överklaganden och få ned antalet instanser, hur man ska få fram bostäder åt äldre på svaga bostadsmarknader, hur vi ska hantera de snåriga riksintressena, hur vi ska få fram fler ägarlägenheter i befintligt bestånd. Listan över det som återstår att göra är fortfarande lång.

Lyssnar man till debatten låter det som att vi är överens om en sak, att det fortfarande behövs förenklingar, detta eftersom alla talar om krångliga regler som ett hinder, om snårigheter i plan- och bygglagen, om risken för långa överklagandeprocesser. Ofta hör man, till och med från socialdemokratiskt håll, talas om en dysfunktionell bostadsmarknad. Det är ett uttryck som kommer från Stockholms Handelskammare för att beskriva en situation där det är svårt att få tag i en bostad därför att bostadsmarknaden i det närmaste har slutat fungera. Så säger Stockholms Handelskammare.

För att råda bot på den dysfunktionella marknaden föreslår Socialdemokraterna ett investeringsstöd på 1 miljard till små lägenheter i kombination med ett stöd till SBAB för att det ska bli möjligt för privata byggföretag att låna billigare. Att skattepengar stoppas i fickorna på privata fastighetsägare och byggföretag är inga problem alls. Visst är det paradoxalt när vänstersidan vill stoppa skattepengar i byggföretagens fickor, men är kritiska till att man som vård- och omsorgstagare, skolelev eller förälder till förskolebarn ska kunna välja ett privat alternativ som utöver att det har god kvalitet ger utdelning till ägarna. Strävan efter utdelning till ägarna utgår jag från är en drivkraft hos alla privata bostadsföretag och även de allmännyttiga.

Om det är något som gör en marknad dysfunktionell är det subventioner av olika slag. Alla utom vänsterpartierna och möjligen Hyresgästföreningen är överens om det. Ingen i byggbranschen har heller framfört att det är bristen på kapital och kreditvillkoren som är problemet i branschen. Hur skulle mer subventioner och starkare reglering då kunna bidra till att marknaden skulle fungera bättre?

Det handelskamrarna menar kännetecknar en dysfunktionell marknad är svarthandel med hyreskontrakt, osäker andrahandsuthyrning och ett utbud som inte räcker till. Den yttersta konsekvensen av att bostadsmarknaderna inte fungerar är att det blir för lite investeringar i nya bostäder och renoveringar.

Herr talman! Efter denna oerhört långa inledning vill jag gå in på själva propositionen och betänkandet. Jag har försökt läsa i kapp och kan konstatera att det är komplex materia, till och med så komplex att man kan ha viss förståelse för att oppositionen inte begriper det.

En enklare planprocess – det är ju vad alla önskar, eller hur? Det viktigaste som föreslås här är att detaljplanekravet ska begränsas och att det nuvarande enkla förfarandet ska vara standard. Att klara ut de svåra avvägandena och dialogen med medborgarna och intressenterna tidigt har varit receptet för de kommuner som varit framgångsrika, där exploateringstrycket är högt, där det finns svåra avväganden att göra mellan olika intressen och där risken för överklaganden är stor. Det gäller i högsta grad min egen hemkommun Kungsbacka, som under de fyra år jag suttit i riksdagen ökat sin befolkning med 3 452 personer. Samtidigt planerar man för och genomför byggnation av 500 bostäder om året.

Väl inne i planskedet blir det genast svårare att justera. Man brukar säga att djävulen sitter i detaljerna när man pratar om en svår förhandling.

Den stora risken när en idérik kommunfullmäktigeförsamling, svag för lokala opinioner men glömsk när det handlar om redan antagna översiktsplaner, sätter tänderna i en detaljplan är att det blir nya samråd och utställningar och att delar av processen måste göras om med åratals fördröjningar av genomförandet. Det kan gälla en mindre uppdatering, en komplettering eller en helt ny plan. Alla som har kommunal erfarenhet vet hur det ofta kan bli.

Det säger sig självt att om en sådan ambition ska kunna fungera i realiteten måste man kunna slopa kravet på detaljplan helt, som regeringen föreslår, om byggnationen sker i enlighet med översiktsplanen, inte är av betydande intresse och inte heller antas medföra betydande miljöpåverkan.

Om vi är ense om att det är en bra idé att ge översiktsplanen och de tidiga skedena större betydelse måste vi börja med att förenkla och minska behovet av detaljplaner, eller hur? Vi behöver också göra antagandet av detaljplaner snabbare och enklare. Det enkla förfarandet kommer dess värre aldrig att kunna göras till huvudregel om vi samtidigt har kvar nuvarande krav på när en detaljplan måste antas.

Här är inte oppositionen tydlig. Flera har varit inne på det. Menar man att det system som vi har och som ger långa och oförutsägbara planprocesser är bra och till varje pris måste behållas? Oppositionen har uppenbarligen tagit kritiska kommuners och myndigheters parti och går helt och hållet emot vad remissinstanser som byggföretag och fastighetsägare vill.

Sverigedemokraterna har intagit en särskilt gåtfull inställning här, när de snöat in sig på hur de nuvarande reglerna för godkännande av vindkraft är utformade. Därför säger de nej till regelförenklningar som regeringen föreslagit. Att de inte önskar att Sveriges befolkning ska öka känner vi ju till, men att sättet är att förhindra och krångla till planering för bostäder är en nyhet för mig.

Detaljplaner som inte är av principiell betydelse eller av större vikt ska kunna behandlas av en kommunstyrelse eller byggnadsnämnd. På så sätt kan man spara tid och undvika risken för havererade processer som stjälpes bostadsprojekt, framför allt dem som drivits fram av små markägare och byggherrar som saknar ekonomisk uthållighet och kompetens att ta sig an och fullfölja långa och komplicerade planprocesser. Småföretagen missgynnas när de här förslagen inte kan genomföras. Är det den utvecklingen Socialdemokraterna önskar? Ja kanske, för det är så det fungerar i det rödgrönt styrda Göteborg, där man inte på långt när lyckas bygga ens vad som utlovats, än mindre vad som skulle behöva byggas.

Tillväxten hämmas på grund av bristen på bostäder. Det ligger ju väl i linje med vad Miljöpartiet vill, men är det genom att begränsa tillgången på bostäder ni menar att vi ska nå målet?

Centerpartiet värnar det kommunala självstyret och ansvaret för bostadsbyggande och planering. I det ansvar som folkvalda kommunpolitiker och tjänstemän har ingår det att ge förutsättningar för skola, omsorg, kollektivtrafik, arbetsplatser och infrastruktur. Där ingår att planera för bostäder genom att använda sitt allmännyttiga bostadsföretag och planeringsinstrumentet för att skapa förutsättningar för en långsiktigt hållbar befolkningstillväxt, med företag som skapar jobb och ger skatteintäkter som kan ge en trygg och rättvis välfärd, bygga gröna städer och åstadkomma en attraktiv landsbygd med service och delaktighet för medborgarna. Därför, herr talman, tycker vi att det är rätt att låta kommunerna själva bestämma när detaljplaner behövs och själva bestämma när och om dessa ska föras till kommunfullmäktige för beslut eller delegeras till någon annan nämnd.

En normal planprocess kan ta tio år och sträcka sig över tre eller fyra mandatperioder. Man kan räkna med att halva fullmäktigeförsamlingen byts ut från det att frågan om planläggning ställs till dess att planen vinner laga kraft och kan genomföras. Det säger sig självt att det krävs en översiktsplan, konsekvens, kontinuitet, enighet över partigränserna och en stark vilja från politiskt håll om man ska kunna fullfölja ett så komplicerat arbete.

Här föreslås bland annat att man efter genomförandetidens slut, det vill säga efter minst 5–15 år, ska kunna göra mindre förändringar av sådant som vid beslutstillfället kändes viktigt och aktuellt men som efter en tid visar sig utgöra ett hinder för det som åsyftades med planen eller hindrar en nödvändig utveckling. Det kommer det annars att göra i evinnerliga tider, eller till dess att en kommunfullmäktigeförsamling har modet eller kraften att ändra eller upphäva detaljplanen. Jag har tidigare varit inne på hur komplext och långdraget ett sådant arbete kan vara.

Regeringen föreslår att detaljplanebestämmelser om arkitektonisk och estetisk utformning upphör att gälla efter genomförandetidens slut, så att man till exempel ska kunna förändra lägenhetens storlek och disposition. Vi ser i det ett typiskt exempel på en bra förenkling som underlättar för byggandet. Men det är ett av de tre konkreta förslag från regeringen som en majoritet här tycks ha bestämt sig för att gå emot.

Herr talman! Vi är överens om att det behövs fler regelförenklingar och ytterligare förändringar av plan- och bygglagen. Det märkliga uppstår när fyra partier inte ens vart och ett för sig kan presentera en politik för en enklare planprocess. Hur ska man då som väljare och tv-tittare av den här debatten förstå vilka motiven är för Miljöpartiets, Vänsterpartiets, Socialdemokraternas och Sverigedemokraternas agerande när de ställer sig i vägen för regelförenklingar som föreslagits, utretts och remissbehandlats?

Inte minst känner man med dem som har skickat orange förtryckta vykort till oss i förhoppningen att riksdagen ska verka för att förenkla bostadsbyggandet och bygga bort bostadsbristen. Vad tänker de när en majoritet i Sveriges riksdag vill krångla till det ytterligare?

Lite vägledning får vi från oppositionens motioner och reservationer om fortsatt översyn av plan- och bygglagen. Inte minst Socialdemokraterna har emellanåt uttryckt att plan- och bygglagen borde utredas och göras om från grunden. Det är lätt att föreställa sig hur många bostäder som skulle byggas medan ett sådant arbete pågick. En byggbroms, ett totalstopp och en ovisshet om inriktningen på bostadspolitiken väntar vid ett regeringsskifte. De som hoppas på att vi snabbt ska få fram många och billiga bostäder kommer att bli grymt besvikna, inte minst de som skickat orange kuvert.

Att lyssna och låta utreda för att få en probleminsikt och ta fram lösningar som ger resultat innebär att våga föra fram förslag till förändringar i både stort och smått. Självklart ska man lyssna till kritik och ta intryck, men som det är på bostadsbyggandets hinderbana är det många intressen att ta hänsyn till, och vissa förslag klarar sig inte undan kritik på vägen fram till beslut. Att Centerpartiet hellre hade sett att kommuner i egenkap av markägare, precis som vilken annan markägare som helst, ska ha rätt att ställa krav på dem som bebygger deras mark anser vi vara en del i det kommunala självstyret som inte skulle behöva inskränkas på det sätt som nu görs.

Samtidigt har vi respekt för den entydiga bild som byggföretag, inte minst de utsatta tillverkarna av småhus, fört fram om svårigheter att få rationalitet och kostnadseffektivitet i produktionen när samma hustyp måste modifieras för att kunna användas i olika kommuner. Vi har sett de vidlyftiga BBR-reglerna, Boverkets byggregler, som det stora problemet och orsaken till att kommuner har känt sig tvingade att ställa energikrav

för att ta sitt ansvar för de 16 nationella miljömålen och tillgodose medborgarnas och bostadskonsumenternas önskemål om klimatsmarta, energieffektiva och tillgängliga bostäder.

Vi är därför mycket belåtna med att regeringen också har gett Boverket i uppdrag att ta fram nya byggregler som ska träda i kraft samtidigt som stopplagen mot tekniska egenskapskrav den 1 januari 2015. Nu får vi äntligen byggregler som är i takt med tiden, som är i nivå med vad byggföretagen vill ha och klarar av, som gör att vi kan fortsätta ha många världsledande hustillverkare, även vad gäller bra energi- och klimatlösningar, dessutom kombinerat med ett industriellt byggande av småhus och lägenheter. Jan Lindholm verkar helt ha missat att Centerpartiet har haft framgång i den frågan. Det leder till att det höga golvet och det låga taket hamnar på 45 kvadratmeter per kilowattimme i den sydligaste klimatzonen.

Herr talman! Jag är snart färdig.

Jag ser detta som en bostadspolitisk slutdebatt och en upptakt inför valet där bostadspolitiken kommer att få stort utrymme. Vi kan konstatera att Centerpartiet tillsammans med Alliansen står för en probleminsikt, det vill säga en lösningsinriktad politik som redan har visat sig ge hållbara resultat. Något tydligt och samlat alternativ till den politiken varken hör vi eller ser vi. Det är fråga om fortsatta subventioner, mer krångel och fler regler. Man är inte nöjd med de 65 utredningar och 112 förslag som lagts fram utan vill tillsätta ytterligare utredningar som skapar osäkerhet och bromsar byggandet, som nu, visar det sig, återhämtar sig i snabb takt. Det är bra att det blir tydligt för väljarna att skiljelinjen står mellan oss som vill vara bostads- och samhällsbyggare och dem som bara kan vara överens när det gäller att kritisera och säga nej.

Jag yrkar bifall till reservation 4.

(Applåder)

Anf. 34 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! Efter att ha lyssnat till flera företrädare behövs kanske inte någon detaljerad beskrivning över vad vi tar ställning till i dag. Kortfattat föreslår regeringen ändringar i plan- och bygglagen för att göra plan- och byggprocessen enklare och effektivare. Regeringen kommer även med förslag om en ny lag om riktlinjer för kommunala markanvisningar.

Det som legat till grund för regeringens förslag är bland annat betänkanden från två offentliga utredningar samt tre promemorior från Socialdepartementet. Personligen måste jag säga att jag tycker att förslagen är förhållandevis väl genomarbetade, även om de givetvis inte gör att allt är bra.

Vissa av lagförslagen från regeringen kan bidra till en förenklad planprocess och leda till en ökad transparens och en bättre förutsägbarhet. Sverigedemokraterna anser dock, i likhet med andra företrädare för oppositionen, att några av de föreslagna lagändringarna riskerar att få motsatt effekt.

Några av förslagen riskerar att skapa begränsningar för arbetet med utvecklingen i exempelvis utanförskapsområden. Det handlar om utvecklingen i områden som utöver det rent generella behovet av en radikalt förändrad politik är i stort behov av en stark och positiv utveckling

på bostadsfronten – snarare än det motsatta. Av den anledningen anser vi att det är av stor vikt att de sammantagna effekterna samt tillämpningen av alla dessa lagändringar noga följs upp och utvärderas.

Herr talman! Sverigedemokraterna har ställt sig bakom delar av propositionen just för att de fyller ett gott syfte och för att de både kan effektivisera och förenkla plan- och byggprocessen. Även tidigare har förslag från regeringen faktiskt varit välkomna och varit sådana som även Sverigedemokraterna har förespråkat, vilket möjliggjort ett genomförande.

Förenklningar och effektiviseringar är välkomna, och arbetet med detta bör hela tiden fortgå. Det finns dock delar i propositionen som är problematiska, vilket är anledningen till att vi också lämnat in två reservationer – reservationerna 6 och 8.

Tillsammans med övriga oppositionen skapar Sverigedemokraterna en ny majoritet för att fälla delar av regeringens förslag, och tillsammans med en enig opposition föreslår vi på tre områden att riksdagen inte ska anta regeringens lagförslag.

Sverigedemokraterna ställer sig således bakom utskottets beslut att avstyrka förslagen som syftar till att detaljplanebestämmelser om byggnaders utformning ska upphöra att gälla efter det att genomförandetiden har löpt ut, även om vi delvis instämmer i de skäl som anförs i förslaget.

Regeringen framhåller i propositionen att inaktuella detaljplaner ibland försvårar eller omöjliggör önskvärda förändringar. Att ytterligare förenkla förfarandet för kommunerna att upphäva en detaljplan kan vara ett bättre sätt att lösa detta problem. De negativa konsekvenser som blir resultatet av ett delvis upphävande kan då undvikas.

Herr talman! Regeringen bör alltså återkomma till riksdagen med ett förslag om ett enklare förfarande för att upphäva en detaljplan. Förslaget att fler planer ska kunna antas av kommunstyrelsen eller byggnadsnämnden kan tyckas vara smidigt och enkelt, men vad det faktiskt innebär går inte att bortse ifrån. Givetvis finns det alltid en förlorare med i spelet när man diskuterar eller debatterar maktförskjutning eller möjligheten för ett beslut att fattas i annan instans. Förslaget innebär kortfattat att demokratin för dessa frågor blir inskränkt eftersom det inte är säkert att alla invalda partier i en kommun är representerade i byggnadsnämnden eller i kommunstyrelsen. Det blir ett mycket enkelt sätt för vissa styrande att strunta i medborgarnas vilja och i stället fortsätta med hårt kritiserade planer utan offentlig granskning och utan att offentligt bli emotsagda.

För flera av dem som lyssnar på detta kanske det inte känns som en jättestor fråga eftersom majoritetsförhållandena i nämnderna eller i kommunstyrelsen ska spegla valresultatet i den aktuella kommunen. Det räcker dock inte att se det så svartvitt eftersom verkligheten ser annorlunda ut. Varje invalt parti representerar olika viljor, och som sverigedemokrat och tillhörande ett parti som i många fall hålls utanför dessa församlingar både i fråga om insyn och representation känns det extra angeläget att vidhålla den demokratiska process som finns i dag.

De diskussioner som berörs är av stor vikt för kommuninvånarna, vilket också gör det viktigt att de förs hundra procentigt offentligt. Att de ska ske inför öppen ridå sker enklast som i dag, det vill säga i kommunfullmäktige – inte i någon sluten församling.

Herr talman! För småpartier och för demokrativänner är det mycket viktigt att behålla beslutanderätten så nära kommuninvånarna som möj-

ligt. Innan jag lämnar plats åt nästa talare vill jag även passa på att yrka bifall till reservationerna 6 och 8.

Jag önskar dem jag inte träffar igen en glad sommar.

Anf. 35 AMINEH KAKABAVEH (V):

Herr talman! Sverige växer, och det finns ett skriande behov av nya bostäder. Majoriteten av landets kommuner står därför inför stora utmaningar på området boende och stadsplanering. Det finns ett stort behov av att rusta upp miljonprogramsområdenas bostadsbestånd samtidigt som klimatomställningen ställer krav på energieffektivt och transportsnålt boende. Problemen har på många håll förvärrats av en borgerlig politik som gynnat bostadsrätter och villor framför hyreshus, bilar framför andra färdmedel samt arenor och köpcentrum framför allmänna miljöer som bibliotek och grönytor.

Kort sagt är det en politik som gynnar grupper som män, höginkomsttagare och stora byggbolag framför övriga invånare och framför samhällets långsiktiga intressen. Den hittillsvarande politiken har främst fokuserats på att omvandla flera förstahandsboenden till andrahandsboenden som är utan besittningsskydd genom att göra det mer lönsamt för den som äger sin bostad att hyra ut den. Även i övrigt har man lämnat ifrån sig till marknaden alltmer av det som borde vara politikens ansvar.

Herr talman! Regeringen har varit och är helt tomhänt och handfallen när det gäller att få bukt med den förödande bostadsbristen i Sverige. I brist på konkreta förslag har man lagt in en så kallad redovisning av sin bostadspolitik i den proposition som vi nu diskuterar. I själva verket handlar den om helt annat än det som regeringen skryter om i debatten och i denna proposition. Trots att över 100 utredningar gjorts har det inte genererat ens 5 000 billiga hyresrätter för de ca 300 000 ungdomar som söker en bostad.

Vänsterpartiets syn är att bostadsbristen måste lösas genom ökat bostadsbyggande. En viktig förklaring till att det byggs för lite är de höga produktionskostnaderna. Flera faktorer verkar fördyrande på byggandet, till exempel den bristande konkurrensen på byggmarknaden liksom det faktum att bostadsbristen driver upp markpriserna.

Herr talman! En annan viktig aspekt handlar om rättvisare ekonomiska villkor mellan de olika upplåtelseformerna. Rättvisa villkor skulle öka förutsättningarna att få i gång bostadsbyggande, just billiga hyresrätter. Bostadsbristen i sig, liksom de skattefördelar som ägda boenden har gentemot hyresrätten, driver upp priserna på bostadsrätter och villor. Prisnivåerna för att bygga bostadsrätter påverkar produktionskostnaderna även för hyresrätter. Därför föreslår vi att fastighetsskatten på hyresrätter ska tas bort.

Det är viktigt att regler som rör planering och byggande är begripliga och inte onödigt krångliga så att både medborgare och professionella på området förstår dem och tolkar dem rätt. Regelverken i sig skapar visserligen inga nya bostäder, men genom enkla och tydliga regler ges förutsättningar för en effektiv planprocess och förutsättningar för kommunerna att tolka regelverken på ett likartat sätt. Den plan- och bygglag som infördes 2011 har brister och har inte lett till en enklare och snabbare hantering av bland annat plan- och bygglovsärenden, så som avsikten var.

I regeringens proposition *En enklare planprocess* föreslår regeringen en mängd förändringar av PBL, plan- och bygglagen. Framför allt berör förslagen detaljplaneinstrumentet och har fått mycket kritik.

Vi i Vänsterpartiet anser att propositionen innebär en klåfingrig totalombyggnad av lagstiftningen som riskerar att motverka sitt eget syfte. Genom propositionen görs dess värre plan- och bygglagen inte mer begriplig och därmed mer tillgänglig ur ett demokratiperspektiv.

I stället ska aktörerna på bostadsmarknaden under flera års tid lära sig ett nytt system som delvis är krångligt. Inte ens sakkunniga på området kan tolka det rätt. Det är svårt att bedöma den samlade effekten av propositionens förslag, dels för att propositionen bygger på flera utredningar, dels för att regeringen i de flesta fall har modifierat utredningsförslagen.

I propositions femte och sjätte kapitel finns till exempel förslag dels om att krav på detaljplan begränsas, dels om att förändringar görs i detaljplaneprocessen. Vi är kritiska till det förslag som innebär att kommunfullmäktige ska få uppdra åt kommunstyrelsen eller byggnämnden att anta en plan som inte är av större vikt.

Boverket har kritiserat detta utredningsförslag, som ligger till grund för propositionen, för att vara tveksamt ur ett demokratiperspektiv. Man poängterar att kommunfullmäktige, till skillnad från de kommunala nämnderna, är en direktvald församling och att dess möten är öppna för allmänheten. Vänsterpartiet instämmer i Boverkets kritik och menar att det är kommunfullmäktige som ska anta detaljplaner.

Om man hade förkortat överklagandetiden och tagit bort möjligheten för miljöorganisationerna att överklaga i fallet miljöskandalen Förbifart Stockholm, hade bygget varit i gång för länge sedan. Men tack vare överklagandemöjligheten och att många engagerat sig har bygget av förbifart än så länge stoppats.

Detta är ett gott exempel på den demokratiska ordning som detaljplaneprocessen medger. Därför har vi också yrkat avslag på förslaget som innebär att bestämmelserna i en detaljplan som avser utformning av byggnader och tomter under vissa förutsättningar ska upphöra att gälla när detaljplanens genomförandetid löper ut.

Vi finner flera skäl för vårt ställningstagande. Bland annat menar vi, i likhet med de flesta remissinstanser, att det är en märklig ordning att ha en gällande demokratiskt beslutad plan där bara vissa bestämmelser ska tillämpas. Vidare finns det en risk att kommunerna utvecklar olika syn på reglernas tillämpning och att bygglovsprövningen blir mer oförutsägbar.

Herr talman! Propositionens mest kontroversiella förslag är enligt Vänsterpartiets uppfattning att införa en ny bestämmelse i plan- och bygglagen med, i korthet, innebörden att kommunerna inte får ställa egna krav. Förslagen kommer från den så kallade Byggkravsutredningen, vars slutsats var att olika kommunala krav vid byggande är fördyrande och därmed leder till ett minskat bostadsbyggande.

Många kommuner ställer i dag skarpare krav på energieffektivisering och tillgänglighet än vad som anges i Boverkets nationella regler, BBR. Kommunerna bygger med andra ord mer miljövänligt och mer anpassat för personer med funktionsnedsättning än de måste. Det är denna möjlighet för kommunerna till energisnålt och hållbart byggande som regeringen nu alltså vill beröva dem.

I dag utgör användningen av energi i bostäder och lokaler uppemot 40 procent av Sveriges totala energianvändning. Bostadssektorn måste därför i större utsträckning än i dag bidra till klimatomställningen. EU-direktiv om byggnaders energiprestanda anger att alla hus som byggs efter 2020 ska vara nära-nollenergibyggnader. Om vi ska klara den målsättningen är det av avgörande betydelse att minska energianvändningen både genom att renovera dagens bostadsbestånd och genom att ställa strängare krav på energianvändning vid nybyggnation.

Vänsterpartiet menar att Boverkets krav på energianvändning är alldeles för låga, och de kritiserar av den anledningen, med rätta, också av såväl byggindustrin som forskare och miljöorganisationer.

I likhet med flera remissinstanser anser vi i Vänsterpartiet att man kan ställa sig frågande till Byggkravsutredningens slutsatser att de kommunala särkraven är fördyrande, inte minst för att utredningen bara tittar på själva byggkostnaden och inte ser till de långsiktiga besparingar som till exempel energisnåla bostäder innebär.

Vi har länge föreslagit att alla nya bostäder på sikt ska byggas med så kallad passivstandard. Om Boverkets byggregler inte moderniseras och förändras i den riktningen måste kommunerna få behålla rätten att bygga energisnåla bostäder.

I väntan på att det införs skarpa krav på nationell nivå välkomnar vi alltså det arbete med energisnålt byggande som i dag utförs i många av landets kommuner.

Därför föreslår vi avslag på förslaget att kommuner inte får ställa egna krav, och jag yrkar bifall till reservation 3.

Om jag skulle sammanfatta detta betänkande kan jag säga att förslaget har fått massor av kritik för att det är klåfingrigt och väldigt svårt att tolka. Om en lag ändras men inte ens de människor som jobbar med detta förstår det, hur ska de då kunna jobba med det, både ur en demokratiaspekt och ur ett professionellt perspektiv?

Jag hoppas att det nu blir en debatt med ministern här.

Anf. 36 OSKAR ÖHOLM (M) replik:

Herr talman! Jag kunde helt enkelt inte låta bli att begära replik. När man lyssnar på Amineh Kakabaveh kan man säga mycket, men man kan inte anklaga henne för att vara otydlig.

Det är tydliga besked om vad som gäller. Det har varit så i denna debatt och i princip i varenda debatt som vi har haft. Det går alltid ut på att allt regeringen lägger fram förslag som är fel. Varenda sak som föreslås ska avslås, för det är fel beslut.

Det gällde när vi diskuterade studentpropositionen för några veckor sedan. Nej, säger Vänsterpartiet: Den ska avslås – det är fel beslut, och det kommer att leda till alla möjliga problem.

Vi fattade beslut om Attefallshuset och bygglovsbefriade åtgärder häromveckan. Det finns inte ett förslag däri som Vänsterpartiet vill se – de ska avslås allihop.

Vi diskuterade privatuthyrningen, som vi har sett leder till ett ökat utbud. Vänsterpartiet sade nej från början och sade nej till de tillägg som vi beslutade om här för några veckor sedan.

Vi diskuterar planprocessen i dag och mängder av förslag som seriösa utredningar har tagit fram. Nej till alltihop, säger Vänsterpartiet – det ska avslås.

I morgon kommer det att låta precis likadant när vi diskuterar samordnade bullerregler: Alltihop är fel.

När man lyssnar till Amineh Kakabaveh låter det ändå som att vi behöver öka byggtakten och göra saker för att vända trenden. När man läser era motioner förstår man att det är fråga om enorma summor i stora statliga subventioner. Ingen av byggarna efterfrågar det, och de flesta som tittar på det säger att det inte är speciellt effektivt. Och det ligger långt över vad övriga oppositionspartier föreslår.

Jag skulle vilja fråga Amineh Kakabaveh: Finns det ett enda förslag i termer av regelförenkling eller hur man kan göra förändringar av bostadsmarknaden som inte är de stora subventionerna? Finns det något regelförenklingsförslag som Vänsterpartiet är för?

En enklare planprocess

Anf. 37 AMINEH KAKABAVEH (V) replik:

Herr talman! Tack, Oskar Öholm, för din fråga! Självklart har vi i oppositionen lagt fram ett förslag, och det är ett tillkännagivande om att regelförändringarna ska ske och att en parlamentarisk kommitté ska se långsiktigt på denna förändring och göra förändringar. Men det ska inte göras väldigt snabbt, som ni i regeringen har gjort. Man har ändrat och modifierat på grund av att man har fått så mycket kritik för att det inte är genomtänkt. De över hundra utredningarna har tyvärr inte lett till det byggande av bostäder som de 300 000 ungdomarna behöver.

Problemet är att ni har suttit vid makten under åtta år och inte förändrat någonting i den riktning som behövs med den skriande bostadsbristen. Därför kritiserar vi er.

Vi i Vänsterpartiet säger: Visst finns det pengar, och visst finns det subventioner till privatpersoner, till dem som redan har. Varför skulle vi politiker inte se till att det byggs fler lägenheter, fler hyresrätter? Vi ska inte omvandla eller sälja.

De förslag ni har haft har inte löst problemen. Problemen har inte lösts med andrahandsuthyrning utan besittningsskydd eller med skyhöga andrahandshyror. Det går inte – det kommer inte att lösa problemen långsiktigt, utan det är bara för morgondagen. Vi vill ha lösningar för framtiden.

Anf. 38 OSKAR ÖHOLM (M) replik:

Herr talman! Amineh Kakabaveh sade: Ni har tillsatt en massa utredningar som inte har löst problemen. I flera fall har vi hört att det är kritik för att det har varit så många utredningar – om det är 68 eller 95 eller hur många det är. Men det fascinerande, och nästan imponerande, är att det har gjorts 95 utredningar – vi hörde Nina Lundström och andra nämna 112 konkreta förslag – och att Vänsterpartiet inte tycker att det i en enda av alla de propositioner som har lagts fram finns några bra idéer som bör genomföras.

När man då ställer frågan vad det i stället ska handla om är svaret: Det vill vi tillsätta en utredning om.

Det är fascinerande, och det är lätt att raljera över detta. Men om svaret är ”tillsätt en utredning” när vi precis har gått igenom hur många som

Prot. 2013/14:129
23 juni

helst, lagt förslag efter förslag på bordet och Vänsterpartiet säger nej till alla skulle man kunna tycka: Det är ett märkligt parti som säger nej till allting.

Det som jag är oroad för, herr talman, är att Amineh Kakabaveh inte företräder ett litet parti som bara säger nej till allting och som har galna uppfattningar. Hon företräder ju ett parti som Socialdemokraterna och Miljöpartiet tänker basera hela sin regeringspolitik på ifall de kommer till makten. Här och nu visas exakt det som är reformstoppet om det blir regeringsskifte. Varenda utredning och alla förslag är fel, och det enda som löser problemen är gigantiska statliga subventioner som man inte har finansierat, som man inte är överens om på den andra sidan och som de flesta som tittar på det säger inte ens leder till fler bostäder.

Men det var tydliga besked, och jag välkomnar dem och tackar för dem.

Anf. 39 AMINEH KAKABAVEH (V) replik:

Herr talman! Jag har sagt tydligt och klart att utredningar självfallet inte löser problemen. Men vi har föreslagit detta för en enklare och mer begriplig planprocess, fast utifrån ett bredare perspektiv. En parlamenta- risk kommitté är helt annorlunda än det ni har gjort hittills, Oskar.

Vänsterpartiets uppfattning är att marknaden inte ska lösa ett föröd- ande samhällsproblem. Det är faktiskt vi politiker som ska göra det – det är därför vi representerar folket. Därför går det med subventioner – visst går det. När ni kom till makten upphörde subventionerna, och det var en del av det hela. Vi säger inte att hela bostadsbyggandet beror på det. Jag har sagt att det handlar om byggproduktionen, konkurrens och massor med andra regelverk.

Det handlar faktiskt också om att de ute i kommunerna säger att Sve- riges befolkning har växt men att det inte finns så många utbildade som kan regelverket som jobbar i kommunerna, i Boverket eller på andra ställen. Det finns jättemånga olika saker som man ska göra. Det är inte bara utredningarna i sig som skulle leda till nybyggnationer.

Vi säger att det går med statliga subventioner, hyrestak och byggande av miljövänliga hyresrätter för de människor som behöver bostad. Man kan inte anklaga oss för att vi har sagt nej till många av era utredningar, för det beror på att förslagen förvärrar situationen och ger mer makt till marknaden, inte till människorna. Människorna behöver mer inflytande, och det är inte marknaden som ska styra. Det är det ni har gjort, och därför har vi sagt nej till de förslag som regeringen har lagt fram.

Anf. 40 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 4.

Jag börjar redan sakna Oskar Öholm, som slutar i riksdagen. Han tog chansen att ta replik på Vänsterpartiet. Du får gärna ta replik på mig, Oskar, så hänger du kvar en liten stund till i riksdagens debatterande.

Herr talman! Betänkandet bygger på regeringens förslag om ändring- ar i plan- och bygglagen. Förslagen innebär bland annat att detaljplane- kravet begränsas, att fler planer ska kunna antas av kommunstyrelsen eller byggnadsnämnden i kommunen – i stället för att de som nu måste gå genom kommunfullmäktige – och att planbestämmelser om utform- ning av byggnadsverk och tomter upphör att gälla efter genomförande- tidens slut.

Nu är det ju så att oppositionen – det har framgått tydligt i debatten här – med socialdemokrater, vänsterpartister, miljöpartister och sverige-

demokrater har enats om att gå emot regeringens förslag på de områden som jag nämnde. Det handlar om en punkt i betänkandet där de här tre områdena ingår.

Det väcker naturligtvis en del frågor. Det är ju fullt förståeligt att oppositionen vill göra livet lite surt för regeringen och regeringspartierna. Men frågan är väl om det inte är politikerna av skiftande färger ute i kommunerna som har mest anledning att bli sura, inte bara för att oppositionen i riksdagen motsätter sig en förenklad process i kommunen utan också för den attityd som åtminstone ett av oppositionspartierna, nämligen det största av dem, visar upp när de i en motion skriver: "Möjligheten för kommunerna att avstå från detaljplanläggning kan också leda till olika tillämpning i kommunerna samt risk för godtycklighet, utpressningssituationer och i värsta fall korruption."

Nina Lundström, Oskar Öholm och Ola Johansson har varit inne på det här, men jag vill också nämna det. I den ena vågskålen ligger alltså en förenklad hantering av detaljplaner, och i den andra vågskålen ligger en fara för godtycklighet, utpressning och korruption.

Med den synen skulle jag också välja bort en förenklad detaljplanläggning i kommunerna. Med sådana kommunpolitiker, så lättkorrumperade, är det nog bäst att vi i stället stramar åt planprocessen och ökar hindren så att inte godtyckligheten, utpressningen och korruptionen sprider sig bland kommunpolitikerna runt om i vårt avlånga land.

Vad är det då konkret som man motsätter sig? För det första är det att detaljplanekravet begränsas. Regeringen föreslår att det inte ska vara obligatoriskt med detaljplan i lika många situationer som det är i dag. Detaljplanekravet begränsas till att gälla sådana åtgärder som kräver bygglov och kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. I övrigt överläts det på den enskilda kommunen att avgöra när detaljplan behövs.

Oppositionens kritik, åtminstone i en av motionerna, utgår alltså från en misstro mot kommunerna när det gäller hur de kommer att utnyttja en ökad möjlighet att avgöra när en detaljplan behövs. Vi inom Alliansen delar inte den synen på det kommunala beslutsfattandet i planerings- och bygggärenden. Liksom regeringen anser vi att utgångspunkten måste vara att det i första hand är ett kommunalt intresse att reglera användningen av mark och vatten genom en detaljplan. Det innebär att det i första hand också bör vara kommunen som bedömer om det finns skäl att pröva en viss bebyggelse genom en detaljplan. På så sätt kan antalet planer som upprättas enbart av formella skäl begränsas.

Den andra frågan där oppositionen samlats är av samma karaktär. Regeringens förslag är att kommunstyrelsen eller byggnadsnämnden ska kunna anta fler detaljplaner än enligt nu gällande bestämmelser. Det ger alltså kommunfullmäktige möjlighet att uppdra åt kommunstyrelsen eller byggnadsnämnden att anta en plan som inte är av principiell betydelse eller annars av större vikt.

Oppositionen vänder sig mot det här, bland annat ur ett demokratiperspektiv. Men regeringens förslag innebär att detaljplaner av större vikt fortfarande kommer att antas av kommunfullmäktige och att dessa beslut därigenom blir föremål för insyn och möjlighet till offentlig debatt. I andra fall, när det är fråga om detaljplaner av mindre vikt, kommer möjligheterna till en snabbare beslutsprocess att öka.

Den föreslagna lagändringen är således en del i regeringens strävan efter en snabbare och effektivare planprocess. Detta har också delar av oppositionen ofta framhållit som en viktig del i att få fart på bostadsbyggandet. Därför känns det märkligt att man går emot regeringens förslag.

Herr talman! Den tredje frågan handlar om inaktuella detaljplaner som lever kvar och hindrar önskvärda förändringar i ett område. Regeringen vill att bestämmelserna i en detaljplan som avser utformning av byggnadsverk och tomter ska upphöra att gälla när detaljplanens genomförandetid löper ut, förutsatt att bestämmelserna reglerar ett annat område än ett sådant bebyggelseområde som är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt. Det sista är oerhört viktigt. Syftet med förslaget är bland annat att öka möjligheterna för byggnadsnämnden att tillgodose de boendes önskemål.

Oppositionen riktar in sig på att regeringens förslag kan leda till att kommunerna känner sig tvungna att förlänga genomförandetiderna eller upprätta nya detaljplaner för att skydda värdefull arkitektonisk miljö. Då är det viktigt att framhålla att regeringens lagförslag om att vissa planbestämmelser ska upphöra att gälla efter det att genomförandetiden löpt ut, ja, det gäller som jag nyss nämnde bara om bestämmelserna reglerar ett område som inte är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

Herr talman! I en interpellationsdebatt i oktober förra året då Veronica Palm från Socialdemokraterna ställde frågor till civil- och bostadsminister Stefan Attefall, tillika kristdemokrat, sade Veronica Palm följande: ”Vi vill hjälpa regeringen att ta ansvar för bostadspolitiken.”

Då blir jag jätteintresserad och förväntar mig ett antal förslag som kan ”hjälpa” regeringen att ta ansvar för politiken – konkreta förslag. Men jag finner inte några konkreta förslag i den interpellationsdebatten. Flera här har efterlyst mer av konkreta förslag: Vad är det som oppositionen vill, och vad är det man föreslår?

Det här är alltså trots att Socialdemokraterna har uttalat i budgetmotiv för 2014 att man vill modernisera, förenkla och förtydliga plan- och byggprocessen för att på det sättet effektivisera och göra att byråkratien minskar. Man säger att det tar för lång tid från idé till färdig bostad. I Socialdemokraternas bostadspolitiska rapport uttrycker man också att något måste göras på de här områdena.

Herr talman! Här fanns det och finns det fortfarande en möjlighet att ”hjälpa” regeringen. Men oppositionen väljer i stället att hindra regeringen och därmed de förtroendevalda kommunpolitikerna runt om i landet. Man kan bara hoppas att det finns de inom oppositionspartierna som vid voteringen senare – det blir väl i morgon – tar sitt ansvar och röstar för en enklare planprocess.

(Applåder)

Anf. 41 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD):

Herr talman! Det är härligt med bostadspolitisk debatt så här en av de sista dagarna riksdagen är samlad före sommaren. Det är också intressant att följa diskussionen.

Det var en spännande diskussion som Oskar Öholm och Amineh Kakabaveh hade om regelförenklingens betydelse. Jag kan nämna att jag just kommer från första spadtaget för 344 nya studentbostäder i Hud-

dinge. Det är ett projekt som kommer att omfatta just 344 nya lägenheter på grund av de nya reglerna för ungdoms- och studentbostäder. Annars, med de gamla reglerna, skulle man ha fått in 309, och då har man ändå inte utnyttjat alla möjligheter som riksdagen beslutat om och som Boverket nu genomför från den 1 juli. Detta är ett konkret exempel. Man klarar av att få in fler lägenheter i ett projekt därför att man exempelvis slipper gemensamhetsutrymmen som ingen använder. Därmed kan man öka antalet lägenheter.

Det är så det blir när man förenklar regelverk: Man skapar mer möjligheter och får fram fler bostäder, och det är kanske en läxa som inte minst Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet behöver lära sig.

Vi har nu levererat 112 skarpa lagförslag. Vi har den näst sista debatten i dag; det kommer en i morgon också, om bullerfrågor. Det är många lagförslag, och jag vill påstå att det är den mest omfattande reformagenda som vi haft på bostadspolitikens område på årtionden. Vi är mitt uppe i ett mycket spännande reformarbete för att underlätta byggandet.

Jag har sedan jag år 2010 tillträdde som bostadsminister rest runt och talat med kommuner, hyresgäster, organisationer, fastighetsägare, byggherrar och byggföretag, och ställt just frågan: Varför bygger vi i Sverige per capita ungefär hälften av vad normmän, finnar och danskar bygger och jämfört med OECD-genomsnittet? Vad är det som är fel?

Svaren har varit många och skiftande men haft en röd tråd: Det finns för lite byggklar mark, och det tar för lång tid att gå från idé till byggstart. Detta försenar projekten, fördyrar bostäderna och försämrar konkurrensen inom byggandet. Det försenar i och med att det tar lång tid att möta behovet av bostäder – fem till sex år är vanligt i våra större städer, men det kan ta uppemot 14 år, som en del skräckexempel visar.

Det fördyrar i och med att den som ska investera i ett nytt byggprojekt i många år får ligga ute med stora pengar i form av projekteringskostnader och ibland också kostnader för inköpta markområden innan intäkterna börjar trilla in. Den kostnaden måste man ta höjd för i kalkyler, och det innebär att projekten blir dyrare. Det försämrar också konkurrensen i och med att mindre byggföretag inte har kapacitet att ta på sig sådana projekt, utan det blir i regel de stora drakarna som får och vågar ta jobben.

Herr talman! När jag besökte min tyske bostadsministerkollega Peter Ramsauer och berättade att vi var där för att studera de korta planprocesserna i Tyskland tittade han förvånat på mig och sedan på sina kollegor och undrade vad vi pratade om: Vi håller ju på två tre år här i Tyskland innan vi kan komma i gång med byggen, och det är alldeles för länge, sade han. Lugn, sade jag, i Sverige och inte minst i Stockholm kan vi hålla på i tio tolv år. Då utbrast han: Was ist los in Schweden?

Frågan är alltså: Vad är det för fel på Sverige? Jo, det är en alldeles för lång och krokig väg från idé till byggstart.

Den proposition vi nu debatterar är kanske den viktigaste bostadspolitiska propositionen på många år i och med att den ger kommunerna en helt ny verktygslåda att använda för att komma fram fortare i planprocessen. Kommunerna kan korta ledtiderna på flera sätt och lösa många småprojekt på ett smidigt sätt och därmed skapa utrymme för att lägga energin på de viktiga och stora projekten. Dessutom gör nu regeringen en be-

dömning om behovet av bostadsbyggandet framöver som kan tjäna som riktmärke för den förda politiken på både nationell och kommunal nivå.

Regeringen säger att en rimlig bedömning är att den samlade bostadsproduktionen behöver ligga på ca 45 000–50 000 bostäder per år under de närmaste åren på grund av befolkningsförändringar och den bostadsbrist som nu råder. Långsiktigt torde dock ca 40 000 bostäder per år vara mer rimligt.

För en kommun som Göteborg innebär det nästan en fördubbling av byggandet de kommande åren jämfört med vad som åstadkommits under de gångna tio åren. För Stockholmsregionen och Malmö innebär det mer än en fördubbling, och för Norrköping innebär det en tredubbling av bostadsbyggandet, för att ge några exempel på vilka utmaningar vi har framför oss.

Det är därför glädjande att se hur bostadsbyggandet nu snabbt utvecklas åt rätt håll. 2013 påbörjades drygt 34 000 lägenheter, en ökning med nära 50 procent jämfört med året innan. Första kvartalet 2014 fortsatte ökningen med plus 29 procent jämfört med motsvarande period året innan, och prognosen från Boverket är 38 000 nya bostäder nästa år.

Nu gäller det att fortsätta den här utvecklingen och placera Sverige på en normaleuropeisk nivå. Om detta ska lyckas måste tillgången till byggklar mark lösas, och här har kommunerna det yttersta ansvaret, men staten måste se till att regelverken är så smidiga att deras arbete underlättas. Dagens proposition är ett viktigt steg på den vägen.

Herr talman! De åtta viktigaste förslagen i propositionen om en enklare planprocess är:

1. Det enkla planförfarandet blir standard i stället för att vara undantag. Den andel där enkelt planförfarande, som i fortsättningen blir standardförfarande, kan tillämpas ökar från 45 procent till någonstans kring tre fjärdedelar.
2. Möjligheten ökar att från kommunfullmäktige delegera fler detaljplaner så att de kan antas av kommunstyrelsen eller byggnadsnämnden. Bara genom den ändringen kan kommunen korta ner processen med två till fyra månader.
3. Möjligheten ökar att i fler fall hoppa över detaljplanekravet och gå direkt på bygglov, om inte byggnationen innebär betydande miljöpåverkan. Kommunen kan exempelvis hoppa över detaljplan vid byggande av mindre grupper av fritidshus eller villor på landsbygden. Man kan tänka sig att man i stället för att göra en ny detaljplan för till exempel en skola i stället väljer att upphäva den gällande detaljplanen och hanterar utbyggnaden helt och hållet med bygglov.
4. Planbestämmelser om utformning av byggnadsverk och tomter upphör i huvudsak att gälla efter genomförandetidens slut. Detta ökar flexibiliteten. Det kan vara att man i en detaljplan har skrivit in att det ska vara faluröda väggar eller svart plåttak, och det kanske inte längre är aktuellt, såvida det inte är skyddat som ur kulturmiljösynpunkt värdefulla områden.
5. Möjligheten att ge bygglov för åtgärder som innebär avvikelser från detaljplan eller områdesbestämmelser utökas.

6. En ny lag om kommunala markanvisningar innebär att en kommun ska anta riktlinjer för så kallade markanvisningar. Därigenom vet aktörerna lättare vad som gäller i respektive kommun. Det blir ökad transparens.
7. Bestämmelser om vad som får regleras i ett så kallat exploateringsavtal införs, i syfte att öka transparensen kring genomförandet av detaljplanen och också få bort en del märkliga beteenden som vi har sett på en del ställen runt om i landet.
8. Nationella tekniska egenskapskrav ska gälla – inga kommunala särkrav. Det handlar om sådana krav som bärförmåga, brandsäkerhet, energihushållning och tillgänglighet. Ska vi göra det möjligt att bygga billigare måste vi ha enhetliga tekniska regler över landet.

Förslagen som riksdagen i dag behandlar innebär mer tydlighet för dem som ska bygga, det blir lättare för kommunerna att välja ett enklare och snabbare förfarande, och vi får enhetliga nationella tekniska regler. Det är principer som jag tycker att alla i den här kammaren borde kunna ställa upp på.

Herr talman! Hur reagerar då oppositionen på denna bombmatta av förslag, för att citera en ledare i en av huvudstadens tidningar? Jo, Socialdemokraterna har likt en papegoja under hela mandatperioden upprepat samma budskap: Attefall, han bara utreder. Det behövs en aktiv bostadspolitik, har det låtit från vänsterbanken. Men när vi nu har levererat dessa 112 skarpa lagförslag sätter man sig på tvären i de flesta fall, och man har inget eget alternativ, förutom en ny PBL-utredning. Med tanke på den högljudda retoriken från vänster påminns man om talesättet ”tomma tunnor bullrar mest”.

Låt oss titta i detalj på några av de invändningar som vänsteroppositionen i skön förening med Sverigedemokraterna gör: Man vågar inte låta kommunerna få ökad frihet att i vissa fall slippa ta fram en detaljplan och i stället gå direkt på bygglov. Förslaget liknar den så kallade artikel 34 som har använts i Tyskland med framgång sedan lång tid tillbaka och som gör att tiden från idé till byggstart i Tyskland ofta är ljusår snabbare än i Sverige. Vår devis är att inte göra saker krångligare än de behöver vara. Om situationen inte kräver detaljplan ska inte lagstiftaren kräva det.

Det andra förslag som Socialdemokraterna, V, MP och SD inte förmår svälja är att ge kommunerna möjlighet att låta byggnadsnämnd eller kommunstyrelse anta fler detaljplaner. Det skulle som sagt kunna korta planprocessen med tre fyra månader. Men det säger man nej till och hänvisar till demokratiska aspekter.

För det första har byggnadsnämnderna och kommunstyrelserna redan i dag en relativt omfattande möjlighet att anta detaljplaner. Ska man upphäva den möjligheten, om man nu ska vara demokratisk? Det är frågan oppositionen måste svara på.

För det andra bör nog Socialdemokraterna och ni andra fundera över hur man kan tillåta att kommunstyrelse och nämnder, som det är i dag, får ingå ganska omfattande avtal, lägga ned skolor för människor eller göra stora förändringar i den kommunala verksamheten utan att fullmäktige behöver fatta beslut om detta. Hur kan ni tillåta sådant om det är odemokratiskt att fatta beslut i kommunala nämnder? Om någon tycker

att de beslut som fattas i kommunala nämnder sker i slutna rum kan jag säga att jag tror att lokalpressen brukar vara ganska bra på att uppmärksamma vad som sker i kommunala nämnder, exempelvis i samband med nedläggning av skolor och annat.

Jag gläds i alla fall över att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet inte får stöd i riksdagen för att stoppa regeringens förslag om enhetliga tekniska krav. Det är viktigt för alla som vill främja ett bygande till lägre kostnader.

Vi vet av Byggkravsutredningen att olika tekniska krav innebär 10–15 procent högre byggkostnader. Då säger någon: De beräkningarna är inte tillräckligt bra. Men det finns ingen som har bättre beräkningar, och Byggkravsutredningen har tagit fram de här beräkningarna på lite olika sätt, via enkäter och via en del expertutlåtanden.

Då säger någon: Ja, men det blir lägre driftskostnader om man exempelvis har högre energikrav. Ja, men om det innebär att man kan finansiera den ökade investeringen med lägre driftskostnader bygger man ju så ändå.

Det som kanske är det viktigaste av allt är att enhetliga krav underlättar industrialisering, och det ger en högre produktivitet. Det innebär att man kan bygga effektivare. Vi kan ta som exempel de kommunala bostadsföretagens gemensamt upphandlade hus, de så kallade kombohusen. De är ganska standardiserade. Det är bra bostäder som tyvärr inte får byggas i alla kommuner i Sverige eftersom man har olika typer av tekniska krav. Det kan handla om tillgänglighet på vissa ställen. Det kan handla om energikrav på andra ställen.

Jan Lindholm säger att vi måste ta det i rätt ordning. Ja, men det är precis den ordning som Jan Lindholm beskriver. Boverket jobbar med skärpta energikrav. De har nu förslag ute på remiss om 10–20 procents tuffare energikrav. Och alla som tycker att de energikraven är för dåliga kan komma in med sina vetenskapligt grundade remissyttranden. Då kommer självklart Boverket att titta på dem och se hur man kan gå vidare och göra ytterligare saker. Det är precis det vi håller på med. Det handlar både om att skärpa de nationella kraven och om att ha enhetliga krav.

Det finns en fråga som vi måste ställa oss och som vänsterpartierna måste ställa sig. Varför vill inte vänsterpartierna skapa billigare hyresrätter för normalinkomsttagare? Varför vill ni i stället ta skattepengar av undersköterskor och metallarbetare och subventionera byggbolag som går med miljardvinster?

Herr talman! Vänsteroppositionens agerande visar att det med en vänsterregering efter valet blir stopp för fortsatta reformer på bostadsområdet. Man dränker de svåra frågorna i en utredning om hela PBL och kryddar det med lite subventioner. Båda sakerna kommer att stoppa bostadsbyggandet. Vem vill bygga när osäkerheten ökar och de ekonomiska spelreglerna förändras?

För den som haft förmånen att under fyra år tränga in i den lagstiftning som rör samhällsbyggande står det klart att den som vill förändra möter motstånd. Otaliga – det kan jag försäkra er – är de invändningar som kan riktas mot alla typer av förenklingsförslag. Men bara den som vågar och konsekvent håller i över tid kan åstadkomma förändringar. Jag noterar att alliansregeringen vågar och förmår. Vänstersidan i Sveriges riksdag har inte den kapaciteten och har inte heller något gemensamt

alternativ. Beskedet är tydligt till väljarna: Vill ni se fortsatt förenkling av regelverken finns bara ett alternativ i höstens val.
(Applåder)

Anf. 42 KATARINA KÖHLER (S) replik:

Herr talman! Jag måste hjälpa regeringsföreträdarna och påminna om ett par saker. Ni sade att vi från oppositionen inte litar på kommunen och kommunens tjänstemän. Då säger jag att ni verkar ha ett väldigt kort minne.

På regeringens uppdrag tog nämligen Statskontoret 2012 fram ett underlag för bedömning av förekomsten av korruption i kommuner och landsting. De gjorde det alltså på uppdrag av regeringen. Av rapporten framgår att tjänstemän och förtroendevalda anser att korruptionen har ökat de senaste åren och att den bedöms vara störst i de branscher som vi pratar om i dag.

Jag ville bara klargöra det. Nu ska jag gå över till bostadsministerns anförande.

Ni har ägnat rätt mycket tid, både företrädare för de övriga partierna och bostadsministern, åt att tala om hur duktiga vi är på att säga nej. Jag skulle vilja säga att vi gör det när vi tycker att regeringens förslag inte håller.

Anfall är bästa försvar, tycks ni leva efter. Vi kan inte godkänna förslag som vi ser bara är till hälften genomarbetade och tagna i ett system. Som jag sade i mitt anförande tidigare är det bland annat flera följdlagstiftningar som borde förändras. Det står också i kommunallagens grundprinciper att ingen nämnd ska kunna fatta beslut som påverkar en annan nämnds ansvar och verksamhetsområde. Ingen nämnd ska alltså kunna lägga på en annan nämnd ekonomiska skyldigheter för att göra om verksamheten.

Jag vill fråga ministern om det här med följdlagstiftningar, kommunallagen och andra saker som vi socialdemokrater menar inte är färdigarbetade. Hur löser bostadsministern det om det här förslaget skulle gå igenom?

Anf. 43 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik:

Herr talman! Följdlagstiftningarna gäller det här med att man ska kunna göra avsteg från kravet på detaljplan i vissa lägen. Det finns en avisering i propositionen om att vi kommer att ta fram de konsekvensändringar som det innebär på en del andra områden. Det är lagtekniska konsekvensändringar. Vi är långt framskridna i det arbetet. I höst kommer vi att skicka ut ett sådant förslag på remiss. Därför är genomförandetiden lagd till den 1 juli nästa år.

Är det bara det lagtekniska arbetet som är skälet för Socialdemokraterna att rösta emot kan jag lugna er med att vi kommer att ta fram bra förslag, och ni kommer att kunna påverka dem. Jag ser alltså inte det som ett tillräckligt starkt skäl.

Det viktiga är att vi skapar goda planeringsförutsättningar för kommunerna, så att de vet vad som gäller, kan planera efter dem och kan börja arbeta efter de nya principer som ska gälla så småningom.

Vad allt det här egentligen handlar om är att skapa mer flexibilitet och fler möjligheter för kommunerna att välja smartare vägar. Kommunerna sitter nämligen med en mängd olika stationer, där man tvingas lägga ned mycket kraft och mycket tid på planarbeten. Det är inte riktigt värt den tiden, för det är mycket av tekniska planer som man måste ta fram. Eller så måste man fokusera mycket på sådant som inte ger så mycket i praktiken. Man behöver lägga resurserna på de stora projekten.

Här skapar vi möjligheter för kommunerna för att vi ska få smidigare planprocesser. Det handlar om att ta bort onödigt krångel och att man ska kunna fokusera på de stora projekten, som kommunerna måste satsa på. Men det är ni emot.

Jag tycker också att det är något märkligt att blanda in korruptionsdiskussionen här, för det handlar inte om att någon enskild tjänsteman blir korrumpierad. Det handlar om att kommunen bestämmer om man ska gå fram med en detaljplan eller inte eller om man ska delegera till en byggnadsnämnd eller inte. Det är inte där korruptionsproblemen finns. Jag tror att exemplen från Göteborg visar att det inte är där problemen sitter. Problemen sitter i den direkta upphandlingen och i de direkta ekonomiska åtagandena. Man bryter mot befintliga regler. Jag tror att det är en något missriktad nit som Socialdemokraterna visar i den här frågan.

Anf. 44 KATARINA KÖHLER (S) replik:

Herr talman! Vi socialdemokrater säger att vi inte kan köpa regeringens förslag. Vi tror naturligtvis att ni i alla era utredningar har varit seriösa när det gäller syftet och att ni vill väl. Men resten har inte varit seriöst. De analyser som kommer ut av de här utredningarna har inte varit seriösa. Inte heller har de konsekvensbeskrivningar som ni tycks ha fått ut av de här utredningarna varit seriösa.

Nu säger statsrådet att man sedan ska göra om de här följdlagstiftningarna. Men när vi i det politiska livet och i riksdagsarbetet får ett betänkande med ett förslag från regeringen så är det vad vi har att ta ställning till. Vi måste kunna se hela processen. Vi måste kunna veta vad som kommer före och vad som kommer efter. Det kallar jag att ta en fråga seriöst.

Jag förstår inte att man använder de argumenten för att försvara dessa förslag. Reglerna i kommunallagen säger vad kommuner får och inte får göra, och jag tycker att det är jättemärkligt beteende av regeringen att inte göra färdigt så att man kan se vad konsekvenserna blir.

Vi socialdemokrater har tidigare kritiserat regeringen för att det i vissa fall har blivit ännu längre handläggningstider. Detta gör inte saken bättre. Jag tycker att det är jätteviktigt att regeringen efter åtta år svarar på hur detta skulle ge fler bostäder. Det har det inte gjort. Det är en massa utredningar, men på vilket sätt ger detta fler bostäder?

Anf. 45 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik:

Herr talman! Jag vill upplysa Katarina Köhler och Socialdemokraterna om att det faktiskt råder bostadsbrist i Sverige. Ambitionen är att snabbt få fram nya bostäder, och då måste vi skynda på den långa, sega planprocessen i Sverige. Jämför oss med andra länder! Det går mycket fortare där. Innebär det att det är bananrepublik i andra länder runt om-

kring oss? Nej, det innebär det inte, utan snarare att vi har oerhört sega processer.

Nu lägger vi samlat i ett dokument fram förslag som innebär att vi ger många möjligheter till att komma fram snabbare och kunna fokusera resurserna på rätt saker i kommunerna. Vi säger att det på en punkt finns ett antal tekniska följdkonsekvensändringar man måste göra för att man inte långsiktigt ska få en del lagtekniska problem.

Vi kommer att ta fram detta innan genomförandetiden är klar, men vi vill lägga fram det i en gemensam proposition med de andra förslagen för att skapa goda förutsättningar för kommunerna att lära sig de nya reglerna och börja tillämpa dem i god tid så att man kan se till att man kommer fram snabbare. För det är bråttom. Vi kan inte vänta ytterligare ett år på att lägga fram sådana förslag. Vi försöker lägga fram dem under denna mandatperiod för att de ska få effekt i praktiken så snabbt som möjligt.

Vad är alternativet? Det är denna typ av praktiskt arbete som krävs om man ska nå resultat och om man menar allvar med att vilja förenkla regelverken. Det går an att prata och diskutera, men man måste också övergå till verkstad. Det är vad vi gör med dessa förslag.

Men så fort det bränner till och blir allvar backar Socialdemokraterna och vågar inte. I stället håller man fram en liten miljard som byggsubvention och tror att det löser problemen. Men om det inte finns byggklar mark finns det inte heller bostäder att subventionera för er del.

Anf. 46 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! I bostadsministrarnas anförande liksom i de övriga allianspartiernas framträdanden här i kammaren i dag har jag svårt att se något litet uns av självkritik. Det gör mig bekymrad.

Efter åtta år vid makten har man alltså inte lyckats åstadkomma de långsiktigt stabila förutsättningar som marknaden efterfrågar, tvärtom. Bostadsministern sade som hot, om vi skulle få ett regeringsskifte: Vem vill bygga när osäkerheten ökar? Det är bland den viktigaste kritiken vi har mot er. Om det är någonting som har präglat dessa år är det osäkerhet. Vem vill bygga när reglerna förändras redan nästa år? Vem vill bygga när det sitter 65 utredningar som man kan misstänka kan skapa vilka förutsättningar som helst när man tittar på dem?

Det är självklart en osäkerhet, och nu pratar ni om en fortsatt ständig reformagenda. Hur får ni ihop detta med att marknaden efterfrågar ert sätt att arbeta? Det är en fråga som det skulle vara intressant att få höra ministern säga några ord om.

Sedan tycker jag också att det är lite märkligt att man från allianssidan inte tillåter oss i oppositionen att ha en annan uppfattning om vad som är rätt åtgärd. Vi säger nej till era förslag för att vi ser att de inte leder dit. Ministern nämner att han har pratat med företag. Jag undrar om han har besökt någon kommun någon gång och pratat med de handläggare som ska ta hand om det här.

Bara för att ni har en rubrik som säger att det ska vara en enklare planprocess betyder inte det att det ni föreslår är en enklare planprocess. Ni kan tjata om att ni vill genomföra en enklare planprocess hur mycket som helst, men de som ska handlägga det konstaterar att det kommer att bli ett helsike, ta mycket längre tid och bli mycket besvärligare.

Anf. 47 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik:

Herr talman! Jag kan försäkra Jan Lindholm om att den senaste bygglovshandläggare jag träffade sade: Det är ett jättebra förslag, det händer jättemycket bra saker nu, kör på! Det var för bara några timmar sedan, såvida inte du är bygglovshandläggare, Jan Lindholm, för då är du den senaste jag träffade.

Jan Lindholm eftersträvar stabilitet. Ja, det är väl den stabilitet som Göran Persson hyllade i Kina, det vill säga att det inte händer någonting – det är stabilt. Ja, vi har en reformagenda, men det är i färdriktningen mot mindre krångliga omständigheter och smidigare processer. Tvåra kast ska vi inte ha, men vi har en tydlig färdriktning i vårt arbete. Det är detta som skapar förutsägbarhet för dem som ska investera.

Man kan tala om de tekniska särkrav som Miljöpartiet gärna pratar om. Ett exempel är Sävsjö Trähus, som skulle bygga en standardvilla och sälja den till Västerås. Då fick de göra om villan på elva punkter till en fördyrad kostnad av en kvarts miljon kronor. Det krävdes tre dieseldrivna lastbilstransporter för att frakta huset, jämfört med två i normalfallet, för att väggarna blev mycket tjockare. Huset värmdes dessutom upp med koldioxidfritt bränsle.

Var det värt extrakostnaderna? Man hade egna regler i Västerås som man inte har i övriga landet. Är det så Jan Lindholm vill tänka den vanliga barnfamiljens privatekonomi? Det finns ingen chans att den familjen får igen sina pengar eller lägre driftskostnader under husets hela livslängd. Är det sådana olika regler som driver upp kostnaderna som Jan Lindholm vill ha mer av, eller vill han ha billigare hus för vanliga människor?

Anf. 48 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Nu är bostadsministern verkligen ute och cyklar. Det är ju just på grund av ert agerande som det där huset blev så mycket dyrare. Det är ju just på grund av ert agerande som vi sitter i denna situation – att det blir dyrare för bostadskonsumenten.

Tänk om ni hade lagt krutet på rätt reform i stället. Tänk om ni hade lagt krutet på att tidigt se till att ni faktiskt ändrar byggnormerna. Det här är ingen nyhet. Ni har samlat ihop en massa saker här i slutet av mandatperioden när vi har supervalår och allting. Det har varit ett fruktansvärt svårt arbete för oss i oppositionspartierna. Samtidigt som vi ska bedriva EU-valrörelse ska vi hantera den störtflod av reformer som ni har kastat fram.

Detta diskuterade vi för många år sedan. Tänk om ni hade sett till att lägga fram ett förslag och gett Boverket i uppdrag att komma med regler. Vi hade kunnat ha en tredjedel av dagens nivå när det gäller energiförbrukning i bostäder. Det hade vi kunnat ha för flera år sedan. Vi hade kunnat ha en bred överenskommelse. Jag tror att alla partier i riksdagen hade kunnat ställa upp på en sådan reform, om ni hade sett vad man hade kunnat åstadkomma där.

Nu har ni valt en väldigt krånglig väg. Ministern säger: Vi kommer med detta. Det är så lätt att säga det efteråt. Ni har jobbat i fel ordning. Det måste ni väl ändå erkänna.

Jag har en sista fråga till bostadsministern. Han har inte haft ansvar under alla de åtta åren, utan det var en annan bostadsminister i början. Men när bostadsministern tittar på vad som har åstadkommit under två mandatperioder, känner han inte en viss besvikelse över att vi står och stampar på ungefär samma nivå som när ni tog över?

Sedan har det varit händelser som vi inte rår över och som har gjort att vi har haft variationer. Den ökning som har skett den senaste tiden beror förmodligen på ett ackumulerat behov och sådana saker. Jag tror inte att det finns så mycket kopplingar mellan de reformer ni har föreslagit och bostadsbyggandet egentligen, utan det är andra krafter som har gjort det. Känns det ändå inte lite som en besvikelse att det inte har skett något riktigt substantiellt under de här två mandatperioderna?

Anf. 49 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik:

Herr talman! Jag hoppas att Veronica Palm och Socialdemokraterna hörde Jan Lindholms formulering: Det kom en störtflod av förslag. Det kan vara roligt att höra, så att retoriken kan ändras i andra debatter.

Det är intressant att Jan Lindholm vill springa runt det faktum att vi fördyrar en villa från Sävsjö Trähus med en kvarts miljon kronor. Ta Sabos kombohus, som byggs med högre energiprestanda än vad Boverkets minimiregler kräver. De får ändå inte byggas i hela Sverige. Göteborg, Stockholm och Västerås säger nej – jag kan räkna upp ett antal kommuner. Varför det?

Hus som är 25 procent billigare i produktionsledet och som innebär att vi får vettiga hyror för vanliga inkomsttagare får inte vara med och konkurrera i ett antal kommuner i Sverige. Det är också bra energivillkor. Dessutom värms de i regel upp med hjälp av fossilfri fjärrvärme.

Frågan är: Varför förhindrar Jan Lindholm människor att bo till vetliga priser i sina hus? Varför försämrar Jan Lindholm konkurrensen? Varför inser inte Jan Lindholm att det enda han vinner är lite mindre biobränsle, uppeldad energi, i fjärrvärmeverken? Det är det han sparar – till högre kostnader för vanliga människor.

Det svaret måste Jan Lindholm ta med sig hem och grunna över.

Anf. 50 AMINEH KAKABAVEH (V) replik:

Herr talman! Vi fick lite mothugg här och var av regeringens representanter och särskilt av statsrådet Attefall. Bara för att tydliggöra lite grann: Det är inte bara vi i oppositionen och Vänsterpartiet som är kritiska, utan arkitekterna här i Svenska Dagbladet, NCC, studenter, forskare med flera kritiserar många delar av denna proposition.

Statsrådet nämnde några saker för att hävda sin egen rätt. Vi har sagt: Skillnaden mellan nämnder och kommunfullmäktige känner var och en av oss som är här till. När vi bestämmer om stadsplanering och bebyggelse är det långsiktig hållbarhet för framtiden som det handlar om. Det är inte en sak i sig, som en skolfråga på kommunal nivå, som man fattar beslut om. Skillnaden är att stadsplaneringen är för en hållbar samhällsutveckling som ska baseras på demokratiska aspekter, där kvinnor, funktionsnedsatta, barn och andra medborgare kommer till tals. Vi är måna om den demokratiska ordningen – det är bra att komma ihåg.

Man skryter om allt det som byggs nu. Men det är inte tack vare de här utredningarna som det byggs, Stefan Attefall. Det byggs en hel del, men det handlar om en gräddfil – de husen är inte för de människor som behöver bostäder, inte för de ca 300 000 ungdomar som behöver billiga hyresrätter, som är miljövänliga och har rimlig hyra.

Ni skryter om att det byggs. Men det byggs inte för människor som inte har pengar.

Anf. 51 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik:

Herr talman! De studentbostäder jag var med och tog första spadtaget till i Huddinge nu på förmiddagen är tänkta för vanliga människor. Det blir strax över 4 000 kronor för en etta och någonstans mellan 5 000 och 6 000 för tvåor.

Ett av de hus som ingår i Sabohusen kallas Kombohus Plus. Ett av de privata företag som tillverkar dem och har utvecklat dem sade: De här husen, billiga koncepthus, började vi utveckla när vi insåg att subventionernas tid var förbi. De husen kan man bygga till ungefär 25 procent lägre kostnad än vad normalhuset byggs för i dag. Det är ett koncepthus som gör att vanliga människor har råd att bo i nyproducerade treor, tvåor och liknande. De byggs nu på orter där det inte har byggts hyreshus på kanske 20 års tid: Lycksele, Mullsjö, Iggesund – jag kan nämna kommun efter kommun av mindre karaktär som har byggt dessa hus.

Det är sådant som händer när man börjar skapa tydliga spelregler, när man slutar med subventioner och låter regelverken bli så pass enkla och tydliga att de från bostadsföretagens sida inser var de ska lägga energin. Byggföretagarna gör som de har lärt sig: De söker efter pengar, det vill säga efter subventioner, om det finns subventioner att få tag på.

Frågan från mig till Amineh Kakabaveh är: Hur ser ert alternativ ut? Ni har i ert budgetalternativ 11 miljarder i subventioner av byggande. 11 miljarder vill ni stoppa in i byggsektorn. Byggföretagen kommer självklart att jubla över det. Men det kommer inte att främja billigare lägenheter. Det kommer inte att främja ett ökat byggande av någon större dignitet. Vi har ju prövat olika subventionssystem i Sverige under 1990-talet och 2000-talets början – tre olika varianter. Ändå byggde vi hälften av vad grannländerna byggde. Förklara det!

Anf. 52 AMINEH KAKABAVEH (V) replik:

Herr talman! Tack, statsrådet, för frågan!

För att klargöra: Det är självklart att det byggs, men det byggs för litet, och det motsvarar inte det gigantiska behov som finns i landet, i alla hörn, i städer och i många bygder.

Vi är överens om att det behövs mer bostäder. Vi i Vänsterpartiet säger: För att samhället och politiken ska ta ansvar för detta är det bra med subventioner där man kan ha hyrestak och där man kan ha markanvisningar när det ska vara miljövänligt, och det ska också utvärderas.

Vi ger inte de pengar, Stefan Attefall, som ni i regeringen har gett, miljarder efter miljarder, till privata och till riskkapitalbolag. Vems pengar är det? Det är de undersköterskor som ni talar om. Det är studenterna. Ni har sänkt skatten, och ni har gjort det omöjligt för pensionärer. Det är de pengarna. Varför går det att ge dem till enskilda, särskilt riskkapitalbolagen? Varför?

När man styr subventioner till byggande för en hållbar samhällsutveckling, för människorna, varför är det fel? Det är det vi säger. Där går det en grundläggande ideologisk skiljelinje mellan oss. Därför är det svårt att övertala varandra här. Skillnaden är helt enkelt den.

Vi säger: De här subventionerna kan i alla fall se till att det byggs mer än 20 000 bostäder eller fler av de 40 000 bostäder som är målet att bygga. Det är en bit på vägen, men det är inte den enda lösningen. Vi har också sagt och är överens om att det finns många saker som man måste göra. Det är inte det enda. Men själva regelverket ger inte fler bostäder per definition.

Anf. 53 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik:

Herr talman! Jag försöker förstå Vänsterpartiets filosofi. Det är alltså fult att göra överskott om jag driver skola och välfärdsverksamheter. Då ska jag helst gå med förlust. Men bygger jag bostäder, då ska jag få undersköterskornas och metallarbetarnas skattepengar rakt ned i min ficka. Vad är logiken i detta? Det finns en hel del att förklara.

Dessutom: Om det vore så att man uppnådde ett betydligt högre bostadsbyggande den vägen kanske det vore något, men erfarenheterna visar inte det. Vi har ju haft subventionssystem under 1990-talet och 2000-talets början, och ändå byggde vi hälften av vad norrmän, finnar och danskar byggde.

Dessutom vet vi att ett av de skriande bristproblemen är byggklar mark i de attraktiva lägena – brist på den marken. Det är därför planprocessen, som vi diskuterar här i dag, är så viktig. Det är därför det är så viktigt att vägen från idé till byggstart går snabbare och är smidigare.

Det är på något sätt felanalysen hos Vänsterpartiet. Jag skulle till och med vilja råda Vänsterpartiet: Vänta med era subventionsförslag! Spara in dem i era budgetalternativ! Använd dem till något roligt, sådant som ni kan lova väljarna, tills ni har fått ordning på planprocessen! Om ni då kommer med era subventioner skulle jag åtminstone kunna förstå logiken i resonemanget.

Men det var bara ett tips från coachen!

(AMINEH KAKABAVEH (V): Tack för det!)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 juni.)

14 § Uppskov med behandlingen av ärenden

Civilutskottets betänkande 2013/14:CU38
Uppskov med behandlingen av ärenden
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 24 juni.)

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2013/14:AU8

Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering m.m. (prop. 2013/14:198)
föredrogs.

Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering m.m.

Anf. 54 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S):

Herr talman! Den 14 juni 2012 röstade riksdagen igenom att regeringen skulle återkomma till riksdagen med lagförslag om att diskriminering på grund av otillgänglighet skulle in i lagen. Samtliga allianspartier reserverade sig mot det.

Men i dag har vi fått ett förslag att debattera. Vi socialdemokrater välkomnar att bristande tillgänglighet antligen blir en del i diskrimineringslagstiftningen. Det handlar om att människor med funktionsnedsättning får sina mänskliga rättigheter förstärkta. Vi ser fram emot dagens debatt eftersom det finns frågor som förtjänar svar. Det är bra att statsrådet Erik Ullenhag har aviserat att han kommer att delta i debatten. Nu när ministern kommer att delta i debatten hoppas vi få svar på våra frågor. Det handlar om följande frågor: Varför ska man ha dessa undantag? Vad menas med varaktig relation i detta sammanhang? Varför ska det vara undantag för just verksamhetsutövare med färre än tio anställda?

Vi socialdemokrater vill inte ha undantagen, för det blir helt fel och sänder helt fel signaler. Det säger nämligen att det är lagligt att diskriminera människor med funktionsnedsättning om man har färre anställda än tio i sin affär eller restaurang eller till och med inom sjuk- och hälsovård genom bristande tillgänglighet.

Om man tittar på en medelstor stad ser man att det inte är många affärer, restauranger, frisörer eller biografer med mera som har mer än tio anställda. Inte ens många stora affärskedjor har det. Då blir undantaget bromsen eller det stora hindret i denna lagstiftning.

Herr talman! Vad ville vi göra när vi var tonåringar? Vi ville vara tillsammans med våra kompisar, kanske gå på bio, köpa kläder eller ta en fika på stan, eller bara komma bort från skolan eller komma hemifrån våra föräldrar.

Jag vet att även tjejer och killar som har en funktionsnedsättning vill kunna göra det. De vill göra precis sådant som alla tonåringar gör. Men tyvärr finns det fortfarande alltför många hinder för den som lever med en funktionsnedsättning att få leva på samma villkor som sina kompisar som inte har en funktionsnedsättning.

Jag ska ta ett annat exempel. Som föräldrar vill vi, och bör också, följa med våra barn till exempel till tandläkaren och till doktorn eller bara kunna följa med dem ut och handla gympaskorna eller presenter till barnen eller till deras kamrater. Så är det också för de föräldrar som har en funktionsnedsättning. De vill göra precis som alla andra föräldrar och följa med sina barn till doktorn när de är sjuka, följa med dem till tandläkaren eller följa med dem och handla presenter, nya kläder och skor. Det tycker jag inte är konstigt utan snarare mycket normalt, och det ska uppmuntras och inte förhindras.

Men enligt dessa undantag riskerar det att bli fortsatt omöjligt för de föräldrar som har en funktionsnedsättning att delta i barnens intressen, att hjälpa dem när de behöver ta sig till tandläkaren eller till vårdcentralen eller att ens följa med dem till ett kafé eller handla kläder till dem. Tonåringar med funktionshinder får begränsade aktiviteter med sina kompisar, och en del kanske de inte alls kan vara med på.

Med de undantag som regeringen gör när det gäller företag med mindre än tio anställda, oavsett om det handlar om hälso- och sjukvård, affärer, restauranger eller biografier, blir det fullt ut lagligt att diskriminera kvinnor och män, flickor och pojkar med funktionsnedsättning för att tillgänglighet inte finns och inte behöver finnas.

Är det klokt? Är det en investering för framtiden? Nej, det är det självklart inte.

Vad menas med varaktig relation? Innebär det att människor med funktionsnedsättning alltid måste gå till samma restaurang och äta? Innebär det att de alltid måste handla i samma affär eller besöka samma biograf eller kulturevenemang? Eller innebär det att människor med funktionsnedsättning måste besöka ett ställe en gång per dag, en gång i veckan, en gång i månaden eller en gång per år?

Här är lagstiftningen otydlig och svårtolkad. Vad är det som gäller? Hur kan man till exempel uppnå varaktighet med en butik som säljer tv-apparater, cyklar eller kameror? Det är inget som man köper varje dag, varje vecka eller ens varje år. Affären kanske inte ens finns kvar mellan de tillfällen som personen behöver köpa en ny cykel eller en ny tv. Vad är det som gäller? Vi hoppas att vi får svar i denna debatt.

Varaktig relation kanske innebär en favoritrestaurang, en närbutik eller en frisör. Men många av dem har inte tio anställda, och då blir lagstiftningen betydelselös och kommer inte att ge något resultat om inte ägaren ser möjligheterna som det ändå innebär att få nya kunder.

Det kan låta som om vi socialdemokrater är gnälliga, men vi vill ha ett samhälle som är tillgängligt för alla, även för de människor som har en funktionsnedsättning. Det handlar om deras mänskliga rättigheter.

Jag vet att det är många som väntar på ett svar från ministern på frågan om varaktighet. Det känns inte okej, och det är inte bra för någon av oss att det är så här. Jag vill bara påminna om att vi alla kan få en funktionsnedsättning. Om vi har tur och får bli gamla kommer vi med största sannolikhet att få någon typ av funktionsnedsättning.

Vi sparar därför inga pengar på att vänta, utan det är faktiskt dags att göra något åt det. Alla kommer nämligen att ha nytta av det, eftersom det skapar möjligheter för fler. Det skapar nya jobb, och affärer och restauranger kan få nya och fler kunder. Man har räknat på att det kan ge mycket pengar i vinst till företagen.

Fler kan också få möjligheter att tillsammans med sin familj eller sina vänner få tillgång till hela vårt samhälle och få en större valfrihet.

Herr talman! Vi har mycket att lära av varandra genom att utbyta erfarenheter och framför allt få en ökad förståelse för varandras situation. Därför får vi inte glömma att kvinnor och män, flickor och pojkar, oavsett om de har någon funktionsnedsättning eller inte, är olika men ändå så lika. Och vi har olika behov.

Man kan faktiskt se på fler sätt. Man kan höra och tala på olika sätt. Och vi kan ta oss fram på många olika sätt.

En del är föräldrar till små barn, och en del är föräldrar till stora barn. En del är väldigt unga, en del är lite äldre och en del är precis som jag mitt i livet.

Alla har vi, som sagt, olika behov av företagens tjänster och varor i livets olika skeenden. Vi har olika behov av hälso- och sjukvård. Men vi är alla människor som vill få känna oss just som människor, fria att kunna välja var vi vill handla, var vi vill äta och vilken vårdcentral vi vill gå till. Därför är vi socialdemokrater emot undantaget.

Herr talman! I utskottet finns det majoritet för att undantagen inte ska få gälla hälso- och sjukvård, men det reserverar sig regeringspartierna mot. Moderaterna, Folkpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna tycker att det är okej att företag inom hälso- och sjukvård som har färre än tio anställda ska ha rätt att diskriminera människor med funktionsnedsättningar så att de inte är tillgängliga för dem.

Företagets vinster går före människornas behov, och den så kallade valfriheten, som regeringspartierna är kända för, blir inte tillgänglig för människor med funktionshinder.

Till sist, herr talman: Vänner kan inte träffas, kompetens går vi miste om och det finns många kunder som företagare förlorar om vi inte vågar satsa på just tillgänglighet även för den som har en funktionsnedsättning. Vi Socialdemokrater värnar om jobben och småföretagen och vill att de ska växa och våga anställa fler.

Att det, enligt Hans Ytterbergs utredning *Bortom fagert tal*, ska finnas en skälighetsbedömning tycker vi är ett bra resonemang. Det är viktigt att åtgärdens storlek är rimlig, men alla hinder är inte stora eller dyra att göra något åt. Därför måste diskrimineringsskyddet mot bristande tillgänglighet gälla fler företag.

Därför yrkar jag bifall till vår reservation 1, men självklart står vi bakom samtliga våra reservationer. Jag yrkar också bifall till en trevlig sommar för er alla.

(Applåder)

Anf. 55 GUSTAV NILSSON (M):

Herr talman! Vi debatterar i dag arbetsmarknadsutskottets betänkande *Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering m.m.* I betänkandet finns 21 reservationer och ett särskilt yttrande. I betänkandet behandlas också 37 motionsyrkanden om diskrimineringsfrågor från den allmänna motionstiden 2013.

Det regeringen föreslår i propositionen är ändringar i diskrimineringslagen som innebär att bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning införs som en ny form av diskriminering i diskrimineringslagen.

Diskrimineringsförbudet mot bristande tillgänglighet föreslås gälla för alla de samhällsområden där diskrimineringslagens övriga regler gäller i dag, med undantag för tillhandahållande av bostäder. I dag finns ett diskrimineringsförbud mot bristande tillgänglighet som endast gäller i delar av arbetslivet och utbildningsområdet.

Vad gäller tillhandahållande av varor och tjänster föreslås att förbudet inte ska gälla för privatpersoner eller för företag som vid det senaste årsskiftet sysselsatte färre än tio arbetstagare. Enligt propositionen ska samma undantag gälla inom hälso- och sjukvårdens område. Som vi

Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering m.m.

hörde här tidigare har oppositionen i utskottet – S, MP, SD och V – gått samman och fått majoritet för att det inte ska vara något undantag vad gäller hälso- och sjukvårdens områden.

I fråga om tillhandahållande av varor och tjänster föreslås att förbudet inte ska gälla om det krävs åtgärder beträffande fastigheter och byggnader som går utöver de krav på tillgänglighet som finns i bygglag eller startbesked för den aktuella fastigheten eller byggnaden.

I propositionen föreslås också att ordet ”funktionshinder” i olika lagtexter byts ut mot ordet ”funktionsnedsättning”. Ordet funktionsnedsättning används alltmer i dagligt tal i debatten. Nu skrivs det också in i lagtexten.

Den 1 januari 2015 ska lagändringarna träda i kraft, enligt propositionen.

Herr talman! När vi diskuterar dålig tillgänglighet som grund för diskriminering i svensk lagtext är det viktigt att nämna de avtal och internationella konventioner som Sverige åtagit sig att följa för att motverka diskriminering. Principen om icke-diskriminering är central i FN-konventionen om mänskliga rättigheter. EU har rättsliga bestämmelser som har betydelse för frågor om diskriminering på grund av funktionsnedsättning. Detta har vi också att förhålla oss till. Det är av största vikt att fortsätta undanröja hinder som finns för personer med någon funktionsnedsättning.

Med alliansregeringen trädde diskrimineringslagen i kraft 2009 – en lag som har till ändamål att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, sexuell läggning, ålder med mera. Diskrimineringslagen gäller inom en rad olika samhällsområden: arbetsliv, utbildning, bostäder, hälso- och sjukvård, socialtjänst med mera.

Samtidigt som diskrimineringslagen trädde i kraft inrättades Diskrimineringsombudsmannen, DO, som ska utöva tillsyn så att lagen följs. Det är med detta som bakgrund som regeringen nu vill gå vidare genom att ändra, förbättra och förstärka lagen med att bristande tillgänglighet också ska vara grund för diskriminering. Man får som individ en betydligt starkare roll.

En person med funktionsnedsättning ges nu förbättrade livsvillkor och kommer att kunna känna större delaktighet i samhällslivet. Man får som individ möjlighet att påverka och en rättighet som man kan hävda i domstol om man känner sig orättvist behandlad.

Att vårt samhälle har en hög tillgänglighetsgrad är en viktig demokrati-fråga. Bristande tillgänglighet påverkar vardagen och är ett hinder från att vara delaktig på lika villkor i samhället. Beträffande de undantag som finns framgår exempelvis av propositionen att företag som tillhandahåller varor och tjänster och som har färre än tio arbetstagar ska vara undantagna.

Det är viktigt att se helheten och sammanhangen. Det gäller att se förutsättningarna för näringslivets utveckling, att småföretag kan växa. Fler företag och fler jobb ger möjligheter till ökade välfärdssatsningar.

Regeringen har ambitionen att minska regelbördan för företagen. I propositionen föreslås också att det ska vara ett undantag för företag inom hälso- och sjukvårdsområdet med färre än tio anställda. Vi anser att detta är rimligt. En ny lag utan undantag ökar otryggheten för småföreta-

gen inom vårdsektorn. Har man exempelvis ekonomiska möjligheter att göra de investeringar som kan behövas? Har man möjlighet att göra dem omgående? Har man ekonomiska muskler att klara av investeringar och förändringar i så snabb takt som lagen kräver? Kan det rentav bli så att man tvingas avveckla sin verksamhet? Det är något som då också drabbbar inte bara vårdgivaren utan också patienterna.

Det som oppositionen föreslår här kan komma att innebära mindre valfrihet, färre alternativ och färre vårdinsatser. Oppositionens agerande visar brist på ansvar.

Det är viktigt att komma ihåg att också plan- och bygglagen finns. Vad gäller byggnader och lokaler är det viktigt att framhålla att det som nu föreslås undantas från förbudet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet redan omfattas av förbud mot diskriminering i andra lagar och författningar.

Ann-Christin Ahlberg tog i sitt inledningsanförande upp vad som är skäligt. Det måste göras en bedömning av vad som är skäligt i de enskilda fallen. Man tar också hänsyn till lagar och författningar som vi har på det här området. Alliansen i utskottet vill ge regeringen i uppdrag att analysera vad undantaget för små hälso- och sjukvårdsföretag innebär och vad det skulle kunna få för konsekvenser om man *inte* gör ett undantag för just småföretagen i vårdbranschen.

När det gäller skälighetsbedömning är det viktigt att ha med detta att lämpliga åtgärder ska bli genomförda och att man utgår från de regler som finns i exempelvis plan- och bygglagen och andra lagar och författningar, att man ser helheten och gör rimliga avvägningar.

Herr talman! Arbetet med att undanröja hinder för att få en bättre tillgänglighet i samhället är högt prioriterat. Mycket är gjort för att förbättra tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning. Jag har nämnt diskrimineringslagen och inrättandet av Diskrimineringsombudsmannen. Vi diskuterade en reform för något år sedan om ett utvidgat skydd mot åldersdiskriminering. Det finns flera exempel.

Nu går vi vidare. Genom att dålig tillgänglighet blir grund för diskriminering får den enskilde individen mycket större möjlighet att driva igenom sina krav och rättigheter. Vi får ett tydligt rättighetsperspektiv i lagstiftningen. Den enskilde får möjlighet att driva sin sak i domstol och få rätt till diskrimineringsersättning.

Som tidigare sagts är det viktigt att framhålla i debatten att frågan om tillgänglighet för människor med funktionsnedsättning även behandlas i annan lagstiftning: plan- och bygglagen, arbetsmiljölagen, lagen om kollektivtrafik, skollagen med flera.

Riksdagen har fattat beslut om många lagändringar och förbättringar, men det är också viktigt att lagarna följs upp i kommuner och landsting. En del kommuner borde kanske fundera lite över detta.

Förslaget är ett stort steg framåt vad gäller att stärka individens rättigheter och möjligheter att bättre kunna delta i samhällsgemenskapen. Att införa bristande tillgänglighet som en form av diskriminering handlar om att öka friheten för den enskilde genom ökade rättigheter. Det ger den enskilde möjlighet att ställa ökade krav och att få sin sak prövad i rättsliga instanser.

Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering m.m.

En skärpt diskrimineringslag är en milstolpe och ett historiskt beslut. När ambitionen höjs ytterligare får det många positiva effekter för människor.

Till oppositionen vill jag säga att det är dags att se möjligheterna och inte bara problemen. Alliansregeringens satsningar på bättre tillgänglighet är en viktig reform. Efter 20 års utredningar lägger alliansregeringen fram konkreta lagförslag för kraftiga förbättringar för personer med funktionsnedsättning. Genom att förändra attityden, tillåta människor att växa och skapa tillgängliga miljöer kan fler få det liv de önskar. Det ger fler möjligheter till jobb och ökad möjlighet till förbättrad livskvalitet.

Anf. 56 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik:

Herr talman! Gustav Nilsson säger att det ska öka friheten och att man ska kunna delta i samhället. Ja, det tycker jag också att man ska kunna göra. Oavsett om man har en funktionsnedsättning eller ej ska man ha en frihet och med all rätt kunna delta i samhället.

Men med denna regering har valfriheten inte gällt för alla utan för bara några få. För oss socialdemokrater är det viktigt att den gäller för fler.

Enligt SCB:s uppgifter för 2013 kommer 92 procent av företagen inom handel, 89 procent av företagen inom hotell och restaurang, 99 procent av företagen inom kulturen och 90 procent av företagen inom transport att undantas från lagstiftningen genom förslaget. Det är i stort sett alla.

Svensk Handel gjorde 2011 bedömningen att de cirka två miljonerna konsumenter med funktionsnedsättning i Sverige har en köpkraft på 100 miljarder kronor per år i detaljhandeln. Om anhöriga väljer samma butiker stiger det med ytterligare 130–140 miljarder kronor årligen.

Vi vågar därför säga att dessa undantag är dåliga, och vi vågar ta ansvar för att alla människor har ett värde och att alla människor ska ha tillgång till vårt samhälle.

Anf. 57 GUSTAV NILSSON (M) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna skriver i sin följdmotion att man välkomnar propositionens förstärkning av diskrimineringslagen. Det är en viktig reform som stärker rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Ann-Christin Ahlberg borde därför vara lite mer positiv. Efter 20 års utredningar av alla de slag, många under socialdemokratiskt regeringsinnehav, lägger alliansregeringen nu fram ett konkret lagförslag.

Vad gäller undantagen har regeringen tagit hänsyn till riksdagens tillkännagivande från 2012. Där uttrycks det klart att man ska ta hänsyn till förutsättningar i näringslivets utveckling när man utformar reformen. Regeringen har också sagt att man ska beakta regelförenklingar, minskad administration för företagen och så vidare. Detta måste också vägas in i en helhetsbedömning.

Som jag sade i mitt inledningsanförande måste alla företag förhålla sig till exempelvis plan- och bygglagen vad gäller lokaler och byggnader. Där finns krav på tillgänglighet som måste efterlevas.

Ann-Christin Ahlberg och Socialdemokraterna talar ofta om att ni vill göra mycket. Det är bra med ambitioner, men det ska också finansieras. Jag läser om ökade anslag till handikapporganisationer i ert budgetför-

slag för i år, men ingenting annat. Det skulle vara intressant att veta vad ni har för målsättning 2015 när det gäller just finansiering.

Den nya lagen ger den enskilde individen ökade rättigheter, och man kan som sagt få sina rättigheter prövade i domstol. Vi får en lag som tar hänsyn till ekonomiska förutsättningar för företagen. Nyttoeffekterna vägs av; man måste göra en rimlig avvägning. Det är så man tar ansvar.

Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering m.m.

Anf. 58 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik:

Herr talman! Vi socialdemokrater vill ta ansvar, Gustav Nilsson. Vi tycker att människor som har en funktionsnedsättning ska ha samma rättigheter i samhället som du och jag.

Jag räknade upp hur mycket företagen skulle kunna tjäna. Det är inte Socialdemokraternas uträkning utan Svensk Handels. En köpkraft på 100 miljarder kronor per år skapar jobb som också ger skatteintäkter. Framför allt handlar det dock om att människor med funktionsnedsättning ska ha rätt att vara delaktiga i samhället.

I min hemkommun ser jag överallt hinder att ta sig in, även för den som inte har en stor funktionsnedsättning. Det räcker att ha lite ont i kroppen en dag för att inte klara av att komma in i en butik eller ett kafé. Det måste vi väl ha viljan att göra något åt.

Jag tror inte att regeringen hade återkommit om man inte hade varit nödd och tvungen.

Jag skulle vilja ha ett svar. Moderaterna är ju det största partiet i regeringen. Varför gör man alla dessa undantag? Det skulle vara en ganska stor tillgång och vinst för företagen om de öppnade för att fler människor kan ta deras varor och tjänster i anspråk. Funktionsnedsatta är en köpstark grupp, så det skulle generera både jobb och skatteintäkter.

Anf. 59 GUSTAV NILSSON (M) replik:

Herr talman! Det gäller att väga av nyttoeffekterna för den enskilde individen mot de förutsättningar som ett litet företag har vad gäller vilka ekonomiska åtaganden det kan klara av. Ingen vinner på att ett litet nystartat företag får sådana bördor initialt att det inte kan klara av det.

Undantagen handlar om att vi inte vill slå igen småföretag och småbutiker som kanske lever på marginalen. Många småföretag har små marginaler, och det ska vi ta hänsyn till.

Nu får Alliansen äntligen denna lag på plats. Det har varit mycket debatter, diskussioner och utredningar, vilket vi alla känner till. Enskilda individer får ökad frihet och möjlighet att gå till domstol om de inte får gehör för de rättigheter som kommer att skrivas in i lagen.

Man får göra skälighetsbedömning i varje enskilt fall. Lagen ökar pressen på alla branscher och företag att bli bättre. Det blir en attitydförändring i samhället som kommer alla till del.

Ni kan givetvis tala mycket om vad ni vill göra. Det är jättebra, men var är finansieringen? I Alliansens reservation går det att läsa om vad det handlar om för pengar för småföretag inom sjukvårdsbranschen.

Anf. 60 AGNETA LUTTROPP (MP):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att det är trist att rättsfrågor som handlar om frihet och människors möjlighet att vara medborgare ska landa i ekonomi och att man ställer det mot varandra. Det tycker jag är

trist. Miljöpartiet står naturligtvis bakom alla sina reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 2 och reservation 6.

Ni säger att jag är envis, jag ger aldrig upp på något vis. Ute på stan är det bra att va, men att komma fram kan ta ett tag. Men jag rullar, rullar, rullar med min rullstol. Det är från teaterföreställningen *Vet du vem jag är?* med deltagare från Brukarkooperativet JAG. De gav en liten glimt av vad brist på delaktighet kan innebära.

Delaktighet är ett positivt laddat begrepp. Vi vill alla vara delaktiga i olika sammanhang under olika perioder i livet – i förskola, skola, yrkesliv, fritidsaktiviteter, kultur, politik, intresseföreningar och tillsammans med våra vänner. Vi tar för givet att vi själva kan avgöra och välja om och på vilket sätt vi vill vara delaktiga.

Men cirka en miljon barn, ungdomar och vuxna har inte den självklara möjligheten, om inte miljön anpassas. Anpassningarna kan handla om att göra information anpassad genom till exempel bildsymboler, teckenspråk, punktskrift, piktogram och ljudband, eller genom, som det ofta handlar om, att anpassa den yttre miljön med till exempel färgavgränsningar, ramper, breda hissar och fasade trottoarer.

Om miljön anpassas blir en miljon svenskar delaktiga i sin vardag. Att besöka en affär eller restaurang där det är några trappsteg in till affären eller restaurangen kan bli omöjligt för alla som är rullstolsberoende för förflyttning. Endast 50 procent, bara hälften, av alla grundskolor och gymnasieskolor i Sverige är anpassade för dem som är rullstolsburna.

Jag såg en debatt för ett par dagar sedan. Det var en kille på grundskolan som skrev: Under flera år har jag fått krypa in på toaletten, eftersom toalettdörren inte är bred nog att klara av min rullstol. Det är dagens Sverige. Det kan vara ett viktigt informationsmöte på arbetsplatsen, och jag är beroende av teckentolk för att kunna delta. Mötet är inte tillgängligt och ger inte delaktighet på alla arbetsplatser om det inte finns teckentolk.

Det finns tyvärr många exempel i Sverige där vi ser att det inte är ett tillgängligt och anpassat samhälle vi har. Därför har den samlade funktionshindersrörelsen i Sverige under 14 år arbetat för att brist på tillgänglighet ska vara grund för diskriminering. Det var ett beslut som till slut fattades i riksdagen juni 2012. Beslutet fattades emot Alliansens vilja.

Jag har nu tittat vad alla allianspartier sade. De skriver väldigt positivt, med kanske ett undantag. Centerpartiet skriver i sin funktionshinderspolitik att bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning ska betraktas som en diskrimineringsgrund och omfattas av diskrimineringslagstiftningen. KD vill inkludera bristande tillgänglighet i diskrimineringslagen. Moderaterna säger just ingenting om vare sig funktionsnedsättning eller tillgänglighet. De har ett litet blad här. Folkpartiet däremot har ett väldigt ambitiöst program som heter *Ett samhälle där alla kan delta*. Där skriver man i en rubrik att bristande tillgänglighet bör räknas som diskriminering. Detta skrev man i maj 2012, en månad innan vi fattade beslutet.

Trots detta är det väldigt lätt att i propositionen läsa in Alliansens ”till detta är jag nödd och tvungen”. Under alla de debatter om tillgänglighet vi har haft i socialutskottet under mandatperioden har det aldrig någon gång varit tal från Alliansen om de enorma undantag som man gör i hela propositionen. Det är ett slag i luften, och det är ett hårt slag. Det landar

hårt för hela funktionshindersrörelsen. Läpparnas bekännelse har inget med Alliansens ”vi vill, vi ska” att göra. Det är tomma ord. HSO har gått tillbaka fyra år och sett att praktiskt taget alla riksdagsledamöter var för detta för fyra år sedan. Uttrycket valfrihet är i det här fallet helt satt ur spel.

Det som är positivt, om jag ska komma på något, är att det ändå finns ett förslag. Det är en början. Det är bra, men inte tillräckligt bra. Det är för många undantag, för många om och utifall att. Det ger inte den frihet och den delaktighet som funktionshindersrörelsen väntat på under 14 år. De har haft en torsdagsaktion som har blivit en tisdagsaktion sedan propositionen kom. En del av er kunde säkert se dem svartklädda i dag på grund av debatten, och därav är också jag mörklädd.

Det Miljöpartiet vänder sig mot är alla undantag som görs i propositionen. Diskrimineringslagen kan inte användas som grund för diskriminering, som alla känner till. Det gäller företag som tillhandahåller varor och tjänster och där det är under tio anställda. Även inom hälso- och sjukvård vill Alliansen ha det så.

Det är som det har sagts tidigare. Det skulle gälla 92 procent av alla företag. Det är SCB som säger det. Det är inget påhitt av oss. Det innebär rent konkret och praktiskt att en person som är rullstolsburen och ska besöka en restaurang där det finns nio anställda inte är diskriminerad. Men går han till grannen där de är tio som jobbar, då är han diskriminerad. Det är en mycket märklig inställning. Vi är heller inte för att man mer eller mindre ska vara stamkund. Det blir väldigt mycket som kommer att genomföras via domstolsbeslut. Allianspolitikerna har retirerat och lämnar över det till juridiken att lösa.

Vi tycker att det räcker med det som finns, hänsyn till de ekonomiska och praktiska förutsättningarna. Det täcker eventuella undantag. Men man vill ha hängslen och livrem och lite till. Det i sig är ren diskriminering.

FN:s kommitté CRPD, Committee on the Rights of Persons with Disabilities, lämnade i april i år sitt svar till den svenska regeringen på vad de anser att Sverige behöver åtgärda utifrån konventionen om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det blev ett femtiotal punkter där de ansåg att Sverige inte uppfyllde kraven i FN-konventionen om personer med funktionsnedsättning. De börjar med vad vi nu talar om.

De uttrycker att de är mycket oroade över det nya lagförslaget om diskriminering och tillbakavisar den indelning som görs av verksamheter som har färre än tio anställda. Kommittén ser inte att indelningen av antalet anställda har något stöd i den svenska lagstiftningen, och det är allvarligt. Detta är någonting som kom i april i år. Det är en kritik från FN om vad Sverige inte gör när det gäller medborgerliga rättigheter.

De skriver också att som förslaget ser ut nu innebär det att man överlämnar lagen till juridiken. Jag kan bara instämma, men frågan är om det är meningen.

Herr talman! Jag fortsätter på den internationella vägen och går över från FN till EU. En av sex personer i EU har en funktionsnedsättning av något slag. Det betyder att ungefär 80 miljoner människor på grund av hinder i miljön och andras attityder i många fall har svårt att bli fullt delaktiga i samhället och ekonomin. Varför tar jag upp det här i debat-

Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering m.m.

ten? Jo, därför att EU är på gång med en tillgänglighetslag. Enligt Viviane Reding, EU-kommissionär med ansvar för grundläggande rättigheter, ligger förslagen om standarder för en tillgänglig offentlig miljö och kollektivtrafik, som ingår i lagen, i princip färdiga på hennes bord.

Riksdagen beslutade år 2000 om en nationell handlingsplan för handikappolitiken. Planen beskriver åtgärder för att förbättra tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning. År 2010, alltså för fyra år sedan, skulle enkelt avhjälpna hinder vara avhjälpna. Det handlar om kollektivtrafik, statsförvaltning och så vidare. Så blev det inte. Trots en lång åtgärdsperiod på tio år var handlingsplanen långt ifrån genomförd 2010. Det visar att det behövs en tydlig och stark lag, utan en massa undantag, för att tillgänglighet ska bli verklig i samhället. Det ska inte handla om delvis tillgänglig eller delvis delaktig.

Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning till olika verksamheter är en viktig samhällsnytta som alla tjänar på. När en förbättrad tillgänglighet uppnås i lokaler och bostäder är det inte enbart ett sätt att ge den med en funktionsnedsättning möjligheter. Det gynnar också den växande gruppen äldre, och det gynnar många barnfamiljer.

Få skulle säga att de som har nedsatt syn eller hörsel inte ska få rösta eller att de ska kunna höra och läsa vad partierna säger för att kunna delta i val eller i det som händer i samhället. Det sociala medborgarskapet – och det är detta vi talar om – innebär rätt att vistas i offentliga miljöer, att använda internet, att ringa, att besöka bibliotek och restauranger, att shoppa och så vidare. Det handlar alltså inte om medborgarskap bara genom att rösta, utan också genom att delta som fullvärdig medborgare.

Ekonomerna Dan Andersson har i skriften *Dörrarna stängs innan alla fått plats* på ett tydligt och övertygande sätt visat att när det gäller tillgänglighet kan man inte bara räkna eller utgå från personer med funktionsnedsättning. Det är många fler som har nytta av tillgänglighet. Det skulle också kunna få ut många fler människor med funktionsnedsättning i arbetslivet. Redan vid ett arbete på 10 procent är det lönande för samhället. Men då måste samhället vara tillgängligt.

Så tänk om, tänk rätt och gör rätt från början! Miljöpartiet ser det som en historisk missad chans om inte samhället görs tillgängligt för alla.

Anf. 61 GUSTAV NILSSON (M) replik:

Herr talman! Små företag inom sjukvårdsområdet bedriver en betydelsefull verksamhet och bidrar till ökad valfrihet för människor. Patientens fria val är viktigt.

Oppositionen och Miljöpartiet har inte redovisat några som helst kostnader som slopande av undantaget skulle innebära för småföretag i vårdbranschen och hur detta skulle påverka förutsättningarna för dem att fortsätta bedriva sin verksamhet. Enligt de schablonberäkningar som återfinns i departementspromemorian *Bortom fagert tal – om bristande tillgänglighet som diskriminering*, som ofta åberopas, skulle bara kostnaden för fysiska anpassningar på vårdcentraler uppgå till ca 130 000 kronor per vårdcentral. Vid ett antagande att kostnaden är lika stor för de 19 000 företag som berörs av det aktuella undantaget innebär detta en engångskostnad för företagen på totalt ungefär 2 ½ miljard. Till detta kan man också lägga administrativa kostnader.

Dessa ökade kostnader kan komma att leda till att många småföretag som gör viktiga insatser inom vård och omsorg kan tvingas att lägga ned sin verksamhet. Miljöpartiet föreslår att man tar bort undantaget. Det drabbar småföretagare i vårdbranschen. Det drabbar också ytterst patienterna, som får mindre valmöjligheter.

Vore det inte rimligt, Agneta Luttröpp, att göra en konsekvensanalys innan beslut fattas? Detta är ett beslut som med största sannolikhet kan komma att innebära färre vårdaktörer, minskade valmöjligheter för patienterna och även minskade valmöjligheter för de personer som har valt ett vårdyrke och som kanske vill byta arbetsgivare eller starta eget.

Varför vill ni inte se vilka konsekvenser ert ställningstagande kan få för småföretag i vårdbranschen?

Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering m.m.

Anf. 62 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Nu kan jag förstå varför Moderaterna bara har ett enda blad när det gäller delaktighet och ett blad för funktionsnedsättning.

Det här handlar om en debatt om medborgerliga rättigheter. Det handlar om frihet, delaktighet och tillgänglighet. Det är det propositionen handlar om. Det finns länder – det vet säkert Gustav också – som England, USA och Norge som har gjort detta utan några som helst begränsningar, och vad jag vet har inte något av dem gått under. De står sig bra fortfarande.

En ekonom som heter Dan Andersson har gjort en beräkning. Han har gjort en helt annan ekonomisk beräkning där han ser det hela på ett helt annat sätt. Han beskriver en bro, och han säger: Man kan inte bara se på själva brobygget och hur mycket det kostar. Det är en utgift för samhället eller för byggherrarna. Man måste också se vad det medför på båda sidor av bron och se på det som kommer till. Man kan inte bara räkna den omedelbara kostnaden för en ramp, en teleslinga eller vad det nu kan vara.

Man måste se till nyttan av vad det gör och till det som Socialdemokraterna och Ann-Christin tog upp här om att fler kommer ut i arbete. Om man jobbar 10 procent är det en förtjänst för samhället, för att inte tala om hur det är för den man eller kvinna som jobbar.

Anf. 63 GUSTAV NILSSON (M) replik:

Herr talman! Det finns flera ekonomer som har olika uppfattningar. Ni nämner ofta promemorian *Bortom fagert tal – om bristande tillgänglighet som diskriminering*, och jag tycker att man kan titta lite grann på vad den egentligen innehåller. Men jag fick inget svar på min fråga.

Jag vill lyfta fram de mindre vårdföretagens betydelse i vården. Ökade kostnader kan innebära att befintliga företag inte får möjlighet att klara sina åtaganden. Det innebär också att företag inte startas. Jobb går förlorade, och patienterna blir de stora förlorarna. Sjukgymnasten som har startat sin verksamhet kanske inte initialt har ekonomiska möjligheter att göra allt som lagen skulle kunna kräva. Han eller hon får kanske sluta med sin verksamhet. Vårdgivarens situation måste också beaktas. Småföretagen i vårdbranschen är oerhört viktiga.

Vi kan ta ett exempel: den privata tandvården, som är en utpräglad småföretagarbransch. Den privata tandvården utför ungefär 16 procent av barn- och ungdomstandvården och mellan 60 och 70 procent av vuxen-

tandvården. Det finns 2 000 tandvårdsföretag, och 95 procent av dessa har färre än tio anställda. Många tandläkarmottagningar är belägna i äldre fastigheter, och det ställs särskilda krav på strålskydd, röntgenutrustning med mera.

Ni måste se vad lagen kan innebära för småföretagare inom vårdbranschen. Många av dem har små marginaler, och om man ställer för hårda krav initialt kan det innebära att viktiga vårdinsatser inte blir av. Det är det man måste beakta när man skriver lagtext.

Anf. 64 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Om man vill måla fan på väggen kan man låtsas att inga vårdföretag och inga tandläkarmottagningar över huvud taget är tillgängliga i dag. Jag har som ledamot i socialutskottet varit på många av bägge delarna, och jag har inte haft några som helst problem att kunna se i vilken hiss man får in en rullstol eller till och med en permobil.

Jag tror inte att vårdföretag är så dumma eller att tandläkarmottagningar tänker så kortsiktigt att de inte har tillgängliga arbetsplatser och verksamheter. Till en vårdmottagning kommer ju massor med människor som är äldre och som är beroende av rullstol eller andra hjälpmedel. Det är ingen ovanlig syn på ett vårdföretag.

Jag tror att det här bara är ett skäl för att kunna säga nej och för att kunna ha ett undantag. Det är mycket viktigare att ta fram den sociala medborgarrättigheten än att tala om att det är för dyrt för en restaurang att sätta upp en ramp.

Om vi tar exemplet med en tandläkarmottagning är det dessutom inte vanligt att de är ensamma i sin byggnad. Det finns andra företag, andra verksamheter eller bostäder i det huset som definitivt också har glädje av det. Att säga att de små företagen kommer att gå i konkurs tror jag bara är ett alibi och ingenting annat.

Anf. 65 ANNIKA QARLSSON (C):

Herr talman! I och med dagens debatt kommer ett efterlängtat förslag äntligen på plats. Det är ett förslag som innebär att bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning införs som en ny form av diskriminering i diskrimineringslagen. Den föreslås gälla för alla samhällsområden där lagens övriga regler gäller i dag, men med undantag för tillhandahållandet av bostäder.

Sverige är ett samhälle präglat av mångfald och respekt för individens fri- och rättigheter. Trots det finns det många delar kvar där okunskap, brister i fysiska förutsättningar eller respektlöshet drabbar enskilda människor. Delaktighet i samhällslivet är en grundläggande mänsklig rättighet, även för personer med funktionsnedsättning. Åtgärder för att motverka och förebygga exkludering eller åtgärda brister och i sista hand vidta sanktioner är alla delar i arbetet för att verka för att fler omfattas av denna fri- och rättighet.

I dag innehåller diskrimineringslagen ett diskrimineringsförbud i form av åtgärder mot bristande tillgänglighet endast inom arbetslivet och i fråga om lokaler på högskolans område. Med regeringens förslag som denna kammare ska anta utökas förbudet till alla samhällsområden där diskrimineringslagens övriga regler gäller i dag, med undantag för tillhandahållandet av bostäder.

Det är positivt att det införs en generell möjlighet för personer med funktionsnedsättning att använda sig av rättsmedel på individuell nivå när någon bryter mot förbudet på bristande tillgänglighet. Enskilda personer får därmed tillgång till ett effektivt rättsmedel i form av diskrimineringsersättning.

Uttrycket ”funktionsnedsättning” kommer att vara den term som ersätter ”funktionshinder” och ska användas i lagstiftningens alla olika delar.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkande AU8 förutom punkt 2.

Herr talman! I fråga om tillhandahållande av varor och tjänster föreslås att förbudet inte ska gälla för privatpersoner eller för företag som vid det senaste årsskiftet sysselsatte färre än tio arbetstagare. Förbudet ska inte gälla om det krävs åtgärder på fastigheter eller byggnadsverk som går utöver de krav på tillgänglighet och användbarhet som ställts i bygglov eller startbesked för den aktuella fastigheten eller byggnadsverket.

I regeringens proposition fanns även ett undantag för små företag inom hälso- och sjukvårdens område som en majoritet i utskottet avstyrker. Det gör de med hänvisning till att det är verksamhet som tillhör välfärdens kärna. Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet har inte redovisat någon bedömning av vilka kostnader slopadet av det undantag som regeringen föreslog kan medföra. Det finns schablonberäkningar på 130 000 kronor per vårdcentral, men precis som Agneta sade i repliken tidigare är det klart att det finns olika bilder av det. Jag tror nämligen också att många företag redan i dag är i allra högsta grad tillgängliga. Men utredningar visar ändå att det finns konsekvenser kopplade till det här. Då lagförslaget innebär mer än bara fysiska anpassningar kan kostnaden sannolikt bli högre. Det kan finnas kraftiga och oförutsedda ökade kostnader som kan få stora konsekvenser och som är kännbara, särskilt för små företag.

Borttagande av undantaget utan föregående konsekvensanalys är inte ansvarsfullt och riskerar att leda till ökade kostnader och försämrade förutsättningar för de aktuella småföretagen samt i förlängningen ett minskat utbud och minskad valmöjlighet inom denna sektor. En stor osäkerhet om vad som gäller och vad som kommer att bedömas som skäligt kommer att råda.

Att inte kunna förutsäga vad som krävs för att vidta åtgärder slår hårdare mot de små företagen och därmed mot jobben. Därför anser vi i reservationen att den här typen av förändringar rimligtvis borde föregås av en konsekvensanalys.

Skälighetsbedömningen borde vara tillräcklig enligt majoriteten i utskottet, som vi i denna del inte är del av, och skulle vara den säkerhetsventil som gäller för att inte ställa orimliga krav på tillgänglighetsåtgärder på små företag. Det som regeringen har tagit hänsyn till under arbetets gång är att det i tillkännagivandet uttrycktes att ”det är viktigt att beakta förutsättningar för näringslivets utveckling vid utformandet”.

Det finns också ett arbete med att förenkla och minska den administrativa bördan för företag, kopplat till att vi alla är beroende av att det finns fler jobb och med det skattepengar och med det välfärd.

Undantagen ska ses med hänsyn till de båda delarna. Med skälighetsbedömning kan det vara alldeles tillräckligt, men problemet är att företagen inte vet. Det kommer att vara tvunget att prövas i varje enskilt fall;

det kommer att råda stor osäkerhet om var gränserna kommer att gå. Vilka åtgärder krävs, och till vilken kostnad? Den osäkerheten vill vi undanröja för mindre företag, som generellt sett inte har de ekonomiska musklerna som kan komma att krävas.

Bestämmelser om tillgängligheten finns också i andra delar av lagstiftningen, till exempel i plan- och bygglagen som alla företag har att förhålla sig till, oavsett antal anställda och vilken bransch de är verksamma i.

Herr talman! Att skyddas mot diskriminering är en mänsklig rättighet. Att lagstifta att bristande tillgänglighet är diskriminering är en viktig del, men väl så viktigt är att hela tiden arbeta förebyggande.

Den samlade och heltäckande lagstiftningen, diskrimineringslagstiftningen, och den samlade myndigheten Diskrimineringsombudsmannen, med sitt övergripande ansvar, är ett sätt att effektivt arbeta mot diskriminering. Diskrimineringsombudsmannen utövar tillsyn, och det finns ett antal statliga myndigheter som sedan ett antal år har arbetat med antidiskrimineringsstrategier som tar sikte på att motverka diskriminering både internt och externt i sin verksamhet.

Aktiva åtgärder för att motverka diskrimineringen har utretts och har nu lämnats till regeringen, tror jag, och kommer att beredas vidare. Utredningen ska bland annat titta på hur åtgärder ska utformas och göras tydliga för att bli effektiva i arbetet med att förebygga diskriminering och uppnå lika möjligheter och rättigheter.

En utredare arbetar också med hur arbetet ska organiseras och effektiviseras. Det är viktigt att arbetet mot diskriminering förs på systemnivå, med lagstiftning och strategier – en del av det gör vi här i dag – men också i övergripande praktiskt arbete i våra myndigheter och även på arbetsplatser runt om i landet. Det är dock viktigt med ett dagligt arbete även på gräsrotsnivå där man uppmärksammar och synliggör och på så sätt motarbetar strukturer och okunskap. De lokala antidiskrimineringsbyråerna fyller en viktig funktion och bidrar till kontinuiteten i arbetet mot diskriminering.

Herr talman! Funktionsnedsättning ska inte vara ett hinder för människor som vill utbilda sig, arbeta, ha en aktiv fritid eller engagera sig i samhället. Sverige är ett samhälle präglad av mångfald och respekt för individens fri- och rättigheter. Men i många delar finns det fortfarande kvar såväl okunskap och brist på förutsättningar som respektlöshet vilket drabbar enskilda människor. Med denna förstärkning av diskrimineringslagstiftningen för att omfatta bristande tillgänglighet som diskrimineringsgrund tar vi ytterligare ett steg mot det samhället.

Anf. 66 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Jag läser upp en punkt ur Centerpartiets program: Bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning ska betraktas som en diskrimineringsgrund och omfattas av diskrimineringslagstiftningen.

I den här meningen och över huvud taget i det som ni har skrivit om tillgänglighet och funktionshinder kan jag inte se någonting som ens påminner om de begränsningar som ni vill göra. Har ni svängt, eller vad har hänt?

Anf. 67 ANNIKA QARLSSON (C) replik:

Herr talman! Det vi gör i dag är ett steg på vägen. Vi har inte svängt, utan vi står fortfarande kvar vid det som Agneta Luttröpp har läst på vår hemsida.

Det finns ett tillkännagivande med ett tydligt uppdrag till regeringen om att man ska ta hänsyn till näringslivets fortsatta utveckling. Det finns också en oro bland många småföretag för hur det här kommer att fungera. Därför har vi landat i detta steg.

Men självklart ser vi inte något annat på sikt än att det ska gälla utan undantag.

Anf. 68 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Det var ju glädjande att höra att ni har en på-sikt-syn. I samband med propositionen skrev ju Lagrådet att det inte är godtagbart att verksamhetsanordnarens ekonomi ska komma in i bilden.

Det är vad Lagrådet skriver. I april i år fick vi veta att FN-kommittén – den som tittar på det här – var långt ifrån nöjd. Man uttrycker sin oro för att detta är någonting som vi som politiker helt käckt lämnar över till juridiken att bestämma.

Är detta ingenting som oroar Centerpartiet, att den lag som vi nu behandlar står i strid med den FN-konvention som vi som land har skrivit under? Ändå går man emot den. Är inte det ett bekymmer?

Anf. 69 ANNIKA QARLSSON (C) replik:

Herr talman! Om vi hade gått åt andra hållet, då hade jag varit riktigt orolig. Jag väljer att se det som att vi tar ett steg i rätt riktning, att vi äntligen inför det som en diskrimineringsgrund, om än med ett undantag inledningsvis. Men riktningen är helt klar, och jag tycker ändå att det finns ett tillfredsställande och bra förslag som vi ska vara stolta över att vi får på plats i dag.

Det är viktigt att fortsätta att arbeta med dessa viktiga frågor, inte bara lagstiftningsvägen utan även i kommuner och landsting där det också finns bekymmer. Det är inte bara de små företagen som beskriver det som ett bekymmer. Än i dag är det många offentliga institutioner som inte har all sin verksamhet tillgänglighetsanpassad, precis som Agneta Luttröpp beskrev när det gällde skolorna.

Det här förslaget är en del. Och jag ser det som ett steg i rätt riktning.

Anf. 70 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik:

Herr talman! Annika Qarlsson säger: Äntligen kommer den här förändringen i diskrimineringslagstiftningen. Jag vill bara påminna om att Centerpartiet var ett av de partier som den 14 juni 2012 röstade emot det tillkännagivande som Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet hade föreslagit. Ni ville ju inte göra något tillkännagivande, men vi socialdemokrater säger äntligen. Även om vi inte är nöjda med resultatet är vi ändå nöjda med att man har kommit en liten bit.

Man kan faktiskt använda sig av skälighetsbedömning. De ekonomiska musklerna behöver ju inte gälla just siffran tio anställda. Därför undrar jag: Hur har Centerpartiet kommit fram till att tio anställda ska vara det optimala?

Sedan undrar jag: Hur kommer det sig att ni har ändrat er under dessa två år, eftersom ni säger äntligen?

Det sitter människor på läktaren som lyssnar på debatten, och det är väldigt roligt att de är här. Jag kan tänka mig att det var några av dem som demonstrerade här utanför. De vet hur det är. De skriver: Vi accepterar inga undantag. Bristande tillgänglighet ska bli en ny form av diskrimineringsgrund i lagen, men alltför många undantag legitimerar diskriminering. FN har kritiserat lagförslaget. Sverige måste ta det på stort allvar. Undantagen måste bort. Bara så får vi ett samhälle där alla kan var delaktiga.

Jag instämmer i det. Dessa människor har erfarenhet och vet vad det är som gäller. Varför ska det vara så många undantag?

Anf. 71 ANNIKA QARLSSON (C) replik:

Herr talman! Omröstningen i juni 2012 gällde ett tillkännagivande. Som regeringsparti jobbar vi oftast på ett annat sätt. Jag vet inte om Ann-Christin Ahlberg satt med i riksdagen före 2006, för då var det precis samma arbets sätt som Socialdemokraterna i regeringsställning använde sig av. Man lade inte fram tillkännagivanden i riksdagen. Så vi sade inte nej till att göra bristande tillgänglighet till en diskrimineringsgrund, utan vi sade nej till ett tillkännagivande här i kammaren.

Rent praktiskt skulle en skälighetsbedömning vara väl så effektiv och vara mer träffsäker. Men det finns å andra sidan ett bekymmer med en skälighetsbedömning, och det är oförutsägbarheten. Ingen vet var skälighetsgränsen går förrän det kommer ett rättsfall som anger det. De små företagen – inte alla, men väldigt många – kan ha begränsade ekonomiska muskler för att kunna hantera den typ av förändringar som kan behöva göras i lokaler eller i verksamheten på olika sätt. Det är allra bäst med en skälighetsbedömning, men i den finns en oförutsägbarhet som är en svaghet.

Jag fick frågan hur man har landat i att tio anställda skulle vara optimalt. Jag tror inte att det är någon optimal gräns, men det finns i andra sammanhang i den lagstiftning som berör småföretagen. Det är mer från det perspektivet än något annat perspektiv. Det är min bedömning.

Jag instämmer i det som du läste upp. Det ska inte vara några undantag. Men det här är det som vi har kommit fram till, och jag tycker att det är ett bra steg på vägen. Jag är dock också beredd att jobba vidare för att vi ska komma dithän att det inte finns några undantag.

Anf. 72 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik:

Herr talman! Jag är lite osäker på vad Annika Qarlsson sade i början av sin replik. Hon undrade om jag satt i riksdagen före 2006 eller inte. Jag kan upplysa om att jag gjorde det.

Alla människor ska ha sina mänskliga rättigheter. Det måste ju gälla också de människor som har en funktionsnedsättning. Det handlar om människor som är föräldrar eller som är unga och vill leva sina liv, precis som du och jag eller som våra barn kanske får göra.

Det handlar om så mycket mer än allt detta med att kunna köpa tjänster. Det handlar om mänskliga rättigheter.

FN har kritiserat Sverige för att undantagen inte är okej. Varför ska ni då lägga fram en sådan lagstiftning?

Bara för att det finns tio anställda i ett företag som har ekonomiskt starka muskler – det finns ju små företag som har enorma ekonomiska muskler, och det finns stora företag som står på ruinens brant – gör ju inte det möjligheterna bättre.

Det låter på allianspartierna i debatten som att allt kostar hur mycket som helst, men det gör det inte. En del justeringar är små. De allra flesta företagen har, enligt statistiken, under tio anställda, och då blir det ganska verkningslöst för de människor som stängs ute på grund av att tillgängligheten inte finns.

Annika Qarllsson kan göra som jag, gå runt i sin hemkommun och se efter hur många hinder det finns.

Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering m.m.

Anf. 73 ANNIKA QARLSSON (C) replik:

Herr talman! Vad bra att Ann-Christin var med – jag tror att hon kom in 2004 eller 2005 – också under den tid vi hade en socialdemokratisk regering. Jag kan sätta en peng på att hon inte vid något tillfälle röstade ja för ett tillkännagivande till sin egen regering. Det arbets sättet är mycket ovanligt. Jag påverkar min regering på andra sätt. Det vi röstade om 2012 var inte ifall tillgänglighet skulle in i diskrimineringslagstiftningen eller ej, utan vi röstade om ett tillkännagivande.

Centerpartiet har sedan länge tyckt att det är viktigt att tillgänglighet kommer in som diskrimineringsgrund, och på det sättet har vi arbetat.

Även om vi i dag står och talar om mänskliga rättigheter – det är vad det i grund och botten handlar om, och jag instämmer till fullo – är det bara att konstatera att vi måste skapa ett samhälle som fungerar, ett samhälle där många människor har ett arbete att gå till och är med och betalar skatt till den välfärd som vi har. Även om det finns ett parti i kammaren som gärna skulle se att vi inte har tillväxt är övriga partier eniga om att det är tillväxten som gör att landet växer och frodas och vi får en bättre välfärd som kommer alla till del, oavsett om vi har funktionsnedsättning eller inte. Då behövs det företag som har idéer, som brinner för saker och ting och som anställer människor som sedan är med och betalar skatt. Får vi inte in skatteinkomster händer ingenting i andra ändan.

Ja, vi diskuterar mänskliga rättigheter i dag, men vi måste också se till att vi har ett samhälle som fungerar. Därför tycker jag att det är välkommet att vi nu tar det här steget. Jag är helt övertygad om att vi kommer att behöva fortsätta att arbeta vidare så att det ska gälla utan undantag i framtiden.

Anf. 74 MATTIAS KARLSSON (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att vi står bakom samtliga våra reservationer i betänkandet, men för tids vinnande väljer jag att yrka bifall endast till reservation 5 och 16.

Vi diskuterar alltså arbetsmarknadsutskottets betänkande 8 om bristande tillgänglighet som en form av diskriminering. Jag är väldigt glad att vi diskuterar ett betänkande med just den titeln. Redan 2012 använde vi vår vågmästarställning i utskottet till att rösta igenom ett tillkännagivande till regeringen i den här frågan. Det är glädjande att de borgerliga partierna, som 2012 reserverade sig mot förslaget i dess helhet, nu har ändrat sig.

Att en enig riksdag står bakom ett skarpt lagförslag om att bristande tillgänglighet ska kunna räknas som diskriminering är en viktig principiell händelse. Att nya reformer införs stegvis och utvärderas nog innan nästa steg tas samt att olika samhällsintressen balanseras mot varandra är något som ligger väl i linje med Sverigedemokraternas konservativa grundprinciper. Att små företag, sådana med färre än tio anställda, undantas från lagförslaget tycker vi därmed är en rimlig kompromiss i det här skedet.

Efter att ha funderat närmare över saken och efter att ha lyssnat på de berörda parterna anser vi dock att det inte är rimligt att även mindre hälso- och sjukvårdsföretag ska undantas på det sätt som regeringen förslår. Hälso- och sjukvårdssektorn kan inte jämföras med andra branscher. Rätten för människor med funktionsnedsättning att få vård och omsorg på samma villkor som övriga medborgare kan inte vara villkorad, och inte heller deras rätt att kunna vara med och stötta sjuka anhöriga.

Det så kallade varaktighetsrekvisitet, som återfinns i lagförslaget, tycker vi inte heller är rimligt eller väl avvägt, och vi befarar att det kan riskera att reducera hela lagförslaget till att bara bli ett slag i luften. Hur ska en person med funktionsnedsättning kunna etablera en varaktig relation till exempelvis en affärsidkare om han eller hon inte ens kan komma in i lokalen vid första besöket? Jag förstår verkligen inte hur det är tänkt.

Herr talman! Om jag helt har missförstått något ber jag verkligen om ursäkt, men jag blev lite häpen när jag hörde Ann-Christin Ahlberg från Socialdemokraterna hålla sitt anförande. Hon riktade i sitt anförande skarp kritik mot Alliansen och ställde ett antal frågor om varaktighetsrekvisitet och hur det ska tolkas. När jag tittar i betänkandet kan jag inte se att Socialdemokraterna har reserverat sig mot varaktighetsrekvisitet. Det finns en reservation 5 som handlar om just den frågan och som Sverigedemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet står bakom, men jag kan inte se att Socialdemokraterna stöder reservationen.

Såvitt jag kan bedöma stöder Socialdemokraterna Alliansen i den frågan. Det vore bra om Ann-Christin Ahlberg kunde reda ut hur det förhåller sig, om det är så att jag tolkat betänkandet rätt och att Socialdemokraterna inte har reserverat sig mot varaktighetsrekvisitet. I så fall skulle jag vilja bolla tillbaka de frågor till Ann-Christin Ahlberg som hon ställde till Alliansen. Hur ska det tolkas? Är det verkligen rimligt att vi har en sådan ordning? Vi sverigedemokrater tycker i alla fall inte det.

Innan jag slutar, herr talman, skulle jag vilja säga några ord om vår reservation 16, som rör en motion från den allmänna motionstiden och ämnet svenskfientlighet. Svenskfientligheten och i synnerhet vuxenvärldens och det etablerade samhällets undfallenhet inför, förminskande av eller till med förnekande av det utbredda problemet var faktiskt en av anledningarna till att jag en gång i tiden började intressera mig för politik.

Jag vet personligen vad det innebär att bli misshandlad, kränkt och behandlad som mindre värd på grund av min etniska tillhörighet. En stor del av mina svenska vänner från den sena skoltiden vet det. Tusentals och åter tusentals andra över hela landet vet det. Åtminstone ett par hundra av dem har jag personligen varit i kontakt med under mina år i politiken. Den som säger till mig att svenskfientlighet inte existerar eller

inte är ett stort problem betraktar jag således med förvissning som an-
tingen dåligt informerad eller som en lögnare.

Tyvärr har väldigt lite eller ingenting förändrats från det att jag för
snart två decennier sedan fick upp ögonen för den här frågan. Undfallen-
heten, ointresset och dubbelmoralen från etablissemanget består. Sverige
bedriver på många sätt ett bra arbete mot den rasism som riktas från
svenskar mot invandrare, och det ska vi fortsätta att göra. Frågan är när
vi också ska börja tala om den rasism som riktas från invandrare mot
svenskar.

Rasistiskt våld mot infödda svenskar renderar fortfarande inte till-
närmelsevis lika starka reaktioner från makthavare som andra former av
rasistiskt våld. Infödda svenskar är fortfarande den enda folkgrupp som
man offentligt kan kränka och uppvigla mot utan att riskera att dömas för
hets mot folkgrupp. Svenskarna är fortfarande den enda folkgrupp som
det enligt lag är tillåtet att diskriminera. Svenskfientligheten förnekas
fortfarande och finns fortfarande inte på agendan hos någon av de offent-
ligt finansierade antirasistiska organisationerna.

Att min motion, med i grunden ganska modesta förslag om likabe-
handling, konsekvent antirasism och icke-diskriminering, ännu en gång
slentrianmässigt blir avstyrkt är ingenting som jag vid det här laget blir
särskilt förvånad över. Jag skulle dock vilja be mina kolleger i utskottet
att än en gång läsa igenom min motion, eller någon liknande samman-
ställning av konkreta exempel på svenskfientlighet och våld riktat mot
svenskar, byta ut ordet svensk mot rom, jude, kurd eller någon annan
etnicitet och sedan ärligt fråga sig själva om de hade reagerat med
samma ointresse om exemplen hade gällt någon annan folkgrupp. Jag
tror inte det.

Anf. 75 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Det var bra att lyssna på Mattias Karlssons anförande,
för jag blev lite brydd när jag skulle se efter vad Sverigedemokraterna
skrev om det här. I texten sägs: Vad Sverigedemokraterna tillsammans
med övriga oppositionspartier nu har lyckats driva igenom är ett avslag
på regeringens förslag om ett undantag från dessa bestämmelser. Undan-
taget från kraven på tillgänglighet menade regeringen skulle gälla företag
med mindre än tio anställda, även företag verksamma inom hälso- och
sjukvård och annan medicinsk verksamhet.

När jag läste det var det lätt att tro att ni, Mattias Karlsson, sade nej
till alltihop, men egentligen handlar det om det som finns inom området
hälso- och sjukvård. Det skulle jag vilja säga inte framgå alls. Det fram-
står som om ni hade en vågmästarroll gällande allt som står skrivet där.
Nu har du förklarat det, så nu vet jag att det inte är så.

Därav följer min fråga. Sverigedemokraterna anser alltså att det är
väldigt viktigt att komma in även när det är under tio anställda om det är
fråga om hälso- och sjukvård. Jag håller naturligtvis med om detta och
har ingen annan uppfattning. Men – man behöver inte gå längre än till sig
själv – rör alla de tillfällen i min vardag då jag vill ha frihet, delaktighet
och tillgänglighet bara besök på sjukhus, vårdcentral, apotek, barnavård-
scentral och så vidare? Det är det enda; det andra är inte viktigt för mig.
Ser det ut så?

*Bristande tillgänglig-
het som en form av
diskriminering m.m.*

Anf. 76 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Från Sverigedemokraternas sida jobbar vi på många olika plan med att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning. Under min tid i kulturutskottet tror jag att vi var det enda parti som lade extra pengar i budgeten för att i större utsträckning tillgängliggöra olika typer av kulturlokaler och kulturverksamheter. Jag tror att vi var ensamma om att driva på för att punktskrift skulle jämföras med teckenspråk och för att föräldrar till barn med synskada skulle få enklare att assistera sina barn. Vi har också drivit många andra frågor i andra utskott.

Man måste dock alltid göra en avvägning, och det är det som Miljöpartiet ganska ofta missar. Man måste väga olika intressen mot varandra. Man måste se till den samlade effekten och den samlade nyttan av de förslag som vi driver igenom. Jag säger inte att vi för alltid ska sätta stopp här. Detta är ett bra första steg på vägen. Men jag tycker att man ska vara försiktig. Man ska göra utvärderingar, och man ska genomföra förändringar gradvis.

I Miljöpartiets värld kan man ha nolltillväxt, straffbeskatta företag hur mycket som helst och lägga på hur mycket byråkrati och regelverk som helst. Men samtidigt ska man kunna ha en mycket bättre välfärd. Den ekvationen går inte ihop. Det förstår till och med min lille grabb, som läser matte i tredje klass.

Om vi inte har tillväxt, om företagen går sämre och om skatteintäkterna minskar kommer de som i första hand drabbas av detta att vara de svaga i samhället. De funktionsnedsatta kommer att vara de som får ta de största smällarna om samhället måste spara. Så har det varit tidigare. Därför bör man vara väldigt försiktig och göra avvägningar när det gäller ytterligare pålagor på företagen.

Jag tycker att det här är en rimlig bedömning. Man måste ha en absolut rättighet till vård och omsorg oavsett om man har en funktionsnedsättning eller inte. Det är också rimligt att de större företagen med stor ekonomi genomför den här förändringen genast. Men vi ska vara försiktiga med att göra saker som kan få oförutsedda konsekvenser, vilka i slutändan kanske till och med drabbar de funktionsnedsatta.

Anf. 77 AGNETA LUTTROP (MP) replik:

Herr talman! Mattias Karlsson sade att man måste tänka på nyttan. Det som det här ska åstadkomma är nyttan med tillgänglighet. Det är hela grejen, och det är därför vi står här. Det handlar om tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning, inte om hur man beskattar företag.

Om man inte håller med om detta är det bara att säga att man inte anser att det här skulle vara så viktigt. Här har vi helt olika åsikter. Det kan bero på att jag hela mitt liv har arbetat med människor med funktionsnedsättning och därmed ser på vilket sätt detta drabbar inte bara den här miljonen människor utan även familjerna runt om.

Jag tycker att det är fejt och otillbörligt att man i ett land som Sverige inte säger ja hela vägen ut. Man lämnar över alltihop till juridiken. Jag tycker att det är ett tragiskt misstag som Sveriges riksdag gör när det gäller bristen på tillgänglighet.

Anf. 78 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Som jag sade tidigare är tillgänglighet för funktionsnedsatta en viktig fråga för Sverigedemokraterna. Det var därför vi 2012 var med och röstade för det tillkännagivande som gjort att det här lagförslaget över huvud taget kan komma på plats. Det är därför vi också har varit med och fällt allianspartierna i utskottet vad gäller undantaget för vård- och omsorgsföretag med färre än tio anställda. Det är därför vi också i övriga utskott driver många tillgänglighetsfrågor.

Men i alla frågor måste man agera ansvarsfullt. Man måste genomföra saker i små steg, så att de inte får oförutsedda konsekvenser som kanske går direkt emot de avsikter man egentligen hade. Jag förstår att det bästa för personer med funktionsnedsättning i det korta perspektivet hade varit om vi inte haft några undantag alls. Men det finns andra aspekter att väga in också. Som jag sade måste ekonomin gå runt. Alla är beroende av att vi har en väl fungerande välfärd. Alla är också beroende av att vi har tillväxt. Jag vet att Miljöpartiet inte tycker det. Men det är en förutsättning för att vi ska ha en välfärd och för att vi ska kunna ta hand om människor med sjukdomar, funktionsnedsättningar och så vidare. Därför måste vi vara försiktiga med hur stora pålagor vi lägger på företagen; de kan riskera att hämma företagens tillväxt.

Jag säger inte att vi ska stanna här för all framtid. Vi kommer att ta ett viktigt första steg när vi röstar i morgon. Vi utesluter inte att gå vidare, men först vill vi utvärdera och se vilka effekter detta fått och om det fått några konsekvenser som vi inte kunnat förutse. Därefter funderar vi på vad vi kan göra därnäst. Men jag är ändå glad över att vi har tagit detta viktiga första steg.

Anf. 79 ALI ESBATI (V):

Herr talman! Vi debatterar i dag i huvudsak propositionen *Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering*. Det är inte en dag för tidigt. Riksdagen beslutade, som flera varit inne på, för strax över två år sedan att regeringen ”skyndsamt” skulle återkomma med ett lagförslag om detta, inte minst mot bakgrund av att det fanns en gedigen utredning sedan ytterligare två år tillbaka. Ett litet ”äntligen” är väl på sin plats, men tyvärr bara ett litet och kantstött.

Som flera har sagt innebär propositionen på ett principiellt plan ett viktigt steg framåt. Bristande tillgänglighet till följd av funktionsnedsättning eller funktionsvariationer inarbetas äntligen i den samlade diskrimineringslagstiftningen. Det innebär ett förtydligande av att det här är frågor som rör mänskliga rättigheter. Arbetet mot diskriminering hjälps av ett språk och ett juridiskt ramverk som redan finns på plats. Det är bra.

Men tyvärr är det svårt att vara så mycket mer entusiastisk än så vid detta högtidliga tillfälle. Regeringen har nämligen infört så många begränsningar och undantag i lagförslagen att det nästan blir en ironisk blinkning till namnet på utredningen från 2010: *Bortom fagert tal*. I stora delar blir det kvarstående resultatet av förslaget nämligen att det fagra talet kodifieras – vilket är bra – medan de faktiska möjligheterna att motverka diskriminering genom lagen beskärs.

Herr talman! Vänsterpartiet vill ha ett samhälle där människor inte utestängs på grund av funktionsvariationer. Vi måste organisera samhället så att vi lär oss att planera efter den mångfald som är ett faktum.

Man måste göra rätt från början och arbeta långsiktigt efter principen om universell utformning. Befintliga hinder, både fysiska och kommunikativa, måste undanröjas så att fler kan delta på lika villkor.

Vi behöver som samhälle ta steg bort från att se tillgänglighet som i första hand en kostnadsfråga. Det är i första hand en fråga om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering. Men det är också så att människor får ökade möjligheter att delta och leva ett självständigt liv, vilket i längden skulle innebära positiva samhällsekonomiska effekter.

Utvecklingen mot mer tillgänglighet, som många säkert skulle säga sig stödja, har gått alldeles för långsamt och trögt. Då spelar lagstiftningen en viktig roll. Men vi i Vänsterpartiet ser stora brister med det förslag som regeringen har lagt fram. Vi menar att man i utredningen *Bortom fagert tal* har resonerat väl och föreslagit rimliga och genomtänkta förslag för att möta olika avvägningar som dyker upp i praktiken. Det centrala är att det finns en skälighetsbedömning när det ska avgöras vilka åtgärder som man kan kräva för tillgänglighet. Det är alltså inte så att utredningen har föreslagit bestämmelser som skulle kunna leda till absurda resultat sett från enskilda näringsidkares eller samhällsekonomins sida. Ändå sätter regeringen utöver detta på en massa hängslen och livremmar och gör aktivt lagen betydligt mer tandlös.

Det mest begränsande undantag som regeringen föreslår är att företag med färre än tio anställda helt ska undantas från bestämmelserna. Det är ett undantag som vi i Vänsterpartiet finner både märkligt och olyckligt. 92 procent av företagen kommer inte att beröras. Detta är en siffra som kommer från propositionen. Regeringen menar uppenbarligen själv att det är bra att 92 procent av företagen inte träffas av lagen.

I den typen av verksamheter behöver man inte ens fundera på tillgänglighetsfrågan med utgångspunkt i den nya lagen. Det innebär att alldeles för många personer också fortsättningsvis skulle kunna stängas ute från att handla i en massa butiker, komma in hos frisörer, äta eller fika på många restauranger och kaféer eller dramatiskt begränsa sina besök på teater eller bio – helt i enlighet med lagen!

Lagstiftaren säger att det är okej att diskriminera, oavsett förutsättningar i övrigt. Vi menar att detta inte är rimligt. I vissa situationer kan det naturligtvis vara svårt för mindre företag att bära kostnaderna för en åtgärd. I andra fall kan det handla om enklare och inte särskilt kostsamma åtgärder. Därför måste avgränsningarna göras inom ramen för en skälighetsbedömning, inte på detta grovhuggna sätt.

Signaleffekten av den här begränsningen är också problematisk därför att man entydigt från regeringens sida säger att tillgänglighet är ett problem och en kostnad. Men återigen, tillgänglighet skulle kunna ge fler kunder och vara en möjlighet och inte ett hot, också för mindre företag.

Från Vänsterpartiets sida vill vi ha bort den här begränsningen. Det är bra att det finns en majoritet i utskottet för att åtminstone inom hälso- och sjukvårdens område ge regeringen bakläxa när det gäller undantaget. Vi vill dock att undantaget ska tas bort också i övrigt.

En annan viktig och märklig bestämmelse i propositionen är att regeringen föreslår en begränsning baserad på hänsyn till varaktigheten och omfattningen av förhållandet eller kontakten mellan verksamhetsutövaren och den enskilde. I motiveringen till begränsningen verkar det dessutom som att det bara är relationer i arbetslivet och inom utbildning som

ska kunna räknas som varaktiga i verkligheten. Inte ens långvariga behov av vård och omsorg räknas tydligen till varaktiga relationer som ställer krav.

Man säger också: ”En relation bör inte anses vara långvarig enbart på grund av att samma vara eller tjänst tas i anspråk upprepade gånger.” Då måste man ju fråga sig: Vad blir kvar då? Med dessa förutsättningar riskerar tolkningen av lagen att bli extremt begränsad och leda till ett moment 22. Om nu en verksamhet är otillgänglig och man exempelvis helt enkelt inte kommer in för att handla eller ta del av en tjänst, hur ska en långvarig relation till den verksamheten kunna uppstå? Det är klart att rekvisitet om varaktighet bör avskaffas.

Herr talman! Ovanpå alla dessa begränsningar vill regeringen dessutom ha en begränsning på grundval av det man kallar ekonomiska förutsättningar. Detta riskerar att få oacceptabla konsekvenser. Lagrådet tolkar den föreslagna formuleringen som att den skulle innebära att ett företag utan problem kontinuerligt kan prioritera annan verksamhet framför åtgärder för att förbättra tillgängligheten, fast sådana åtgärder kan vara starkt motiverade. Lagrådet finner inte detta godtagbart. Regeringen har ändå hållit fast vid sin ståndpunkt. Det säger en del om vad som är viktigt för regeringens avvägningar i den här propositionen.

Jag ska säga något om bostadsmarknaden också, innan jag går in på avslutningen. Regeringen har försett lagstiftningen med ett generellt undantag för tillhandahållande av bostäder, också det i konflikt med utredningens förslag. Utredningen nämner till exempel att visningar skulle det kunna bedömas vara skäligt att göra en del saker, såsom att flytta på föremål som står i vägen eller på starkt doftande blommor – allt detta inom ramen för en skälighetsbedömning.

I propositionen har regeringen i stället valt att skrämmas med faran för jättehöga krav som skulle kunna göra allt jätteorimligt och besvärligt. Vi menar att det är olyckligt att den som tillhandahåller en bostad till allmänheten helt och hållet undantas från diskrimineringsförbudet. Vilka åtgärder som skulle vara rimliga att vidta bör i stället regleras genom en skälighetsbedömning, menar vi i Vänsterpartiet.

Utredaren föreslog också ett andrahandsansvar för den som hindrar åtgärder mot bristande tillgänglighet. Det är ganska viktigt. Det kan till exempel handla om en fastighetsägare som säger nej till åtgärder som den enskilde behöver få vidta i sin egen bostad. I andra fall kan det handla om företag som hyr lokaler för sin verksamhet och som vill genomföra tillgänglighetsskapande åtgärder men får nej av fastighetsägaren. Som ni förstår är detta potentiellt väldigt viktiga situationer.

Utredningen föreslog därför att fastighetsägare skulle kunna hållas ansvariga genom ett andrahandsansvar om de vägrar att godkänna skäliga åtgärder som en verksamhetsansvarig vill genomföra. Men regeringen vill inte lägga fram förslaget, trots att det stötts av flertalet remissinstanser. Detta har ifrågasatts av Lagrådet.

Enkelt uttryckt kan det få oacceptabla följder om ett ansvar faller ingestans och inget kan göras med lagens hjälp. Då har man föreslagit en generell begränsning. Vi tycker att detta är en stor brist med lagförslaget och att ett andrahandsansvar bör införas för den som hindrar åtgärder mot bristande tillgänglighet.

Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering m.m.

Avslutningsvis, herr talman, kommer man inte ifrån frågan om varför. Varför har regeringen pepprat utredningsförslaget med undantag när man har skrivit sin proposition? Det är slående att medan utredningsförslaget resonerar och argumenterar är regeringens försvar för de inslängda undantagen både svagt och kortfattat.

Argumentet för den stora inskränkningen, där företag med färre än tio anställda undantas, är i princip två meningar långt. Jag kan citera dem här och nu: ”Enligt riksdagen måste det säkerställas att reformen beaktar förutsättningarna för näringslivets utveckling. Till detta kommer regeringens arbete med att förenkla för företag genom att minska deras administrativa bördor.” Detta är regeringens argumentation.

Med all respekt för både det ena och det andra är inte detta ett särskilt förtroendeingivande sätt att förhålla sig till villkoren för mänskliga rättigheter.

Det är heller inte särskilt bra att regeringen implicit kommunicerar en oro för att det ska komma horder av okynnesanmälningar. Så har inte kampen för rättvisa och tillgänglighet sett ut hittills, och så fungerar inte funktionshindersrörelsen.

Från Vänsterpartiets sida menar vi i likhet med utredningen att en skälighetsbedömning är ett rättssäkert, lämpligt och tillräckligt sätt att reglera den här frågan. Jag vill också understryka att en lagstiftning baserad på en skälighetsbedömning i stället för den här typen av grovhuggna begränsningar är både flexibel och täckande. Det innebär att man har en dynamisk lagstiftning som håller över tid. Något som i ett läge eller en situation kan framstå som oskäligt kan med teknisk och social utveckling bli skäligt.

Men om man har den typ av absoluta begränsningar som regeringen föreslår försvinner den dynamiken. Det är också ett problem som sätter in den här propositionen i ett större sammanhang. Den sittande högerregeringen tycks ha gjort det till sin paradgren att göra Sverige till ett mer medelmåttigt land på områden där vi tidigare har haft en tätposition.

Det är också något som riskerar att bli resultatet på det här området, där vi till och med får kritik från olika FN-organ. Med de undantag regeringen föreslår riskerar det att bli så. Vi vet att andra länder har gått före, och de har inte gått under. Andra länder kommer att gå förbi om inte ändringar sker.

Vänsterpartiet har i många år drivit tillgänglighetsfrågorna i riksdagen och deltagit i tillgänglighetsmarscherna. Vi såg tisdagsaktionen utanför riksdagen i dag, och den har vi haft skäl att se som ett viktigt påtryckningsmedel på de folkvalda.

Som jag har redogjort för föreslår vi i det här betänkandet flera skärpningar av lagen. Vi kommer inte att nöja oss med att driva frågan nu i riksdagen, och vi kommer inte att ge oss förrän en skarp lagstiftning är verklighet och vi får ett tillgängligare samhälle. Det är en fråga vi kommer att ha med oss i valrörelsen och som vi ska genomföra, om inte nu så med en rödgrön regering.

Jag står bakom Vänsterpartiets samtliga yrkanden, men för tids vinande yrkar jag bifall endast till yrkandena 2, 5 och 9.

Anf. 80 PENILLA GUNTHER (KD):

Herr talman! Hur många av er som sitter och lyssnar och tittar på vår debatt här i kammaren har någon gång ställt er på en handikapparkering på stan eller tagit med hunden in i en tunnelbanevagn som har en skylt med en överkryssad hund? Det finns mängder av vardagliga exempel som personer med olika typer av funktionsnedsättningar är med om hela tiden. Det är detta som gör hela debatten i dag oerhört svår.

När vi bara ägnar oss åt fysiska funktionsnedsättningar blir det plötsligt en exkludering av många andra människor i andra grupper.

Kanske de känner sig diskriminerade nu. Vad gör vi med alla elöverkänsliga? Ska restauranger kunna servera mat som inte alla med glutentolerans, laktosintolerans eller något annat kan äta? Ska de verkligen få ha sin restaurang öppen om de inte kan tillgodose människors behov av olika kost?

Ska vi över huvud taget kunna ha verksamheter som har lampor och olika elektriska anordningar i sin verksamhet för dem som inte tål elektricitet?

Som ni förstår drar jag detta till sin yttersta spets. Men frågan kvarstår ändå i sin grund: Hur kan vi med lagstiftningens hjälp tillgodose alla människors olika behov när det gäller funktionsnedsättningar? Det är en jättesvår och viktig fråga. Jag tillhör dem som tror att lagstiftning inte alla gånger kan tillgodose alla människor.

Däremot tycker jag att det är otroligt viktigt att vi har påbörjat arbetet med att funktionsnedsättningar ska ses som en form av diskriminering.

När jag jobbade inom den internationella mötesindustrin för ett antal år sedan var man till exempel i USA väldigt noga med att hänvisa till American Disabilities Act, ADA, som antogs redan 1990. Det var en utökning av diskrimineringslagarna från 1964 i USA. Vad hade det med mötesindustrin att göra? Jo, från handikapprörelsen i USA var man mycket noga med att alla hotell, konferenscenter, turistbussar och så vidare skulle vara handikappanpassade. Där var man tidigt ute med att ställa krav på olika sätt, inte minst inom näringslivet.

När det handlar om näringslivet här i Sverige och den diskussion som vi har just nu kring undantag, till exempel på hälso- och sjukvårdsområdet, ser jag tyvärr att oppositionspartierna bara vill rikta in sig på att försöka ta bort så många aktörer som möjligt inom hälso- och sjukvårdsområdet.

Det är intressant att Agneta Luttröpp pratar om valfrihet. Vad är det för valfrihet om man lyckas få bort en mängd näringsidkare inom vård- och omsorgsområdet? Vad handlar det om för vård- och omsorgsföretag och hälso- och sjukvårdsföretag som har fler än tio anställda? Det är ganska få – tro mig! Jag har gått igenom ett antal SNI-koder över landet och tittat på olika former av sådana företag. Det är väldigt få som har över tio anställda.

Vi kan ta en tandläkarmottagning som ligger på andra våningen och har gjort det i 40 år. Ska man då helt plötsligt välja just den tandläkaren, bara för att man måste göra det, medan det finns tio andra tandläkare som man kan välja där man kan komma in med sitt funktionshinder?

Är det så att vi kan ha något slags relevans i den här diskussionen? Det handlar väl ändå om att vi måste se det som jag talade om från början, att det finns människor med många olika typer av funktionsnedsätt-

Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering m.m.

ningar. Jag tror rent av att vi allihop som sitter i vårt utskott har någon form av funktionsnedsättning.

Jag är i alla fall en av dem som har det, fast det inte alltid syns. Jag är en av dem som inte blir glada när folk tar med sig hundar och andra djur i tunnelbanevagnar och olika allmänna utrymmen där man inte får ha det. Jag är pälsdjursallergiker, och det kan faktiskt vara oerhört besvärligt emellanåt, för att inte tala om alla personer som man har fått avstå från att umgås med under årens lopp därför att de har katt- och hundkvalster, har ridit eller vad det kan vara. Det finns en mängd olika typer av funktionsnedsättningar som inte syns.

Jag har också jobbat med personer med arbetshinder, till exempel neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Där finns det helt andra orsaker som gör att man kanske känner att man inte klarar av att gå in i en lokal där det är för mycket ljus eller ljud eller för mycket människor.

Återigen: Hur ska vi kunna tillgodose alla former av funktionsnedsättningar så att alla blir nöjda?

Jag är inte nöjd. Jag ser detta som en början, en viktig början på att också ändra attityder hos människor, att tillgänglighet, precis som jämställdhet och andra viktiga frågor som vi har diskuterat, faktiskt ska ses som en konkurrensfördel. När man startar en ny verksamhet, när man bygger om, när man restaurerar eller när man över huvud taget vill fräscha upp sin näringsverksamhet är det självklart att detta ska finnas med.

Jag tror att många företagare och näringsverksamheter, speciellt inom hälso- och sjukvården, är så klarsynta att de förstår att när det gäller fysiska hinder är man bland de första att ta bort dem. Men det finns många andra verksamheter, och det finns naturligtvis en hel mängd saker att göra fortfarande, inte minst en attitydförändring till människor med funktionsnedsättningar.

Anf. 81 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Jag har tittat på Kristdemokraternas faktablad om funktionshinderspolitik. Under rubriken "Kristdemokraterna vill" står det: "inkludera bristande tillgänglighet i diskrimineringslagen". Lite längre ned skriver ni: "skapa 10 000 nyanställningar för personer med funktionsnedsättning inom den offentliga sektorn".

Jag känner inte riktigt igen anförandet utifrån det som står i ert program, för här står det inget om att ni vill göra inskränkningar. Men om jag ställer den frågan får jag säkert samma svar som jag fick från Centerpartiet, att det är en början, så jag hoppar över den frågan.

I stället undrar jag om Kristdemokraterna kan se sambandet mellan att anställa väldigt många och tillgången på tillgänglighet. En fråga till gäller att se sambandet mellan attityder och den proposition som vi diskuterar nu om tillgänglighet.

Anf. 82 PENILLA GUNTHER (KD) replik:

Herr talman! Jag är inte säker på att jag förstår Agneta Luttropps fråga om att anställa väldigt många. Det handlar om att människor med funktionsnedsättningar över huvud taget måste kunna ha jämlika villkor med andra i samhället. I den meningen skulle vi som kristdemokrater aldrig backa.

Skillnaden mellan oss och till exempel Miljöpartiet är att vi förstår och inser att man inte kan göra alla nöjda. Det blir ren populism när man från oppositionspartiernas sida tror att det går att göra alla nöjda, för det kommer inte att ske.

Jag är ledsen, men allt går inte att lagstifta om. Men när det handlar om attityder är det precis just det. Agneta Luttröpp befinner sig inte i vårt utskott annars och har kanske inte varit med på våra debatter kring särskilt personer med arbetshinder. Där handlar det verkligen om att vilken arbetsgivare som helst – inte bara offentliga – ska kunna anställa personer med funktionsnedsättningar. Det finns till och med gott om ekonomiskt stöd för att göra det. Vilken arbetsgivare som helst ska kunna göra det, om de bara försöker lite och om de bara anstränger sig för att ta reda på möjligheterna att göra det.

Det är en ren och skär attitydfråga. Där finns det verkligen inga hinder.

Anf. 83 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Det är väl på grund av alla ansträngningar som görs som ungefär 50 procent av alla personer med funktionsnedsättning är utan arbete. Det har aldrig varit så många med funktionsnedsättning som är arbetslösa som just nu. Det gäller speciellt unga.

Jag vill påstå att ni har backat. Ni backar när ni inte kan se vilken vikt som tillgänglighet har när det handlar om attityder. Har man den attityden att något annat är viktigare än den medborgerliga rättigheten till delaktighet och tillgänglighet då har man ett problem om man samtidigt så att säga vill gå in där genom att säga att dessa personer ska ha rättigheter men inte riktigt ser till att förutsättningarna finns.

Det talas om att alla är nöjda. Nu har vi hört flera, och jag vill säga igen att det finns andra länder som har gjort detta och som inte har några som helst inskränkningar. Vi har FN:s kommission för personer med funktionsnedsättning som har tittat på detta och som verkligen uttrycker sin oro och som inte alls är nöjda med det som Sverige gör. Därför är definitivt inte alla nöjda i dag. Det kan jag säga.

Anf. 84 PENILLA GUNTHER (KD) replik:

Herr talman! Det är jätteintressant att Agneta Luttröpp som är miljöpartist talar om att samhället inte är tillräckligt tillgängligt med den politik som alliansregeringen bedriver. Men om Miljöpartiet kommer till makten i en regering, hur kommer det att se ut då? Ni vill ta bort till exempel möjligheten till flyg för människor från olika delar av Sverige. Hur gynnar det tillgängligheten för personer med funktionsnedsättningar och som av olika skäl kanske inte kan välja något annat transportsätt? Det är en del. Vi talar om kollektivtrafik. Flyget är en del av kollektivtrafiken, och det finns faktiskt människor som av olika skäl måste välja det på grund av sin funktionsnedsättning för att komma fort fram. De kan inte välja något annat transportsätt om de ska resa långt. Hur har ni tänkt där? Skulle man inte kunna se det som en ren och skär diskriminering, alltså att människor inte kan röra sig över landet för att ett visst parti tycker att man inte har rätt att välja transportsätt?

Om man talar om näringspolitik och arbetsmarknadsfrågor när det gäller personer med funktionsnedsättningar måste man se det i ett sam-

Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering m.m.

manhang, Agneta Luttröpp. Man måste se att människor är olika och har olika behov. Och man måste kunna göra individuella ställningstaganden emellanåt också.

Men återigen vill jag säga att mycket inte handlar om lagstiftning utan om attityder. Det kan vi uppenbarligen tyvärr inte hjälpas åt med här.

Anf. 85 ALI ESBATI (V) replik:

Herr talman! Det var flera saker i Penilla Gunthers anförande som inte var helt glasklara. En var resonemangen om olika fantasifulla problem som skulle kunna uppstå. Jag måste verkligen fråga om Penilla Gunther har tagit del av det som fanns i utredningsförslaget om en skälighetsbedömning. Det står att alla åtgärder som kan komma i fråga bland annat måste vägas mot om det är andra bestämmelser som redan täcker dem, mot nyttan för personer med funktionsnedsättning, verksamhetens möjligheter att bära kostnader för åtgärden, den verksamhetsansvarigas möjligheter att förutse behovet av åtgärden, åtgärdens inverkan på verksamhetens innehåll, funktion eller organisation samt åtgärdens inverkan på hälsa, säkerhet eller kulturmiljö. Om man tar hänsyn till alla dessa saker, vad återstår då som är problemet för Penilla Gunther och som skulle motivera att man ändå inför begränsningar för alla företag som har färre än tio anställda?

Min andra fråga hänger ihop med detta. Ni har reserverat er mot att man tar bort begränsningen för företag även inom hälso- och sjukvården. Det lät nästan som att det enda skälet till att ni vill ha privata företag inom hälso- och sjukvården är att de ska få diskriminera. Det verkar vara det som återstår. Allt annat täcks av det som vi talar om när det gäller skälighetsrekvisitet. Det skulle vara intressant att höra Penilla Gunther beskriva en situation då hon tror att små företag kommer att tvingas gå i konkurs för att det finns till exempel pälsallergiker.

Anf. 86 PENILLA GUNTHER (KD) replik:

Herr talman! Nej, jag tror inte att någon kommer att gå i konkurs för att just jag som pälsallergiker eller någon annan inte kan gå in i alla affärer. Jag tror att det finns tillräckligt många andra affärer, eller för den delen tunnelbanevagnar, som jag kan gå in i.

Men min poäng, som Ali Esbati fullständigt ignorerar, är just att det finns så många typer av funktionsnedsättningar. Och hur ska vi göra för att kunna tillgodose allas behov?

När det gäller små näringsidkare handlar mycket om lokaliseringen. Om det är någonting som vi vet är det att små företag ofta befinner sig i små lokaler på de ställen som kanske inte är mest tillgängliga i en byggnad. Det kan vara källarlokalerna, andra våningen och så vidare. Det finns inte hissar till allting, och det finns inte ramper till allting om vi nu ska fokusera bara på byggnader och fysiska hjälpbehov. Det som oppositionspartierna i stort sett uteslutande diskuterar här och som kommer i centrum är de fysiska behoven.

Jag försöker vrida lite grann på detta genom att säga att det finns andra typer av funktionsnedsättningar som i så fall också kräver åtgärder.

Men när det handlar om just näringsidkares möjligheter att göra anpassningar kostar det ganska mycket hur vi än vrider och vänder på det

om vi verkligen ska ta detta på allvar. Bara en dörröppnare, alltså när man trycker på en knapp så att dörren öppnar sig av sig själv, kostar ett antal tusen kronor. De har en kostsam konstruktion som kräver underhåll. Jag tar detta som ett exempel på att det faktiskt inte är så enkelt för små näringsidkare som det verkar när Ali Esbati talar.

Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering m.m.

Anf. 87 ALI ESBATI (V) replik:

Herr talman! När det gäller att dörröppnare kostar flera tusen kronor känner jag spontant att det känns som en ganska liten kostnad i jämförelse med att många fler människor kan komma in i till exempel en butik.

Återigen är det mycket svårt att tänka sig att ett företag som finns i en källarlokal och som ingen besöker skulle tvingas att installera en hiss. Det är en del saker som inte omedelbart kan förefalla självklara att de måste ske med en skälighetsbedömning.

Men som jag ser det är det viktigt att varje företag, oavsett hur litet det är och oavsett vilken verksamhet man bedriver, åtminstone måste ställa sig dessa frågor när man etablerar ny verksamhet eller inom ramen för de resurser som man har. Är det så att vi nu skulle kunna göra vår verksamhet mer tillgänglig, och är det så att vi har lagkrav på oss att fundera över detta och se vad som är rimligt eller inte?

Enligt vårt förslag skulle svaret på dessa frågor vara ja. Enligt Penilla Gunthers och de andra allianspartiernas förslag i propositionen är svaret på frågorna nej. Om man har ett företag med mindre än tio anställda behöver man inte ens fundera över dessa frågor. Lagen är inte tillämplig i detta avseende när det gäller diskriminering. Då frågar jag dig, Penilla Gunther: Ser du något problem med detta, och ser du att det skulle kunna vara ett problem på längre sikt när vi funderar över om samhället ska bli mer tillgängligt eller inte? Kan det vara ett problem?

Anf. 88 PENILLA GUNTHER (KD) replik:

Herr talman! Visst ska vi allihop tänka att vi ska göra vårt samhälle så tillgängligt som möjligt.

Återigen, om vi talar om fysiska hinder, är det självklart, och det sade jag också i mitt anförande, att om det är nya verksamheter, verksamheter som görs om, om man bygger om lokaler och så vidare ska man naturligtvis tänka så tillgängligt som möjligt och för så många som möjligt. I min värld är det verkligen så att alla typer av näringsidkare borde ha en egen checklista där man ser över hur det skulle vara möjligt.

Vi talar varje år i utskottet om arbetsmiljö. Då är tillgängligheten också en viktig fråga att se över, för saker och ting kan också hända med människor som redan är anställda, redan är kunder eller vad det nu är. Det är självklart att detta är ett löpande arbete. Det är ingenting som är färdigt. Saker och ting händer, och vi måste utveckla det här arbetet hela tiden.

Jag är inte nöjd, men jag är åtminstone glad över att vi har kommit dithän att tillgängligheten skrivs in i diskrimineringslagstiftningen. För några år sedan hade vi inte ens kommit dit. I mitt anförande nämnde jag USA, som redan 1990 jobbade med de här frågorna på ett mer aktivt sätt, så vi ligger inte främst i världen. Men vi kommer i alla fall en bra bit på vägen med det här beslutet.

Anf. 89 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP):

Herr talman! Jag skulle inledningsvis vilja tacka dem som kallas Torsdagsaktionen. Några av dem är här i dag, gissar jag.

Ni har under ett par års tid utanför regeringssammanträden drivit ett engagemang för att bristande tillgänglighet ska ses som diskriminering. Men flera av er har egentligen hållit på med det här arbetet i upp till 20 års tid. Själv började jag driva frågan om bristande tillgänglighet som diskriminering år 2002. Som politiker var jag då ganska ensam. Jag kan nog notera att inget här sittande riksdagsparti då hade intagit den ståndpunkten, inte heller mitt eget.

Det som har hänt är att ert engagemang har gjort tydligt att ett samhälle som inte är tillgängligt inte är ett samhälle som fullt ut uppfyller mänskliga rättigheter. Ert engagemang har visat på hur det är att inte kunna delta på grund av att det slarvas med rätt enkla åtgärder, hur det är att nonchaleras när det gäller möjligheten att komma in på varuhuset eller förhindras att ta ett arbete därför att arbetsgivaren inte klarar att se till att arbetsplatsen är tillgänglig. Hur upplever man att hamna i en universitetsutbildning eller annan utbildning när tillgängligheten inte finns där, så att studierna och hela utbildningen blir lidande på grund av att samhället inte fullt ut är tillgängligt?

Jag vet att en del av er är glada över att lagstiftningen kommer. Jag vet också att ni inte är helt nöjda med alla detaljer och att ni är kritiska, med ett par undantag.

Jag vill understryka, för det har vi missat i den här debatten, att det är en principiellt mycket viktig förändring vi nu gör. Vi inför ett nytt diskrimineringsförbud i den svenska diskrimineringslagstiftningen. Det är inte så att det har varit lagligt i Sverige att ha otillgänglig verksamhet. Vi har alla möjliga lagar som reglerar detta, som plan- och bygglagen och lag om kollektivtrafik. Det finns regleringar och förordningar om att Sverige ska vara tillgängligt.

År 2000 tog den dåvarande socialdemokratiska regeringen fram den nationella handlingsplanen för att få bort enkelt avhjälpna hinder. Vi var då några i den dåvarande oppositionen, till exempel Folkpartiet, som sade att det där kommer inte att bli verklighet ifall ni inte både har en lagstiftning och pengar med på vägen. Tyvärr fick vi rätt.

Det jobbiga med den lagstiftning som gällt fram till nu är att det är provocerande för en enskild människa att läsa i lagtexten att en verksamhet ska vara tillgänglig men inte är det och att jag som individ inte har någon möjlighet att driva ärendet.

Den viktiga principiella förändring som nu sker är att vi börjar se tillgänglighet som en mänsklig rättighet och inte som en samhällets goda givare, att man som individ inte har möjlighet att driva ärenden.

På oppositionen låter det som att det här inte är någonting, men det är en principiell stor förändring. Vi har sett i andra länder, som USA, Norge och Sydafrika, att tillgänglighetsarbetet tar fart tack vare att de har en sådan lagstiftning på plats.

Det finns flera i oppositionen som säger att det här är jätteproblematiskt därför att det hamnar i domstolar. Ja, det är hela poängen. Hela poängen är att om jag drabbas ska jag kunna gå till domstol och få diskrimineringsersättning.

Vad omfattar då lagstiftningen? Den omfattar diskrimineringslagens alla 14 samhällsområden, inga undantag. Det nya diskrimineringsförbudet täcker alla diskrimineringslagens 14 samhällsområden. Det ställer rätt tuffa krav på den som träffas av förbudet. Man ska vidta skäliga åtgärder för att se till att en verksamhet är tillgänglig. Har jag inte vidtagit dessa åtgärder kan jag dömas för diskriminering och få betala diskrimineringsersättning. Det innebär att vi kommer att ställa högre krav på större företag än på mindre företag.

Det undantag som har varit mest omdiskuterat är det så kallade tio-personersundantaget för mindre företag när det gäller varor och tjänster och hälso- och sjukvård. Var lite noggranna här! Det är 2 av 14 samhällsområden som omfattas. Det är inte så att småföretag undantas generellt. Det är inte så att jag undantas ifall jag till exempel är arbetsgivare i ett mindre företag. Då gäller förbudet. Det är inte så att ett litet utbildningsföretag undantas.

Är det då rimligt att undanta småföretagen till en början? Jag tror att det är en rimlig balans, ja. Precis som Miljöpartiet varit inne på är det domstolsprövning som det handlar om. Vi vet inte riktigt vad det här kommer att innebära i praktiken. Då är det ganska svårt för ett litet företag som inte har en stor overhead att själv räkna ut vad man ska göra. Det vi gör är nämligen något ganska tufft, för gör man fel som varuhusägare eller ägare av en större restaurang döms man för diskriminering. Det innebär att till en början är det rätt rimligt att principen landar.

Jag utesluter inte alls att vi kommer att behöva skärpa lagstiftningen om några år. Men beskriv inte detta som att det inte är en större förändring, för det är en större principiell förändring som faktiskt just nu sker.

Jag har lyssnat noggrant på Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, och jag ska erkänna att ni är jätteduktiga på funktionshinderpolitik, i opposition, men läs er historia. Ingen av de större viktiga handikappolitiska reformerna har någonsin skett utan att Folkpartiet har suttit i regering. LSS och LASS, rätten till personlig assistans – jag minns inte att det skedde under en socialdemokratisk regering. Det skedde under en borgerlig regering.

Konventionen om funktionsnedsattas rättigheter, som Miljöpartiet återkommer till, hur kom den till? Sverige var pådrivande. Den svenska regeringen, alliansregeringen, undertecknade konventionen. Man hade i och för sig den nationella handlingsplanen 2000 som Socialdemokraterna stod bakom tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet; det erkänner jag. Men ni har ju själva kritiserat den i debatten för att den inte gav resultat.

Jag kan också konstatera att ni säger nu att det var 2012 som den här diskussionen började. Jag har fört debatterna i valrörelsen 2002 och 2006, och då mötte jag inte en enda socialdemokratisk ansvarig politiker som sade: Vi gör något åt bristande tillgänglighet.

Låtsas inte som att ni har varit drivande i de här frågorna! Det är ett ganska sent uppvaknat intresse vi ser från oppositionens sida. Jag välkomnar det. Driv gärna på regeringen. Vi ska gärna gå framåt. Men den som lyssnar på debatten skulle kunna tro att världen hade sett annorlunda ut ifall ni hade styrt. Ja, det hade den gjort, för jag är rätt övertygad om att ni inte en enda gång heller hade klarat av att leverera en lag om bristande tillgänglighet. Ni hade massor av chanser. Detta har utretts i 20 års

tid. Ni satt i regering i massor av år. Det skedde ju ingenting! I opposition är det lätt att ropa, men i majoritet har ni levererat väldigt dåligt i handikappolitiken. Jag erkänner att ni är duktiga i opposition, men det vore klädsamt ifall ni själva erkände att de stora reformerna aldrig har skett när ni själva har styrt.

(Applåder)

Jag återkommer allra sist till att detta är en principförändring. Det är därför den har varit svår att genomföra i svensk lagstiftning. I svensk lagstiftning har vi normalt sett inte riktigt sett individens rättigheter. Vi har i stället sagt: Jo, men byggherrar, företag, varuhus eller utbildningsanordnare är skyldiga att göra vissa saker. Gör de inte det döms de till vite.

Nu vänder vi på det hela och säger att individer har vissa rättigheter som vi slår fast i diskrimineringslagstiftningen. Visst finns det undantag, men underskatta inte den attitydförändrande effekten av när de första domarna kommer om bristande tillgänglighet som diskriminering. Då börjar vi se vad man kräva av arbetsgivare, utbildningsanordnare och varuhusägare, av dem som är ansvariga för en verksamhet. När dessa beslut kommer hamnar vi i ett läge att det blir en stark drivkraft framåt för ett mer tillgängligt samhälle.

Det är klart att jag inte vill vara i en situation där vi ska gå till domstol varenda gång för att skapa tillgänglighet, utan det är ett verktyg. Det är också ett verktyg för att se till att individen kan få upprättelse och känna att man hade rätt.

Jag har mött alldeles för många som har sagt: Det står i lagstiftningen att bussen ska vara tillgänglig, men den är inte det. Vad gör jag åt det?

Då har man varit tvungen att svara: Vi kan hoppas att bussbolaget får vite, men du kan inte göra något.

Det verktyget har nämligen inte funnits, men det finns nu.

Bland andra Ali Esbati tog upp frågan om varaktighet. Jag ska försöka gå igenom vad det innebär enligt propositionen. Ni säger att eftersom vi trycker på varaktighet kommer vissa inte att omfattas av förbudet. Det är precis tvärtom. Varaktighetskravet innebär att det krävs tyngre åtgärder när man har en varaktig relation till någon. På en arbetsplats ställs det högre krav på tillgänglighet för den anställde. Det är det lagstiftningen säger. Är jag student är det ett mer varaktigt förhållande, och då är det rimligt att ställa större krav på tillgänglighet eftersom den studerande kanske är där varje dag i veckan och pluggar.

Trots att jag själv höjde tonläget tycker jag att vi alla ska vara glada. Efter 20 års utredande står en i princip enig riksdag bakom grundprincipen om ett diskrimineringsförbud och en ändrad lagstiftning där bristande tillgänglighet ses som diskriminering. Det är för mig en tydlig framgång för arbetet med mänskliga rättigheter och för arbetet för personer med funktionsnedsättning.

(Applåder)

Anf. 90 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik:

Herr talman! Jag vet inte om du var på plats när jag började mitt anförande, Erik Ullenhag. Jag såg dig inte, men i min andra mening sade jag att Socialdemokraterna välkomnar att bristande tillgänglighet blir en del av diskrimineringslagstiftningen.

Vi var ett av de partier som för ungefär två år sedan såg till att det blev ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma till riksdagen.

Att döma av Erik Ullenhags anförande är hans bästa gren att berätta sin egen historia. Den utredning som ledde till LSS-lagstiftningen tillsattes av den socialdemokratiska regeringen. Den utgjorde sedan underlag när den borgerliga regeringen var tvungen att göra något åt detta. Och allianspartierna ville inte ha något tillkännagivande utan reserverade sig.

Jag måste fråga om undantagen. Varför blev det inte 5 eller 15? I Australien började man 1992 med 15, och 2004 tog man alla.

Om du och Folkpartiet fick bestämma, Erik Ullenhag, hade det inte varit bättre utan blockpolitik? Då hade vi kanske över blockgränsen kunnat göra detta på ett ännu bättre sätt för att slippa dessa undantag. Jag tror nämligen att Folkpartiet precis som Socialdemokraterna vill slippa undantagen.

Anf. 91 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP) replik:

Herr talman! Som jag sade behöver en sådan här lagstiftning utvecklas efter hand. Jag utesluter inte att vi behöver skärpa den om några år. Man jag vill i så fall vara i ett läge då vi har en praxis på plats så att det blir lite lättare för små företag.

Socialdemokraterna klarar för närvarande inte att samla ett regeringsalternativ. Jag hörde din inledning, Ann-Christin Ahlberg, och jag är glad att du välkomnar förslaget. Men sedan kritiserade du begreppet varaktighet. Jag vet inte var Socialdemokraterna står där. Jag hoppas att det var svar på den kritik du gav.

Du hade också hög ton om tiopersonersundantaget. Om ni nu är så bra på att samarbeta, hur kommer det sig att ni inte ens har skrivit ihop er med Vänsterpartiet och Miljöpartiet? Det är inget seriöst försök att få igenom en förändring av tiopersonersundantaget. Ni har inte velat det. Hade ni velat det hade ni väl som opposition åtminstone kunnat komma samman i några meningar.

Det som oroar mig när det gäller detta och andra områden är att vi ska få ett regeringsskifte med totalt oförberedda regeringspartier. Socialdemokraterna har historiskt kunnat regera ensamma och bestämt själva. Det är lätt. Men jag tycker inte varje dag att varje kommatecken i alliansregeringen är perfekt. Så fungerar inte en alliansregering. Så fungerar ingen koalitionsregering. Så kommer det inte heller att fungera om ni på allvar prövar att samarbeta.

Har man det tonläge du har tre månader före valet, Ann-Christin Ahlberg, och säger att tiopersonersundantaget är en katastrof ska man kunna kräva att ni har en gemensam reservation med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, men inte ens det har ni klarat.

När det gäller historieberivningen säger Ann-Christin Ahlberg att vi var tvungna att göra något åt en utredning som var tillsatts. Jag och många andra statsråd har slängt flera socialdemokratiska utredningar i papperskorgen för att de inte var bra. Men LSS och LASS drev vi igenom. Visst blev det kostsamt, och det var mycket motstånd. Men det handlade om grundläggande mänsklig värdighet.

Jag noterar att det inte skedde när Socialdemokraterna satt i regeringen. Jag noterar även att bristande tillgänglighet inte blev diskriminering

Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering m.m.

när Socialdemokraterna satt i regeringen. Ni är dock duktiga på att säga vad ni borde ha gjort i regering när ni sitter i opposition.
(Applåder)

Anf. 92 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik:

Herr talman! Du är ansvarig minister för den proposition som lagts fram, Erik Ullenhag. Jag har inte sagt ordet katastrof, vilket du kan se i protokollet sedan.

Det handlar om mänskliga rättigheter, och vi socialdemokrater tycker att undantagen blir alltför stora. Enligt SCB:s uppgifter för 2013 kommer 92 procent av företagen inom handel, 89 procent av företagen inom hotell och restaurang, 99 procent av företagen inom kultur och 90 procent av företagen inom transport att undantas från lagstiftningen genom förslaget. Det tycker vi är för många.

I debatten låter det som att alla åtgärder kommer att kosta enorma pengar. Men det finns en skälighetsbedömning som kan avgöra det. Det handlar om att människor med funktionsnedsättning ska ha rätt till sådant som du och jag vill ha och tar för givet. Det handlar om människor som är föräldrar. Det handlar om människor som är unga och som vill leva sitt liv så normalt som möjligt. De har samma önskemål om ett bra och värdigt liv som du och jag. Då kan vi inte göra så stora undantag.

Du får gärna säga att jag har hög svansföring, men för mig ska människor med funktionsnedsättningar ha samma möjlighet till ett värdigt och bra liv. Framför allt ska de ha tillgång till många saker som vi andra tar för givet.

När det gäller ”varaktighet” är det otydligt vad det är. Därför ställde jag frågan, och därför kan vi inte ta ställning till det. Vad menar regering med detta?

Anf. 93 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP) replik:

Herr talman! Jag ska försöka svara en gång till. Med ”varaktighet” menar vi att vi ställer högre krav på vilka åtgärder som behöver vidtas om man har ett mer varaktigt förhållande.

Vad innebär det? Jo, om man är anställd på en arbetsplats kommer diskrimineringslagen att vara tuffare än om man bara går in i en affär för att handla. Lagen kommer att ställa högre krav på arbetsgivaren när det gäller tillgänglighet.

Om man studerar någonstans har man ett varaktigt förhållande, som dessutom är centralt för individen, och lagen kommer att ställa högre krav än vid ett enstaka köp någonstans.

Det är detta ”varaktighet” innebär.

I grunden är vi överens om det du säger, Ann-Christin Ahlberg. Vi ska skapa ett samhälle där personer med funktionsnedsättning har samma möjligheter.

Jag talar om hög svansföring. Om det nu är så att ni menar allvar med att ni vill ta bort undantaget för färre än tio personer blir det inte någon trovärdighet i det när ni inte ens kan samla Vänsterpartiet och Miljöpartiet till en gemensam reservation. Ni aspirerar trots allt på att ta över regeringsmakten om tre månader. Om ni inte ens klarar att i riksdagen skriva ihop en reservation på ett område där ni säger er vara överens blir det rätt tunt i ett gemensamt regerande.

Jag vet att ni mellan skål och vägg när ni träffas på möten hoppas att ni ska hamna i ett läge där Socialdemokraterna återigen har 45 procent. Jag tänker inte säga före valet vad som är trovärdigt eller inte. Men jag skulle bli lite förvånad ifall vi gick tillbaka till den situationen igen i Sverige.

Jag tror att även ni är i en situation där det ställer lite större krav på er att klara av att samarbeta med andra. Det låter inte av den här diskussionen om bristande tillgänglighet som att ni för närvarande klarar av det. Ni tror att ni lever i en värld där Socialdemokraterna ska bestämma själva.

Allra sist vill jag tala om siffrorna. Jag känner väl till dem, eftersom de står i propositionen. Det gäller, som jag poängterade, två av diskrimineringslagens samhällsområden, varor och tjänster och hälso- och sjukvård. De övriga tolv omfattas inte av undantaget för småföretag.

Jag kan upprepa en gång till att jag kan vara beredd att skärpa lagstiftningen om ett par år ifall vi ser en praxis på plats.

Anf. 94 ALI ESBATI (V) replik:

Herr talman! Erik Ullenhag uppmanade oss att vara lite gladare. För att göra Erik Ullenhag glad ska jag säga att jag är lite glad. Jag sade i inledningen att det var ett principiellt stort steg framåt. Det var väl bra att vi i riksdagen röstade ned allianspartierna om att det skulle ske skyndsamt.

I övrigt gick Erik Ullenhags anförande mycket ut på att berätta att han själv har varit mycket engagerad i de här frågorna. Jag skulle aldrig komma på tanken att ifrågasätta Erik Ullenhags cv på det området. Jag har mycket mer modesta intentioner här, nämligen att ifrågasätta delar av propositionen.

Jag kan inte låta bli att se kontrasten. Jag undrar hur det känns för en god liberal som Erik Ullenhag att lägga fram förslaget. Det finns vissa avvägningar som man har gjort som är väldigt tydliga.

Man kan å ena sidan göra avvägningen att individuella rättigheter är väldigt viktiga som ett liberalt kärnvärde, eller så kan man å andra sidan göra någon typ av mer nyliberal avvägning. Jag vet inte vad Centerpartiet håller på med på senare tid. Man talar om att det viktigaste värdet i livet är att man minskar regelkrångel för småföretag, oavsett om det är sant eller inte.

Jag måste ändå fråga: Tycker du att det finns vägande skäl som motiverar att man inför undantaget för företag med färre än tio personer? Varför är det då så lite och så dåligt presenterat i propositionen? Medan utredningen länge diskuterar de avvägningarna slänger ni bara in två meningar i propositionen och säger: Vi inför undantag för företag med färre än tio personer. Är det ett seriöst regeringshantverk?

Anf. 95 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP) replik:

Herr talman! Det är ett seriöst regeringshantverk att vi får en lagstiftning på plats. Det är det viktiga.

Jag utvecklar gärna igen resonemanget som finns i de raderna i propositionen. Bakgrunden är följande. Vad händer när lagstiftningen träder i kraft? Jag ska inte göra mig till tolk för hur riksdagen kommer att rösta,

men jag kan ändå gissa. Sannolikt kommer lagstiftningen på plats. Vad händer då?

Vi har då en lagstiftning som ställer höga krav att motverka bristande tillgänglighet på dem som träffas av lagstiftningen. Vi ska komma ihåg att det är ett annat sätt att jobba med diskrimineringslagstiftningen.

Det är en sak att säga: Du får inte diskriminera en person med funktionsnedsättning. Då vet man vad det handlar om. Jag får inte sätta upp en skylt där det står: Jag vill inte ha personer som sitter i rullstol och är rullstolsburna på min restaurang. Det är klockren diskriminering.

Här gör vi någonting annat. Vi säger: Det gäller om du ser till att det är omöjligt för den som är rullstolsburen att komma in på varuhuset. Det kan vara ännu tuffare, om vi nu ska vara jurister här: Om du inte vidtar skäligen åtgärder för att den som sitter i rullstol och är rullstolsburen ska komma in på en restaurang, då döms du för diskriminering.

Det är en ny form i diskrimineringslagstiftningen. Det är ganska tuffa krav. Där är det rimligt att man till en början säger: Vi tror inte riktigt att mindre företag har den overhead när de av naturliga skäl inte riktigt vet vad diskrimineringsförbudet kommer att innebära.

Det kan tyckas att det är jättekonstigt att lägga fram en lagstiftning när man inte vet vad den kommer att innebära. Det är för att det är en prövning från fall till fall. Precis som du beskrev i ditt inlägg förändras en skälighetsbedömning över tid. Någonting som i dag kan uppfattas som väldigt dyrt och oskäligt kan med ny teknik bli skäligt.

Det är i sig en dynamisk lagstiftning. Så är en rättighetslagstiftning uppbyggd. Det gör i sig att det är rimligt att mindre företag inte omfattas till en början. Som jag har sagt ett par gånger utesluter jag inte att vi kan skärpa lagstiftningen när vi har en praxis på plats.

Anf. 96 ALI ESBATI (V) replik:

Herr talman! Vi kommer kanske inte så mycket längre i den frågan just nu. Jag tar fasta på det Erik Ullenhag säger om att han är beredd att återkomma och skärpa lagstiftningen. Vi får bara hoppas att det kan bli så att det inte blir Ullenhag själv som får tillfälle att återkomma i så fall utan en rödgrön regering. Det skulle vara rimligt att en sådan regering tog tag i detta, för jag tror att det kommer att märkas.

Jag håller med om att lagen är ett steg framåt. Men den kommer inte att träffa en stor andel av företagen inom varu- och tjänstehandeln. En generell avskärning av lagen, ett nedslagsfält, är bostadssektorn. Där gör ni en tydlig och skarp avgränsning som just får till effekt att man inte behöver tänka på att inte förhindra att förbättringar sker. Man kommer inte att träffas av lagstiftningen. Det är en generell avgränsning.

Jag måste ändå passa på att fråga om det innebär att Erik Ullenhag tycker att det redan har skett tillräckligt mycket på bostadsområdet när det gäller visningar eller andra typer av saker som finns runtomkring. Räcker plan- och bygglagen eller andra regleringar för att komma framåt? Det vore intressant att höra.

Jag använder de sista 30 sekunderna till att tacka för mig. Det blir sista replikskiftet i debatten. Om jag går är det inte för att vara oförsämd utan för att jag har haft min dotter på barnverksamheten alldeles för länge. Jag måste faktiskt hämta henne strax.

Anf. 97 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP) replik:

Herr talman! När det gäller undantaget för tillhandahållande av bostäder är det lite tekniskt. Vad innebär det? Det innebär att när jag till exempel säljer min bostad när jag äger ett hus eller en bostadsrätt som privatperson, ska det då ställas krav på att bostaden vid försäljningsögonblicket är tillgängligt? Det kan låta rimligt att man borde göra det.

Problemet är att jag kan bo i en bostad på sjätte våningen utan hiss. Det kan vara ett hus där det normalt sett inte behöver vara en hiss. Vi kan vara kritiska till att det inte finns en hiss i huset. Men att jag skulle kunna träffas av att jag måste se till att det finns en tillgänglighet med hiss just vid själva försäljningen är inte rimligt. Det är försäljningen och tillhandahållandet det handlar om.

Är detta den bästa av lagstiftningar? Nej, det tror jag att vi ganska sällan träffar i riksdagen. Men det är ett kraftigt steg i rätt riktning. Kommer det att göra hela samhället tillgängligt i ett slag? Nej, men det är ett starkt verktyg för att göra samhället tillgängligt. Behöver vi göra mer på andra områden för att jobba med tillgänglighet? Ja.

Vi ska inte lura oss själva. Vi ska inte tro att en lagstiftning ens om man tog bort undantagen över en natt skulle göra Sverige tillgängligt. Men det blir en väldig styrka i arbetet på ett annat sätt. Vi behöver också fundera på hur vi fortsätter att följa upp plan- och bygglagen och bygglagstiftningen. Hur klarar vi kollektivtrafikslagen? Hur ser vi till att bus-sarna och tågen på allvar är tillgängliga? Jag tror att den här typen av lagstiftning innebär så mycket av attitydförändring att den på allvar ger effekt.

Allra sist vill jag tacka Ali Esbati. Jag vill också önska honom en trevlig sommar. Jag tycker att du gör alldeles rätt som går och hämtar din dotter. Det borde fler föräldrar, kanske i synnerhet fäder, göra tidigare än denna timme. Nu blev jag väldigt privatmoralisk. Jag ber om ursäkt för det, herr talman.

Anf. 98 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag kan också börja lite glatt och säga att jag för en gångs skull inte tycker att Erik Ullenhag har helt fel i allt han säger. Jag håller med om att detta är ett viktigt principiellt steg. Jag håller med om att det är viktigt med en avvägning i detta avseende och att det är klokt att få en praxis på plats innan man inkluderar alla företag, också de allra minsta.

Med detta sagt har jag ändå två frågor till Erik Ullenhag gällande innehåll i betänkandet. Den första frågan är om du ändå inte ser en fara i att det varaktighetsrekvisit som, om jag förstår det rätt, ni genomför tillsammans med Socialdemokraterna riskerar att göra lagen helt tandlös. Kan du förklara för mig hur en person med funktionsnedsättning ska kunna upprätta en varaktig relation till en näringsidkare om man vid det första besöket inte ens kan komma in i lokalen?

Den andra frågan gäller den strategi som Erik Ullenhag har valt i sitt antirasistiska arbete. I stället för att driva en bred generell linje har han valt att lyfta olika former av rasism riktad mot olika grupper av människor genom kampanjer mot antisemitism, antiziganism, afrofofi med mera. Med anledning av detta undrar jag vad du under din tid som minister har gjort för att motverka svenskfientlighet.

Anf. 99 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP) replik:

Herr talman! Det är ganska tydligt vad man säger i lagstiftningen. Men uppenbarligen har vi inte varit tillräckliga tydliga, för flera riksdagsledamöter köper inte det resonemang jag har. Bedömningen av vilka åtgärder som krävs beror alltså på varaktigheten i förhållandet. Då blir det mer åtgärder för tillgänglighet om man till exempel jobbar eller studerar någonstans – i arbetslivet eller utbildningssektorn – än det blir om man har en affärsrelation.

Vi kan ta det väldigt praktiskt: Det är klart att man måste kunna ha alla läromedel tillgängliga om man studerar på universitetet. Man måste kunna delta i alla aktiviteter. Skolan måste vara fullt ut tillgänglig. På arbetsplatsen där man jobbar kan man inte utestängas från vissa arbetsmoment på grund av att man har en funktionsnedsättning om det finns åtgärder som kan vidtas. Det blir ganska höga krav på vilka åtgärder som behöver vidtas i en situation när förhållandet är anställd–arbetsgivare även när det gäller en arbetsplats för att se till att den ska kunna vara jämn när det handlar om vilka som söker till arbetsplatsen.

Det är nog riktigt att jag inte brukar använda mig av begreppet svenskfientlighet speciellt ofta. Varför inte då? Låt oss börja bakifrån. Finns det ett problem med att etniska svenskar eller svenskfödda människor drabbas av rasism? Ja, det finns det. Ska det tas på allvar? Ja, det ska tas på allvar. Däremot vet jag att det inte är den största formen av rasism i Sverige. Det är betydligt mindre vanligt – jag har svårt att ge något exempel på det – att någon som du väljer att kalla etnisk svensk hamnar i den situation som romer, om man traditionellt kallas för rom, hamnar i varje dag. Det är ovanligt att man varje dag drabbas av diskriminering eller en situation där man möter ett utanförskap. Jag har inte stött på de situationerna. Men om man behandlas annorlunda, till exempel drabbas av misshandel, som du nämnde, är det fullständigt oacceptabelt.

Kan inte utrikes födda vara rasister? Jo, det är klart att de också kan vara det. Det är lika allvarligt oavsett vem som hatar och oavsett vem man hatar. Där ska vi vara glasklara från samhällets sida. Men det stora problemet i det svenska samhället är den rasism som drabbar annan etnicitet än den svenska.

Anf. 100 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag blev inte så jättemycket klokare av svaret från Erik Ullenhag på den konkreta frågan om varaktighetsrekvisitet. Men jag hoppas att de som direkt berörs av det förstår vad som menas så att de kan bedöma huruvida regeringen har gjort en rimlig avvägning i detta avseende eller inte.

När det gäller svenskfientlighet finns det en uppsjö av olika exempel på att problemet är väldigt omfattande. Inte minst gäller det brottsstatistiken, som ministern var inne på. Det finns mycket som tyder på att svenskar utses som offer i egenskap av bärare av en viss etnicitet när det gäller till exempel våldtäkt, rån och andra former av våldsbrottslighet.

Det finns också en juridisk diskriminering av svenskar som inte finns mot någon annan grupp. Jag undrar om ministern till exempel tycker att det är rimligt att svenskar är den enda folkgrupp i Sverige som inte omfattas av lagen om hets mot folkgrupp och som inte skyddas av denna

lagstiftning. Justitieombudsmannen har vid flera tillfällen slagit fast att alla grupper utom just svenskar skyddas av lagen. Jag tycker inte att det är rimligt, och jag tycker att det är beklagligt att ministern inte har gjort någonting åt detta.

Avslutningsvis skulle jag vilja ta upp det som ministern nämnde i sitt anförande när det gäller frågan om att se tillgänglighet som en fråga om mänskliga rättigheter. Jag tycker att detta är ett viktigt perspektiv, och med anledning av det undrar jag om ministern inte ser det som en mänsklig rättighet att få den vård och omsorg som man är i behov av oavsett om man har en funktionsnedsättning eller inte. Det är detta som propositionen innebär: Det ska vara lagligt att utestänga människor med funktionsnedsättning från vissa former av vård och omsorg.

Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering m.m.

Anf. 101 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP) replik:

Herr talman! Jag har noterat att det sannolikt finns en majoritet för att ta bort undantaget just när det gäller hälso- och sjukvård. Det kommer vi att hantera; så kommer lagstiftningen att se ut.

Man ska också beskriva allianspartiernas reservation korrekt. Det vi kritiserar er och den övriga oppositionen för är att ni inte har tagit ansvar gemensamt för vilka kostnadseffekter detta ger och att ni inte har gjort någon kostnadsanalys.

Nu sitter vi i regering. Vi får ta ansvar för de beslut riksdagen fattar. Då kommer detta sannolikt att bli verklighet efter omröstningen, och vi kommer att kunna hantera det.

Sverigedemokraterna är speciella på det viset att ni nästan aldrig visar något engagemang mot rasism eller främlingsfientlighet. Det är förståeligt. Ni är ett parti som startades i ganska modern tid av avhoppade nazister och sekterister från sekten Bevara Sverige svenskt. I mitten på 90-talet fanns det fortfarande människor i ert parti som marscherade i uniform i Sverige. Ni har livsluft via detta att ni ogillar invandring och ni ogillar invandrare. Det är så ni har skapats som parti.

Det där skakar ni på huvudet åt, och ni säger alltid: Vi har noll tolerans mot rasism och så vidare. Men jag märker aldrig något engagemang när romer drabbas. Jag har inte hört en sverigedemokrat säga något. Jag märker aldrig något engagemang när muslimer drabbas – tvärtom. Vi kan tala om islamofobi, som är ett riktigt problem i det svenska samhället där kvinnor i slöja trakasseras. En kvinna utanför ett sjukhus i Skåne blir påhoppad och nedslagen bara för att hon bär slöja av en man hon aldrig har träffat dessförinnan när hennes mamma söker sjukhusvård. Om man talar om det får man höra: Ni borde prata om svenskfientlighet i stället.

Jag säger att det kan finnas svenskfientlighet, och det är allvarligt. Men det vore klädsamt om ni någon gång, om ni menar allvar, erkände att svenska judar, svenska muslimer, svenska romer och de som råkar ha en annan hudfärg har en tuffare vardag än vad du och jag har. Om man inte ser det är man fullständigt färgblind, eller så beror det på – vilket jag tyvärr är övertygad om – att ni började som ett parti och fortfarande är ett parti som har en fråga på agendan: att ni inte gillar invandrare. Då spelar ni gärna ut det kort som ni har hittat på med svenskfientlighet.

Anf. 102 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Jag får börja med att berömma Folkpartiet, för jag tycker att ni har en av de absolut bästa skrifterna – *Ett samhälle där alla kan delta*. Den är skriven i maj 2012, det vill säga innan vi fattade riksdagsbeslutet. Det står att bristande tillgänglighet ska anses vara diskriminering och att individer därmed får möjlighet att driva enskilda fall i domstol. Det står ingenting om att det inte gäller delvis, som jag nu tycker att det är.

Jag vill med anledning av detta ta upp det som är utgångspunkten för det hela, det vill säga FN:s konvention om mänskliga rättigheter, som Sverige som sagt har skrivit under. Det man säger i den är att man ska vidta ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att en person med funktionsnedsättning på samma villkor som andra får tillgång till den fysiska miljön.

Min första fråga är om statsrådet med detta förslag tycker att vi möter denna text i konventionen.

Jag har ännu en fråga, och då är jag kvar på FN-nivå. Det handlar om det CRDP kom med i april i år. Det var en list of issues, 46 stycken, där man började med det förslag som nu föreligger. Där uttrycker man sin oro över de undantag som är gjorda, och man uttrycker sin oro över att man inte ser att detta är förenligt med den svenska lagstiftningen. Man uttrycker också sin oro över att det kommer att bli domstolsbeslut om mycket av det här – vad som är vad, vad som egentligen är en verksamhet och vad som är varaktighet.

Anf. 103 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP) replik:

Herr talman! Agneta Luttröpp kan läsa betydligt äldre folkpartidokument som tar upp bristande tillgänglighet som diskriminering än från 2012, kan jag berätta. Vi har drivit det sedan många år. Den som du visade upp är lite mer utvecklad. Jag skrev den själv tillsammans med ett par medarbetare. Den ligger faktiskt ganska nära den produkt som nu blir lagstiftning. Den där är lite längre och talar också om att vi måste ha ett diskrimineringsförbud, men det är självklart att vi måste ha ett diskrimineringsförbud där vi också tar hänsyn till exempelvis mindre företag och deras situation.

Strikt sett är det egentligen inte FN:s konvention om mänskliga rättigheter som är grunden. Vi ska vara tydliga med att det är grunden för alla MR-konventioner. I den meningen är det väl ytterst FN:s konvention om mänskliga rättigheter, men jag tror att Agneta Luttröpp menar FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Jag fick frågan om jag är bekymrad över det som sades i våras. Jag tar alltid internationell kritik mot Sverige på allvar när det gäller internationella organ. Jag har ansvar för mänskliga rättigheter i Sverige. Jag tar det på allvar eftersom vi har slarvat lite grann i Sverige. Sedan lång tid har vi ibland agerat och sagt: Vi är bäst i världen på allt. Därför kan vi skriva på Europakonventionen om mänskliga rättigheter. Det spelar ingen roll för Sverige.

Sedan blev det ett uppvaknande för Sverige när vi började dömas utifrån Europakonventionen för mänskliga rättigheter. Det första riktigt stora fallet var Sporröng och Lönnroth där man ifrågasatte den svenska

expeditionslagstiftningen. Då insåg vi: Oj, vi skrev på en internationell konvention här, och den betyder något i Sverige.

Vi börjar bli lite bättre på det. Men vi har fortfarande kvar en ganska hög svansföring och tror att eftersom vi är bäst i världen på allt kan vi skriva på de internationella konventionerna.

Med det sagt vill jag säga om det yttrande som nu kom att det är lite märkligt att ett internationellt granskningsorgan kommer med synpunkter innan lagen ens är prövad. Det är nämligen först när man har praxis på plats som man kan mäta den gentemot vad konventionen ställer för krav. Jag vill nog återkomma i den frågan när lagen har varit på plats ett tag och se vad FN-systemet säger då.

Jag vill ställa en fråga till Agneta Luttröpp. Om du tar bort undantagen och säger att det är ett problem att det blir domstolsprövning, skulle det då i Miljöpartiets värld inte bli domstolsprövningar av vad som är skäligen till exempel?

Anf. 104 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Jag börjar med att svara på den frågan. Jag menar egentligen att om vi håller oss till det som handlar om personer med funktionsnedsättning har vi sett en del domstolsbeslut som inte har gått den rätta vägen för de personer det handlar om. Då talar jag om LASS. Det är sådant jag är rädd för att domstolarna ska bedöma. Naturligtvis är jag inte rädd för att man som diskriminerad går till domstol. Men det är ändå där som det kommer att fattas beslut som vi som politiker inte råder över. Det är det jag menar.

Jag vill också tala lite grann om historien. Lindqvists nia är ändå i den här genren, och den pågick inte under den borgerliga regeringen. Den utredningen handlade om bemötande och attityder, men den finns ändå med. Eftersom ingen från Socialdemokraterna tog upp den tänkte jag i alla fall nämna den.

Vi har också lite olika syn på attityder. Statsrådet tror att det här kommer att ha en väldig förändring på attityder. Men man säger: Ja, det är viktigt men inte så viktigt *att*. Min sista fråga är: På vilket sätt gynnar det personer med funktionsnedsättning att det finns så många undantag? Hur gynnar undantagen?

Jag behöver inte återigen höra det här med början och att det blir förändringar. Just nu finns det runt en miljon – på vilket sätt gynnar undantagen den grupp som förändringen ändå är till för?

Anf. 105 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP) replik:

Herr talman! Det ligger väl i sakens natur att undantagen inte gynnar tillgängligheten. Då träffar inte diskrimineringsförbudet.

Jag kan dock berätta att tillgängligheten i det svenska samhället kommer att bli betydligt bättre eftersom vi antligen får ett beslut om ett diskrimineringsförbud på grund av bristande tillgänglighet. Det är det som är hela syftet. Men det är klart att det som är undantaget inte träffas av lagstiftningen.

Jag blir lite förvirrad när jag lyssnar på Miljöpartiet. Ni låter lite som hela vänstersidan gjorde när ni var emot den här typen av lagstiftning över huvud taget. Ni säger att vi lämnar ifrån oss makten till domstolar i

stället för att politiker har den. Det är hela poängen. LSS och LASS stärkte individen. Därför avgörs de fallen i domstol.

Agneta Luttröpp kan fråga de berörda ifall det var bättre när det inte fanns en rättighetslagstiftning, när man inte kunde gå till domstol och politikerna hade hela makten. Man tyckte att det var sämre eftersom det inte fanns någon tydlig rättighet. Om man gillar rättighetstänkande kommer en del att hamna i domstol. Det innebär – och det är en svaghet för mig som politiker – att jag inte alltid kan berätta hur det går i domstol. Om det går på ett sätt i domstol som jag inte gillar är det i så fall mitt ansvar att ändra lagstiftningen.

Jag är dock lite förvirrad av hela Miljöpartiets eftermiddag. Du är nämligen bekymrad över att det ska hamna i domstol och tycker att politikerna borde ha makten. Men hela poängen är att det ska hamna i domstol. Hela poängen är ett svar till alla i handikapprörelsen som har sagt: Varför kan vi inte driva saker till domstol?

Visst innebär lagstiftningen att vi som politiker lämnar ifrån oss lite makt till domstolen för att individer ska få upprättelse. LSS och LASS innebar att vi lämnade ifrån oss ganska mycket makt. Men socialnämnder runt om i Sverige är skyldiga att se till att man har personlig assistent annars kan individen få rätt i domstol.

Det blir fler beslut i domstol, men det blir betydligt bättre för individen. Det är ändå det som jag som politiker ägnar mig åt. Jag försöker se till att individen får det bättre.

Jag hoppas och tror att det dunkelt sagda också var det dunkelt tänkta och att Agneta egentligen inte tycker att det är ett problem att vi har en rättighetslagstiftning där vi avgör saker i domstol. Om vi inte ska avgöra i domstol har vi nämligen ingen rättighetslagstiftning.
(Applåder)

Anf. 106 EVA OLOFSSON (V):

Herr talman! Jag tänker inte bli långrandig eftersom det har varit en lång, men viktig, debatt. Den har också varit klargörande i vissa delar – tyvärr alltför klargörande i några delar.

Det har talats om en historisk dag. Jag kan hålla med om att det är det – till viss del. Vi ska nämligen äntligen få en diskrimineringslagstiftning när det gäller bristande tillgänglighet. Det har tagit oändligt lång tid. Själv började jag jobba de här frågorna för 16 år sedan när jag var kommunalråd i Göteborg och jobbade med funktionshindersfrågor där. Jag vet att det behövs en starkare lagstiftning för att det ska gå fortare och hända något. Den här historiska dagen hade kunnat vara verkligt historisk om vi hade fått en skarp diskrimineringslagstiftning.

Erik Ullenhag har gått nu, men han tackade torsdagsaktionen. Det gjorde han helt rätt i. Det var nämligen en kamp att stå i mer än 1 000 dagar eftersom *Bortom fagert tal* låg där och samlade damm, att stå i ur och skur varje torsdag och påminna regeringen om att den inte får ligga där. Den ska bli en lagstiftning. Erik Ullenhag glömde dock att säga att torsdagsaktionen blev tisdagsaktionen när man läste regeringens lagförslag, läste alla undantagen och blev besviken på många punkter och såg att det inte blev det verktyg som man ville ha.

Tisdagsaktionen stod här ute i morse, svartklädda, för att protestera mot de undantag som finns i förslaget till lagstiftning. Bristande tillgänglighet ska bli en ny form av diskrimineringsgrund i lagen. Med alltför många undantag legitimerar lagförslaget diskrimineringen, säger man.

Det är just det som vi har diskuterat här. Med de undantag man gör, till exempel för företag med mindre än tio anställda, ger man helt enkelt ett frikort till en väldigt stor del av det som är viktigt för människor med olika funktionsvariationer som lever runtom i vårt samhälle. Det som nu ska ändras med lagen ska nämligen inte vara tillgängligt inom hälso- och sjukvården. Det är en del av livet som funktionshindrad. Men andra viktiga delar är att jag är en hel person. Jag vill kunna veta att jag kan komma in i affären, jag vill veta att jag inte behöver leta efter restauranger och kaféer och jag vill veta att jag kan gå dit jag verkligen gillar maten och inte dit jag kan komma in. Alla de sakerna har vi diskuterat.

Det finns en fara i att vi håller på att vända utvecklingen tillbaka igen, från medborgare till patient, som det var innan 2000 då den viktiga propositionen *Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken* kom. Man blir placerad i facket som vård- och omsorgstagare om man har en funktionsnedsättning, inte som en människa med medborgerliga rättigheter som ska vara fullt delaktig i samhällets alla olika delar.

Erik Ullenhag talade om LSS och personlig assistans. Ja, det var jätteviktigt att den drevs igenom. Folkpartiet och Bengt Westerberg ska ha en eloge för det. Samtidigt är det väl ödets ironi att det nu när vi har en borgerlig regering igen sker försämringar av den personliga assistansen.

Det gör att människor blir väldigt oroliga vid tvåårsprövningarna. De kan då förlora sin assistans, och det blir återigen färre som får assistans. Det sker försämringar och neddragningar. Nu är funktionsrörelsen på bettet igen och säger att vi måste ändra lagstiftningen, något som Vänsterpartiet instämmer i.

Jag tycker ändå att det allra viktigaste i den här debatten är de skilda synsätt som finns när det gäller synen på människors rättigheter, på medborgerliga rättigheter. Människor med olika funktionsvariationer ska vara delaktiga. Man ska välja tillgänglighet, delaktighet och jämlikhet före detta med att det är så viktigt med företagen och näringslivet att man inte får riskera att det kostar något. Man får inte riskera att ställa för hårda krav på dem, för det kan bli väldigt tufft för en småföretagare.

Moderaterna pratar till och med om att man kan minska valmöjligheten för människor. Samtidigt är man helt blind för de begränsade möjligheter som ges till människor med funktionsnedsättning i dag genom att man accepterar dessa undantag, genom att säga att verksamheter som har färre än tio anställda lämnas utanför lagstiftningen.

Det är här som jag ser en skillnad. För Vänsterpartiet är frågor om mänskliga rättigheter avgörande. För oss är det helt avgörande att vi ska ha ett tillgängligt samhälle, och vi är helt säkra på att det kommer att gynna oss alla. Det är inget litet särintresse och ingen liten grupp vi pratar om. Vi pratar om över en miljon människor i detta land, och det finns många människor runt omkring.

Jag är helt säker på att – förutom att vi får ett samhälle som blir mycket bättre om det är tillgängligt – vi kan få ett samhälle som på sikt fungerar bättre för de företag som ni är så oroliga för. Det blir då fler

Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering m.m.

Prot. 2013/14:129
23 juni

Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering m.m.

Insatser för vissa nyanlända invandrades etablering m.m.

människor som kan använda sig av deras tjänster och som väljer att gå dit därför att det är tillgängligt.

Vänsterpartiet kommer att fortsätta att slåss för ett tillgängligt samhälle som är jämlikt och där människor med olika funktionsvariationer kan leva som hela människor utan de begränsningar som finns i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 juni.)

16 § Insatser för vissa nyanlända invandrades etablering m.m.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2013/14:AU9
Insatser för vissa nyanlända invandrades etablering m.m. (prop. 2013/14:104)
föredrogs.

Anf. 107 MARIA STENBERG (S):

Herr talman! Vi ska nu debattera regeringens proposition om insatser för vissa nyanlända invandrades etablering med mera. Självklart står vi socialdemokrater bakom alla våra reservationer, men för att vinna lite voteringstid yrkar jag bifall endast till reservation nr 10 som vi har tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Att vara kvinna i dag, år 2014, borde rimligen innebära ett jämställt och rättvist liv. Men tyvärr är det fortfarande en dröm för många kvinnor världen runt, så även för kvinnor som bor i Sverige.

Nyanlända kvinnor och kärleksinvandrade kvinnor drömmer om att få en ny start på livet, att få leva ett jämställt liv, att få försörja sig själv och slippa diskriminering och hot.

Trots att vi har en lång erfarenhet och djupa kunskaper om att en jämställd samhällsmodell är ett vinnarkoncept ser samhället faktiskt inte ut så för både individer och samhället. Det är djupt tragiskt – om vi ska vara riktigt ärliga – att vi fortfarande debatterar lika lön för lika arbete och rätten att inte bli utsatt för våld i en nära relation.

Herr talman! Att bosätta sig i Sverige borde vara relativt enkelt för en nyanländ kvinna, men det är inte så. Det blir en kamp mot diskriminering, en kamp för att erövra ett nytt språk och en ny boendemiljö. Men den största och viktigaste kampen handlar om att få ett arbete med villkor som är sjysta, där kollektivavtal är tecknade och med en lön som det går att leva av.

Vissa av de nyanlända kvinnorna har med sig en hög utbildning medan andra kanske nästan inte har någon utbildning alls. Många kämpar med minnen av krigssituationer och lever med ångest över vad som hänt med vänner och övriga släktingar i hemlandet. Lättnaden över att själv ha klarat sig blir kanske det som övergår till psykisk ohälsa i slutänden.

En del av de nyanlända kvinnorna måste dessutom kämpa mot fördomar, kulturkrockar och allmänt nedlåtande syn på deras förmåga till arbete och till att de faktiskt har något viktigt att tillföra till Sverige och till oss som redan har bott här under lång tid.

Många kvinnor med utländsk bakgrund är undersysselsatta och har svårt att försörja sig själva. De ska dessutom kämpa med arbeten med dålig arbetsmiljö, monotona arbetsuppgifter och dålig löneutveckling. Vi socialdemokrater tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet konstaterar i vår gemensamma reservation att det behövs en utredning som tar avstamp i dessa kvinnors situation.

Herr talman! Det behövs en jämställdhetspolitik som, bland många andra perspektiv, tar sikte på invandrade kvinnors behov av utbildning, språkutveckling, behov av välfärd och hur valideringen av deras tidigare kunskaper går till. Att få sina tidigare kunskaper omsatta till erfarenheter, som det går att söka jobb på, kan vara det som till slut öppnar dörren till samhället. Vi konstaterar att det också behövs ett omtag i valideringsarbetet så att inga kunskaper förblir i det fördolda.

Jag känner mig trygg i vårt socialdemokratiska förslag om det livslånga lärandet, vuxenutbildningen och satsningar på sfi, även om det inte behandlas i det här utskottet. Språket och sfi-undervisning är nog det viktigaste som finns, det brukar en majoritet i den här kammaren poängtera.

Jag brukar besöka sfi-undervisningen i Luleå, och det är en fröjd att få möjlighet att se hur duktiga lärare bygger upp det svenska språket från grunden hos nyanlända. Det är roligt att se skratten och de första försöken att på en stapplande svenska lära sig att handla, räkna pengar och säga vad man vill köpa till att ha invecklade samtal med dem som kommit längre i sin språkutveckling.

Därför avvisar vi socialdemokrater bestämt att antalet terminer inom sfi ska begränsas. Det är inte rättvist mot de människor som behöver längre tid för att lära sig språket. Vi i det här utskottet konstaterar gång på gång att språket är en viktig del på arbetsmarknaden.

Det finns ett talesätt som säger ”sent ska syndaren vakna”, och det är väl att ta i, men det är ändå glädjande att den borgerliga regeringen har tagit sitt förnuft till fånga och genom den här propositionen nu tar bort sfi-bonussystemet som man införde för ett par år sedan. Ibland känns det skönt att få säga vad var det vi sade. Ett bonussystem inom svenska för invandrare var nog inte så lyckat som man kanske hade hoppats att det skulle vara.

Herr talman! Samhällsorienteringen har vi i den här kammaren debatterat för. Jag har väldigt svårt att förstå varför det ska finnas en åldersdiskriminering när det handlar om samhällsorienteringen. Vad är själva poängen med det? Och varför verkar det vara helt omöjligt att göra samhällsorienteringen neutral?

I den här propositionen utvidgar nu helt plötsligt regeringen gruppen till att även omfatta nyanlända invandrare som har beviljats uppehållstillstånd som familjemedlemmar till en utlänning som har beviljats arbets- och uppehållstillstånd för högkvalificerad anställning. Regeringen menar att det är viktigt att säkerställa att vissa anhöriga till arbetskraftsinvandrare – ja, till de högkvalificerade alltså – ska få samhällsorientering. Fortfarande står till exempel kärleksinvandrare, som ofta är kvinnor, utanför möjligheten att ta del av samhällsorientering. Jag har väldigt svårt att begripa varför den borgerliga majoriteten inte gör samhällsorienteringen neutral, när vi alla egentligen tycker att det också är en dörr till det svenska samhället.

I den här propositionen står det att en nyanländ invandrare inte ska kunna neka till ett arbetserbjudande under tiden som han eller hon omfattas av etableringsplanen. Men i ärlighetens är det ju inte det som är problemet. Det är inte så att det finns en mängd nyanlända invandrare i Sverige som tackar nej till jobb. De får ju inga jobb. De är undersysselsatta och har mycket högre arbetslöshet än vi som är födda svenskar.

Därför är vi socialdemokrater övertygade om att Arbetsförmedlingen i det här fallet har ett viktigt jobb framför sig, och vi anser att också kommunerna kan göra ett gott jobb.

När det gäller lotsverksamheten som bedrivs av Arbetsförmedlingen har vi under lång tid undrat varför den inte kan bedrivas av kommunerna. Det är en fråga som jag tycker att den borgerliga majoriteten haft svårt att svara på. Varför är inte Sveriges kommuner lämpliga att göra jobbet med att stödja nyanlända invandrare? Det är obegripligt, måste jag säga. Det var ett slöseri med kunskap och resurser när regeringen kapade bort kommunerna från att vara en part i lotsverksamheten.

På tal om lotsar visar Riksrevisionens rapport om lotsverksamheten på brister. I min valkrets i Norrbotten har endast 12 av 1 600 nyanlända fått ett arbete med hjälp av ett lotsföretag. Problemen med regeringens lotsverksamhet hopar sig. Uppdraget är luddigt, det är problem med uppföljning, få människor får arbete och så vidare. Det värsta är kanske ändå att 80 procent av lotsleverantörerna själva upplever att deras bransch präglas av oseriösa aktörer. Fiasko är ett starkt ord, men resultatet av lotsverksamheten imponerar inte.

I morse var en av nyheterna att vi i Sverige inte direkt är bäst i klassen på integration, snarare nästan sämst. Därför borde Riksrevisionens rapport om lotsverksamheten mana till en del eftertanke. Propositionen handlar om många olika små saker gällande integrationen av de nyanlända. Jag har bara tagit upp några av dem.

Slutligen, herr talman, vill jag, eftersom det här är min allra sista kammardebatt, tacka all fantastisk personal som finns i riksdagen tillgänglig för oss ledamöter, och samtidigt önska talmannen och alla andra en trevlig sommar. Vi ses säkert i valrörelsen!

(Applåder)

Anf. 108 HANIF BALI (M):

Herr talman! Vi behandlar nu betänkandet *Insatser för vissa nyanlända invandrades etablering m.m.* I grund och botten är det ett betänkande som består av fyra smärre justeringar i redan befintlig lag, varav en är borttagandet av sfi-bonusen. En utvärdering kom fram till att den hade positiv effekt endast i Stockholm, och därför väljer man – till stockholmarnas förtret – att plocka bort den. Man väljer att använda pengarna på annat, vilket vi gått igenom i samband med budgeten.

Vi har kravet på nyanlända att acceptera ett erbjudet lämpligt arbete. Det är inget annat än en teknisk konstruktion. Precis som med a-kassan tycker vi att det är rimligt att man inte tackar nej till ett arbete – även om det är mycket få arbetslösa som blir erbjudna arbete och tackar nej. När det gällde a-kassan hade Socialdemokraterna inga problem med att genomföra den lagstiftningen, men när det kommer till nyanlända är det plötsligt ett problem. Det är lite märkligt.

Även om det är fråga om få personer är det viktigt att lagen finns. Man har som nyanländ ungefär samma regler att hålla sig till som i vilket arbetsmarknadsprogram som helst. Det innebär att om samhället erbjuder dig resurser för att du ska kunna etablera dig, söka arbete och rusta dig har du en skyldighet att ta det arbete du blir erbjuden. Jag tror att Socialdemokraterna talat om något i stil med gör din rätt, kräv din plikt. Just i det här fallet är det märkligt att till exempel Vänsterpartiet tycker att det är onödigt.

Vi har etableringsinsatserna i form av sfi-bonus. Det gjordes en utvärdering som visade att det hade en viss positiv effekt, att man kunde märka av reformen, men effekten var helt enkelt inte tillräckligt stor för att motivera att man skulle allokera så mycket samhällsmedel dit. Effekterna kunde främst ses i Stockholmsregionen.

Sedan har vi reglerna om samhällsintroduktionen, vilket den stora striden verkar ha kommit att handla om i riksdagen. När vi kommer till integrationspolitiken är det intressant att se att de stora reformerna, de som verkligen har effekt – program, ersättningssystem, övergång till arbete, finansiella företag etcetera – på något sätt hamnar i skymundan, och i stället blir de små frågorna plötsligt väldigt heta.

Sfi-bonusen, som är en liten del, blir extremt viktig liksom frågan ifall EU-medborgare ska ha rätt till samhällsintroduktion eller ej och det som nu diskuteras, frågan om så kallad åldersdiskriminering, alltså vilka de hypotetiska minus 18 år gamla ungdomarna är som inte får ta del av den samhällsintroduktion som vi tycker är så extremt viktig. Det är ett mycket litet samhällsproblem att ett hypotetiskt antal människor, som oppositionen inte ens kan peka på, inte har rätt till de 60 timmarna samhällsintroduktion, timmar som man för övrigt får anta ska vidareförmedlas av skolan. Går man i gymnasiet ska skolan förmedla samhällsintroduktionen, och är man plus 65 och inte omfattas av etableringslagen är det ganska rimligt att man inte behöver gå samhällsintroduktionen.

Det är som sagt inte världens största fjät. De effekter det kommer att ha på svensk integration och etablering av utrikes födda tror jag inte ens kommer att vara mätbara. Det har lite grann varit problemet med hur debatten förs, nämligen att vi fokuserar all vår energi på nästan icke mätbara småsaker och ignorerar totalt de större reformerna som behöver göras.

Just den här propositionen tänker jag inte diskutera alltför länge. Jag tycker att nästa betänkande som vi ska debattera är betydligt viktigare och tyngre, trots att det är tunnare vad gäller antalet sidor. Det handlar nämligen om hur man ser till att människor hamnar i arbete. Här handlar det om några tekniska justeringar, och jag tror inte att vare sig oppositionens eller våra förslag har någon avgörande effekt på utfallet på den svenska arbetsmarknaden.

(Applåder)

Anf. 109 MEHMET KAPLAN (MP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 10 som vi har tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.

När vi diskuterar betänkandet *Insatser för vissa nyanlända invandrades etablering m.m.* går det att skönja två olika positioner. Den ena handlar om på vilket sätt vi ska göra för att Sverige ska bli ett sammanhållet

land där bostadsorten eller gatan inte är så viktig. Det viktiga är inte var man är född utan vilka förutsättningar man har för att kunna tillgodogöra sig de insatser och den värdegrund som finns i skolan och kunna utvecklas på många olika sätt. Vi är olika som människor. För Miljöpartiet innebär dessa olikheter en styrka i samhället.

Vi har ett antal reservationer, och jag kommer att gå igenom några av dem. En av dem, reservation nr 9, handlar om urbant utvecklingsarbete. Där tar vi upp frågan om våra förorter och miljonprogramsområden. Jag har rest runt i ett femtiotal av dessa områden; Folkpartiet kallar dem utanförskapsområden. Jag har besökt områdena, träffat människor som bor där och haft överläggningar med företrädare för de kommunala bostadsbolagen. I vissa av orterna är Miljöpartiet i majoritet endera med S och V eller med någon eller några av allianspartierna, och vi ser att förutsättningarna är mycket olika.

Herr talman! Jag skulle vilja ta upp en av de förutsättningar som skapat möjligheter att göra ett sammanhållet Sverige ännu bättre. Sverige ser inte ut som det gjorde för 50 år sedan. Mycket har hänt. Bland annat har min pappa och mamma kommit hit, och när jag var ett år gammal blev jag en del av det här landets befolkningsunderlag.

När vi tittar på de senaste 45–50 åren ser vi att vissa områden har fått ett befolkningsunderlag som i dag kan betecknas som mångkulturellt. Det är områden som Rinkeby, Tensta, Bergsjön, Hammarkullen och Rosengård, men också områden på mindre orter, som Kantarellen i Vetlanda, Kronoparken i Karlstad och Kronogården i Trollhättan. Det här är områden som kännetecknas av en relativt hög arbetslöshet och av en relativt hög andel medborgare med låg ålder. Det är också områden som det oftast talas om i problemtermer. Men vi vet att det även finns en enorm potential, och när denna potential gifter sig med de insatser som är adekvata för områdena händer det fantastiska saker. Oftast får vi inte höra talas om det. När händelser eskalerar och blir till våldsbrott blir det förstasidesstoff i kvällstidningarna, men när bra saker händer är det sällan som vi bjuds in eller medierna skriver om detta.

I vår partimotion 2013/14:C419 tar vi upp flera olika insatser som kommer att kunna leda utvecklingen åt ett håll som vi väldigt gärna önskar. Det handlar bland annat om sociala investeringsfonder och möjligheten för ideella organisationer att vara en positiv del av en upprustning. Det handlar om bostadsområden som behöver upprustning sedan ett antal år tillbaka men där det kommunala bostadsbolaget, oftast majoritetsägare av hyresrätterna i kommunen, har väldigt svårt att restaurera och renovera utan att höja hyran alltför mycket. Det är fråga om renovering och restaurering som man är i stort behov av och som kan göras på ett klimatsmart sätt.

Anledningen till att vi tar upp detta och att det ingår i betänkandet är att många nyanlända invandrare väljer att bosätta sig i dessa miljonprogramsområden. En kan tycka att det här är ett stort problem och försöka hitta skäl till att människor väljer att bosätta sig i ett område där det redan finns andra med liknande bakgrund. Men jag tror att de flesta som har någon form av förnuftigt tänkande förstår att det här är ett naturligt beteendemönster. Människor som flyttar till ett nytt land vill ha en viss känsla av trygghet, och det hoppas och tror man att man kan finna bland

likasinnade, oavsett om det gäller kulturell bakgrund, religiös bakgrund eller för den delen landstillhörighet.

Samtidigt vet vi att områden som har vissa sociala utmaningar inte är så enkla att hjälpa med tanke på antalet människor som befinner sig i området och har liknande utmaningar. Skolorna behöver extra stöd. Vi vet att man i vissa kommuner har försökt tillgodose detta, medan man i andra kommuner blundar och hoppas. Men det är också ett ansvar för oss politiker som bor och verkar i dessa områden att vara en del av lokalsamhället. Jag var med och firade nationaldagen i Rinkeby den 6 juni. Tyvärr är det alltför ofta så att politiker hittar till dessa områden bara när det firas. Det är få politiker som bor i dessa områden. Man har sällan någon direkt relation till dem. Man bara hör och läser om dem, vilket sällan är en bra grund för väl avvägda beslut. En del av dessa beslut hanteras på kommunal nivå, men vi som rikspolitiker har också ett ansvar att diskutera med våra partivänner och berätta om hur vi ser på tillståndet.

Den andra fråga som jag skulle vilja ta upp, herr talman, handlar om invandrade kvinnors situation på arbetsmarknaden. Jag hoppas att vi kommer att hitta en majoritet i riksdagen för vår reservation när vi voterar i morgon.

I den globaliserade värld vi lever i har invandrade kvinnor till följd av sina kunskaper och erfarenheter en möjlighet att medverka till en fördjupad internationell förståelse, särskilt i lokalsamhället. Invandrade kvinnor kommer inte till ett nytt land som oskrivna blad, vilket man i debatten ibland verkar tycka. Det är alltför ofta – och det är lika sorgligt varje gång – som det sägs: Nu ska vi hjälpa dessa kvinnor!

Vi har problem med ett faktum som trots mer än 60 år av efterkrigsinvandring fortfarande tycks komma i skymundan i det offentliga samtalet. Det är att invandrare inte bara är invandrare utan faktiskt också kvinnor och män. Oftast har vi en bild av hur vi ska ”hjälpa” invandrarna. Då blir det oftast problem också med själva åtgärden. Om vi tittar på hur de olika åtgärderna har fungerat, eller snarare inte har fungerat, ser vi att det kan finnas en viss historisk förklaring till denna könsblindhet i och med att det faktiskt var män som uttryckligen efterfrågades som arbetskraft.

Jag berättade att min pappa kom hit på 60-talet. Han var en av dem som hade hört att det behövdes arbetskraft i Sverige – egentligen i Västeuropa, men det var här han hamnade. Det var oftast män som gjorde sig åbäket att förflytta sig över halva Europa för att komma hit. De kom från Grekland, från Jugoslavien, från Italien och också från Turkiet, mitt forna hemland. Men även kvinnor fanns med bland de första. På 50-talet behövdes det människor inom textilindustrin och möjligtvis som hembiträden. Där ser vi att kvinnorna fyllde upp en kvot. De lägst värderade och mest slitsamma jobben inom industrin blev ett område som dessa invandrade kvinnor hamnade i. Städning blev deras främsta lott.

Vi kan se på dagens sjukskrivningssiffror efter åtta år med den alliansregering som skulle utrota förtidspensioneringarna, vilket har inneburit att många kvinnor lever i en limbo. De vet varken in eller ut. Kanske har de jobbat och slitit ut sig i förtid. Vi vet att det inom den här gruppen invandrade kvinnor är en högre belastning när det gäller dubbelarbete.

I själva verket är det, trots tunga och förslitande arbeten, ett historiskt misstag att se dessa kvinnor som offer och inte som de kämpande och arbetande kvinnor de faktiskt har varit. Min mor är en av dessa, men vi

Prot. 2013/14:129
23 juni

*Insatser för vissa
nyanlända invandrades
etablering m.m.*

har tiotusentals invandrade kvinnor som förtjänar upprättelse. Vi får inte se dem som gnälliga kvinnor som inte förstår att arbetslinjen även borde gälla dem.

Herr talman! Jag vill tacka för möjligheten att framföra detta. Det här kommer antagligen att vara min sista debatt i riksdagen. Jag önskar allihop en trevlig sommar!
(Applåder)

Anf. 110 HANIF BALI (M) replik:

Herr talman! Jag har en fråga till Mehmet Kaplan. Vad anser du är den stora orsaken till att utrikes födda kvinnor har en så stor klyfta i sysselsättningsgrad inte bara gentemot inrikes födda kvinnor utan också – och ännu större – gentemot utrikes födda män?

Anf. 111 MEHMET KAPLAN (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar Hanif Bali för frågan. Det här området lämpar sig sällan för uttryck som ”jag tror” och ”jag har hört”. Det är viktigt att titta på de belägg vi verkar kunna utläsa ur olika utredningar. En sak handlar om att invandrade kvinnor är tredubbelt diskriminerade.

Med diskriminering menar jag inte bara diskrimineringslagen utan att de hamnar i en situation med en ursprungskultur som man som första generationens invandrare tyr sig till eftersom man kanske inte har rotat sig i det svenska samhället. Precis som Hanif Bali säkert vet tar rottningsperioden olika lång tid för olika människor och individer. Det här är inte en grupp man kan prata så tydligt om.

För inrikes födda kvinnor är sysselsättningsgraden 66 procent och för utrikes födda kvinnor 51 procent. Under de senaste åren – under alliansstyret – har sysselsättningsgraden sjunkit mest för utrikes födda kvinnor.

Anledningen som en del forskare pekar på är att det finns starkt patriarkala strukturer som gör att utlandsfödda kvinnor och invandrade kvinnor, precis som svenskfödda kvinnor, tar ett större ansvar för hushållsarbetet eller, om man vänder på det, att män tar ett mindre ansvar. Det är framför allt i gruppen utomeuropeiska invandrade kvinnor som vi ser dessa negativa siffror.

Anf. 112 HANIF BALI (M) replik:

Herr talman! Det är väldigt intressant att vi hamnar i kulturella anledningar och sådant. Vänstern, Socialdemokraterna och Miljöpartiet säger att man vill ha en utredning om och verkligen gå till botten med kvinnors situation. Men man hade det – Ackerutredningen om utrikes födda kvinnors situation på arbetsmarknaden. Det man kom fram till var att det faktiskt inte finns någon kulturell förklaring.

Det går inte att hitta någon kulturell förklaring till det stora gapet. Det var de klassiska sakerna, som jag tycker att socialdemokratin hade med sig i sitt folkhemsbygge, nämligen barnafödande, föräldraledighet och alla system man bygger upp. Det man insåg var att föräldraförsäkrings-systemet delvis är uppbyggt så att det uppenbart tränger ut utrikes födda kvinnor från arbetsmarknadsutbildningar, sfi och de modellerna. Det har alliansregeringen nu åtgärdat.

Det man också kom fram till var till exempel att en tredjedel av kärleksinvandrarna, vilket en stor grupp av de utrikes födda kvinnorna är,

kommer rakt in i ett hushåll med försörjningsstöd. Är det inte rimligt att vi har samma regel som vi har för våra barn, nämligen att man ska skaffa jobb innan man bildar familj? Är det inte rimligt att våra offentliga bidragssystem och migrationssystem, som inte är humanitära – kärleksinvandring är inte humanitärinvandring – har det kravet? Det är samma tips som vi ger våra egna barn; man ska vara i försörjning innan man väljer att bilda familj.

Anf. 113 MEHMET KAPLAN (MP) replik:

Herr talman! Oj, det var väldigt mycket på en gång. Hanif Bali skissar egentligen upp ett system som finns i vårt södra grannland Danmark. Där infördes olika typer av krav innan man får kärleksinvandra, särskilt om man kommer från utanför EU. Man har bland annat krav på ålder. Det har jag i och för sig inte hört från Moderaterna tidigare, men det går naturligtvis att sätta olika ribbor.

Som jag har uppfattat det kom man inte till något resultat genom kraven, utan det som hände var att Danmark uppmärksammades som ett väldigt märkligt samhälle som försökte sila mygg och svälja kameler.

Hanif Bali talade om kulturella skillnader. Jag gjorde det väldigt tydligt i mitt anförande att samma strukturer finns även bland svenskfödda. Kvinnor tar ett större ansvar för obetalt hushållsarbete, och svenskfödda män tar ett mindre ansvar för hushållsarbete. Det vet vi – det skiljer sig inte, för vi har patriarkala strukturer i många kulturer runt om i världen. Vi är inte undantagna här, och vi ska inte kulturellrelativisera.

Men det vore klädsamt om Moderaterna och Hanif Bali kunde berätta hur de hade tänkt göra med de typer av åtgärder som han tar upp. Nu finns det inte utrymme för Hanif Bali att svara, men vårdnadsbidraget lyser med sin frånvaro i debatten. Det är väl en av de största kvinnofälorna, och det passar perfekt in i detta. Vi har skrivit om det i vår flerpartimotion tillsammans med Vänsterpartiet.

Anf. 114 ISMAIL KAMIL (FP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till propositionen och avslag på motionsyrkandena.

Etableringsreformen, som trädde i kraft 2010, är av avgörande betydelse för att påskynda invandrades etablering i arbets- och samhällslivet. Reformen innebär bland annat upprättande av en etableringsplan med insatser för att uppnå detta syfte. Det sker utifrån den nyanländes utbildningsbakgrund, tidigare arbetslivserfarenhet och behov av utbildning och andra insatser.

Hänsyn ska också tas till den nyanländes familjesituation och hälsa samt till vad som är bäst för den nyanländes etablering i arbetslivet på längre sikt. I etableringsplanen ingår även samhällsorientering.

Alla författningsändringar som redan har trätt i kraft eller kommer att träda i kraft och som syftar till att ytterligare förbättra etableringsprocessen är välkomna.

Att regeringen nu föreslår att en nyanländ invandrare som utan godtagbart skäl avvisar ett erbjudet lämpligt arbete inte ska ha rätt till fortsatta insatser enligt etableringslagen är mycket bra. Det är en signal till individen att arbetslinjen gäller framför bidrag och att delaktighet i det svenska samhället är mycket viktigt för integrationen. Detta ska gälla

under förutsättning att han eller hon har arbete eller arbetssökande som huvudsaklig aktivitet enligt sin etableringsplan.

Det är inte förenligt med etableringsuppdragets målsättning att en nyanländ invandrare kan välja bort egenförsörjning genom arbete för att i stället vara kvar i etableringsinsatser. Det motverkar syftet med insatserna och riskerar att undergräva legitimiteten för reformen.

Arbetslinjen ska vara tydlig i integrationspolitiken. Den som blir erbjuden ett lämpligt arbete ska också vara beredd att ta det.

Herr talman! Jag delar inte Socialdemokraternas argument. De anser att regeringens förslag till sanktioner när enskilda individer tackar nej till jobberbjudanden är ett litet problem i sammanhanget. Det stora problemet enligt Socialdemokraterna är snarare att de allra flesta nyanlända invandrare inte får något jobberbjudande.

Det är just det som är skillnaden mellan alliansregeringen och Socialdemokraterna. Helhetssynen är lika viktig som vilka signaler samhället sänder till individerna. För mig och mitt parti är det en självklarhet att om man som nyanländ blir erbjuden ett lämpligt arbete ska man tacka ja till det.

Jag har under mina fyra år i riksdagen åkt runt i landet till följd av mitt ansvarsområde i Folkpartiet: integration. Jag har varit på flera föreläsningar och träffat många som deltar i etableringsreformen. Jag har även bjudit grupper som deltar i etableringsinsatserna hit till riksdagen. Jag har inte träffat på någon som sagt: Nej tack, jag vill inte jobba. Tvärtom säger alla: Jag vill ha jobb så fort som möjligt för att kunna försörja mig själv.

Folk flyr sina hemländer på grund av krig, elände, problem och mycket annat. De vill inte bli omyndigförklarade här i Sverige så som har varit fallet under lång tid. De vill ha ett arbete, och vi måste se till att effektivisera våra regler så att folk inte hamnar i utanförskap.

Herr talman! Regeringen föreslår också att en etableringsplan får förlängas över 24 månader för en nyanländ som deltar i etableringsinsatser på deltid på grund av föräldraledighet. Detta öppnar vägen för ett mer flexibelt system som är bra för alla parter. Det ska vi välkomna.

Regeringen föreslår även att den sfi-bonus som infördes den 1 september 2010 avskaffas. Målsättningen med sfi-bonusen är att förkorta tiden i utbildningen i svenska för invandrare så att deltagarna snabbare kan etablera sig på arbetsmarknaden.

Jag vill här ge beröm till integrationsminister Erik Ullenhag, inte därför att han är min partikollega utan för hans beslutsamhet att reformera de delar som är ineffektiva. När man inte når önskade effekter i samband med en regel eller reform måste man ändra på redskapen, vilket regeringen nu gör.

Herr talman! Regeringen föreslår vidare att samhällsorientering ska erbjudas den som är familjemedlem till en utlänning som har beviljats arbets- och uppehållstillstånd för högkvalificerad anställning. Det är bra att ha fokus på detta. Den information som ingår i samhällsorienteringen är ett viktigt verktyg för en mer välfungerad integration. Det handlar inte enbart om etablering i arbetslivet utan det handlar också om att detta ger bättre förståelse för det samhälle man lever i. På så sätt skapas ökade möjligheter till delaktighet i samhällslivet.

Att regeringen – för att skapa en effektivare validering av utrikes föddas kompetens – har samlat all bedömning av utländsk högskoleutbildning vid den nya myndigheten Universitets- och högskolerådet är mycket bra. Av regleringsbrevet för Universitets- och högskolerådet för 2014 framgår att myndigheten ska informera om högskolestudier i syfte att underlätta etableringen på arbetsmarknaden.

Vi vet också att Arbetsförmedlingen driver projektet Nationell matchning, som startade 2009 och som syftar till att utveckla metoder för att matcha den kompetens som finns hos utländska akademiker med de behov som finns på arbetsmarknaden.

Herr talman! Det är viktigt att vi tar till vara utrikes föddas kompetens och börjar se dem som resurser. Mångfalden berikar Sverige.
(Applåder)

Anf. 115 MARIA STENBERG (S) replik:

Herr talman! Bland dagens post hittar jag rapporten *Utanförskapets karta*, som är en uppföljning av Folkpartiets rapportserie. Folkpartiet har ju gett ut rapporter som hette *Utanförskapets karta*. Den första kom ut 2004. Den beskrev att det i Sverige fanns 128 bostadsområden som man klassade som utanförskapsområden. Den sista rapporten kom ut 2008. Den beskrev naturligtvis hur det såg innan man vann valet. Sedan vann man valet och fick ta hand om integrationspolitiken, och då slutade rapporterna komma.

Men den här nya rapporten visar faktiskt att antalet utanförskapsområden har ökat under Folkpartiets och den borgerliga regeringens tid. Mellan 2006 och 2012 har antalet utanförskapsområden växt till 186. Det är en definition som Folkpartiet självt har satt upp. Det löfte som gavs till svenska folket i valrörelsen 2006 om att bryta utanförskapet kan man då säga är ett misslyckande.

Min fråga blir naturligtvis: Är Folkpartiet och du, Ismail Kamil, nöjda med utvecklingen med att bryta utanförskapet för utrikes födda under era åtta år? Den här rapporten visar ju att antalet områden som ni kallar utanförskapsområden har ökat.

Anf. 116 ISMAIL KAMIL (FP) replik:

Herr talman! Tack för frågan!

Jag vill gå tillbaka till 1990. Då fanns det tre utanförskapsområden. År 2004 var det, precis som du säger, Maria Stenberg, 128. År 2006 ökade det till 156 utanförskapsområden. Under de 16 åren var det alltså i genomsnitt 10–12 utanförskapsområden som utvecklades under socialdemokratien.

Det stämmer att antalet utanförskapsområden har ökat marginellt. Men skulle vi ha fortsatt på samma sätt som under socialdemokratien skulle antalet utanförskapsområden under de här åtta åren ha ökat till över 220–230.

Nu har alliansregeringen under folkpartiledning, eftersom vi har det ansvaret, vidtagit många åtgärder som har bromsat utvecklingen och planat ut den. Jag kan bara ta Uppsala, som jag kommer ifrån. Flera områden där har närmast sig riksgenomsnittet. Det är tack vare de åtgärderna. Det är tack vare etableringsreformen, tack vare sfi-bonusen till en viss

del, tack vare de reformer som vi har vidtagit när det gäller aktivitetskrav för dem som är nyanlända.

Till detta, herr talman, vill jag lägga till: Av de 250 000 som har fått ökad sysselsättning under alliansregeringen är faktiskt 180 000 utlandsfödda.

Jag tycker att det är helt fel att påstå att vi har misslyckats. Vi har bromsat utvecklingen och planat ut den, och vi är på rätt väg.
(Applåder)

Anf. 117 MARIA STENBERG (S) replik:

Herr talman! Den här rapporten visar att antalet områden har ökat, och det är utifrån Folkpartiets egna kriterier. Den visar också att förvärvsfrekvensen har minskat i de här områdena mellan 2006 och 2012, alltså under de åtta åren med borgerlig regering och Folkpartiet som har styrt över integrationspolitiken. Den säger också att antalet elever utan fullständiga grundskolebetyg har ökat i de här områdena.

Det känns lite knepigt, måste jag säga – när man gick ut så hårt i valrörelsen 2006 och sade att man skulle bryta utanförskapet och skulle ta ett stort tag om integrationspolitiken och att det skulle bli en annan tingens ordning – att antalet områden efter åtta år i regeringsställning har ökat. Det visar att risken att hamna i utanförskap inte har minskat med en borgerlig regering – inte nämnvärt. Antalet områden har ju ökat, och antalet människor som bor i de områden som ni pekar ut som utanförskapsområden har ökat med 16 procent.

En följdfråga från min sida blir då: Vad är Folkpartiets analys i dag om vilka åtgärder man ska vidta för att bryta detta utanförskap, som man 2006 gick så hårt till val på att bryta och som den här rapporten visar att man inte lyckades med?

Anf. 118 ISMAIL KAMIL (FP) replik:

Herr talman! När vi 2006 tog över regeringsmakten tog det mellan sju och åtta år för genomsnittsinvandraren att få sitt första jobb. För männen var det fem år och för kvinnorna tio år. Den statistiken kan man inte komma ifrån.

Under den här tiden – jag var med när rapporten om utanförskapets karta togs fram – har 37 områden försvunnit. Däremot har det tillkommit ytterligare 36 områden. När det gäller siffrorna går man alltid tillbaka två år. Siffrorna nu är inte för 2013 eller 2014 – det säger jag för kännedom, så att du ska veta det, Maria Stenberg – utan de siffror som presenteras är från 2012, för man går alltid tillbaka två år. Det är först 2016 som det kommer en redovisning för tiden 2012–2014.

Områdena har minskat i antal, och gapet har minskat jättemycket, vilket är väldigt viktigt. Det är tack vare Alliansens åtgärder som vi har bromsat den utveckling som har varit under många år. Vi har lämnat perspektivet omhändertagande och gått till perspektivet arbete, som är det som gäller. Det är därför vi säger att man ska tacka ja för att man ska bli eftertraktad.

Jag har under mina integrationsresor, som jag kallar det, träffat många som har frågat: Varför har ingen ställt krav på mig? För mitt eget bästa skulle det ha varit bra om jag skulle ha startat med att arbeta.

Vi har inte omyndigförklarat folk. I stället har vi tagit hand om dem. För dem som har varit utbildade har vi utnyttjat deras resurser. För dem som inte har varit utbildade har vi validerat deras yrken. I dag är vi på rätt väg.

Jag tycker inte att kritiken är befogad – tvärtom. Vi har planat ut antalet utanförskapsområden, tack vare Folkpartiets och Alliansens åtgärder.

*Insatser för vissa
nyanlända invandrades
etablering m.m.*

Anf. 119 ANNIKA CARLSSON (C):

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande, *Insatser för vissa nyanlända invandrades etablering*, finns förändringar av olika sorter och av olika dignitet. Likställandet av nyanlända med andra som står till arbetsmarknadens förfogande när det gäller att avvisa erbjudet arbete är en förändring. Möjlighet till förlängd etableringsplan för dem som arbetar deltid på grund av föräldraledighet en annan förändring. Sfi-bonusen avskaffas. Familjemedlemmar till den som beviljats arbets- och uppehållstillstånd för högkvalificerad anställning, så kallat EU-blåkort, ska erbjudas samhällsorientering. Dessutom görs föräldraledighetslagen tydligare när det gäller särregleringen för adoptivföräldrar. Det är ingen förändring i sak utan mer ett förtydligande.

Utöver regeringens förslag på området finns ett tillkännagivande där S, MP och V är överens med SD om att utvidga målgruppen för samhällsorientering.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet AU9 förutom i punkt 4.

Herr talman! Etableringsreformen som trädde i kraft 2010 har förbättrat invandrades etablering på svensk arbetsmarknad. Etableringsplanen som upprättas direkt är en kartläggning av den nyanländes utbildningsbakgrund, tidigare arbetslivserfarenhet och behov av utbildning och andra insatser. Dessutom ser man hur den nyanländes familjesituation och hälsoläget ser ut. I detta tidiga skede ska även hänsyn tas till vad som är klokast på längre sikt.

När etableringsplanen görs ska den enskildes behov av insatser beaktas, och där ingår även samhällsorientering.

Vissa justeringar har gjorts i etableringsreformen under 2014. Bland annat har ersättningssystemet för kommuner som tar emot nyanlända genomförts, vilket innebär att ersättningens görs beroende av kommunens prestation. Vidare har startpunkten för etableringsplanen för de personer som vistas i anläggningsboenden flyttats fram till dess personerna har blivit mottagna i en kommun.

Etableringslotsar är ett viktigt inslag för de nyanländas etablering på arbetsmarknaden. Men det är ett nytt inslag i denna del.

Riksrevisionen har i dagarna lämnat en rapport till riksdagen där man har pekat på områden som behöver förbättras. Det handlar om att insatserna ska vara mer inriktade på arbetsmarknaden och att det behövs en ökad kontroll och uppföljning.

Arbetsförmedlingen har fått i uppdrag att se över hur lotstjänsten fungerar och också att med andra berörda myndigheter redovisa aktiviteter och ledtider inom etableringen samt att särskilt analysera deltagandet i de arbetsmarknadspolitiska programmen. De ska återkomma med förslag på åtgärder som påskyndar och förbättrar mottagandet i syfte att påbörja etableringsprocessen.

Det är också en utredning tillsatt som ska göra en översyn av Arbetsförmedlingen innefattande en analys av myndighetens förutsättningar att framgångsrikt kunna genomföra sitt uppdrag att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Det är ett uppdrag som Centerpartiet särskilt ser fram emot.

Alla är nog överens om att samhällsorientering är ett viktigt verktyg för en väl fungerande integration. Därför är det angeläget att nyanlända invandrare får möjlighet att få grundläggande kunskaper om det svenska samhället. När det gäller den utökning av vilka som ska omfattas av krav på att ta del av samhällsinformation är det en intressant allians som gemensamt tycker att personer över 65 år ska sätta sig på skolbänken men även att personer under 18 år ska gå från en skolbänk till en annan skolbänk för att få samhällsorientering. Vi anser att det är bättre att de får det inom det reguljära utbildningssystemet.

Herr talman! Tre generationer tillbaka var det min farfars fars syskon som lämnade sitt hemland. De lämnade fattigdom, brist på möjligheter och sin familj för att pröva lyckan. För några gick det bra. En del blev kvar, och andra vände hem igen. För en del blev det inte riktigt som de hade drömt om. Skälen och bekymren är ungefär desamma nu som då, det vill säga att söka möjligheter till ett bättre liv för sina barn. Det är universellt.

Vi behöver dem som söker sig hit. Mehmet Kaplan beskrev sin resa hit för närmare 50 år sedan. Det är oerhört värdefullt, både att vi har Mehmet här och att vi har många andra som kommer hit.

Vi är ett rikt land som blir ännu rikare med de människor som söker sig hit och är med och bygger Sverige.

Det är stora ord i slutet av en debatt om förbättringar och förtydliganden av nyanlända invandrades etablering i en värld som är lite mer komplicerad än när mina släktingar drog över till Amerika.

Anf. 120 MATTIAS KARLSSON (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 4.

Vi diskuterar alltså arbetsmarknadsutskottets betänkande 9 som tar upp ett brett spektrum av integrationspolitiska frågor. Några av förslagen i betänkandet tycker vi sverigedemokrater är bra.

Vi stöder regeringens förslag om att det inte längre ska vara möjligt för nyanlända med etableringsinsatser att avvisa ett arbete utan godtagbara skäl. Vi tycker att det är glädjande att det nu finns en majoritet i utskottet för förslaget om att utöka målgruppen för samhällsorientering, och vi välkomnar att regeringen sent omsider har insett att sfi-bonusen var ett feltänk och ett slöseri med skattebetalarnas pengar.

Några ytterligare kostnadsdrivande finjusteringar av integrationspolitiken är vi dock inte beredda att gå med på i det här läget. Sverigedemokraternas uppfattning är att den svenska integrationspolitiska modellen med avancerad social ingenjörskonst som svar på djupgående strukturella problem har nått vägs ände. Vi tycker det är dags att stanna upp och förutsättningslöst ompröva och utvärdera större delen av den hittillsvarande integrationspolitiken. Vi är högst tveksamma till om kostnaden står i rimlig proportion till nyttan.

Vi ser framför allt fyra huvudsakliga problem med den nuvarande integrationspolitiken:

För det första: Den bygger på särlösningar och är diskriminerande mot infödda svenskar och i viss mån även mot invandrare som har vistats här en längre tid. Genom den uppsjö av modeller för kvotering och positiv särbehandling som nu ryms inom det integrationspolitiska området menar vi att likabehandlingsprincipen åsidosätts i alltför hög grad.

För det andra: Den nuvarande integrationspolitiken är kränkande mot invandrare genom att den sänder ut signalen att alla invandrare är någon sorts hjälpbehövande biståndsprojekt som inte kan klara sig utan särskilda gräddfiler och riktade stödåtgärder. Självklart ska invandrare få samma stöd och hjälp som övriga invånare i det här landet om de är i behov av det. Men varför skulle man i allmänhet behöva en massa extra-stöd utöver att man som nyanländ får hjälp med grundläggande samhällsorientering, validering och språkträning?

För det tredje: Den nuvarande integrationspolitiken är extremt kostsam. Bara sedan 2006 har statens utgifter på integrationsområdet tredubblats. Skulle man lägga till även kommunernas och landstingens kostnader når man upp i smått astronomiska summor. Dessa medel hade i stället kunnat användas till att utveckla välfärden, förbättra företagsklimatet, skapa fler utbildningsplatser och fler jobb som hade kommit alla invånare till del, svenskfödda såväl som invandrade. En del av dessa pengar hade också kunnat användas till att rädda livet på några av världens allra mest utsatta flyktingar, de som inte har något annat val än att bli kvar i krisområdenas närhet.

Senast i går kom ännu ett rop på hjälp från UNHCR. Pengarna är slut. Människor måste avvisas från flyktingläger. Man har inte ens råd med mat och mediciner till de mest nödställda.

För det fjärde: Måluppfyllelsen är obefintlig. Sverige har den mest omfattande och mest generösa integrationspolitiska lagstiftningen i världen. Svenskarna är enligt World Values Survey världens mest toleranta folk. Som jag nyss nämnde har statens utgifter på integrationsområdet tredubblats sedan 2006. Trots detta uteblir resultatet. Trots detta har Sverige ett av de största sysselsättningsgapen och ett av de största kunskapsgapen mellan infödda och invandrade i den industrialiserade världen. Trots detta brinner våra förorter.

Som nämndes tidigare här i debatten lanserade tankesmedjan Den Nya Välfärden nyligen en rapport skriven av Mauricio Rojas, Folkpartiets före detta integrationspolitiska talesperson, och Tino Sanandaji, doktor i nationalekonomi.

Rapporten var en uppföljning av Folkpartiets rapport *Utanförskapets karta*, som Rojas var med och tog fram. Där gick man till frontalangrepp mot Socialdemokraterna på grund av det växande utanförskapet och den negativa utvecklingen på det integrationspolitiska området. Om bara den socialdemokratiska integrationspolitiken byttes ut mot en liberal integrationspolitik skulle allt lösas sig med integrationen, lovade man.

Den nya rapporten visar dock att den negativa utvecklingen har fortsatt även under den borgerliga regeringen. Antalet utanförskapsområden har ökat, antalet personer och andelen av befolkningen som bor i utanförskapsområden har också ökat, arbetslösheten i dessa områden har fortsatt att växa och skolresultaten har fortsatt att sjunka.

Borgerlighetens extremt kostsamma integrationspolitiska satsning har alltså misslyckats på samma sätt som Blommanpengarna, storstadssatsningen med flera ambitiösa och kostsamma projekt, tidigare har misslyckats.

Utanförskapet beror till största delen på djupgående strukturella problem kopplade till karaktären och omfattning på Sveriges invandring. Några substantiella förbättringar kommer inte att ske så länge invandringsspolitiken inte läggs om.

Jag är övertygad om att majoriteten av alla invandrare som kommer till Sverige är bra och hyggliga människor. Och jag är medveten om att många enskilda invandrare har gjort storartade insatser för att bidra till tillväxt och välfärd i det här landet. Massinvandringsspolitiken i sin helhet, så som den är utformad, i kombination med den mångkulturalistiska doktrinen och i kombination med att det skapas för få nya arbetstillfällen i det här landet sliter isär Sverige ekonomiskt, socialt, kulturellt och politiskt. Den som på allvar tror att lite mer av finjusteringar och finurlig social ingenjörskonst kommer att rädda situationen kan lika väl försöka sig på att bärga Titanic med en optimistjolle.

Avslutningsvis, herr talman, skulle jag vilja läsa upp några citat av Assar Lindbeck, ofta kallad den svenska nationalekonomins nestor, av Lars Danielsson, statssekreterare och ambassadör samt av Ken Ring, gangsterrappare från Hässelby.

”Svensk arbetsmarknad är inte särskilt väl anpassad till den typ av invandring som vi har i dag med lågutbildade från utomeuropeiska länder. Det är på tiden att vi får en samsad diskussion om de frågorna. Ett rikt land som Sverige med nio miljoner invånare i en värld med många miljarder fattiga kan omöjligen ha fri invandring. Vi måste ha en restriktiv invandring. Och den måste vara väldigt restriktiv om man ska skydda löner och välfärdssystemen.”

”Alla politiska partier i Sverige har varit överens om att vi ska ha en mycket liberal asyl- och migrationslagstiftning. Där skiljer vi oss från i stort sett alla andra medlemsstater i Europa. Effekten blir då att dom andra ser oss som lite tokiga extremister.”

”Man borde kanske minska invandringen, man kanske borde sänka den lite så att vi faktiskt kan ta hand om dem som redan är här.”

Anf. 121 HANIF BALI (M) replik:

Herr talman! Jag skulle gärna vilja veta vad som är denna sociala ingenjörskonst, som Mattias Karlsson talar om, i etableringsprogrammen och den nuvarande integrationspolitiken.

Du säger att Sverigedemokraterna erkänner att majoriteten av dem som kommer hit är hyggliga människor som vill göra rätt för sig och att det finns enskilda invandrare som gjort stordåd för det svenska samhället. Sverigedemokraterna vill minska invandringen med 95 procent. Hur kommer ni då att se till att de 5 procenten är just de fantastiska människor som kommer att göra stordåd för det svenska samhället?

Anf. 122 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Ett exempel på social ingenjörskonst är väl sfi-bonus. Det kan vara olika typer av finjusteringar av etableringsreformen när det gäller tid, ersättningsnivåer etcetera. Det finns gott om sådana exempel

som man genom åren har sagt kommer att lösa problemen. Jag vet inte hur många gånger jag har hört det. Jag har varit aktiv i invandringsdebatten sedan någon gång i mitten av 90-talet och som politiker sedan 1999. Och gång på gång, i valrörelse efter valrörelse, har vi hört politiker från de olika blocken säga: Ja, vi vet att det har varit dåligt, men nu har vi lösningen.

Jag tycker att det replikskifte som var här tidigare mellan Socialdemokraterna och Folkpartiet var ganska belysande i det avseendet. Man står och tävlar om vem som har varit sämst, men ingen har lösningen på hur man ska komma framåt, därför att man förstår inte vad som är själva grundproblemet.

När det gäller hur vi vill utforma invandringspolitiken är ett bra tips, tycker vi, att titta på de länder som har lyckats betydligt bättre än vi. Vi kan börja med att titta på våra grannländer Danmark och Finland, vilket vi har gjort när vi har inspirerats till utformningen av vår invandringspolitik. Vi kan också titta på andra länder som Kanada och Australien i vissa avseenden.

Anf. 123 HANIF BALI (M) replik:

Herr talman! Det är väldigt intressant, för i länder som Kanada et cetera finns det partier som exakt som Sverigedemokraterna tycker att de har en massinvandringspolitik.

Det är intressant att titta på till exempel Finland, som har en högre arbetslöshet än Sverige, och Danmark, som har förlorat fler jobb än vi under krisen. Jämförelserna går inte ihop.

Vi talar om utanförskapets skapare, och jag tycker att det är viktigt att det tas upp. Absolut är det så att det har blivit fler orter som är i utanförskap. Men det intressanta är att under samma period som flyktingmottagandet fördubblats har tillväxttakten inte halverats. Hur går det ihop om kvantitet har att göra med utfall? Om det är kvantiteten invandrare som har att göra med utfallet och det inte finns några åtgärder du kan vidta för att förändra detta, hur kommer det sig då att siffrorna inte har försämrats mitt under en kris? Hur kommer det sig att siffrorna, även om de inte pekar så pass positivt som vi skulle vilja, ändå har vänt, att det inte är en accelererande andel utanförskapsområden, att vi inte har ett accelererande utanförskap bland utrikes födda? Trenden är den motsatta, nämligen att arbetslösheten minskar och skillnaderna minskar. Hur kommer det sig om det har med kvantitet att göra? Invandringen har ju fördubblats.

Anf. 124 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Ja, vi har en massinvandring till Sverige. Det finns också många andra länder som har en stor invandring. Men nästan inga andra industrialiserade länder i världen har en lika stor invandring som Sverige har, och framför allt har vi inte samma karaktär på invandringen. Kanada och Australien skiljer sig väldigt mycket från oss när det gäller kriterier för beviljande av uppehållstillstånd.

Sverige tar nu inte bara emot flest asylsökande per capita i Europa utan också i faktiskt antal, trots att vi är ett förhållandevis litet land. Det skapar enorma påfrestningar på vårt samhälle på olika sätt.

Sedan är givetvis inte storleken på invandringen och invandringen i sig allena saliggörande. Det finns många andra faktorer som spelar roll.

Jag tror att vissa saker som den borgerliga regeringen har gjort faktiskt har dämpat problemen. Då talar jag inte om social ingenjörskonst inom riktade integrationspolitiska åtgärder. Jag talar om de breda lösningarna, om jobbskatteavdraget, ROT och RUT och så vidare. De tror jag har haft en viss positiv effekt, och dessa åtgärder har vi också stött. Men faktum är att vi fortsätter i en negativ utveckling. Utanförskapet ökar fortfarande. Vi kommer inte till rätta med problemen.

Det är ganska enkelt att sia om framtiden. För bara ett år sedan stod stora delar av våra förorter i brand. Utvecklingen försämras för varje år som går. Vi kommer att kunna förvänta oss större sociala motsättningar, mer oroligheter och mer utanförskap i framtiden om man inte lägger om invandringspolitiken. Och det tycker jag att man bör göra, för motiveringen för att vi ska ha en så stor invandring är från de flesta partier här i riksdagen att det är en humanistisk åtgärd. Att vi hjälper människor på flykt och människor i nöd är ofta det argument man får.

Faktum är att det är ett väldigt ineffektivt sätt att hjälpa människor på flykt att ha en massinvandring till Sverige och mer eller mindre ösa pengar över en liten grupp människor som har resurser nog att ta sig hit. Vi skulle kunna rädda livet på otroligt många fler människor genom att inrikta insatserna på hjälp i närområdet, som UNHCR nu vädjar om.

Anf. 125 ISMAIL KAMIL (FP) replik:

Herr talman! Det är rätt ofta som man hör att det är massinvandringen som är orsaken till allting.

Mattias Karlsson, du nämner tre åtgärder som ni har föreslagit här i riksdagen – jag har varit här i fyra år, lika många år som du – för att förbättra integrationspolitiken. Att stoppa invandringen är migrationspolitik, inte integration. Jag vill gärna höra lite om detta.

Anf. 126 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Som jag försökte förklara i mitt anförande tror jag inte på riktade åtgärder och social ingenjörskonst inom det integrationspolitiska området. Jag tror att vägen mot en förbättrad integration – det kommer att ta väldigt lång tid, för vi talar om djupgående strukturella problem som ni, Socialdemokraterna och andra har skapat under flera decennier – är att se till att skapa fler arbeten. Det handlar om att se till att höja människors utbildningsnivå och kompetens, att göra dem mer anställbara och så vidare.

Sedan handlar inte integration, i alla fall för mig, om bara arbete och utbildning. Det handlar också om delaktighet i samhället, om kulturer, normer och värderingar. Även i det avseendet är Sverige på väg i fel riktning. Det är bara att titta på nyhetsflödet de senaste dagarna. En stor del unga kvinnor riskerar att giftas bort i sina hemländer i sommar, en hel skolklass i Norrköping har utsatts för könsstympning etcetera.

Där har vi också mycket att jobba med, men jag uppfattar inte att de övriga partierna tar det på lika stort allvar. Det hänger kanske ihop med att de i grunden står för en mångkulturalistisk doktrin. De tycker att man ska förstärka invandrades ursprungliga identitet, kultur och normer, och då får man detta på köpet.

Vi förespråkar en assimileringpolitik där vi på sikt vill att alla som bor i samhället ska omfattas av samma grundläggande värderingar och normer och känna att de tillhör samma gemenskap och delar samma kultur.

Anf. 127 ISMAIL KAMIL (FP) replik:

Herr talman! Det är inte mycket åtgärder ni har vidtagit. Du talade om kompetenshöjande insatser och delaktighet. Samtidigt sade du i anförandet att det är svenskarna som diskrimineras och att man inte ska skilja på invandrare och svenskar utan att alla ska behandlas lika.

När någon kommer hit måste givetvis han eller hon lära sig språket, och det är en kostnad för samhället. Men kom ihåg att över 700 000 utlandsfödda går till ett arbete varje morgon i Sverige. Kom också ihåg att 70 000 småföretag ägs av utlandsfödda. Kom ihåg att var fjärde läkare, var tredje tandläkare, var tredje apotekare och många sjuksköterskor och barnmorskor är utlandsfödda.

Hur kan man veta vilka av de 700 000 som är hyggliga och vilka som inte är hyggliga? Hur begränsar man det till 5 procent eller 10 procent, som ni säger? Pondera att det kommer en mamma med två barn från krigets Syrien. Maken har avrättats av extremister, och syskonen har avrättats av diktatorns regim. Ska vi då skicka tillbaka henne och säga att kvoten är nådd och att hon inte får stanna?

Det är mycket prat och liten verkstad. Under dessa år har ni inte lagt fram något seriöst förslag på hur man ska göra det bättre för dem som redan finns här.

Alliansregeringen har vidtagit många åtgärder. Vi har gjort det lättare att ha fokus på jobb. Vi har gjort det lättare att lära sig språket. Vi har haft perspektiv på arbete, för arbete och språk är viktiga redskap för en lyckad integration.

Det är inte hokuspokus. Det går inte över en natt, utan det tar lång tid. Denna utmaning tar alliansregeringen på största allvar.
(Applåder)

Anf. 128 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! I mitt anförande lyfte jag fram att många som kommit hit gör en insats för tillväxt och välfärd. Det förnekar jag inte på något sätt.

Men enligt alla seriösa beräkningar förlorar de facto Sverige pengar på den invandringspolitik vi har i dag, både på kort och på lång sikt. Det innebär att det blir mindre pengar över till välfärd och till att hjälpa flyktingar i deras närområden, där vi kan hjälpa många fler för samma summa pengar. Det är helt enkelt en dålig politik som skapar sociala och kulturella motsättningar som sliter isär Sverige och skapar segregation och så vidare.

Ismail Kamil lyfte fram sfi-bonusen som en förklaring till varför det går så bra i vissa utanförskapsområden. Det var intressant eftersom vi i betänkandet diskuterar att avskaffa den eftersom den varit så ineffektiv.

Att vi inte har sådana riktade åtgärder i integrationspolitiken betyder inte att vi inte har förslag på hur vi ska förbättra tillvaron för människor i Sverige med invandrarbakgrund. Jag tror inte att det behövs särlösningar. Jag tror inte att invandrare är en särskild typ av människor när det kom-

mer till arbete och utbildning. Jag tror att de fungerar som vem som helst, och alltså kan vi ha samma typ av åtgärder för personer med invandrarbakgrund som för personer med svensk bakgrund när det gäller att skapa jobb.

Det handlar om att få ett bra företagsklimat. Det handlar om sådant som vi föreslår, som att göra det billigare att anställa, att slopa sjuklöneansvaret för företag och att minska trösklarna genom att reformera turordningsreglerna i LAS. Det är en massa olika saker som skulle bidra till ökad sysselsättning både för svenskar och för invandrare.

Ni har särlösningar som diskriminerar infödda svenskar genom att till exempel subventionera anställningar med upp till 80 procent i instegsjobben bara på basis av varifrån man kommit, hur länge man har varit i landet och så vidare. Det är ett avsteg från likabehandlingsprincipen som inte är acceptabelt.

Uppenbarligen har det inte heller fungerat eftersom utanförskapet fortsätter att öka trots att ni är valda på löftet att avskaffa det. Ni har misslyckats totalt.

Anf. 129 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V):

Herr talman! I dag presenterade regeringens samordnare för ökat flyktingmottagande, Lars Stjernkvist och Gunnar Hedberg, sina förslag för att förmå kommuner att ta emot flera nyanlända flyktingar. Inte överraskande har samordnarna efter samtal med företrädare för nästan alla landets kommuner nått slutsatsen att det krävs tydligare grepp för att se till att alla kommuner tar ett ansvar i flyktingmottagandet.

Samordnarna föreslår att kommunerna enligt lag ska vara skyldiga att ha en beredskap att ta emot flyktingar. Det är mycket välkommet. Lika lite som en kommun ska kunna välja bort barnomsorg, skola eller äldreomsorg ska en kommun kunna välja bort att vara en del av vårt gemensamma nationella åtagande att erbjuda skydd åt dem som behöver det.

Förslaget ligger i linje med vad Vänsterpartiet anser är nödvändigt, även om vi är beredda att gå ännu längre med en lagstiftning som motsvarar den som infördes om kommuners skyldighet att ta emot ensamkommande. Lika lite som vi nöjer oss med att det finns beredskap för äldreomsorg kan vi nöja oss med att det finns beredskap för flyktingmottagande.

Vi anser att staten ska ha det övergripande ansvaret för att ta emot flyktingar i Sverige och att flyktingmottagandet därför ska ha en tydlig nationell styrning och tillräcklig statlig finansiering.

Vi menar dock att kommunerna ska stå för själva genomförandet av introduktionen mot ersättning från staten. Det är ju i landets kommuner de nyanlända ska bo och verka och bygga sig en framtid. Därför ska kommunerna enligt vårt förslag ha en tydlig roll i utförandet av introduktionen och mottagandet.

Ansvarsfördelningen och skyldigheten för alla inblandade aktörer och individer ska vara tydlig och uttrycklig.

Herr talman! Den borgerliga regeringens överordnade ideologiska mål har även denna mandatperiod varit att släppa in vinstintresset på så många områden som möjligt i välfärd och offentlig service.

I partiledardebatten i onsdags gav Annie Lööf – kanske ofrivilligt – en träffande beskrivning av regeringens politik som en motorväg in i välfärden för riskkapitalet.

Genom systemet med etableringslotsar låter regeringen i vanlig ordning företagen göra affär på tjänster som inte lämpar sig för vinstintressen, till synes utan att låta sig störas av att resultaten uteblir för just de nyanlända som berörs.

Som med jobbcoacherna har borgerligheten skapat ett system där företag utan större ansträngning kan plocka ut ersättning för ibland oseriös verksamhet. Etableringslotsen får endast ersättning för att träffa den arbetssökande några timmar i månaden, oavsett vilka utgångspunkter och behov den enskilde har.

Kommunernas mottagande, som inte alltid var perfekt men ändå fanns, har slagits sönder. Även när duktiga och engagerade människor tagit sig an etableringsuppdraget är helhetssynen slagen i spillror. Kommunerna har i många fall lagt ned arbetsförberedande insatser eftersom de inte längre ersätts för sitt arbete, och Arbetsförmedlingen har inte lyckats få till stånd nya.

Resultatet är, som Riksrevisionen mycket riktigt påpekar, att lotsarna får använda stora delar av sin tid, i bästa fall, på sociala och praktiska frågor såsom barnomsorg, bostad och hjälp med att orientera sig i samhället och att viktiga praktikplatser som tidigare funnits i kommunerna gått förlorade.

Systemet är helt enkelt inte effektivt. Som vanligt leder vinstintresset inte till en prioritering av människans behov utan sätter företagen främst.

Herr talman! Etablering för familj, barn, funktionshindrade och gamla faller mellan stolarna i det strikta arbetsmarknadsperspektiv som numera kallas arbetslinjen och även råder inom etableringen. Det är som om varje människa inte också är en del av ett sammanhang som måste fungera. Barnen måste ha plats i barnomsorgen, anhöriga med hjälpbehov måste ges assistans och gamla måste ha en plats i samhället.

Detta skulle kommunerna kunna göra riktigt bra. Det är ju de som naturligt sitter som en spindel i nätet i frågor som rör barnomsorg, skola, bostad, kontakter med näringsliv, äldreomsorg och övriga sociala frågor.

Vänsterpartiet anser därför att etableringsreformen bör rivas upp och att det i stället ska vara kommunerna som har ansvar för samordningen av nyanländas etablering i samarbete med Arbetsförmedlingen och andra aktörer.

Herr talman! Människor har väldigt olika förutsättningar att lära. Bland de personer som invandrat finns det såväl akademiker som de med en kort eller ingen skolgång. Utfallet av sfi-bonusen speglar dessa skilda förutsättningar. För att se till att invandrare med olika förutsättningar och behov så snabbt som möjligt lär sig svenska krävs andra insatser än bonus. Det är mycket välkommet att regeringen äntligen insett det.

Sfi-bonusen var ett exempel på symbolpolitik som lät påskina att om människor motiveras tillräckligt ekonomiskt skulle de lära sig fortare. Men så fungerar inte inlärningen. Tyvärr kommer nu regeringen i detta betänkande med ett annat symbolpolitiskt förslag när man föreslår att nyanlända som tackar nej till arbete ska förlora sin ersättning.

Frågan är vad man vill säga med förslaget. Är det, enligt de borgerliga partierna här i salen, ett utbrett problem att nyanlända tackar nej till

*Insatser för vissa
nyanlända invandrades
etablering m.m.*

ett erbjudet arbete? Vilken kunskap lutar man sig mot i så fall? Det är inte en verklighetsbeskrivning jag känner igen, och tydligen inte heller en verklighetsbeskrivning Ismail Kamil känner igen.

De människor som jag träffar ute i landet vill inget hellre än att få ett jobberbjudande. Problemet för dem är inte att de översköls av arbetserbjudanden som de kan tacka nej till. Problemet för dem är det helt motsatta. Det handlar om arbetslöshet, bristande kvalitet i sfi, behov av validering av de kunskaper de redan har med sig och omfattande diskriminering på arbetsmarknaden. Det är de problem de möter.

Ismail Kamil säger: Det är en signal till individen. Det uppfattas som en signal till samhället om att här finns några människor som riskerar att inte göra rätt för sig. Det är en väldigt obehaglig symbolpolitik som inte lämpar sig särskilt bra för ändamålet.

Här använder regeringen i och för sig samma strategi mot de nyanlända som man redan har använt mot sjuka och arbetslösa, misstänklighetsgörande. Det är en farlig symbolpolitik som endast göder misstänksamhet och splittring.

Det vi behöver är en politik för fler billiga bostäder där vi kan leva inte segregerat utan i stället blandat. Vi behöver likvärdig utbildning med bra kvalitet. Vi behöver investeringar i välfärd och infrastruktur för att skapa arbeten. Framför allt behöver vi en politik som portförbjuder vinsten ur vår välfärd och sätter människors behov före kortsiktig girighet.

Herr talman! Med detta ställer jag mig bakom samtliga Vänsterpartiets reservationer men för tids vinnande yrkar jag endast bifall till reservation nr 8.

Anf. 130 ANNIKA QARLSSON (C) replik:

Herr talman! Jag vill bara justera ett citat som du hänvisade till av Annie Lööf. Det fanns också med ett "inte". Jag misstänker att det inte var någon miss att det inte kom med.

Jag har en enkel fråga till Christina Høj Larsen. I dag är det 56 procent av dem som finns inom etableringsreformen som inom tre år har en osubventionerad anställning. När vi flyttade över verksamheten från kommunerna hade vi 50 procents sysselsättningsgrad efter sju år.

Hur kan det vara möjligt efter det du har beskrivit om hur bra det fungerar med kommunerna?

Anf. 131 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik:

Herr talman! Jag ska vara helt tydlig med att jag inte tycker att allting fungerade perfekt innan. Men jag ser att det finns saker som verkligen faller mellan stolar. Vi ser också i Riksrevisionens rapport att det finns väldigt mycket kvar att önska när det gäller lotsföretagens kvalitet och insatser.

Vi ser att det finns en rad väldigt oseriösa aktörer på marknaden som inte träffar människor och lockar dem med datorer och så vidare. Det är också väldigt svårt för människor att göra ett bra och medvetet val av vad de egentligen får när de väljer en lots.

Jag och Vänsterpartiet tror inte att det är en insats som är värd att lägga pengar på. Vi tror att det skulle gå att prioritera att göra kommunernas insatser betydligt bättre utan det vinststappet.

Det är klart att jag även undrar hur du ser på den beskrivning som finns av etableringslotsarna som vi nu har fått se.

Anf. 132 ANNIKA QARLSSON (C) replik:

Herr talman! Som jag sade i mitt anförande tycker jag att Riksrevisionens rapport är väldigt intressant. Det finns mycket att ta till oss av den kritiken och jobba vidare med. Den har gått till regeringen och till de myndigheter som ansvarar.

Nu beskriver du en första utvärdering av en relativt ny reform. När vi flyttade över ansvaret från kommunerna var det inte en ny reform. Det var där ansvaret legat under väldigt lång tid.

Det fanns kommuner som gjorde en fantastisk verksamhet. Men överlag var efter sju år 50 procent i osubventionerade anställningar. Hur tänker du dig att det ska fungera bättre genom att nu föra det tillbaka? Det har jag inte hört. Du har bara sagt att det ska vara så, och jag ifrågasätter det.

Anf. 133 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik:

Herr talman! Det jag beskriver är inte att vi ska återgå fullständigt till samma system som förut. Vi såg att det fanns, precis som Annika Qarls-son säger, väldigt stora skillnader i kvalitet. Det är inte så vi ska ha det i framtiden.

Det som framför allt skilde kommunerna i kvalitet var om de hade en sammanhållen strategi för hur de skulle ta hand om nya invånare i kommunen. De kommuner som hade en sammanhållen strategi där de såg till hela familjen, såg till att få in människor snabbt i praktikplatser och hade ett gott samarbete med näringslivet hade väldigt goda resultat. De som inte hade den helhetssynen hade mycket sämre resultat.

Det vi måste lära oss är att ha mycket mer enhetligt arbete i kommunerna med hur man jobbar med de sakerna. Det finns väldigt mycket att lära om detta, och det finns också mycket god forskning på området.

Anf. 134 HANIF BALI (M) replik:

Herr talman! Beskrivningen är att där det funkar bra, funkar det jättebra, och där det inte funkar bra, funkar det inte bra. Det är en ganska intressant beskrivning. Den kan man använda överallt.

Så är det med Arbetsförmedlingen. Det finns kommuner där det funkar jättebra med samarbetet och kommuner där det inte funkar så bra med samarbetet. Det är inte vad politiken på riksnivå handlar om.

Man kan alltid i alla reformer hitta någon specifik kommun eller någon plats där det funkar jättebra. Sfi-bonusen, som alla här är emot, funkade jättebra i Stockholm. Men på aggregerad nivå var det inte tillräckligt bra.

Detsamma gäller kommunreformen. När kommunerna hade hand om det fanns det absolut platser där det fungerade. Jag kommer själv från en sådan plats där det fungerade helt strålande. Men någonstans måste man ta ett helhetsansvar.

Vad är Vänsterpartiets svar på helhetsansvaret? Hur ska man se till att nyanlända hamnar i arbete? Vi har kunnat se att sysselsättningen bland utrikes födda har ökat. Etableringstiden har kortats, och siffrorna pekar åt rätt håll. Det är tack vare de insatser som vi har gjort för att jobben ska

*Insatser för vissa
nyanlända invandrades
etablering m.m.*

bli fler och komma fler till del. Vad är Vänsterpartiets svar för att jobben ska bli till för nyanlända?

Anf. 135 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik:

Herr talman! Det finns ett ganska tydligt skäl till varför sfi-bonusen funkade bra i Stockholm och delvis också i Malmö. Det är att man i högre grad hade personer som hade högre utbildningsnivå. Vi såg också vilka länder de personerna kom från, till exempel USA. Det var väldigt enkelt för dem att få ta del av sfi-bonusen medan det var mycket svårare för personer som inte hade lika lång utbildningsbakgrund. Det vet Hanif Bali också om. Det är lite märkligt att säga på så vis.

Det jag vill säga är detta: Regeringen har medvetet i vanlig ordning prioriterat den ideologiska förändringen där man släpper in nya aktörer på arbetsmarknaden framför ett sammanhållet perspektiv. Det vi ser med detta förslag är att etableringsersättningen ska tas bort om man tackar nej till ett arbete. Det är en symbolpolitik som inte har någon egentlig grund i verkligheten.

Jag ställde också frågan i anförandet: Vad är det för kunskap man lutar sig mot när man föreslår detta? Var finns siffrorna som säger att det finns många personer som tackar nej till ett givet arbete? Det är jag intresserad av att höra om.

Anf. 136 HANIF BALI (M) replik:

Herr talman! Var finns siffrorna som säger att de med a-kassa tackar nej till arbete? Trots det hade ni inga problem med att rösta igenom den lagstiftningen? Var är de siffrorna?

Det är inte så lagar och regler fungerar. När man stiftar lagar utgår man inte ifrån att det måste finnas jättemånga som berörs. Det är inte heller jättemånga som begår mord i det här landet, men det är tillräckligt många för att vi ska ha lagstiftning mot det. Vi har tillräckligt många som kör fort etcetera. Man måste inte komma upp i en viss kvantitet för att en lag ska behövas. Om det räcker med att en enda person tackar nej för att lagen ska behövas – kan du lova mig att det inte finns en enda person någonsin i etableringsreformen som har tackat nej till ett arbete, Christina Höj Larsen? Kan du verkligen stå här och lova det? Det är så lagar och regler fungerar. Det är därför vi har detta i a-kassan, och det är därför ni röstade igenom det i a-kassan. Och detsamma gäller här.

Återigen: Du talar om symbolpolitik och att vi är ideologiska och ideologiskt drivna. Det är intressant att Vänsterpartiet av alla partier anklagar oss för att vara blint ideologiska. Var är er politik för att jobben ska bli fler? Var är den? Det enda jag har hört från er är något slags massiva miljonprogramsupprustningar. Plötsligt ska alla bli Byggare Bob, och bara vi målar lite nya färger på miljonprogramshusen kommer alla problem att lösas sig. Det är inte den grundläggande problematiken på den svenska arbetsmarknaden. Det är att för få jobb blir till.

Alliansen har visat hur man gör detta. Vad är Vänsterpartiets svar, förutom att reglera och beskatta bort vartenda arbete som finns i det här landet?

Anf. 137 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik:

Herr talman! Det är härligt att se Hanif Bali bli fullständigt i gasen för att han är så nyfiken på att höra om Vänsterpartiets politik för arbete. Nu ska jag stilla denna nyfikenhet.

Ni har prioriterat att sänka skatten för de rikaste. Ni har prioriterat att släppa in riskkapitalet i välfärden. Vi prioriterar annorlunda. Vi tror att med en politik för arbete, där vi har det som överordnat mål, kan vi skapa en välfärd som rymmer oss alla och som också rymmer nya människor på arbetsmarknaden. Tusentals jobb i kommuner och landsting har försvunnit under era två mandatperioder. Det är mer än tillräckligt.

Vi behöver investera mycket tydligare i en välfärd. Det kan vi göra om vi slipper riskkapital i välfärden och om vi har en jämnare skattepolitik som inte bara gynnar de högst betalda utan också vanligt folk.

Det är en politik som inte handlar om att måla några miljonprogramshus utan om att sluta subventionera de allra rikaste och i stället se till att vi rustar miljonprogramsområdena, där många av oss lever. Det är inga konstigheter. Vi behöver också en politik som rustar infrastruktur. Det är så vi skapar arbete. Det är ingen hemlighet, men jag är glad att se att du kan bli så nyfiken och i gasen. Jag berättar gärna mer om detta senare.

Anf. 138 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Det är ingen hemlighet för någon att vinster i välfärden är Vänsterpartiets stora fråga i denna valrörelse. Vi har hört Vänsterpartiet tala om vinster i välfärden inom många sektorer och i många debatter.

En sak som jag är lite nyfiken på och som jag inte har hört Vänsterpartiet tala om är hur man ser på vinster när det gäller boende för asylsökande. Är man emot vinster även där? Vill man stoppa entreprenörer som Bert Karlsson och andra från att göra vinster när det handlar om att få fram boende till asylsökande? Om man ska göra det – hur ska man då få fram alla de platser som kommer att krävas?

Som jag förstår det vill Vänsterpartiet ytterligare utöka invandringen trots att Sverige i dag tar emot överlägset flest i Europa. Ska man expropriera mark, eller menar man att det finns en massa tomma lokaler i kommunerna som är kommunalt ägda redan i dag som inte används och som skulle kunna fungera som boenden?

Christina Höj Larsen lyfte fram kommunernas kompetens och kunskande när det gäller integrationsprocessen. Varför litar ni då inte på kommunernas kompetens att själva kunna avgöra hur stor nyinvandring man har råd att hantera och som man kan integrera på ett vettigt sätt? Varför vill ni inte ha kommunalt självbestämmande när det gäller flyktingmottagande till kommunerna? Ni skriver själva i ert principprogram att ni ser ett värde i att beslut fattas så nära medborgarna som möjligt och att det kommunala självbestämmandet är en viktig och central del av den svenska demokratin.

Anf. 139 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik:

Herr talman! Det var en massa frågor från Mattias Karlsson. Jag noterade att han är emot riktade åtgärder, och jag ser att SD ändå har valt att stötta riktade åtgärder till storbanker och stora bolag. Det kan man ju fundera lite på.

Svaret är att vi inte alls är nöjda med de vinster som görs i asylmottagningen just för tillfället. Vi tror att Migrationsverket behöver ha mycket större bestånd själva som de förfogar över, och vi ser en massa skojare på marknaden. Det är inte bra. Samtidigt består bostadsmarknaden inte bara av kommunala bostadsbolag. Som Mattias Karlsson kanske har noterat består den också av en hel del privata ägare. Så kommer det även att vara i framtiden.

Det som kanske skiljer våra partier åt är att vi också har en bostadspolitik för att skapa och bygga många fler bostäder. Det behövs inte bara till nyanlända och asylsökande utan till alla människor som bor i Sverige. Det är en viktig del av en politik för arbete, bostad och utbildning. Det är klart att vi måste få det till stånd.

Att kommuner skulle kunna välja om de vill ta emot flyktingar när vi nationellt här bestämmer hur vår lagstiftning ska se ut är inte gångbart. Det skulle vara som att välja bort äldreomsorgen och säga: I vår kommun har vi inte riktigt råd med det. Så fungerar inte politiken, och det vet Mattias Karlsson också.

Anf. 140 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Storbankskrisen är inte någonting som Sverigedemokraterna gynnar i något särskilt avseende. Vi har till exempel förslag om återbetalningskrav för stabilitetsfonder och många andra saker.

Jag tackar för svaret, men jag tycker fortfarande att det är lite oklart. Vill Vänsterpartiet helt och hållet förbjuda vinster inom den verksamhet som i dag sysslar med att fixa fram boenden till asylsökande eller inte? Och är lösningen i så fall sedan att bygga nya bostäder som ersättning för detta? Det kommer att ta ett antal år. Var ska alla de asylsökande som Vänsterpartiet vill ta in – ännu fler än de över 100 000 som vi beviljade uppehållstillstånd förra året – bo under tiden? Det undrar jag.

Är inte tanken någonstans med kommunalt självbestämmande att man ska kunna göra annorlunda? Om vi ska ha principen att om vi beslutar någonting här i riksdagen måste kommunerna göra exakt som vi säger – varför ska vi då över huvud taget ha kommunalt självbestämmande?

Anf. 141 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik:

Herr talman! Det känns ibland lite märkligt att behöva berätta för Mattias Karlsson hur världen fungerar, ärligt talat.

Först och främst har vi en bostadsmarknad som består av både kommunala och privata bolag och företag. Kan man förbjuda vinster på bostadsmarknaden? Nej, jag tror inte det, ärligt talat. Jag vet inte riktigt hur Mattias Karlsson skulle lyckas åstadkomma det.

Det vi behöver göra är att se till att Migrationsverket har ett mycket större bestånd. Det finns definitivt sätt att göra det. Det vi också behöver göra är att se till att alla kommuner tar emot. Det finns bostäder och möjlighet att skapa bostäder i kommuner som just nu inte tar emot. Det är en viktig del av en sådan politik.

Om man skulle göra på det sättet skulle man också minska utrymmet för skojare att sko sig på människor i behov av skydd. Men jag antar att det inte är det som är Mattias Karlssons syfte. Han vill hellre kicka ut dem som behöver skydd än skojarna.

När det gäller bolagsskattesänkningen var ni för den precis som ni har varit för varenda skattesänkning som har gynnat dem som har mycket. Så är det.

Anf. 142 PENILLA GUNTHER (KD):

Herr talman! De fyra förslagen som propositionen handlar om har diskuterats av flera före mig. Det gäller att en nyanländ invandrare som utan godtagbart skäl avvisar ett erbjudet lämpligt arbete inte ska ha rätt till fortsatta insatser. Jag kan hålla med Christina Høj Larsen. När jag har varit ute på besök har jag inte direkt hört att det har varit ett jätteproblem. Men precis som Hanif Bali sade handlar det om att på något sätt jämställa de olika insatser som finns för personer. Även i det här fallet måste det gälla att man ska få ersättningen borttagen om man tackar nej till ett jobb precis som för en person i en annan insats med en annan ersättning. Det borde vara precis i linje med det som många tycker i fråga om att vi inte ska göra skillnad på invandrare och så kallade etniska svenskar. Det borde vara något som många uppskattar, nämligen att man har lika villkor bara man är i Sverige.

Jag önskar att varje person som kommer hit skulle få en så bra introduktion till det svenska samhället att man direkt får en individuell plan som verkligen fungerar, med hjälp av Arbetsförmedlingen, sfi-studierna och samhällsorienteringen. Vi pratar mycket om individuella planer i Sverige, i alltifrån skola, förskola och sedan upp i andra myndigheters ängd, inte minst just Arbetsförmedlingen. Men där brister det tyvärr allt som oftast. Och det dröjer väldigt lång tid för många innan de får en validering av tidigare yrkeserfarenheter, utbildningar och en genomgång av kunskaper och färdigheter per person. Allt detta ska göras för att den nyanlända personen inte ska hamna i sitsen att vare sig känna sig lämplig för erbjudet arbete eller inte komma i fråga för erbjudanden om jobb över huvud taget.

Det är klart att det finns praktiska problem som inte finns medräknade här men som jag har hört talas om. Till exempel tycker vi att det är bra att asylsökande kan få arbeta i Sverige. Men de kan inte få in lönen på ett bankkonto, eftersom de inte har någon identitetshandling som bevisar att de är den person de är. Därför kan de inte få ett konto där lönen ska gå in. När det gäller den typen av praktiska problem kan jag undra över varför detta utvecklade land inte har kommit längre. Om vi vill att människor ska få arbeta borde det vara logiskt att de också kan få in lönen på ett konto.

Etableringslotsar har nämnts här. Visst är det på det sättet att allt som det går att tjäna pengar på, till exempel etableringslotsar och coacher, naturligtvis också kan missbrukas. Men jag vill också vända på det resonemanget och säga att jag har mött oerhört seriösa etableringslotsar som gör ett fantastiskt jobb, utöver deras uppdrag, för att de bryr sig om de människor vars resa in i Sverige de har fått vara med och följa.

De etableringslotsarna har varit ledsna och bedrövade över en helt annan sak än det som har tagits upp här. Det handlar om att de kan bytas ut när som helst. En person som har rätt att få en etableringslots kanske väljer en sådan. Sedan kommer en annan person och säger att det är bättre att man väljer någon annan i stället. Då kanske man gör det, och etableringslotsen står utan ersättning, rakt av och har ingen möjlighet att

Prot. 2013/14:129
23 juni

*Insatser för vissa
nyanlända invandrades
etablering m.m.*

jobba med nya personer. Det finns alltså en annan sida av myntet som i så fall också borde ses över.

Maria Stenberg från Socialdemokraterna ondgjorde sig över att en nyanländ som är familjemedlem till en utlänning som har beviljats arbets- och uppehållstillstånd har rätt till insatser. Hon glömde förmodligen helt bort att vi redan förra året tog beslut om att anhöriga till personer som har kommit till Sverige också har rätt till samhällsorienteringen inom två år från att de har kommit.

Det här förslaget är riktigt bra. Jag har mött ganska många personer, inte minst i min egen hemstad, som kommer på uppdrag av olika stora företag. De har med sig sina familjer, och frun eller mannen får ingen introduktion till det svenska samhället om de inte redan har ett väl utvecklat svenskt umgänge som de kan följa med på olika aktiviteter. Det är självklart att personer som vill också ska kunna gå en samhällsorienteringskurs om de så önskar. Vi vill faktiskt locka människor hit till Sverige och se till att de kanske vill stanna kvar här under längre tid, flytta hit med sina familjer, och inte bara vara här för ett uppdrag under kortare tid.

I fråga om etableringsinsatser är det intressant att höra alla som har varit före mig i debatten. Det låter nämligen som om det handlar om otroligt många människor. Eftersom jag inte har hört någon nämna hur många det är kan jag passa på att göra det. År 2013 handlade det enligt Försäkringskassan om ungefär 31 000 personer som hade fått utbetalningar inom etableringsreformen – etableringsersättning och etableringstillägg. Vi har alltså inte en massinvandring på hundratusentals som väljer in och ska ha del av ersättningen. Det är ett ganska hanterbart antal. Vi måste däremot göra vad vi kan för att just de här insatserna ska bli så ändamålsenliga som möjligt.

Jag tror också att ändringen i etableringslagen om att planen för en person som deltar i insatserna på deltid på grund av föräldraledighet kan förlängas är oerhört bra. Det är bra att poängtera, speciellt för kvinnor, att det inte är acceptabelt att inte delta i etableringsinsatserna bara för att man får barn. Tvärtom är det kanske ännu viktigare att delta i insatserna för att barnen också ska få en bra start i det nya landet.

17 § Subventionerade anställningar för nyanlända

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2013/14:AU10
Subventionerade anställningar för nyanlända (skr. 2013/14:199)
föredrogs.

Anf. 143 JOHAN ANDERSSON (S):

Herr talman! Vi ska behandla regeringens skrivelse om subventionerade anställningar för nyanlända. Bakgrunden till skrivelsen är en revisionsrapport som Riksrevisionen har gjort. De har tittat på de två åtgärder som finns när det gäller nyanlända, vilken effekt de har haft och på vilket sätt de har fungerat i praktiken.

Det handlar om instegsjobb och om nystartsjobb. Det ser lite olika ut. I den ena åtgärden ges möjligheter till att teckna kollektivavtalsliknande villkor medan det inte gör det i den andra åtgärden.

I Riksrevisionens slutsatser föreslår man att regeringen ska ställa samma krav på förmåner och försäkringar när det gäller bägge stöden.

Vi från Socialdemokraterna har fastnat vid det, så vi har i vår reservation, nr 1, som vi har gemensamt med Vänsterpartiet föreslagit att man ska ställa samma krav på de två olika åtgärderna. Man ska kunna ha kollektivavtalsliknande förmåner, framför allt försäkringar.

Herr talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till reservation nr 1. Jag vill också passa på att tacka arbetsmarknadsutskottet för en väldigt trevlig mandatperiod. Jag önskar er alla en riktigt skön sommar och en god valrörelse.

(Applåder)

Anf. 144 MATTIAS KARLSSON (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2.

Som jag sade i mitt tidigare anförande är Sverigedemokraterna motståndare till särbehandling på basis av etnisk härkomst och skeptiska till synen på invandrare som hjälpbehövande offer. I stället för gräddfiler och särlösningar riktade mot vissa grupper förespråkar vi breda satsningar på utbildning och arbete som gynnar alla invånare i det här landet. Nyanlända ska få de grundläggande verktygen för samhällsetablering som de behöver, och de ska ha rätt till samhällsorientering, validering och språkträning, men därutöver bör de varken få mer eller mindre stöd än någon annan invånare.

Mot bakgrund av detta är vi motståndare till instegsjobben och till särreglerna för invandrare inom ramen för nystartsjobben. Vi är också motståndare till den särskilda gräddfil för före detta kriminella som finns inom nystartsjobben. Vi förstår vikten av att före detta kriminella återetablerar sig i samhället, och vi tycker inte att före detta kriminella ska särbehandlas negativt när de väl har avtjänat sitt straff och sonat sitt brott. Vi tycker dock inte heller att de ska särbehandlas positivt, och vi anser att det är av största vikt att samhället aldrig i några sammanhang sänder ut signalen att det kan löna sig att begå brott eller att göra andra människor illa.

I det föreliggande betänkandet behandlas en skrivelse från Riksrevisionen där man har tittat närmare på instegsjobben och nystartsjobben. Det mest centrala när det gäller instegsjobben är att Riksrevisionen konstaterar att det är omöjligt att bedöma samhällsnyttan av denna åtgärd eftersom det saknas kontrollgrupper. Vi vet alltså inte om denna diskriminerande integrationsåtgärd som kostat miljardbelopp har gjort någon samhällsnytta över huvud taget. Det skulle mycket väl kunna vara så att det i likhet med sfi-bonusen är en åtgärd som primärt riktar sig till redan resursstarka individer som kanske hade klarat sig bra även utan särskilt stöd.

Herr talman! Avslutningsvis kan jag inte låta bli att säga några ord om det som står under utskottets övervägande på s. 11 i betänkandet. Här lyfter utskottsmajoriteten fram att enligt en OECD-rapport från 2013 har invandringen en positiv inverkan på Sveriges bnp om ca 0,2 procent. Vad man dock undviker att nämna är att det mycket tydligt framgår av rap-

porten att OECD i just denna beräkning har låtit bli att ta med minst 40 procent av de offentliga kostnaderna för invandring. Till exempel saknas hela utgiftsområdet Migration i statsbudgeten i denna beräkning.

Därför gör OECD i samma rapport, tabell 3, även en annan beräkning där fler kostnader är inkluderade. Och resultatet av denna beräkning är att invandringen till Sverige inte alls är en vinst med 0,2 procent av bnp – som utskottsmajoriteten hävdar i detta betänkande – utan den innebär en förlust med 0,6 procent av bnp.

Värt att notera är också att OECD uttryckligen säger att man endast gjort en grov analys och att resultatet därför inte kan användas för att falsifiera mer detaljerade inhemska studier som till exempel Jan Ekbergs som har kommit fram till betydligt högre kostnader.

Det är också värt att ha i åtanke att OECD:s beräkning omfattar all form av invandring, även vinstskapande invandring av högutbildad spjutspetskompetens och nordisk arbetskraftsinvandring som inte ifrågasätts av något parti och som inte är föremål för någon debatt.

Anledningen till att jag väljer att ägna tid åt att belysa detta är att det är så symtomatisk, både för invandringsdebatten i stort och för den borgerliga regeringen med integrationsminister Erik Ullenhag i spetsen, i synnerhet.

Mer kraft läggs på att desinformera allmänheten och förvränga fakta än på att gå till botten med de verkliga problemen.

Jag tror att vi alla skulle tjäna på en mindre känsloladdad och mer seriös och saklig diskussion kring detta ämne framöver. Min förhoppning om att det ska bli så är tyvärr svag. Men jag håller hoppet vid liv och önskar alla en trevlig sommar.

Anf. 145 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V):

Herr talman! Vi behandlar nu betänkande 10 om subventionerade anställningar för nyanlända, och jag ska fatta mig kort.

Vänsterpartiet ställer sig bakom Socialdemokraternas reservation där det framgår att vi tycker att oavsett vilken av subventionerna som tillämpas vid anställningar – oavsett om det är instegsjobb eller nystartsjobb – ska de ge en likvärdig trygghet för den som berörs. Detta är en viktig princip för den enskilde och ligger helt i linje med hur vi anser att arbetsmarknaden ska fungera med kollektivavtalsliknande former när det gäller försäkringar och förmåner.

Därför ställer sig Vänsterpartiet sig bakom reservation 1.

Anf. 146 HANIF BALI (M):

Herr talman! Den revision som Riksrevisionen gör är väldigt välkommen. Sådana grundliga och effektutvärderande undersökningar av svensk integrationspolitik är exakt vad detta ämnesområde behöver, nämligen en mätning av effekterna av de insatser och reformer som genomförs. Det är så som man på ett politiskt plan klarar av att reformera till det bättre.

All förbättring inom staten och inom politiken är inkrementell. Det blir aldrig perfekt första gången som man lägger fram ett förslag. Vi som är reformister vet ju att förbättringar sker gradvis. Ibland känns det som att det går långsamt, men fortfarande är det bättre att arbeta efter den

modellen än att sitta vid ett ideologiskt skissbord och tänka ut det perfekta samhället.

Riksrevisionen tar upp ett par viktiga saker i sin rapport. Det är alltför få som tar del av dessa åtgärder. Ibland när man lyssnar på Sverigedemokraterna får man ju bilden av att alla med någon form av etnicitet som inte är svensk och som kommer till det här landet tar del av instegsjobben. På det sättet utgör instegsjobben en lönepress och diskriminering mot etniska svenskar. Det är helt enkelt inte sant, eftersom det är 2 000–3 000 personer som tar del av instegsjobben. Det är inte en extremt stor summa. Även om man tiodubblade den siffran skulle det bli en för liten grupp för att på något sätt påverka löneläget. Det säger också LO:s ekonomer, att det handlar om alltför små grupper.

Den andra faktorn är ju att det som Sverigedemokraterna tar upp som kritik mot instegsjobben, att de på något sätt skulle utgöra en etnisk diskriminering av svenskar, inte är sant.

Med samma logik blir jag, som inte har etnisk svensk bakgrund, diskriminerad av att nyanlända får en subventionerad anställning. Eller så blir jag diskriminerad för att jag inte får del av skollunchen eller för att jag inte har rätt att gå sfi, vilket någon annan i min ålder har som är invandrare. Det är ett jättekonstigt sätt att se på instegsjobben. De har ett explicit syfte, nämligen att nyanlända som är i skolutbildning, i sfi-utbildning, samtidigt som de pluggar svenska ska nyttja språket på en arbetsplats. Det är poängen med instegsjobben. Det finns en väldigt liten poäng med att erbjuda den möjligheten till mig, för det första för att jag inte pluggar sfi, för det andra för att jag inte har det behovet.

Rent teoretiskt kan en etnisk svensk också få del av instegsjobben. En etnisk svensk som flyttat från Sverige, blivit av med sitt medborgarskap och hamnar i en situation där han eller hon till exempel får asyl i Sverige eller anhöriginvandrar till Sverige kan på ett teoretiskt plan ta del av instegsjobben om personen i fråga är i ett etableringsprogram. Att det skulle vara fråga om något slags etnisk separation stämmer helt enkelt inte. Det är en åtgärd för nyanlända som har rätt till etableringsstöd just för att få i gång språkkunskaperna.

Den andra poäng jag tänkte ta upp gäller Socialdemokraternas reservation där de vill att nystartsjobben ska ha samma villkor som instegsjobben, med försäkringar etcetera. Det är verkligen ironiskt, för den kritik som Riksrevisionen kommer med är just att instegsjobben är alltför komplicerade. Det är inte på samma sätt som nystartsjobben en rättighet som arbetssökande har med sig till arbetsgivaren, utan det är ett komplicerat förfarande med ansökan och massor av kriterier som måste uppfyllas.

Det är intressant att Socialdemokraterna vill tillskriva arbetsmarknadsåtgärden nystartsjobb, som är en av de mest effektiva arbetsmarknadsåtgärder vi har haft i det här landet när IFAU gjort jämförelser, attribut som gör åtgärden mer komplicerad, vilket är just vad Riksrevisionen kritiserar. Det är mycket märkligt.

Jag vänder mig mot Sverigedemokraternas bild. Ni tror alltså helt seriöst att människor begår brott, åker fast och i fängelse för att deras arbetsgivare ska få rabatt på arbetsgivaravgiften något år? Det går inte ihop. Anledningen till att man har nystartsjobb – tidigare beskrev jag varför det behövs instegsjobb – är att man varit utanför arbetsmarknaden under lång tid jämfört med andra arbetssökande, som varit kortare tid

utanför arbetsmarknaden. I Sverige har vi inte den form av lönekonkurrens som innebär att man får lägre lön för att man varit borta från arbetsmarknaden. Vi vill inte ha det i Sverige.

Valet för arbetsgivaren blir därför litet mellan någon som nyligen bytt jobb, eller kanske till och med har ett jobb men vill ha något nytt, och en person som varit borta från arbetsmarknaden ett helt år. För att kompensera för detta finns nystartsjobben. Arbetsgivaren får en ekonomisk bonus om han väljer någon som under lång tid varit borta från arbetsmarknaden. Det är syftet med nystartsjobben.

Det finns en god poäng med det, för i annat fall måste vi öppna för lönekonkurrens nedåt. Det tror jag inte många är särskilt pigga på. Om vi öppnade för den modellen skulle det innebära att de som varit långtidsarbetslösa eller varit i fängelse och vill tillbaka in på arbetsmarknaden och börja göra rätt för sig började lönekonkurrera nedåt. Det vore inte en lycklig utveckling utan skulle gå stick i stäv med den svenska modellen. Därför erbjuds incitamentsmodellerna. Syftet och effekterna av reformen följer alltså varandra.

Det mest imponerande i Riksrevisionens rapport är de färskas siffrorna gällande effekten av regeringens etableringsåtgärder. Det brukar sägas att mediantiden för sysselsättning, alltså den tid det tar för nyanlända att komma i arbete, är sju år. Det är en liten förenkling, för efter sju år är 50 procent sysselsatta. Det är klart att ingen samhällsgrupp kommer upp i 100 procents sysselsättning. Riksrevisionens granskning visar att av dem som deltar i etableringsprogrammen – det gäller även dem som inte tar del av nystartsjobben och instegsjobben – är 56 procent i icke-subventionerat heltidsarbete efter tre år. Det visar Riksrevisionens rapport. Det är ganska imponerande. Det är en stor förbättring jämfört med det läge vi hade tidigare.

Det har varit diskussioner om utanförskap etcetera. Vi måste förstå att det handlar om en rörlig massa. Varje dag lämnar människor utanförskapet, efter kanske tio år. Varje dag hamnar människor i utanförskapet. Det är balansen däremellan det handlar om. Det handlar inte om att skapa så många jobb som utanförskapet omfattar för att det ska försvinna, utan man måste ha antingen en ökning i utflöde eller en minskning i inflöde. Det vi har gjort är att öka utflödet genom att fler går ut i arbete snabbare och därmed bidrar till att utanförskapet långsiktigt minskar. Med fler åtgärder i form av jobbskatteavdrag, skattelättnader för företag, kunskapshöjande insatser, högre teknik samt förädlingsvärde i utbildningen kommer vi att kunna leverera den politik som krävs för att beivra och bekämpa utanförskapet.

Anf. 147 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Hanif Bali fäktade vilt med halmgubbar i talarstolen. Mig veterligen har vi sverigedemokrater aldrig hävdats att just instegsjobben i någon substantiell utsträckning skulle bidra till lönedumpning. Det är andra åtgärder som regeringen vidtagit som vi menar riskerar att skapa lönedumpning, åtminstone i vissa sektorer. Mig veterligen har vi heller aldrig sagt att det bara är etniska svenskar som diskrimineras när det gäller instegsjobben. Jag sade i mitt anförande att vissa av de riktade integrationsåtgärder som regeringen vidtar diskriminerar både infödda svenskar och invandrade personer som bott här en längre tid. Det tycker

vi är principiellt fel. Vi tycker inte att man ska diskrimineras eller särbehandlas på de grunderna. Antingen har man en likabehandlingsprincip på arbetsmarknaden eller så har man det inte.

Vi har ingenting emot att man sätter upp generella kriterier och gör särskilda insatser för vissa grupper, till exempel sådana som saknar utbildning, som gått lång tid utan arbete, som har en funktionsnedsättning och så vidare. Nationell bakgrund, vistelsetid i landet eller något sådant är kriterier som vi inte tycker ska vara vägledande.

Lönesubvention är en förmån i förhållande till andra arbetslösa. Man skapar en särskild anställningsform med mycket kraftig lönesubvention, och sedan viker man den åt vissa grupper – före detta kriminella, nyligen anlända invandrare och så vidare. Det blir en särbehandling i förhållande till andra grupper. Det kan Hanif Bali inte komma ifrån även om han låtsas att det inte är så.

Jag förstår att Hanif Bali klänger sig fast vid den lösningen även om vi inte vet någonting om samhällsnyttan med den. Den typen av diskriminerande särlösningar är det enda alternativ Alliansen har kvar eftersom den migrations- och integrationspolitik som förs är komplett misslyckad. Utanförskapet ökar.

Anf. 148 HANIF BALI (M) replik:

Herr talman! Det är väldigt bra att SD går ut on record, så att säga, och säger att instegsjobben inte är etnisk diskriminering. Det är precis så jag tolkar det du säger, Mattias Karlsson. Ni har hela tiden stått här och sagt att instegsjobben innebär etnisk diskriminering. Du sade det i debatten om förra budgetbetänkandet. Vi kan gå tillbaka och se att du har sagt att det anställningsstödet innebär etnisk diskriminering.

Nu ger du dig på nystartsjobben och tycker att de innebär någon form av diskriminering från resten av samhället för att de endast kommer nyanlända och kriminella till godo, enligt ditt påstående. Men det stämmer inte. Nystartsjobben ges till alla som varit arbetslösa i mer än ett år. Samtliga som varit inskrivna i ett arbetsmarknadspolitiskt program har rätt till nystartsjobb. Det är inte mer komplicerat än så. Hur kan det vara etnisk diskriminering? Hur kan det vara att gynna kriminella? Är man utanför arbetsmarknaden en viss period har man rätt till nystartsjobb. Mer komplicerat än så är det inte.

Det är väldigt intressant att du drar upp att detta skulle ha någonting med nationell bakgrund att göra. Jag skulle vilja att du pekade på ett enda stöd vi har som i lagtext eller i utformning på något som helst sätt tar nationell eller etnisk bakgrund i beaktande som parameter.

Anf. 149 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Inom ramen för kulturbudgeten, som jag var med och behandlade tidigare, finns ett särskilt stöd till etniska föreningar. Det är bara personer som inte har etnisk svensk bakgrund som kan söka det. Det är ett exempel av många.

Det står inte i lagtexten att detta är vikt för vissa etniciteter. I teorin är det inte så. Men i praktiken blir det ändå så att det gynnar vissa grupper och missgynnar andra grupper. Det måste Hanif Bali själv förstå. I praktiken kan det bli etnisk diskriminering, även om det inte per definition är så i vartenda fall. Det finns ändå mönster som innebär att en viss politik

gynnar vissa grupper men missgynnar andra. Moderaterna är ganska konsekventa i att föra en politik som missgynnar infödda och andra personer som har varit här en lång tid men på olika sätt gynnar personer som nyligen har anlänt.

Man är tvungen att göra så för att systemet inte ska kollapsa totalt. I strid med vad våra grannländer gör och i strid med allt sunt förnuft för man en invandringspolitik som inte fungerar. Den innebär väldigt stora kostnader, en stor ansträngning för arbetsmarknaden, en stor ansträngning för skolsystemet och en stor ansträngning för våra sociala system. För att få detta att hålla ihop och inte kollapsa fullständigt, trots att vi ser brinnande förorter och en massa andra problem, måste man ha olika slags diskriminerande särlösningar. Annars skulle det totala misslyckandet bli alldeles för uppenbart för väljarna.

Anf. 150 HANIF BALI (M) replik:

Herr talman! Återigen kommer vi tillbaka till att detta är någon form av etnisk diskriminering. Men jag frågade inte om kulturföreningar som får bidrag, utan om vilket anställningsstöd som på något sätt tar etnicitet eller nationell bakgrund i beaktande. Det finns inget sådant.

Mattias Karlsson kommer in på teoretiska resonemang om att det kan vara de facto-diskriminering. Det kan jämföras med om någon skulle ha startat en pensionärsklubb när jag växte upp i Akalla. Det var inte så många nyanlända som var pensionärer då; de flesta var ganska unga. Om någon hade startat en pensionärsverksamhet och sagt att alla över 65 fick komma in, hade det då varit diskriminering av utrikesfödda? Det är ett helt orimligt sätt att se på det hela.

Det är intressant att Mattias Karlsson vänder sig mot parametrar som utgår från vistelsetid i landet. Jag kan komma på minst tio SD-åtgärder som innebär begränsningar, sanktioner eller undandragande av rättigheter baserat på vistelsetid i landet för människor som migrerar till Sverige. Gällande anhöriginvandring och annat har ni massor av förslag som är baserade på vistelsetid i landet. Men när det gäller att få folk i arbete snabbare är det plötsligt fel.

Det är väldigt intressant med människor som tycker att invandringen kostar för mycket men samtidigt vänder sig mot varenda åtgärd som gör invandringen mer lönsam. Det finns en väldigt intressant logik i den formen av resonemang.

Anf. 151 ANNIKA QARLSSON (C):

Herr talman! Jag ska bara göra några korta nedslag med anledning av Riksrevisionens granskning av subventionerade anställningar för nyanlända. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkande AU10.

Det som är intressant är att man verkligen har gått in och tittat på hur instegsjobben och nystartsjobben fyller olika och var för sig viktiga funktioner för nyanlända. Man visar också på att dessa två stöd utgör delar av en väl fungerande kedja från instegsjobben via nystartsjobben till osubventionerade anställningar.

Den övergripande bedömningen från Riksrevisionen är att stöden fungerar som avsett – det är alltid positivt att få höra det – och att stöden har medfört att fler nyanlända på sikt har närmat sig den ordinarie arbetsmarknaden. Granskningen visar också att nystartsjobben trots en

lägre subventionsgrad framstår som mer attraktiva för arbetsgivaren än instegsjobben och andra former av anställningsstöd, vilket föranleder S och V att tycka att det vore bättre om det var lite krångligare, så att det blev lite färre, eller hur man nu ska tolka det hela.

Granskningen visar också att såväl instegsjobbbara som nystartsjobbbara i betydligt högre utsträckning än en kontrollgrupp har kunnat gå vidare till ett lyckat arbetsmarknadsutfall i form av en osubventionerad anställning på heltid eller deltid eller till en reguljär utbildning. Särskilt bra har det gått för nystartsjobbbara som haft instegsjobb innan. Där har hela 86 procent gått över till arbete eller utbildning.

Väldigt mycket visar på en positiv utveckling. Men det finns ingenting bra som inte kan göras bättre, och det finns också sådana synpunkter med. Självklart är det sådant som vi har med oss i det fortsatta arbetet.

Det här tror jag är arbetsmarknadsutskottets sista debatt detta riksdagsår. Jag vill via Lars sända ett varmt och stort tack till arbetsmarknadsutskottets kansli för ett fantastiskt gott samarbete. Men jag vill också tacka er ledamöter i utskottet. Säg det inte till någon annan, men det här är det bästa utskottet! Glad sommar på er!

(Applåder)

Anf. 152 PENILLA GUNTHER (KD):

Herr talman! Hur toppar man det här? Det är riskfyllt att ha Centerpartiet före på talarlistan. Vi får väl ta en utstegs- eller utfasningsdebatt på något sätt.

Rapporten från Riksrevisionen tycker jag är väldigt intressant. Det är Riksrevisionens rapporter ofta. De är fylliga och visar på en stor kunnsighet, som vi drar nytta av som riksdagsledamöter.

De olika typer av subventionerade jobb som studeras här är instegsjobb och nystartsjobb. Det är lite olika kriterier för hur man kan få dem och hur det ser ut efteråt. Jag är naturligtvis glad över att rapporten visar på en god effekt. Åtgärderna ökar sannolikheten för att man ska få ett ordinarie osubventionerat arbete, skriver Riksrevisionen. I så måtto har de fått effekt.

Det jag däremot skulle vilja nämna helt kort är något som jag har fått veta en del om på mina resor i landet, nämligen sfi. Det måste finnas ett samarbete mellan arbetsförmedling och kommun. Så länge sfi ligger på kommunens ansvar gäller det verkligen att synka de olika åtgärderna, så att man inte går sysslolös långa tider utan att få den sfi-undervisning som man har rätt till och som ska fungera tillsammans med instegsjobbet. Det som väcker farhågor är att vissa kommuner väljer nystartsjobb framför instegsjobb för att hålla kostnaden för försörjningsstöd nere, som Riksrevisionen skriver. Det är ganska kortsiktigt tänkt i så fall.

Det är nämligen så att om det är någonting man ska värna om är det att få en person som är nyanländ i Sverige att läsa på sfi. Om personen samtidigt kan jobba måste väl det vara optimalt. Det är ju detta vi pratar om i alla andra sammanhang – att läsa språket och att arbeta samtidigt.

Det är ett stort och viktigt uppdrag vi har – att förfina och förbättra de åtgärder som finns. Att det är bra att människor kommer vidare på arbetsmarknaden hindrar inte att vi följer upp det ytterligare med just sfi-delen, som jag nämnde nyss.

Jag har pratat om sfi i den här talarstolen tidigare och nämnt den undersökning som Skolinspektionen, eller om det var Skolverket, gjorde för något år sedan. Där tittade man på kvaliteten på sfi-undervisningen runt om i Sverige, och den ser väldigt olika ut. Vi får konstatera att det i vissa kommuner fungerar alldeles strålande men att det i andra finns mer att önska. Detta gäller inte minst möjligheten till pedagogiska hjälpmedel och utbildade lärare.

Med det sagt tackar jag för denna period. Det är min första period som riksdagsledamot, och jag tycker att det har varit väldigt spännande under den här tiden. Som min kollega Annika sade är detta ett väldigt trevligt utskott. Jag sitter nämligen i två och får väl jämföra lite.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 juni.)

18 § Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Motioner

med anledning av prop. 2013/14:232 Utökade befogenheter för civilanställda inom Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten

2013/14:Ju29 av Morgan Johansson m.fl. (S)

2013/14:Ju30 av Lena Olsson m.fl. (V)

med anledning av prop. 2013/14:234 Sanktionsavgift för överträdelse av bestämmelserna om cabotagettransport på väg

2013/14:T17 av Tony Wiklander (SD)

2013/14:T18 av Anders Ygeman m.fl. (S)

med anledning av prop. 2013/14:237 Hemliga tvångsmedel mot allvarliga brott

2013/14:Ju31 av Lena Olsson m.fl. (V)

2013/14:Ju32 av Maria Ferm m.fl. (MP)

Skatteutskottets utlåtande

2013/14:SkU35 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag om en unionsrättslig ram för tullsrättsliga överträdelser och sanktioner

Finansutskottets betänkanden

2013/14:FiU12 Ogiltigförklarande av vissa sedlar och mynt

2013/14:FiU28 Användningen av kreditbetyg i riskhantering

2013/14:FiU32 Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 2009–2013

2013/14:FiU33 Årsredovisning för staten 2013

2013/14:FiU19 Förstärkta kapitaltäckningsregler

Skatteutskottets betänkande

2013/14:SkU32 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Justitiekottets betänkanden
2013/14:JuU32 Nämndemannauppdraget – stärkt förtroende och högre krav
2013/14:JuU33 Förlängd övergångstid för tillämpning av vissa bestämmelser i polisdatalagen
2013/14:JuU36 Skärpningar i vapenlagstiftningen
2013/14:JuU40 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Prot. 2013/14:129
23 juni

---

19 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 18 juni

2013/14:693 Närpolisens verksamhet
av *Roger Haddad* (FP)
till justitieminister Beatrice Ask (M)

den 19 juni

2013/14:694 Ungdomsarbetslösheten i norra Västmanland
av *Anna Wallén* (S)
till arbetsmarknadsminister Elisabeth Svantesson (M)

2013/14:695 Ungdomsarbetslösheten i Västerås
av *Anna Wallén* (S)
till arbetsmarknadsminister Elisabeth Svantesson (M)

2013/14:696 Eftersatt spårunderhåll mellan Uppsala och Stockholm
av *Roger Lamell* (S)
till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2013/14:697 JK:s beslut att inte utge kompensation till tvångssteriliserade
av *Jonas Gunnarsson* (S)
till justitieminister Beatrice Ask (M)

20 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 18 juni

2013/14:665 Kustbevakningen utmed Norrlandskusten
av *Eva Sonidsson* (S)
till försvarsminister Karin Enström (M)

2013/14:664 Besparingar inom Kustbevakningen
av *Jasenko Omanovic* (S)
till försvarsminister Karin Enström (M)

- 2013/14:666 Tillämpning av lotterilagen**
av *Hans Hoff* (S)
till statsrådet Peter Norman (M)
- 2013/14:667 Lärarlegitimationsdilemma**
av *Meeri Wasberg* (S)
till utbildningsminister Jan Björklund (FP)
- 2013/14:672 Sveriges högsta arbetslöshet**
av *Raimo Pärssinen* (S)
till arbetsmarknadsminister Elisabeth Svantesson (M)
- 2013/14:676 Vårdsbolag som undviker skatt**
av *Peter Persson* (S)
till finansminister Anders Borg (M)
- 2013/14:671 Dödsdomen mot Meriam Yenhya Ibrahim**
av *Amineh Kakabaveh* (V)
till utrikesminister Carl Bildt (M)
- 2013/14:670 FN-kritik mot funktionshinderspolitiken**
av *Lennart Axelsson* (S)
till statsrådet Maria Larsson (KD)
- 2013/14:669 Platsbrist på särskilda ungdomshem**
av *Lennart Axelsson* (S)
till statsrådet Maria Larsson (KD)
- 2013/14:674 Ideella föreningar och organisationer som arbetar med vittnesstöd**
av *Clas-Göran Carlsson* (S)
till justitieminister Beatrice Ask (M)
- 2013/14:675 Försenade tåg**
av *Lars Johansson* (S)
till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)
- 2013/14:673 Kustbevakningen**
av *Mattias Jonsson* (S)
till försvarsminister Karin Enström (M)
- 2013/14:677 Tilläggsbeloppet för elever i behov av särskilt stöd**
av *Agneta Luttröpp* (MP)
till utbildningsminister Jan Björklund (FP)
- 2013/14:681 De omfattande bristerna inom livsmedelskontrollen**
av *Pyry Niemi* (S)
till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)
- 2013/14:682 Migrationsverkets övertagande av tillfälliga bostäder**
av *Markus Wiechel* (SD)
till statsrådet Tobias Billström (M)
- 2013/14:680 Brott mot principen om avgiftsfrihet för svenska studenter i högre utbildning**
av *Louise Malmström* (S)
till utbildningsminister Jan Björklund (FP)
- 2013/14:679 Sveriges beredskap inför en ny flyktingvåg från Irak**
av *Tina Acketoft* (FP)
till statsrådet Tobias Billström (M)

den 19 juni

Prot. 2013/14:129

23 juni

2013/14:678 Överföring av blodburen smitta

av *Ann Arleklo* (S)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

21 § Kammaren åtskildes kl. 20.21.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början till och med 13 § anf. 27 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med 13 § anf. 49 (delvis),

av talmannen därefter till och med 15 § anf. 83 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med 16 § anf. 120 (delvis) och

av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

MADELEINE GABRIELSON HOLST

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Avsägelse	1
3 § Anmälan om kompletteringsval	1
4 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan.....	2
5 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträden	2
6 § Ärende för hänvisning till utskott	2
7 § Ärenden för förnyad bordläggning.....	2
8 § Konkurrensbegränsande avtal om tekniköverföring – anpassning till nya EU-regler	2
Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU22	2
(Beslut skulle fattas den 24 juni.).....	2
9 § Herrelösa verk i kulturarvsinstitutionernas samlingar.....	3
Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU26	3
(Beslut skulle fattas den 24 juni.).....	3
10 § Ändringar i fiskelagen.....	3
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2013/14:MJU29	3
Anf. 1 JAN-OLOF LARSSON (S).....	3
Anf. 2 KEW NORDQVIST (MP).....	6
Anf. 3 JACOB JOHNSON (V)	7
Anf. 4 RUNE WIKSTRÖM (M).....	9
Anf. 5 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	11
Anf. 6 RUNE WIKSTRÖM (M) replik.....	11
Anf. 7 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	12
Anf. 8 RUNE WIKSTRÖM (M) replik.....	12
Anf. 9 LARS TYSKLIND (FP)	13
Anf. 10 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	15
Anf. 11 LARS TYSKLIND (FP) replik	15
Anf. 12 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	16
Anf. 13 LARS TYSKLIND (FP) replik	16
Anf. 14 STAFFAN DANIELSSON (C).....	17
Anf. 15 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	18
Anf. 16 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	19
Anf. 17 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	19
Anf. 18 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	20
Anf. 19 IRENE OSKARSSON (KD).....	20
Anf. 20 JACOB JOHNSON (V) replik.....	22
Anf. 21 IRENE OSKARSSON (KD) replik.....	22
Anf. 22 JACOB JOHNSON (V) replik.....	22
Anf. 23 IRENE OSKARSSON (KD) replik.....	23
Anf. 24 RUNE WIKSTRÖM (M).....	23
(Beslut skulle fattas den 24 juni.).....	23
11 § Granskning av grönbok om mobil hälsa	23
Socialutskottets utlåtande 2013/14:SoU29.....	23

(Beslut skulle fattas den 24 juni.)	23
12 § Särskilda regler för viss utbildning med musikalisk inriktning	24
Utbildningsutskottets betänkande 2013/14:UbU27	24
(Beslut skulle fattas den 24 juni.)	24
13 § En enklare planprocess	24
Civilutskottets betänkande 2013/14:CU31	24
Anf. 25 KATARINA KÖHLER (S)	24
Anf. 26 OSKAR ÖHOLM (M)	27
Anf. 27 JAN LINDHOLM (MP)	30
Anf. 28 OSKAR ÖHOLM (M) replik	34
Anf. 29 JAN LINDHOLM (MP) replik	34
Anf. 30 OSKAR ÖHOLM (M) replik	35
Anf. 31 JAN LINDHOLM (MP) replik	35
Anf. 32 NINA LUNDSTRÖM (FP)	36
Anf. 33 OLA JOHANSSON (C)	40
Anf. 34 MARKUS WIECHEL (SD)	46
Anf. 35 AMINEH KAKABAVEH (V)	48
Anf. 36 OSKAR ÖHOLM (M) replik	50
Anf. 37 AMINEH KAKABAVEH (V) replik	51
Anf. 38 OSKAR ÖHOLM (M) replik	51
Anf. 39 AMINEH KAKABAVEH (V) replik	52
Anf. 40 ROLAND UTBULT (KD)	52
Anf. 41 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD)	54
Anf. 42 KATARINA KÖHLER (S) replik	59
Anf. 43 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik	59
Anf. 44 KATARINA KÖHLER (S) replik	60
Anf. 45 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik	60
Anf. 46 JAN LINDHOLM (MP) replik	61
Anf. 47 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik	62
Anf. 48 JAN LINDHOLM (MP) replik	62
Anf. 49 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik	63
Anf. 50 AMINEH KAKABAVEH (V) replik	63
Anf. 51 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik	64
Anf. 52 AMINEH KAKABAVEH (V) replik	64
Anf. 53 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik	65
(Beslut skulle fattas den 24 juni.)	65
14 § Uppskov med behandlingen av ärenden	65
Civilutskottets betänkande 2013/14:CU38	65
(Beslut skulle fattas den 24 juni.)	65
15 § Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering	
m.m.	66
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2013/14:AU8	66
Anf. 54 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S)	66
Anf. 55 GUSTAV NILSSON (M)	68
Anf. 56 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik	71
Anf. 57 GUSTAV NILSSON (M) replik	71
Anf. 58 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik	72

Anf. 59	GUSTAV NILSSON (M) replik	72
Anf. 60	AGNETA LUTTROPP (MP)	72
Anf. 61	GUSTAV NILSSON (M) replik	75
Anf. 62	AGNETA LUTTROPP (MP) replik	76
Anf. 63	GUSTAV NILSSON (M) replik	76
Anf. 64	AGNETA LUTTROPP (MP) replik	77
Anf. 65	ANNIKA QARLSSON (C)	77
Anf. 66	AGNETA LUTTROPP (MP) replik	79
Anf. 67	ANNIKA QARLSSON (C) replik	80
Anf. 68	AGNETA LUTTROPP (MP) replik	80
Anf. 69	ANNIKA QARLSSON (C) replik	80
Anf. 70	ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik	80
Anf. 71	ANNIKA QARLSSON (C) replik	81
Anf. 72	ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik	81
Anf. 73	ANNIKA QARLSSON (C) replik	82
Anf. 74	MATTIAS KARLSSON (SD)	82
Anf. 75	AGNETA LUTTROPP (MP) replik	84
Anf. 76	MATTIAS KARLSSON (SD) replik	85
Anf. 77	AGNETA LUTTROPP (MP) replik	85
Anf. 78	MATTIAS KARLSSON (SD) replik	86
Anf. 79	ALI ESBATI (V)	86
Anf. 80	PENILLA GUNTHER (KD)	90
Anf. 81	AGNETA LUTTROPP (MP) replik	91
Anf. 82	PENILLA GUNTHER (KD) replik	91
Anf. 83	AGNETA LUTTROPP (MP) replik	92
Anf. 84	PENILLA GUNTHER (KD) replik	92
Anf. 85	ALI ESBATI (V) replik	93
Anf. 86	PENILLA GUNTHER (KD) replik	93
Anf. 87	ALI ESBATI (V) replik	94
Anf. 88	PENILLA GUNTHER (KD) replik	94
Anf. 89	Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP)	95
Anf. 90	ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik	97
Anf. 91	Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP) replik	98
Anf. 92	ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik	99
Anf. 93	Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP) replik	99
Anf. 94	ALI ESBATI (V) replik	100
Anf. 95	Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP) replik	100
Anf. 96	ALI ESBATI (V) replik	101
Anf. 97	Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP) replik	102
Anf. 98	MATTIAS KARLSSON (SD) replik	102
Anf. 99	Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP) replik	103
Anf. 100	MATTIAS KARLSSON (SD) replik	103
Anf. 101	Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP) replik	104
Anf. 102	AGNETA LUTTROPP (MP) replik	105
Anf. 103	Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP) replik	105
Anf. 104	AGNETA LUTTROPP (MP) replik	106
Anf. 105	Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP) replik	106
Anf. 106	EVA OLOFSSON (V)	107
	(Beslut skulle fattas den 24 juni.)	109

16 § Insatser för vissa nyanlända invandrares etablering

Prot. 2013/14:129

23 juni

m.m.	109
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2013/14:AU9	109
Anf. 107 MARIA STENBERG (S)	109
Anf. 108 HANIF BALI (M)	111
Anf. 109 MEHMET KAPLAN (MP)	112
Anf. 110 HANIF BALI (M) replik	115
Anf. 111 MEHMET KAPLAN (MP) replik	115
Anf. 112 HANIF BALI (M) replik	115
Anf. 113 MEHMET KAPLAN (MP) replik	116
Anf. 114 ISMAIL KAMIL (FP)	116
Anf. 115 MARIA STENBERG (S) replik	118
Anf. 116 ISMAIL KAMIL (FP) replik	118
Anf. 117 MARIA STENBERG (S) replik	119
Anf. 118 ISMAIL KAMIL (FP) replik	119
Anf. 119 ANNIKA QARLSSON (C)	120
Anf. 120 MATTIAS KARLSSON (SD)	121
Anf. 121 HANIF BALI (M) replik	123
Anf. 122 MATTIAS KARLSSON (SD) replik	123
Anf. 123 HANIF BALI (M) replik	124
Anf. 124 MATTIAS KARLSSON (SD) replik	124
Anf. 125 ISMAIL KAMIL (FP) replik	125
Anf. 126 MATTIAS KARLSSON (SD) replik	125
Anf. 127 ISMAIL KAMIL (FP) replik	126
Anf. 128 MATTIAS KARLSSON (SD) replik	126
Anf. 129 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V)	127
Anf. 130 ANNIKA QARLSSON (C) replik	129
Anf. 131 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik	129
Anf. 132 ANNIKA QARLSSON (C) replik	130
Anf. 133 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik	130
Anf. 134 HANIF BALI (M) replik	130
Anf. 135 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik	131
Anf. 136 HANIF BALI (M) replik	131
Anf. 137 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik	131
Anf. 138 MATTIAS KARLSSON (SD) replik	132
Anf. 139 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik	132
Anf. 140 MATTIAS KARLSSON (SD) replik	133
Anf. 141 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik	133
Anf. 142 PENILLA GUNTHER (KD)	134
(Beslut skulle fattas den 24 juni.)	135
17 § Subventionerade anställningar för nyanlända	135
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2013/14:AU10	135
Anf. 143 JOHAN ANDERSSON (S)	135
Anf. 144 MATTIAS KARLSSON (SD)	136
Anf. 145 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V)	137
Anf. 146 HANIF BALI (M)	137
Anf. 147 MATTIAS KARLSSON (SD) replik	139
Anf. 148 HANIF BALI (M) replik	140

Prot. 2013/14:129
23 juni

Anf. 149 MATTIAS KARLSSON (SD) replik.....	140
Anf. 150 HANIF BALI (M) replik.....	141
Anf. 151 ANNIKA QARLSSON (C).....	141
Anf. 152 PENILLA GUNTHER (KD).....	142
(Beslut skulle fattas den 24 juni.).....	143
18 § Bordläggning.....	143
19 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	144
20 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	144
21 § Kammaren åtskildes kl. 20.21.	146

Tryck: Elanders, Vällingby 2014